

82326

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞİNÂSÎ DÎVÂNI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: M.Esat HARMANCI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No: 09.07.1999 / 99.12

Prof.Dr. A.Naci TOKMAK

(.....)

Yrd.Doç.Dr. İ.Güven KAYA

(.....)

Yrd.Doç.Dr.Gencay ZAVOTÇU

(.....)

HAZİRAN 1999

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ŞİNÂSİ DİVÂNI

TEZ ÖZETİ

Şinâsî Mehmet Çelebi Dîvânı'nın inceleme, transkripsiyonlu metin, bugünkü Türkçe ile nesre çevirisi ve tıpkıbasımı.

Bu çalışmada, 17. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış, hikemî şiir tarzının en güzel örneklerinin sergilendiği bir dönemde şiirle uğraşan Şinâsî Mehmet Çelebi Dîvânı'nı araştırmacıların hizmetine sunmayı hedefledik. Şairin hayatı ve eserleri hakkında, bu güne kadar hiçbir araştırma yapılmamış olması, böyle bir çalışmayla, sahip olduğumuz kültür mirasına katkıda bulunabileceğimiz düşüncesiyle bizi bu çalışmaya sevk etmiştir. Dîvân'ın incelemesinde fazla ayrıntıya girmeden; çalışma, devir-şahsiyet-eser ekseninde ele alınmıştır. Dîvân metni transkripsiyon harfleriyle yeniden yazılmış ve bugünkü Türkçe'yle nesre çevrilmiştir. Araştırmacıların yararlanmak isteyecekleri düşüncesiyle, Dîvân'ın tıpkıbasımı Ekler bölümünde verilmiştir.

Tezi Hazırlayan : M. Esat HARMANCI
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. İ.Güven KAYA
Tez Kabul Tarihi : 09.07.1999 / 99.12
Jüri Üyeleri : Prof.Dr. A.Naci TOKMAK
Yrd.Doç.Dr. Gencay ZAVOTÇU

**KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

THE DİVAN OF ŞİNASİ

ABSTRACT

Textual analysis of the Divan, text with trascripcion alphabet, translation into prose with modern Turkish and facsimile.

In this study, our target is to present Şinasi Mehmet Çelebi who had lived in the second period of 17cc and his Divan to the researchers. Şinasi Mehmet Çelebi dealt with the poetry in a period which was given most beatituful exampels of wisdom poetry (hikemi şiir).Because of less knowledge about Şinasi Mehmet Çelebi and his works it his necessary to study about him for our cultural heritage. In our study we only deal Şinasi Mehmet Çelebis' life and his works. The Divan is rewritten with transcription alphabet and translated into prose with modern Turkish. We also give the facsimile in the appendix to the researchers who want to utilize.

**Tezi Hazırlayan : M. Esat HARMANCI
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. İ.Güven KAYA
Tez Kabul Tarihi : 09.07.1999 / 99.12
Jüri Üyeleri : Prof.Dr. A.Naci TOKMAK
Yrd.Doç.Dr. Gencay ZAVOTÇU**

ÖNSÖZ

Onyedinci yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti, siyaset, ekonomi ve sosyal hayat açısından oldukça çalkantılı bir dönem geçirmiştir. 1683-1699 yılları arasında onaltı yıl süren savaşlar sonucunda devlet güç kaybetmiş, içte ve dışta itibar kaybına uğramıştır. Bu olaylar yüzünden o döneme hakim olan bu psikoloji, sosyal hayatta, özellikle de edebiyatta etkisini fazlasıyla hissettirmiştir. Şiirde, daha önceden de varlık gösteren hikmetli söz söyleme geleneği, Nâbî ile en güçlü örneğini verme fırsatını işte bu şartlar altında bulmuştur. Bu dönemde, hakîmâne ve rindâne söyleyişin yegane temsilcisi olarak isim yapmış olan Nâbî, dokuzyüz kırkdokuz beyit tutan Dîvân'ında bu türün en güzel örneklerini bulduğumuz Şinâsî Mehmet Çelebi'yi etkilemiştir.

Elimizde, Dîvân'ından başka bir eseri bulunmayan bu şair hakkında, kaynaklarda bilgi bulunmaması ve henüz bir incelemeye tabi tutulmamış olması, bizi bu konuda araştırma yapmaya sevk etmiştir. Çalışmamızda tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Dîvân'ı esas aldığımız şairimiz hakkında şuarâ tezkirelerinde ve tarihî kaynaklarda bilgiye rastlanması, bu çalışmayı daha verimli bir duruma getirmiştir.

İnceleme ve metin olarak iki ana bölümde hazırladığımız bu çalışmanın ilk bölümünde, Şinâsî'nin hayatı hakkında bilgi vermeden önce, dönemin genel bir değerlendirmesini yaptık. Kaynakların ve şairin eserinin bize tanıdığı imkanlar dahilinde şairin hayat hikayesini ortaya koymaya çalıştık. Dîvân'da yer alan ifadeler doğrultusunda şairin edebî kişiliğini ortaya çıkardıktan sonra, eserin muhteva ve şekil özelliklerini inceledik. İkinci bölümde, Dîvân'ın transkripsiyonlu metnini vermenin yanı sıra, şiirleri bugünkü Türkçe'yle nesre çevirmenin de yararlı olacağını düşündük. Ayrıca araştırmacıların orijinal metinden yararlanmasını sağlamak amacıyla Dîvân'ın tıpkıbasımını da Ekler bölümüne koyduk.

Bu çalışmayı yaparken; Dîvân'ın Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan tek nüshasının tavsîfini yapıp, imlâ özelliklerini belirtmekte de yarar gördük. Transkripsiyonlu metindeki Arapça ve Farsça kelimelerin çevriyazıdaki imlâsında, Prof. Dr. İsmail Ünver'in bu konudaki tavsiyelerini içeren makalesinden yararlanmaya çalıştık.¹

¹ İsmail Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler," *Türkoloji Dergisi* c. XI, s. I (1993): 51-89

Dîvân'ın elimizde tek yazması olması sebebiyle; vezin, anlam ve Divan şiiri geleneği doğrultusunda yaptığımız düzeltmeleri, köşeli parantez içinde verdiğimiz gibi, tespit edebildiğimiz yazım yanlışlarını dipnotta gösterdik. Dîvân'ı, nazım şekillerini esas alarak yeniden tertip ettik.

Sunduğumuz çalışmada, farkında olmadan yaptığımız hataların ve eksikliklerin hoşgörü ile karşılanacağını ümit ediyoruz.

Bu çalışmada tezimin her bölümünü tek tek inceleyip, ilmî usüllere uygun bir çalışma yapmama yardımcı olan saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. İ.Güven KAYA'ya ve ilmî birikiminden yararlanabilmem için yardımlarını esirgemeyen Prof.Dr. A.Naci TOKMAK'a teşekkürü borç bilirim.

İzmit,1999

İÇİNDEKİLER

KAYNAKLAR.....	IX
KISALTMALAR.....	XI
1. ŞİNÂSÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	XII
2. ŞİNÂSÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	XV
2.1. Hayatı.....	XV
2.2. Edebî Kişiliği.....	XXII
3. ESERLERİ.....	XXXVII
3.1. Dîvânı.....	XXXVIII
4. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	XLVI
4.1. Nazım Şekilleri.....	XLVI
4.2. Vezin.....	XLVI
4.3. Kâfiye.....	XLVIII
4.4. Dil Özellikleri.....	L
4.5. İmlâ Özellikleri.....	LV
5. NÜSHA TAVSİFİ.....	LVI
6. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL.....	LVII
7. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	LVIII
8. TRASKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ.....	LIX
KASİDELER.....	1
TÂRİH.....	34
TERKÎB-İ BEND.....	37
MUHAMMES.....	41
TAŞTİR.....	43
TAHMİSLER.....	45
GAZELLER.....	49
KIT'ALAR.....	101

SONUÇ.....	102
ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	103
ÖZGEÇMİŞ.....	104
EKLER.....	105

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Namık. **Riyâzî Dîvânı'ndan Seçmeler**. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990.
- Ali Enver. **Semâhâne-i Edeb**. İstanbul: Âlem Matbaası, 1309[1893-94].
- Babinger, Franz. **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**. Çeviren Prof. Dr. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982.
- Bedî'üzzamân Fîrûzânfer. **Ehâdis-i Mesnevî**. 2. baskı. Tahran: Üstâd-ı Dânişgâh, 1327 hş.[1948].
- Beyatlı, Yahya Kemal. **Eski Şiirin Rüzgarıyla**. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1985.
- Bilkan, Ali Fuat. **Nâbî Dîvânı**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Bursalı Mehmet Tahir. **Osmanlı Müellifleri**. c.II. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1333[1917].
- Canım, Rıdvan. **Edirne Şairleri**. Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.
- Defterdar Sarı Mehmed Paşa. **Zübde-i Vakâyiât**. Hazırlayan Dr. Abdulkadir Özcan. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995.
- Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 1996.
- Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992.
- Ergun, Sadettin Nüzhet. **Râmî Paşa Hayatı ve Eserleri**. Ankara: Kanaat Kütüphanesi (Milli Kütüphane), 1933.
- Fasîh. **Dîvân-ı Fasîh**. Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi. No: 894.351
- Flugel, G. **Kur'ân-ı Mecid bi-İnzimâm-ı (Nücûmü'l-Furkân) Keşfi'l-Âyât**. Tahran: İkbâl Yayınevi, 1351 hş. /1972.
- İpekten, Haluk. **Nâilî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları**. Erzurum: A.Ü. Fen-Ed. Fak. Yayınları, 1987.
- İpekten, Haluk., Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.
- İsmail Belîğ. **Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**. Hazırlayan Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu. c.III. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Karatay, F.Ethem. **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu.** İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, 1961.

Mecmua, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi TY. E.H. 1487, H. 1064, H. 1070, H. 1127, YY. 284.

Mehmed Sirâceddin. **Mecma‘-ı Şu‘arâ ve Tezkire-i Üdebâ.** İstanbul: Matbaa-i Kütüphane-i Cihan, 1325 [1909-10].

Mehmet Süreyyâ. **Sicill-i Osmânî.** İstanbul.1308[1892-93].

Mengi, Mine. **Divan Şiirnde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî.** Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1987.

Mu‘in, Dr Muhammed. **Ferheng-i Fârsî.** Tahran, 1371 hş./1992.

Öztuna, Yılmaz. **Büyük Osmanlı Tarihi.** c.4. İstanbul: Ötüken Neşriyat AŞ., 1994.

Râmî. **Râmî Dîvânı.** İ.Ü. Kütüphanesi-T.Y. Bölümü, No:5492

Safâyî. **Tezkiretü’ş-Şu‘arâ.** Süleymaniye Küt.-Esad Efendi Böl., No: 2549

Sâlim. **Tezkire-i Şu‘arâ.** Süleymaniye Küt.-Lala İsmail Böl., No: 317

Sir James, W. **A Turkish and English Lexicon.** Beirut: Librairie Du Liban, 1996.

Steingass, F. **Persian-English Dictionary.** Beirut: Librairie Du Liban, 1975.

Şeyhî Mehmed Efendi. **Vakâyi‘i-Fuzalâ.** Hazırlayan Doç Dr. Abdulkadir Özcan. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989.

Şinâsî Mehmed Çelebi. **Dîvân-ı Şinâsî (Mikroform).** Ankara: Milli Kütüphane, Mf 1994 A 2215, 1961.

Toker, Halil. “Sebk-i Hind-î (Hind Üslûbu).” **İlmî Araştırmalar** s. II, (1996).

Türk Dil Kurumu. **İmlâ Kılavuzu.** Ankara: TDK Yayınları, 1996.

Unat, Faik Reşit. **Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu.** Ankara, 1974.

Ünver, İsmail. 1993. “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler.” **Türkoloji Dergisi** XI, s. 1 (1993) : 51-89.

KISALTMALAR

- A.Ü. : Atatürk Üniversitesi
Bkz. : Bakınız
c. : Cilt
Dn. : Dipnot
G. : Gazel
h. : Haşiye
hk. : Hakkında
hş. : Hicrî-şemsî
K. : Kasîde
Kıt. : Kıt'a
M. : Muhammes
N. : Nüsha
Ölç. : Ölçü
s. : Sayfa
salt. : Saltanatı
T. : Tahmîs
Taş. : Taştîr
T.B. : Terkîb-i Bend
TSMK : Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
T.Y. : Türkçe Yazmalar
Ta. : Târîh
Yk. : Yaprak
Yz. : Yazı

1. ŞİNÂSÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Onyedinci yüzyılın son çeyreği, Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli cephelerde onbeş-yirmi yıl süren savaşlar sonucunda gücünü yitirdiği, devleti idare eden padişahların, sık sık tahttan indirildiği bir dönemdir. Bu dönemde İmparatorluk, uzun süren başarısızlıklardan sonra, II. Mustafa gibi, hükümdarlığının ilk yıllarında devleti yeniden toparlama ve azalan itibarını yeniden sağlama konusunda gayret sarfeden, Amcazâde Hüseyin Paşa ve Râmî Mehmet Paşa gibi, yetenekli devlet adamlarını seçmekte mâhir, sanata ve özellikle şiire meraklı bir hükümdarla duraklama sürecini geciktirmiştir. Şinâsî, II. Mustafa'nın tahta çıkışı üzerine düşürdüğü tarihte, devletin o dönemde içinde bulunduğu durumu şöyle dile getirir:

Sen de ey devlet yetim ü bî-kes olduñ bunca dem
Bir mürebbî bulmaduñ kim merhâmet ide saña

Tıfl-ı hod-perverdeş çekdüñ nice derd [ü] elem
Kalduñ ayakda saña çok itdiler cevr ü cefâ

Hâlüne şimdi Hudâ rahm eyleyüp bulduñ şifâ
Şad-beşâret [ki] saçuñ yolduñ henüz ey pişvâ¹

“İmparatorluğun zenginlik kaynaklarını kurutan onaltı yıllık feci savaşın ve Osmanlıların Avrupa üzerindeki askerî üstünlüklerinin bitimini bildiren Karlofça Andlaşması'nın yankıları”² dönemin güçlü kalemi Nâbî tarafından da dile getirilmiştir. Şair, aşağıdaki beyitlerde barış öncesi, İmparatorluğun içinde bulunduğu ümitsiz durumu anlatır:

“Şarkdan garba tolup 'arbede-i ceng ü cidâl
Kimse bilmezdi ne yüzden bulacağın encâm

Çekmemişdi dahı bu dağdağayı devlet ü dîn
Görmemişdi bu perişârlığı mülk-i İslâm”³

¹ Bkz. Metin.Ta 17,19 s. 35

² Mine Mengi, *Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*. (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1987) 4

³ Mengi, a.g.e. 4,5

Osmanlı toplumunun o dönemde içinde bulunduğu durumdan , sultanların ve sadrazamların yanı sıra kadılar da sorumludur. Mahkemelerde rüşvet alıp yürümüş; kadılar, haksızlık, ahlaksızlık ve zulümle halka acı çektirmişlerdir.¹ Yine bu dönemde, has arazileri elden ele geçerken bakımsız bırakılmıştır. Babadan oğula sahip değiştirmeye başlayan bu topraklar, ekelep biçilmediği için artık üzerinde yaşayanları geçindiremez olmuştur. Paşalar, memuriyetleri para karşılığı satmaya, ağalar da halkı haraca kesmeye başlamıştır. Halk, uzun süren savaflara katılmak zorunda kaldığı için sosyal yaşam zarar görmüş, eğitimsiz insanların orduya alınmasıyla da askerî disiplin koybolmuştur.

Bütün bu şartlar içerisinde bir barış imzalanarak sıkıntılı günlerin biteceğine ilişkin ümitler belirmeye başlamıştır. Bu dönemde, Karlofça Barışı'nda başmurahtas olarak görevlendirilen ve başarılı bir diplomat olan Reîsülküttâp Râmî Mehmet Paşa dikkatimizi çekmektedir. Mehmet Paşa, "Karlofça'da bütün zor şartlara rağmen, Türkiye'yi şeref ve liyakatla temsil etmiş, şöhreti bütün Avrupa'ya yayılmıştır."² Bunun yanında Paşa'nın sanatkar yönünü de gözardı etmemek gerekir. Râmî, üç doğu dilini öğrenmiş, Nâbî ve Sâmî'den ders almış, divan sahibi bir şairdir. Himaye gördüğü Nâbî'den büyük ölçüde etkilenmiş olan Râmî, kendisinin geçtiği yolu unutmayarak Şinâsî'nin elinden tutmuş ve hem geçiminin teminine sebep olmuş hem de şiiirleriyle ona ilham vermiştir.

Bu yüzyılın ikinci yarısında çok sayıda şair yetişmesine rağmen, şiiirde pek fazla yenilik görülmez. Bu döneme gelinceye kadar din ve tasavvuf, his ve hayal dünyalarında kaynağını bulmuş olan Divan şiiiri, gücünü ve değerini hemen hemen tüketmiş durumdadır. Devrin şairleri, Divan şiiirinin alışlagelmiş lirik şiiir anlayışını devam ettirirken, İmparatorluğun içinde bulunduğu bunalımlı havadan esin almış Nâbî ile başlayan hikmetli söz söyleme geleneği, en taze örneklerini vermeye başlamıştır.

Şinâsî'nin serüveni, hem siyaset hem de edebî alanda dönüm noktalarının yaşandığı bir döneme tesadüf etmiştir. Şair, ismini gölgede bırakacak bütün olumsuz şartlara rağmen sanatını yaşatarak sesini duyurabilme şansını yakalamıştır. O döneme ışık tutan şiiir mecmuaları ve şuarâ tezkireleri, bu kanaati doğrulayacak mahiyettedir.

¹ Mengi, a.g.e. 8

² Yılmaz Öztuna, **Büyük Osmanlı Tarihi**, c.4 (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.,1994) 420

Şinâsî'nin, Dîvan şiirinin geleneksel mazmun anlayışı içerisinde değerlendirilecek şiirleri çoğunluğu teşkil eder. Dîvânı'nda; aşk, sevgili, tabiat güzellikleri ve şarapla ilgili orijinal sayılabilecek güzellikte pek çok şiiri vardır. Ancak, onun şiirine kıymet kazandıran, o döneme rengini veren iki şiir akımından ilham almış olması ve Dîvânı'nda bu türün güzel örneklerini vermesidir.

Bu çalışmada; hem çağdaşı ve öncüsü olan hikemî tarzın güçlü ismi Nâbî'nin etkisi hem de yaratılışındaki duygudan çok düşünceye olan eğilimi nedeniyle şiirlerinde fikir ve hikmet yolunu izlemeye çalışmış; ayrıca, yaşadığı dönemde etkin olan şiir akımlarından olan Sebki Hindî'nin etkilerini bulabildiğimiz bir Dîvan şairini incelemeye tâbi tutacağız.

2. ŞİNÂSÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. Hayatı:

Kaynaklarda Rûznâmecizâde Mehmet Çelebi adıyla anılan Şinâsî hakkında bulabildiğimiz bilgiler, çoğunlukla birbirinin aynıdır. Bu bilgilerde, şairin hayat hikayesi hakkında fazla bir ayrıntı da yer almaz.

Hakkında bilgi bulabildiğimiz tezkirelerin hepsinde “İstanbullu”¹ olduğu yazılı olmasına rağmen, hangi tarihte doğduğu hakkında herhangi bir bilgi yer almamaktadır. “Rûznâmeci” sanıyla anılan babasının asıl adının ne olduğu ve tam olarak hangi işle meşgul olduğu konusunda bir bilgiye de rastlayamadık.

O, “hengâm-ı civânîde hüsn-i dil-sûz ile meşhûr-ı cihân”² olması sebebiyle “Küçük Hünkar”³ namıyla tanınmıştır. Şair, dönemin irfan sahiplerinden olan Dervîş Fasîh’ten (Ö.1699/1700) eğitim gördüğü gibi daha “nice merd-i meşhûr(un)” hizmetinde de bulunmuştur.⁴ “Âvâze-i hüsnî” ve “şu‘arâ-yı zemânla sohbet ü zurefâ-yı vaktle her-bâr ünsiyet eyledigünden hem-sohbet oldığı” bilindiğinden zamanın şairleri arasında itibar gördüğü anlaşılmaktadır.⁵ Ayrıca, aynı kaynakta “kâmeti gibi tab‘-ı pâki(nin de) mevzûn” olduğuna işaret edilmektedir.

Yine tezkirelere göre; Şinâsî’nin iç ağası, mühürdar, hazine katipliği görevlerine getirildiği ve “hatt-ı desti de ahlâkı gibi latîf olduğundan dîvân-ı sultânî kâtipleri zümresine iltihâk” ettiği anlaşılmaktadır.⁶

Şinâsî’nin babasının da devlet geleneğinden gelmiş olduğu ihtimalinden hareketle, yukarıda belirttiğimiz görevlere getirilmiş olmasından dolayı, onun iyi bir eğitim aldığını söyleyebiliriz. Zaten tezkirelerin de belirttiği gibi Mevlevî dervîşi Fasîh’ten ve zamanın hüner sahiplerinden eğitim almış olması da bu kanaati

¹ Mehmed Sirâceddin, *Mecma’-ı Şu‘arâ ve Tezkire-i Üdebâ* (İstanbul: Matbaa-i Kütüphane-i Cihan, 1325 [1909-10]), 18; Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, c.II (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1333 [1892-93]) 262; İsmail Belîğ, *Nuhbetü’l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti’l-Eş‘âr*, haz. Prof.Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999) 180; Şeyhî Mehmed Efendi, *Vakâyi’u’l-Fuzalâ*, haz. Doç. Dr. Abdulkadir Özcan (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989) 240; Safâyî, *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*, Süleymaniye Kütüphanesi-Esad Efendi No: 2549, y.168; Sâlim, *Tezkire-i Şu‘arâ*, Süleymaniye Kütüphanesi-Lala İsmail No: 317, y. 167

² Sâlim, a.g.e. y. 167

³ İsmail Belîğ, a.g.e. 180; Şeyhî Mehmed Efendi, a.g.e. 240; Safâyî, a.g.e. y.168

⁴ Sâlim, a.g.e. y.167

⁵ Sâlim, a.g.e. y.167

⁶ Şeyhî Mehmed Efendi, a.g.e. 240; Safâyî, a.g.e. y. 168; Mehmed Sirâceddin, a.g.e. 18

doğrulamaktadır.

Bu şartlar altında şairin, hüsn-i hat açısından da bir birikime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzyılda, oldukça revaçta olan bir sanat dalı olan hüsn-i hat, Şinâsî tarafından rağbet bulmuştur. Bu alanda yaptığımız araştırmada müstensih olarak, oldukça fazla Şinâsî ismine rastlamakla birlikte, Fasîh Dîvânı'nın ve Arapça bir eser olan Miklâdü'l-Me'âd adlı eserin de şair tarafından istinsah edilmiş olduğu sonucuna vardık.¹

Şair hakkında bilgi bulunan tezkirelerden ve Dîvân'ından başka Şinâsî'yi tanımamıza yardımcı olacak bir belgeye daha rastlamaktayız. Bu belge, asıl adı Yûsuf olup İstanbul'a gelerek eğitim gördükten sonra bazı vezirlere katiplik yapmış, Râmî Mehmet Paşa² (Ö.1119/1707-08)'yla da Mısır'da bulunan Râsih³ (Ö.1118/1706-07) tarafından kaleme alınmış manzum bir mektuptur.⁴ Bir mecmua da yer alan 49 beyitlik mektubun başında "Sûret-i Mektûb-ı Manzûm Berây-i Rûznâmecî-zâde Şinâsî Mehemmed ez-Cânib-i Râsih Efendi" yazılıdır. Mektup, muhtemelen Şinâsî devlet kademesinde görevli iken yazılmıştır. Çünkü Râsih, şâirden kendisine sahip çıkmasını talep etmektedir:

"Bendeñi kulluğa kabûl eyle
Luţf ü ihsânunî ile kul eyle"

Sâlim'in Tezkiresi'nde "âfitâb-ı cemâllerinden bir bedr-i münîr-i bî-hemâl olup" şeklinde tarif edilen Şinâsî'ye ait fizikî güzellik, bu mektupta Râsih tarafından şöyle ifade edilir:⁵

"Lîk ey pâdişâh-ı mülk-i cemâl
Hüsn ü ân dahî sende buldı kemâl
Sende hatm oldı şevket-i hûbî
Sende oldı temâm mahbûbî

¹ Fasîh, *Dîvân-ı Fasîh*, Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi No: 322; *Miklâdü'l-Me'âd*, Süleymaniye Kütüphanesi-Reşid Efendi No:468/1

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Sadettin Nüzhet Ergun, *Râmî Paşa Hayatı ve Eserleri*. (Ankara: Kanaat Kütüphanesi, 1933)

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988)

⁴ *Mecmua*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi No:1064 y. 72-73

⁵ Sâlim, a.g.e, 167

Sen gül-i gülsitân-ı Bihîştün
Serv-i âzâde-i necâbetsün
Mihr ü meh iki 'âşık-abdâluñ
Dâğ-dâr-ı ğam-ı ruĥ-ı âluñ
Dâğ-ı ber-dil seniñ için lâle
Girye itmekde dem-be-dem jâle
Gonçeler derdüñ için dem-beste
Gül ise sine-çâk ü dil-ĥaste
Var iken bir seniñ gibi dildâr
Kimi yâr ittiĥâz ide dil-i zâr'

Şinâsî'nin Mevlevî dervişi olan Fasîh'in öğrencisi olduğu bilinmesine rağmen Ali Enver, Esrâr Dede'nin bile "terceme-i hâline ve dahi âsârına dest-res olama(ması)" sebebiyle şairin Mevlevî olamayacağını belirtir.¹ Dîvân'da yer alan Mevlânâ için yazılmış olan kasîdeden alınan;

Ĥalâş ol ğıl u ğışşdan sikkesi tahtında fânî ol
Şinâsî sūd-mend itsün seni bâzâr-ı Mevlânâ²

beyti, bu yöndeki kanaati boşa çıkarmaktadır.

Tezkireler, şiirlerinden örnek vermek suretiyle onun sanatını övmüşlerse de Şinâsî'nin "mükemmel ve mürettep bir dîvân(a)" sahip olduğunu Şeyhî Mehmed Efendi'nin ve Belîğ'in tezkiresinde buluruz. Kaynaklarda verilen bilgiler ve örnek şiirlerin büyük bir bölümünün aynı oluşu, istisnaları olmakla birlikte bilgilerin Sâlim'den itibaren silsile yoluyla aktarıldığının göstergesidir.

Şinâsî'nin hangi hayat şartlarında ve ne kadar yaşadığı hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. Ancak Râmî Mehmet Paşa tarafından himaye edilmiş, bir taraftan özellikle hazine katibi ve divan efendiliği gibi görevlerde yazı ve hüsn-i hatla meşgul olmuş, bir taraftan da Nâbî gibi bir ustadan esinlenmiş ve nüktedan Râmî Paşa'ya nazîre ve kasîdeler yazarak sanatını geliştirmiş bir şair olduğunu biliyoruz.

¹ Ali Enver, *Semâhâne-i Edeb* (İstanbul: Âlem Matbaası, 1309 [1893-94]) 119

² Bkz. Metin.K.III 9 s. 3

Şairin;

Huşûsâ tâ şabâvetden ol âciz bî-kes olmağla
Göz açdırmaz zemâne başuma dünyâyı tar eyler¹

Sevķ idüp ğurbete devrân dil-i nâlânı
Bümveş itdi müsekkin bize bir vîrânı²

beyitlerinden maddî sıkıntı içinde yetiştiğini ve ğurbette olmanın hüznünü yaşadığını anlamaktayız. Kanaatimizce bu durumu hazırlayan sebep, İmparatorluğun batı yakasında süren savaşlar sonucunda idarecilerin ve beraberlerindeki memurların, günlerini uzun süre Edirne’de geçirmiş olmalarıdır.

Bunun yanı sıra, özellikle Râmî Mehmet Paşa’ya yazdığı kasîdelerinde içinde bulunduğu durumu anlatmaya çalışarak kendisine yardım edilmesini ve bir göreve atanmasını talep eder:

Biri zindân biri gül-ĥen biri şu’le-i pâke
Gerçi kim ‘âleme oldı biri şeb biri nehâr

Ĥayli den beri yetim eyledi ğurbette beni
Felegüñ cevri ü cefâsın idemem ben de şümâr³

Ĥâsılı müşkil imiş hicr-i veliyy-i ni’met
Olmasun kimselerüñ kârı benümveş düşvâr⁴

Füsünsâ zulmet-i tâli’ ile çarĥ-ı siyeh-kâre
Devâtâsâ derünüm düde-i miĥnetle târ eyler

Penâhum künc-i divâr oldı pejmürde varakâsâ
Ėalaĥ-ı nüşâ gibi devrân beni bî-i’tibâr eyler

.....
Kerem-kârâ eger el-yevm ĥâlüm bilmek isterseñ
Lisân-ı ĥâl ile ĥâme ĥuzûra âşikâr eyler

.....
Efendüm bir dinilmez derddür bî-kes olmak kim
Der ü divâr o meskeni sitemle sengsâr eyler

¹ Bkz. Metin.K.VI 39 s. 17

² Bkz. Metin.K.IX 1 s. 30

³ Bkz. Metin.K.V 39,40 s. 12

⁴ Bkz. Metin.K.V 45 s. 13

Sipihr-i pür cefânüñ resm-i dîrini budur gerçi
Cihânda muttaşıl ehl-i hüner mihnetle zâr eyler

Tekâlifi katı pey-der-pey oldu hâne-i kâlbe
Bu zulm ile kâlırsa şahş-ı cân terk-i diyâr eyler

Recâsı bendegânuñ defterine şebt olunmağdur
Anuñcüm 'arz-ı hâlin dil muttaşıl der-kenâr eyler

Beni bir hı dmete haddümce istihdâm mümkündür
Ne emr eyler iseñ biñ şevk ile dil iftihar eyler¹

Ayrıca Defterdar Sarı Mehmed Paşa'nın Zübde-i Vekâyi'ât adlı eserinde yer alan bir kayıta; "Hazinedar Mehemed Ağa" adında birisinden bahsedilerek, görevini suistimal etmekle itham olunup kendisinden şüphelenilerek mahkum edildiği ve Sadrazam Râmî Mehmet Paşa tarafından kurtarıldığı yazılıdır². Ancak bu kişinin Şinâsî Mehmet Efendi olduğuna karar vermek için bundan başka bilgiye de rastlanmaz. Zaten Şinâsî'nin hazinedarlık makamına getirildiğine ilişkin kesin bir kayda ulaşılmış da değildir.

Fakat kasîdelerini de sunduğu Râmî Mehmet Paşa'nın da şiire ve şairlere kıymet veren bir devlet adamı olması, Şinâsî'yi büyük ölçüde rahatlatmıştır. Şairin yukarıda zikredilen görevlere gelmesindeki başlıca âmilin Râmî Mehmet Paşa olduğunu tahmin etmekteyiz. Şinâsî'nin sanatını anlamak için kalemini üzerinde yoğunlaştırdığı Râmî Paşa hakkında yapılan araştırmalara göz attığımızda Şinâsî ile ilgili hiçbir bilgiye rastlayamadık. Sadettin Nüzhet Ergun, bu alanda yapmış olduğu çalışmada, Râmî'nin çağdaşı olan ve kendisine kasîde, nazîre ve tahmîs yazan şairleri sıraladığı halde Şinâsî'nin varlığından söz etmez. Mesela Kemâlî mahlaslı bir şairin Râmî'nin bir gazelinin taşfır ettiğini söylerken, Râmî'ye en yakın şairlerin bile böyle bir şiirine rastlanmadığını belirtir.

¹ Bkz. Metin.K.VI 30,31,36,38,41,49,51,53 s. 16,17,18

² Defterdar Sarı Mehmed Paşa, Zübde-i Vekayiât haz. Dr. Abdülkadir Özcan (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995) 738 "...Ve müteveffâ-yı müşârün ileyhün sabıkâ Hazînedârı olan Mehemed Ağa şebâb iktizâsiyle pakça binüp, alış verişe karışıp, halkın gözüne görünüp, İstanbul'da Hoca Paşa kurbünde Defterdar-ı sâbık Fındık Mehemed Paşa hanesin iştirâ idüp, çok söze ba'is ve sem'-i humâyuna vâsıl olmuş idi. Ol dahi habs ve müsâdere olunmak üzere Hatt-ı humâyun-ı şevket-makrun sadır ve İstanbul ve Edirne'de hanesinde olan eşyası tahrîr olunup, me'mûl olunduğu üzere şey' bulunmamağla vaz'-ı zindan olunup, hanesinden ma'ada eşyası kendüye virilmek üzere dört yüz kise akçe teslim-i hazine eylemek şartıyla zindandan ihrac ve Başbaki-kulu'nda habs olundu. Lakin ta'ahhüd eylediği dört yüz kise akçeyi, "havfımdan ikrar eylemişdim, edaya kudretim yokdur." deyü cevap virmekle tekrar vaz'-ı zindan olunup, Mustafa Paşa vizâretinde üç aydan mütecâviz habs olundu. Ba'dehu Veziriazam Râmî Mehemed Paşa hazretleri kendüyü habsden ıtlak ve ahvâline nizâm virildi."

Halbuki Şinâsî, Râmî'ye ait olan Kemâlî'nin de taştîr ettiği bu gazeli taştîr etmiştir. Yıllar sonra Yahya Kemal de;

“Râmî Mehmet Paşanın Gazel Matla'ını Taştîr

Biz ol âşıklarız kim dağımız merhem kabûl etmez
Gönül hem bir devâ-yı mutlak ister hem kabûl etmez
Felekden şâh-ı dâru verseler bir dem kabûl etmez
Yanar bir çöldür iklim-i mahabbet nem kabûl etmez
Ol gülzârın ki âteştîr gülü şebnem kabûl etmez”¹

mısralarında görüldüğü üzere Râmî'nin şiirine güzel bir taştîr örneğini vermiştir.

Bununla birlikte, Şinâsî'nin Mustafa Ağa'ya ithafen yazdığı kasidesindeki;

Âzâde oldı şimdi Şinâsî dil-i fahûr
Şadr-ı mu'azzamuñ kul olup kethudâsına²

beytinden yola çıkarak yaptığımız araştırmada Râmî Mehmet Paşa sadrazam olduktan sonra Şinâsî'nin, kul kethudalığı görevine getirildiği anlaşılmaktadır.³

Divân'nın tek nüsha olması, şairin yaşadığı dönemde, şiirlerine fazla itibar edilmediğini düşündürebilmektedir. Fakat yaptığımız araştırmalarda yaşadığı döneme ışık tutan tezkirelerde şairin kaydına ve şiirlerinden örneklere rastlandığı gibi azımsanmayacak sayıda mecmuada⁴, yine şiirlerinden seçilmiş güzel örnekler geniş bir şekilde yer alır.

¹ Yahya Kemal Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgarıyla* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 4. baskı, 1985) 111

² Bkz. Metin.K.VIII 19 s. 28

³ Defterdar Sarı Mehmet Paşa'nın *Zübde-i Vakâyiât*'ında üç ayrı yerde Muhammed Ağa adındaki kul kethudâsından bahsedilir. Biri 1105 diğer ikisi de 1106 yıllarında gerçekleşen olaylara düşülen kayıtlarda; emekliye ayrılma (s.464), görevden azil (s.501) ve yeniçeri ağalığına getirilme (s.405) söz konusudur. Şinâsî'nin 1114'te vefat ettiğini düşündüğümüzde 1105 yılında “Yeniçeri ocağında kul kethudası olan Mehmed Ağa teka'üd ihsanıyla ‘azl olunup...” kaydıyla emekliye ayrılması kuvvetle muhtemeldir.Bu doğrultuda Şinâsî'nin kendisinin de belirttiği gibi kul kethudası olduğu ortaya çıkmaktadır.

⁴ *Mecmua*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi TY, E.H. No: 1487; H. No: 1064; H. No: 1070; H. No: 1127 ve Y.Y. No: 284

Sâlim'in Tezkiresinde belirtilmemesine rağmen diğer tezkirelerden Şeyhî Mehmed Efendi¹, Safâyî² ve Mehmed Sirâceddin³'de Edirne'de vefat ettiği yazılıdır. Bunların aksine sadece Bursalı Mehmed Tahir "İstanbul'da vefât etdi(ğini)" belirtir.⁴ Fakat 1114/1702 olan ölüm tarihinde beş tezkire⁵ de aynı kanaattedir. Bunlara ilave olarak Sâlim, "yârân-ı safâ ile ülfet-i sohbet üzere iken" vefat ettiği ayrıntısını dile getirir.⁶

Görüldüğü üzere tezkirelerin çoğunluğu, onun Edirne'de vefat ettiği konusunda birleşmektedir. Bu nedenle, şairin Edirne'de bir müddet yaşadığı ve orada defnedildiği için Edirne şairleri arasında zikredilebileceği düşünülse bile bu alanda yazılmış olan "Edirne Şairleri" adlı kitabın yazarı, "bu çalışmaya dahil edilenlerin "Edirneli" olmaları veya "Edirneli" kabul edilmelerinde ölçü; bu şairlerin ya Edirne'de doğmuş olmaları veya ömürlerinin belli bir dönemini bu şehirde geçirmeleri"⁷ demesine rağmen bir müddet Edirne'de yaşamış ve orada ölmüş olduğu halde Şinâsî'yi kitabına almamıştır.

¹ Şeyhî Mehmet. a.g.e. 240

² Safâyî, a.g.e. 168

³ Mehmet Sirâceddin, a.g.e. 18

⁴ Bursalı Mehmet Tahir, a.g.e. 262

⁵ Sâlim, a.g.e. y.168; İsmail Belîğ, a.g.e. 180; Şeyhî Mehmed Efendi, a.g.e. 240; Safâyî, a.g.e. y. 168; Mehmed Sirâceddin, a.g.e., 18

⁶ Sâlim, a.g.e. y.168

⁷ Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri* (Ankara: Akçağ Yayınları, 1995) 12

2.2. Edebî Kişiliği

Divan şiiri; onbeş ve onaltıncı yüzyılda en güçlü temsilcilerinin verdikleri eserlerle doruk noktasına ulaşmış, Fuzûlî ile âşıkâne, Bâkî ile rindâne ve yakın zamanda Nâbî ile hakîmâne söyleyişlerle en canlı rengini bulmuştur. Şinâsî bu geleneğin farkında bir sanatçı olarak, büyük ölçüde âşık ve rind tavrı ile kaleme aldığı gazellerinde bu alandaki varlığını hissettirmenin gayreti içinde olmuş ve aşağıda bazı beyitlerini naklettiğimiz gazellerinden anlaşılacağı üzere hiç de gözardı edilemeyecek örnekler sunmuştur:

Sirişküm pâyuña aķduķça sen gül verd-i terāsā
Olur ĥandān kenār-ı cūda rüste gonçe-i ra'nā¹

Ol gül-i ter gönderüp peykān-ı müjgānın dile
Eyledi bir gonçe ile ĥâtır-ı mecrūhı yād²

Ĥayāl-i ebrivān-ile meh-i nevdan nişān olduķ
O māhuñ devr-i 'aşķında müşārün bi'l-benān olduķ

Alışduķ zaķmına ĥamyāze-i hicrānını çekdüķ
Biz ol tır-i nigāha geh hedef gāhī kemān olduķ

Görince tır-i müjgānın ĥavāle eyler elbette
O kaşı yāya tā böyle neden ĥâtır-nişān olduķ

Bu deñlü piç ü táb-ıla yine maĥv oluruz görseñ
O meh-ţal'at ile hem-ĥāl meh-tāb ü ketān olduķ³

Fuzûlî ve Nâbî'de, sonra Enderunlu Vâsif ile Haşmet'te ve daha sonra da pek çok şairde örneğini bulduğumuz "bana" redifli gazellerin en güzel örneklerinden biri Şinâsî'nin aşağıdaki gazelidir:

Dürdi-i ĥamrā-yı mey kibrît-i aĥmerdür baña
Tütüyā-yı dide-i dil gerd-i sāğardur baña

¹ Bkz. Metin.G.II 1 s. 49

² Bkz. Metin.G.XII 3 s. 56

³ Bkz. Metin.G.XLIX 1,2,3,4 s. 77

Olmadı bir vech-ile sûret-pezir emr-i vişâl
Var-ısa âyine-i tab'ıñ mükedderdür baña

Lüknetinden ol şeker-leb lafzını tekrâr idüp
İtdüğü her nükte bir kand-i mükerrerdür baña

Def'-i sevdâ-yı ser-i zülf-i siyehkârıñ için
Hâlinüñ her dânesi bir habb-ı 'anberdür baña

'Ukde-i dilden Şinâsî hâtırum teng olalı
Dîde-i her gonçe bir kufl-i müdevverdür baña

Dîvân'da yer alan seksen dört gazelde, klasik şiirimizin geleneksel mazmunlarının işlendiği bunun gibi pek çok örneğe rastlarız. Fakat bizim asıl dikkatimizi çeken husus, döneminde oldukça revaçta olan darb-ı mesellerle süslenmiş nükteli söz söyleme geleneğine ilişkin örneklerin bulunmasıdır. Bu örneklerin daha özgün bulunacağı düşüncesiyle, dikkatlerimizi bu doğrultuda yoğunlaştırmaya çalışacağız.

Şinâsî Dîvânı'nda yer alan Mevlânâ medhiyesi ve özellikle harap bir evden şikâyet eden bir kasîde tıpkı Nâbî Dîvânı'ndakiler gibidir. Ayrıca Nâbî'nin üç gazelinin de tahmîs edildiğini bildiğimizden ve şiirlerinde görülen aşağıda sıralayacağımız hikmetli söz söyleme vadisine yaraşır beyitlerin varlığından onun hangi ölçüde Nâbî etkisinde olduğunu anlamaktayız. Nâbî (1642-1712), 1665 yılında 24 yaşında iken İstanbul'a gelmiş ve 1685 yılına kadar bu şehirde yaşamış, bir müddet ayrılıktan sonra 1710 yılında tekrar bu şehre dönmüştür. Onun 1671'e Lehistan Seferi'ne de katıldığını bildiğimize göre Edirne'de kaldığı da düşünülmektedir. Pek çok şairin, muhtemelen Şinâsî'nin de sürgün yüzünden Edirne'de ikamet etmek zorunda kaldığını bildiğimiz için bu şehirde Nâbî ile görüşmüş olacağı da akla gelmektedir. Öyle olmasa bile Nâbî'nin 43 yaşına kadar İstanbul'da kalması sebebiyle Şinâsî'nin onu görmüş olması ihtimali oldukça yüksektir. Şinâsî'nin, Nâbî ile bizzat görüştüğünü kesin bir biçimde söylemesek bile onun Dîvânı'nı veya şiirlerinin büyük bir çoğunluğunu gördüğü ve ondan etkilendiği kuşkusuzdur.

Bu doğrultuda, aşağıda sıralayacağımız beyitlerde yer alan ifadelerin her birinin; bazan darb-ı mesellerden dem vuran bazan nükte, bazan hikmet ihtiva eden hatta bazan da evrensel bir doğrunun veciz ifadesi olan beyanlar olarak anlaşılması yerinde olsa gerektir.

Tevâzu' kıl göñül ger nâil-i ma'lab olan dirseñ
Şikârın tâ alınca dâm kendin hâksâr eyler¹

beytinde insanların hedeflerine ulaşınca kadar tahammül göstermelerini ve tevâzu sahibi olmayı öğütler.

İder şiddetle şarf-ı âb-rû ser-geşt isânı
Ki cûş itdükçe deryâ fülki elbet bi-ķarâr eyler²

Ķad-i dildârı tahrik eyler âhum cünbiş-i tâze
Çemende bād olur serve hıramân olmağa bâ'ış³

beyitlerinde doğal olayların katlanılması gereken sonuçlarına işaret eder.

Şiphr-i pür-cefânuñ resm-i dirini budur gerçi
Cihânda muttasıl ehl-i hüner miñnetle zâr eyler⁴

beytinde, dünyada yetenekli kişilerin genellikle sıkıntı içinde olduklarından şikayet eder.

İz'âf-ı vechi üzre mükâfâtını görür
Şabr eyleyen 'acüze-i dehrüñ cefâsına

Bedâ'-ı 'ömrde puhte-i nâr-ı sitem olan
Bî-ħadd ni'amlâ vâşıl olur intihâsına

Beyt-i cihân dâr-ı mücâzât-ı cümledür
Lâ-büdd irer kişi 'amelinüñ sezâsına⁵

Zânü-nişin rütbe-i şaff-ı ni'âl iken
Birgün hilâlveş yir ider eñ a'lâsına⁶

beyitlerinde, dünyanın eziyetlerine katlananların sonunda karşılığını alacaklarını belirtir.

¹ Bkz. Metin.K.VI 5 s. 14

² Bkz. Metin.K.VI 10 s. 14

³ Bkz. Metin.G.VIII 4 s. 54

⁴ Bkz. Metin.K.VI 41 s. 17

⁵ Bkz. Metin.K.VIII 2,3,4 s. 26

⁶ Bkz. Metin.K.VIII 7 s. 27

Ricāl-i kasvet ü ehl-i şafānuñ farkı rüşendür
Ki hārā ile gevher bir degül gerçi hacerdür hep¹

beytinde, insanların neşeli veya kasvet içinde olmalarına göre kıymet kazandıklarını belirtir.

Haṭṭuñdan daḥi cest oldı nigāhuñ fitnede
Düz-d-i rüşen tāli'e ser-māyedür tārık-i zāc²

beytinde, şanslı hırsızın sermayesinin karanlık olduğunu vurgular.

Hālet-i zā'ide gelmez mi Şināsī meyden
Cünbişinden bilinür mazhar-ı āşār-ı ferah³

beytinde, mutlu bir sona ulaşılacağı önceden belli olur, der.

Reng-i ruhsāruñ sevād-ı haṭṭa gālib olmada
Reng-yāb olan siyehden olamaz tekrār sürh⁴

beytinde, siyahtan renk alan tekrar kırmızı olamaz, der.

Şermi-i ehl-i hayā mevķūf-ı güstāhi degül
Muķtezā-yı māhiyetle gül olur her bār sürh⁵

beytinde, insanlarda hayadan kaynaklanan yüz kızarıklığının, edepsizliğin göstergesi olarak anlaşılmasını öğütler.

Āh ile def'-i keder eyler Şināsī ehl-i derd
Kim ğubāra menzil olmaz cilvegāh-ı tünd-bād⁶

beytinde, kasırganın estiği yerde tozdan eser kalmadığı gibi dert sahiplerinin de gönüldeki kederi feryat ederek giderdiğine işaret eder.

Haṭṭ gelüp 'āşıķa oldı leb-i cānān leziz
İhtizārında olur her kişiye cān leziz⁷

beytinde, insanların sahip olduğu şeyleri kaybedecekleri zaman onların ne kadar

¹ Bkz. Metin.G.VII 3 s. 53

² Bkz. Metin.G.IX 4 s. 55

³ Bkz. Metin.G.X 5 s. 55

⁴ Bkz. Metin.G.XI 3 s. 56

⁵ Bkz. Metin.G.XI 4 s. 56

⁶ Bkz. Metin.G.XII 5 s. 56

⁷ Bkz. Metin.G.XIII 1 s.56

kıymetli olduğunu anladıklarını belirtir.

Rüstâyî olamaz şîr ile hem-şîre
Kûha nisbetle olur bâde-i bustân lezîz¹

beytinde, emek verilerek elde edilen şeylerle zahmetsiz ele geçenler arasında kıymet bakımından oldukça fark olduğuna değinir.

Dilde 'aşk olmayıcağ feyz-ile memlû olamaz
Bâdesiz şarınma ola sâgar-ı rahşân lezîz²

beytinde, gönle aşktan başkası yaraşmadığı gibi kadeh de şarapla dolu olmadıkça bir kıymet taşımaz, der.

Dü-tâyî keşret-i nev-bâdedendir kâmet-i nahle
Hamîde pîr olanda lezzet-i dünyâ dü-bâlâdur³

beytinde, insanların, yaşlandıkça dünyadan daha çok zevk almaya başladıklarını söyler.

Dildeki feyzi derûnuñdan sevâdur seyr iden
Tâb-ı şem'i gösteren fânüs-ı şâf u sâdedür⁴

beytinde, içteki güzelliklerin görünebilmesinin, onları gösteren araçların güzelliği ile ilgili olduğunu anlatır.

Semek-i ni'metinden hefteler cû'-i şikem yegdür
Müdâvâ-yı tabîb-i turşdan mevt-i verem yegdür⁵

beytinde, asık suratlı insanlardan şikayet eder.

Firâkuñ telh ider luğ itse ço benc ile bir başır
Bu güne kıand-ı Mısrîden ricâl-i 'âre hem yegdür⁶

beytinde, gösteriş içinde olan bir insandan utanmayı bilen insanın daha üstün olduğunu belirtir.

¹ Bkz. Metin.G.XIII

² Bkz. Metin.G.XIII 3,4 s. 57

³ Bkz. Metin.G.XIV 4 s. 57

⁴ Bkz. Metin.G.XV 4 s. 58

⁵ Bkz. Metin.G.XXV. 1 s. 64

⁶ Bkz. Metin.G.XXV 2 s. 64

Menāfi'den eşer yokdur ne rŭhānī ne cismānī
Zemānuñ ādeminden benc-i bī-rŭhŭŝ-şanem yegdŭr¹

beytinde, maddī veya manevī kazanç elde etme arzusunda olmayan insanlardan şikayet ederek, cansız bir puttan daha değersiz olduklarına işaret eder.

El açmağdan tu'amkāre tehi-dest olmağ evlādur
Belī bahşiş-i Eş'ab'dan yine ŝifr-ı rağam yegdŭr²

beytinde, cimrinin bahŝiŝini almaktansa parasız gezmenin daha iyi olduğunu sŏyler.

Lisān-ı hāl-ile hem-derd olup giryān olur bāri
Dili aŝlatmayan eŝhāŝdan meşk-ı kalem yegdŭr³

beytinde, gŏnlŭ anlatmayan kalem erbabından şikayet eder.

Bahtı siyāh olunca ŝināŝi bir ādemŭñ
Tŭŝiye dām kırsa ŝikāri gurāb olur⁴

beytinde, bahtsız insanların ne yapsalar da muratlarına eriŝemeyeceklerini anlatır.

'Alāmetdŭr duĝŭl-ı ŝāh-ı ğamdan şerhalar tende
Mŭcedded fetĝ olan kişverde ta'yin-i ğudŭd ister⁵

beytinde, yeni kazanılan ŝeylerde değişiklik olmasının doğallığından dem vurur.

Dil olmuş ol ŝacı Leylā'ya Kıys-ı lā-ya'kil
Sŏzŭñ ŝaĝiĝi ŝināŝi deliden uşlı ğaber⁶

beytinde, doğru sŏzŭ, sŏyleyenine bakmadan dinlemek gerektiğinden bahseder.

Olma dil-dāde 'izārına ğatın itse tırāŝ
Ebr ŭ ğŭrŝidi bahāruñ birbirin ta'ķib ider⁷

beytinde, dŭnyanın nimeti ile kŭlfetinin bir arada olacağını belirtir.

¹ Bkz. Metin.G.XXV 4 s. 64

² Bkz. Metin.G.XXV 5 s. 64

³ Bkz. Metin.G.XXV 6 s. 64

⁴ Bkz. Metin.G.XXVI 5 s. 65

⁵ Bkz. Metin.G.XXVII 4 s. 65

⁶ Bkz. Metin.G.XXVIII 5 s. 66

⁷ Bkz. Metin.G.XXXI 2 s. 67

Sâha-i kaşrı Şinâsî pāk ider bārān ü bād
Âh u girye âdemüñ ahlâkıñı tezhîb ider¹

beytinde, bazan acı ve gözyaşının, insanın ahlakını güzelleştireceğine işaret eder.

Bilmezlik idüp itme Şinâsî'ye tecâhül
Ma'lûm-ı kuluñ olduğı mechül degüldür²

beytinde, insanların bildiği şeylerin gizli olamayacağını belirtir.

'Aceb mi inkisâr-ı hâtırumdan eşk-riz olsam
Şikeste şişenüñ hâli budur cevfinde şu tutmaz³

beytinde, kırık bir şişenin içinde su tutmayacağı düşüncesi, soyut bir hüküm olarak kıyaslamaya katkıda bulunur.

Âhum artar bağrumı del dükçe peykân-ı müjeñ
Keşret-i sūrâhdandur nâye tündi-i nefes

beytinde, neye fazla nefes üflenmesi, deliğinin fazlalığındandır, der.

Zülfüñe mâ'il dil-i bîmâre hâttuñ istemez
Bir şikeste mürğa şahrâdan müferrihdur kafes⁴

beytinde, gönülde hüznü olduktan sonra tutsak ya da özgür olmanın mutluluk açısından farkı olmadığını söyler.

Gül şiküfte olıcağ pek hâr-ı dâmen-gir olur
Şâhid-i bâzardan bir pāk-dâmen görmedük⁵

beytinde, uluorta bulunan güzelliğın pek de kıymeti olamayacağı eleştirisini yapar.

Hâkisteri dağlasa pinhân olamaz aħker
Âhumdan o meh bildi süz-ı dil-i nâlânım⁶

beytinde, varlığı etkin bir şekilde ortada olan gerçeklerin gizlenemeyeceğini belirtir.

¹ Bkz. Metin.G.XXXI 5 s. 68

² Bkz. Metin.G.XXXVII 5 s. 71

³ Bkz. Metin.G.XLIII 2 s. 74

⁴ Bkz. Metin.G.XLVI 3,4 s. 76

⁵ Bkz. Metin.G.LI 3 s. 78

⁶ Bkz. Metin.G.LIX 3 s. 83

Olur âzürde-i dâğ-ı hevâdârı dil-i rüşen
Gerekmez külbe-i şâhib-i derdin şîşeye revzen¹

beytinde, insanların gönlündeki kederin, başkaları tarafından kolayca anlaşılabilceğini anlatır.

Elinden şerr gelenden hayr gelmek de muqarrerdür
Dürüst eyler libâsın çâkini dil-düz iken süzen²

beytinde, kötülük edenlerin aslında iyilikte bulunmaya da muktedir oldukları vurgular.

Dayanmaz âha gerdün keh-keşândan ursa da zimmir
Ki döymez dest-bürd-i gird-bâde tûde-i hırmer³

beytinde, acı içinde olan insanların feryadı karşısında hiçbir kuvvetin dayanamayacağına işaret eder.

Hâzer lâzım harâmî-zâdeden isterse tıfl olsun
Eşer itmekde peykândan muzırrdur nâvek-i süzen⁴

beytinde, gayrimeşru işlerde bulunanların yaşları küçük olsa da tehlikelerinin büyük olacağından bahseder.

Halâş olmaz kişi ebnâ-yı cinsüñ vaz'-ı serdinden
Gehî sühândan geh tüşeden âzürdedür âhen⁵

beytinde, insanları yıpratmaların yine kendi cinsleri olduğuna vurgu yapar.

Mecbûr olur mı turreñ-ile bu şikeste dil
Âyine pârelense kabûl eylemez raķû⁶

beytinde, bazan yok edilen şeylerin tekrar yerine getirilemeyeceğini belirtir.

¹ Bkz. Metin.G.LXVI 1 s. 87

² Bkz. Metin.G.LXVI 5 s. 88

³ Bkz. Metin.G.LXVI 6 s. 88

⁴ Bkz. Metin.G.LXVI 7 s. 88

⁵ Bkz. Metin.G.LXVI 8 s. 88

⁶ Bkz. Metin.G.LXXI 3 s. 91

Bunun yanı sıra Şinâsî'nin şiirlerinde, yakın dönemde örneklerini vermeye başlayan Sebki Hindî¹ hareketinin izlerine de rastlanır. Özellikle anlamın sözden üstün olması, hayal unsurlarının yoğun olarak kullanılmasından kaynaklanan anlamda genişlik, derinlik ve giriftlik; hayallerin insanın iç dünyasında işlenmesi sebebiyle yoğun biçimde ıstırap; bazan mantığın algılayamayacağı kapalılık, bu bakış açısının doğurduğu aykırı mazmun ve anlamlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1608-1611 yılları arasında doğduğu tahmin edilen Nâ'îlî (?-1666), "bütün 17. yüzyıl şairlerinin yeni bir şiir anlayışı içinde oldu(ğu)"² gibi devrinde bile takdir edilen yeni bir üslubun şairidir. Şaire bu şöhreti kazandıran, "Hind üslubundan başka bir şey değildir"³. Nâ'îlî, muhtemelen Şinâsî'den önce "1661-1665 yılları arasında Edirne'de kalmış"⁴ bir şair olduğu için Şinâsî'nin bu şairin şiirlerini görmesi ve döneminde bile takdir edilen üslubundan haberdar olması kuvvetle muhtemeldir. Zaten aşağıda Şinâsî'den aktaracağımız Hind Üslubuna ilişkin örnekler bu kanaatimizi doğrulayacak mahiyettedir.

Bu akım doğrultusunda, şiirde sözden çok anlama özen gösterilmesi sonucu, şiirin okunmasının ve anlaşılmasının güçleştirilmesine rağmen ona az sözle çok şey anlatmak gibi bir özlü ifade özelliği de kazandırılmış olur.

Bahtı siyâh olunca Şinâsî bir âdemüfî
Tûfiye dâm kırsa şikârı gurâb olur⁵

Rüstâyî olamaz şîr ile hern-şîre
Kûha nisbetle olur bâde-i bustân lezîz⁶

Şî'r ile kimse Şinâsî idemez sedd-i ramağ
Ne kadar olsa eger kâfiye-i nân lezîz⁷

beyitlerinde ve daha önce hikmetli sözler içeren beyitler bölümünde sıraladığımız çok sayıda örnekte, beytin özellikle ikinci mısraında belirtilen veciz bir ifade hem beyit içerisinde hem de topyekün hayatta geçerliliğini koruyan bir klişe olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Halil Toker, "Sebki Hindî (Hint Üslûbu)", *İlmî Araştırmalar*, İstanbul 1996; Haluk İpekten, *Nâ'îlî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları* (Erzurum: A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, 1987), 75-77

² Haluk İpekten, *Nâ'îlî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları* (Erzurum: A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, 1987), 66

³ İpekten, a.g.e., 78

⁴ İpekten, a.g.e., 11

⁵ Bkz. Metin.G.XXVI 5 s. 65

⁶ Bkz. Metin.G.XIII

⁷ Bkz. Metin.G.XIII 5 s. 57

Şinâsî şiirlerinde, Hind üslubunda aranan temel bir özellik olan hayallerin soyut kavramlar üzerine kurulması, bunların somut kavramlı kelimelerle birleştirilerek insan zihninde canlandırılmaya çalışılması ilkesini başarılı bir şekilde uygular. Bu doğrultuda, hayal inceliği ve zenginliği ön plana çıkarken, soyut ve somut kavramlı kelimeler tamlamalar içerisinde birleştirilerek derin bir anlam, özet olarak bir beyit içine sıkıştırılmış olur.

İtdi dāmān-ı veliyy-i ni'amumdan mehcūr
Çaldum ayakda olup nāhun-ı cevriyle figār¹

beytinde, “nāhun-ı cevriyle figār” ifadesindeki “eziyetin tırnağı” tamlaması, soyut ve somut kavramlı iki kelimenin birleşmesinden oluşmu ve somut bir varlık gibi “yaralama” işlevini yerine getirmiştir. Bu ifadenin insan zihninde canlanması da şiirde yeni olarak değerlendirilen bu üslubun tezahürüdür.

Hâtırım hūn u ciger-hūn dü çeşmüm pür-hūn
Erguvān-ı sitem itdi beni çarh-ı hūn-h'ār²

beytindeki “erguvān-ı sitem” tamlamasında, yine soyut bir kavramı karşılayan “sitem” kelimesi ile somut bir varlığın adı olan “erguvān” kelimesi birleştirilerek farklı bir ifade sağlanmış olur.

Temāşā-yı cernāl-i hūb iden hiç meyl-i h'āb itmez
Olup āyineveş bîdār dāim intizār eyler³

beytinde, bir benzetme sayesinde soyut bir kavram olan uyku istememe halinin hayali, zihinde canlandırılmaya çalışılmıştır.

Hind üslubunda, tezat sanatı aracılığı ile özellikle anlamca bir araya gelemeyecek ifadeler birlikte sunulabilir. Şinâsî;

Da'vi-i 'āşıkā merhamet ümîdi ile
Dem-i hükümünde gelür şîr ile āhū-yı Tatār⁴

beytinde “şîr” ile “āhū” kelimeleri sayesinde bu tezadı, mubalağayı da kullanarak bir arada ifade etmiştir.

¹ Bkz. Metin.K.V 41 s.12

² Bkz. Metin.K.V 42 s.12

³ Bkz. Metin.K.VI 11 s.15

⁴ Bkz. Metin.K.V 37 s.12

Bu akımda, anlamın söze hayalin gerçeğe hakim kılınması, şairlerin insanın iç dünyasına yönelmelerini ve yeni mazmunlar aramalarını gerektirmiştir. Şairin;

**Hârice vaz'-ı kadem itnem seyâhat eylesem
Kişver-i dil haddi yok vâsı' beyâbüdür baña¹**

beytinde görüldüğü üzere “gönül ülkesi”, dolayısıyla da bireyin duyguları herşeyin üzerinde tutulmuştur.

Şinâsî Dîvânî'nda fazla olmasa bile Sebk-i Hindî şairlerinde sık karşılaşılan bir husus olan ıstırap hali, istisnalardan olmak kaydıyla;

**Cigerden çeşme dek çin-i cebinüñ şerhalar açdı
Reh-i havz-ı sirişküm şimdi ser-tâ-ser kemerdür hep²**

beytinde ifade edilir.

Yine bu akımın etkisinde kalan şairler, şiirlerinde; tasavvuf, çile, kesret ve ilâhî aşk gibi konuları da ele almışlardır. Şinâsî Dîvânî'nda da birkaç beyitte bu konulara örnek teşkil edecek beyitler buluruz. Mesela;

**Ferş-i reh olup hazret-i Monlâ'ya Şinâsî
Hâk-i derine vaz'-ı cebin ile sipâs ol³**

beytinde tasavvuf,

**Kâmetiñ sevkiyle künc-i ğam hıyâbüdür baña
Medd-i düd-ı âh-ı dil serv-i hırâmândur baña⁴**

beytinde çileden hoşnutluk,

**Bir nazarla seyr idüp nakş-ı nigâr-ı keşreti
Aşk-ı süzân şiküfte verd-i handândur baña⁵**

beytinde de kesret konusundan bahsedilir.

¹ Bkz. Metin.G.IV 6 s.51

² Bkz. Metin.G.VII 2 s.53

³ Bkz. Metin.G.LV 5 s.81

⁴ Bkz. Metin.G.V 1 s.51

⁵ Bkz. Metin.G.IV 3 s.51

Divan şiirinde şairler, ustalıklarını ortaya koymak amacıyla takdir ettikleri bir şairin beğendikleri şiirlerine aynı vezin ve kafiyede olmak şartıyla nazireler yazarlar. Şinâsî, bu alanda da hünerini sergilemek amacıyla iki nazire yazmıştır. Şair, Dîvân'ındaki gazellerin ikisinde, Sadrazam Râmî Mehmet Paşa Dîvânı'ndaki 33. ve 47. gazellere nazîre yazmak suretiyle ustalığını ortaya koymasına rağmen tevâzu' göstermeyi de ihmal etmez:

Mezâhîrde nazîri mûmteni' dîr nazm ile hâlâ
Vücûdî gibi bir dürr az gelür bu baħr-i imkâne¹

Hayâl-i hazret-i şâhib-zemîne beñzemez yine
Şinâsî fikriñ ister zülf-i dil-berveş hayâl olsun

Nice tanzîr ola ol nazma kim aña nazîr olmaz
Gerek silk-i güher olsun gerek 'ıkd-i le'âl olsun²

Nazîrelerde dikkatimizi çeken bir husus da şairin tıpkı kasidelerinde yaptığı gibi Sadrazam Râmî Mehmet Paşa'yı medhetmesidir. Şinâsî, Râmî'ye nazîre olarak yazdığı Dîvân'ında beşinci sırada yer alan;

Kâmetüñ şevkıyle künc-i gam hıyâbândur baña
Medd-i düd-1 âh-1 dil serv-i hırâmândur baña
Dil seni gördükde ğıybet eyleyüp bi-ħod olur
Ğayra ħurbuñ vaşl iken bir tâze buħrândur baña

Meh eger olsa ufukdan ser-zede itmern nigâh
Maṭla'-1 ümmîd evvel çâk-1 girîbândur baña

Halka halka kâkülüñden rüyuñ olduĝa bedîd
Gül konulmuş câ-be-câ bir deste reyhândur baña

Mevc-i çîn-i cebhe redd-i varṭa-i girdâbdur
Halka şarf-1 âb-1 rû maħdûr tûfândur baña

Sâye-baħş olsa Şinâsî'ye nihâl-i kâmetüñ
Haĝĝ bilür ey serv-ĝadd bir nice ihsândur baña

¹ Bkz. Metin.G.LXXV 9 s. 94

² Bkz. Metin.G.LXIII 6,7 s. 86

Lik şimdi dil veliyy-i ni'metüñ lütfın umar
Kim nigâh-1 iltıfatı râhat-1 cāndur baña
Kulzüm-i ihsân re'is-i devlet-i şâh-1 cihân
Bir kemine kaatre-i in'âmı 'ummāndur baña
Hâzret-i Râmi Efendi kim gubâr-1 dergehi
Cevher-i sāmân teveccüh itmede kândur baña
Añlayup bâdi nazarda hâk-pây-1 kadriñi
Kemterin her zerresi kuhl-i Şifâhāndur baña
Hıızr-1 vaqt ol merd-i 'arif kim ferâsetle bilür
İzırâr irdi kemâle vaqt-i ihsāndur baña
Hak Te'âlâ hâtırın luft ile mecbür eyleye
Her zemân tatyib-i dil andan nümâyāndur baña¹

gazelinde ilk altı; altmışüçüncü sıradaki;

Hemân çin-i cebinüñden gönül âsüde-hâl olsun
Şikenc-i kâkülinden çekdigüm kat kat helâl olsun
Münâsib olduğından Kays'a Leyli-i siyeh-hâne
Gönül bir meh diler kim tak-1 ebrüsında hâl olsun
Bakılmaz 'aksine âb içre tâb-1 mihr-i hüsninden
Olınca mâh-pâre işte böyle bi-mişâl olsun
Gün olur säyveş ben hâksäre meyl ider elbet
Hemân ser-keşlik iden şimdi ol taze nihâl olsun
Henüz olmaz dil-i divâne kim güm-geşteden nevmid
Hemân dâru's-şifâ-yı küy-1 dil-berde su'âl olsun
Hayâl-i hâzret-i şahib-zemîne beñizemez yine
Şinâsi fikrünü ister zülf-i dil-berveş hayâl olsun
Nice tanzîr ola ol nazma kim aña nazîr olmaz
Gerek silk-i güher olsun gerek 'ıkd-i le'âl olsun

¹ Bkz. Metin G.V s.51-52

Veliyy-i ni'mete mümkün degül haqq bu ki pey-revlik
Ğaraž ancağ hemân dergâhına bir 'arz-ı hâl olsun

Cenâb-ı neyyir-i çarğ-ı kerem Râmî Efendi kim
Hüner maqbûlidür ister ise zerre mişâl olsun

O deryâ-yı 'inâyet kim ğarîk-ı mevc-i luğfı dur
Eger erbâb-ı câh olsun eger ehl-i kemâl olsun

İlâhî pertev-i zâtın mefârîk üzere dâ'im kııl
Ki her dem sâyesinde ehl-i dil âsüde-hâl olsun¹

gazelinde, ilk beş beyitte nazîre olarak yazmış olduğu gazelini alarak devam eden beşer beyitlik kısımlarda da onun tanzîr edilemeyeceğini belirttikten sonra kaside tarzı bir medhiyeden sonra Paşa'ya dua ile gazelini bitirir. Bu durum, divan şiiri gazel nazım şekli içerisinde pek alışlagelmiş bir gelenek olmadığı için Şinâsî'ye özgü bir yenilik olarak değerlendirilmelidir.

Şair, Dîvân'ının yetmişbeşinci sırasındaki gazelinde nazîre olmadığı halde yine gelenek dışı bir yaklaşımla Râmî Mehmet Paşayı medheder. Muhteva bakımından gazel nazım şeklinde bir orijinallik gösteren bu örnek de ilgi çekicidir:

Yine bir başka revnağ virdi hağğ zülf-i perişâne
'Acâ'ib feyzi var köhne-bahâruñ sünbülîstâne

Dü çeşmürden hayâl-i 'ârı zuñdan eşk olur rîzân
Şanasın şems tağvîl eylemişdür burc-ı mîzâne

Hele neşv ü nemâ-yı bâğ-ı hüsn-i yâr hiç bitmez
'İzârı verde beñizer kâmeti serv-i hırâmâne

Hevâ-yı bûs-ı nağş-ı pâyuñ ile çâk çâk oldum
Ağız bir eyleyüp öpdî giribânım da dâmâne

Şinâsî çeşm-i bîmârına yârûñ hastelik göster
Nigâh-ı luğf ise kaçduñ budur re'y-i ğakîmâne

Eger seyr-i cemâl-i şâhid-i ümmîd ise mağşûd
Veliyy-i ni'metüñ ğâk-i derin çek dîde-i câne

¹ Bkz. Metin G.LXIII s. 85-86

Zemin-i şâhibü'ş-şadrü'l-celi Râmi Efendi kim
'Utârid dergehinde beîzedi tıfl-ı debistâne

Ne hikmetdür ki itse tarfetü'l-'ayn içre ger diğkat
Neğâ'iz gösterüp ta'riiz ider Mirzâ Han'a

Mezâhirde nazîri mürteni'dür nazm ile hâlâ
Vücüdı gibi bir dürr az gelür bu bahr-i imkâne

Hudâ zât-ı şerîfin devlet içre müstedâm itsün
Bağışlasun şerefle şeh-r-yâr-ı Âl-i 'Osmân'a

Bunun yanısıra ;

Fikrüm artar hâlûfîi zamm eyledükçe kıddüfîe
Noğta ile 'aşr olur zirâ hisâb içre ehad¹

beytinde sayısal değer ifade eden kelimelerle yapmış olduğu bir ustalıkla ifadeye çeşni kattığı gibi,

Şi'r ile kimse Şinâsi idemez sedd-i ramağ
Ne kadar olsa eger kâfiye-i nân lezîz²

beytinde şiir terminolojisini kullanarak şâirlerin içinde bulunduğu durumun zaman aşımına uğramayacak gerçekliğinin altını çizmiştir.

¹ Bkz. Metin.G.XII 2 s. 56

² Bkz. Metin.G.XIII 5 s. 57

3. ESERLERİ

Dîvân'ı, Şinâsî'nin kendi hattıyla yazıp yazmadığından tam olarak emin olamadığımız halde;

Haṭ-ı Kûfî ile i'câma mahzı yazmağa beñizer
Felekden ma'rifetle ol ki ümmîd-i medâr eyler¹

beytinde “hat-ı Kûfî ile i'câma mahzı yazma(nın)” güçlüğünden bahsetmesi, daha önce de değindiğimiz ve tezkireler tarafından da doğrulandığı üzere Mevlevî dervişi Fasîh Dîvânı'nın ve Arapça *Miklâdü'l-Me'âd* adlı bir eserin müstensihi olduğu bilinmektedir.² Ayrıca mecmualarda ve tezkirelerde şairden verilen örnek şiirlerin hepsinin elimizdeki yazmada bulunması ve henüz başka bir nüshayla karşılaşılmamış olması, Dîvân'ın şairin hattıyla yazılmış olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

Babinger, edebiyat tarihi yazarları hakkında bilgi verirken Sultan İbrahim devrinde (salt. 1640-1648) Şinâsî Mehmet Ağa adında Yeniçeri çorbacısı olarak görev yapmış bir şairden bahseder. Bu şahsın, “*Tezkiretü's-Selâfin ve Meclisü'l-Kavânin*” adıyla dört ciltlik bir tarih yazdığından söz etmekle birlikte eserin sadece birinci cildinin mevcut olduğunu söyler. Ayrıca, Kanuni Sultan Süleyman(salt. 1520-1566)'ın Zigetvar Seferi hakkında Feridun Bey'in “*Nüzhëtü'l-Ahbâr*”³ adlı kitabını özetleyerek 1058/27.01.1648 tarihinde “*Nüzhëtü'l-Ahbâr fi-İcmâl Sefer-i Zigetvar*” adında bir eser yazdığını belirtir.⁴

Bu eserin yazarının, bizim incelemeye tabi tutduğumuz Rûznâmecizâde Şinâsî Mehmet Çelebi değil, Rumeli doğumlu, asıl adı Abdurrahman olan Şinâsî (Ö.1086/1675) olduğunu tespit ettik. Zaten, eserin bulunduğu Kütüphane'nin kataloğundaki; “Baykuşzade Hasan Ağanın oğlu Çorbacı Şinâsî Mehmet tarafından 1058/1648-49 yılında yazılmış”⁵ olduğu ifadesi bu kanaatimizi doğrulamaktadır. Bu doğrultuda Şinâsî'ye ait olan elimizdeki tek eser, Dîvânı'dır.

¹ Bkz. Metin.K.VI 35 s. 17

² Fasîh, *Dîvân-ı Fasîh*, Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, 894.351

³ Bu eser, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde “*Nüzhëtü'l-Ezhâr fi-Feth-i Kal'a-i Zigetvar*” olarak yazılmıştır. Haluk İpekten; Mustafa İsen; Recep Toparlı; Naci Okçu; Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988), 140

⁴ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Prof.Dr. Coşkun Üçok (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982), 196

⁵ Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, c. II (İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, 1961) 270

3 1. Dîvânı:

Kasîdeler:

Metinde yer alan kasîdelerden ikisi na't, birisi Mevlânâ'ya medhiye diğeri de harap bir evden şikayet eden kasîdedir. Na't türünde yazılmış olan birinci ve ikinci kasîde beş¹, Mevlânâ'ya yazdığı medhiye için yazılmış olan üçüncü kasîde dokuz² beyitten oluşur. Yazmanın başında yer alan, bizim dördüncü sıraya aldığımız altmış beş³ beyitlik kasîde, Râmî Mehmet Paşa'nın sadaret makamına getirilmesi üzerine yazılmıştır. Dîvân'da yer alan kasîdeler içerisinde divan şiiri geleneksel kasîde nazım şekli ölçülerinde yorumlanacak kasîde sayısı beş adettir.⁴ Bunu izleyen iki kasîde de yine Râmî Mehmet Paşa sadrazam olunca onu övmek ve kendisinden ihsan talep etmek amacıyla yazılmış kasîdelerdir. Bunlardan beşinci sırada olan elli dört⁵, altıncı sırada olan da altmış bir⁶ beyitten oluşur. Dîvân'ın yedinci kasîdesi de Râmî Mehmet Paşa'ya yazılmakla birlikte kendisi reisülküttap iken kaleme alınmış ve yine onu taltif eder mahiyette seksen⁷ beyitlik bir kasîdedir. Dîvân'ın medhiye türündeki son kasîdesi olan kırkbeş⁸ beyitlik sekizinci kasîde, Şinâsî'nin kul kethudası görevine getirilmesi üzerine Mustafa Ağa adında bir devlet adamını övmek amacıyla yazılmıştır. Divan'da yer alan son kasîde olan otuziki⁹ beyitlik dokuzuncu kasîde, alışlagelmiş kaside formu dışında kaleme alınmış orijinal bir kasidedir. Şair, Nâbî Dîvânı'nda kıt'a-i kebîre olarak örneğini bulduğumuz;

"DER VAŞF-I HÂNE-İ VİRÂN

Eyyâm-ı zemistânda beni gerdiş-i devrân

Bir hâne-i virân-şudeye eyledi mihmân

Mânend-i kafes rahneleri hâric-i ta'dâd

Mânend-i felek safkı kevâkible dıraşşân

¹ Bkz. Metin.K.I / II s. 1

² Bkz. Metin.K.III s. 2

³ Bkz. Metin.K.IV s. 3-8

⁴ Bkz. Metin.K.IV s. 3 / V s. 9 / VI s. 14 / VII s. 19 / VIII s. 26

⁵ Bkz. Metin.K.V s. 9-13

⁶ Bkz. Metin.K.VI s. 14-19

⁷ Bkz. Metin.K.VII s. 19-26

⁸ Bkz. Metin.K.VIII s. 26-30

⁹ Bkz. Metin.K.IX s. 30-33

Hâ'il olmaz sakfı temâşâ-yı sipihre
Divârı degül reh-güzârı mâni'-i seyrân

Bahtum gibi tîre kef-i ümmîd gibi pest
Çeşmüm gibi pür-âb derûnum gibi vîrân

Vîrâne iken böyle neden târ olâ dirseñ
Güncâyîşe yok pertev-i mihr ü mehe imkân

İbrîk ne kadar kâtre-i ihsânın alursa
Hep bir bir ider añı nişâr-ı ser-i mihmân

Âb akmada mâned-i kâfes rahnelerinden
Şâhında gönül olmadâ bülbül gibi nâlân

Bir gürbe güzer eyler ise bir tarafında
Ol semti iner alçağa mânend-i mîzân¹

şiiirinde olduğu gibi bu kasidede, gerçek ya da muhayyel olarak düşünebileceğimiz bir yaşantı mekanını bazan aşırı abartılarla bazan da gülmeceye kaçan nüktelerle tasvir etmeye çalışmıştır.

Gazeller:

Dîvân'da seksen üç tam, bir eksik gazel yer alır. Bu gazellerin biri üç², ikisi dört³, altmış dokuzu beş⁴, biri altı⁵, beşi yedi⁶, biri dokuz⁷, biri on⁸, biri onbir⁹, biri

¹ Ali Fuat Bilkan, Nâbî Dîvânı, c.II (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997), 1132

² Bkz. Metin.G.XL s. 72

³ Bkz. Metin.G.VII s. 53 / XLV s. 75

⁴ Bkz. Metin.G.I s. 49 / II s. 49 / III s. 50 / VI s. 52 / VIII s. 54 / IX s. 54 / X s. 55 / XI s. 55 / XII s. 56 / XIII s. 56 / XIV s. 57 / XV s. 58 / XVI s. 58 / XVII s. 59 / XVIII s. 59 / XIX s. 60 / XX s. 61 / XXI s. 61 / XXII s. 62 / XXIII s. 62 / XXIV s. 63 / XXVI s. 64 / XXVII s. 65 / XXVIII s. 65 / XXIX s. 66 / XXX s. 67 / XXXI s. 67 / XXXII s. 68 / XXXV s. 70 / XXXVI s. 70 / XXXVII s. 71 / XXXVIII s. 71 / XXXIX s. 72 / XLI s. 73 / XLII s. 73 / XLIII s. 74 / XLIV s. 74 / XLVI s. 75 / XLVII s. 76 / XLVIII s. 77 / XLIX s. 77 / L s. 78 / LII s. 79 / LIII s. 80 / LIV s. 80 / LV s. 81 / LVI s. 81 / LVII s. 82 / LVIII s. 82 / LIX s. 83 / LX s. 84 / LXI s. 84 / LXII s. 85 / LXIV s. 86 / LXV s. 87 / LXVIII s. 89 / LXIX s. 90 / LXX s. 90 / LXXI s. 91 / LXXII s. 91 / LXXIII s. 92 / LXXVI s. 95 / LXXVII s. 95 / LXXVIII s. 96 / LXXIX s. 96 / LXXX s. 97 / LXXXI s. 97 / LXXXIII s. 99 / LXXXIV s. 100

⁵ Bkz. Metin.G.XXXIV s. 69

⁶ Bkz. Metin.G.IV s. 50 / XXVI s. 64 / XXXIII s. 68 / LI s. 78 / LXVII s. 88

⁷ Bkz. Metin.G.LXVI s. 87

⁸ Bkz. Metin.G.LXXV s. 94

⁹ Bkz. Metin.G.LXIII s. 85

oniki¹, biri onüç², biri de ondört³ beyitten oluşur. Gazellerin sadece ikisinde⁴ mahlas yoktur.

Terkîb-i Bend:

Dîvân'ın tek terkîb-i bend'i⁵ olan şiir, altı hâne(bend)lidir ve birinci hânesi altı, ikinci hânesi; üç beyti hâşiyede olmak üzere sekiz, diğer dört hâneleri de beşer beyittir.

Muhammes:

Yine Dîvân'da bir örneğini bulduğumuz bir diğer nazım şekli muhammestir⁶ ve beş bendten meydana gelir, na't türünde yazılmıştır.

Tahmîs ve Taştîr:

Divân'da Râmî Mehmet Paşa'nın "olur" redifli gazeline bir taştîr⁷, Nâbî'nin "olasun, diyerek" ve "midür" redifli gazellerine uygulanmış üç tahmîs⁸ yer alır. Dîvân'ın tek taştîri beş bendten oluşur. Şinâsî, Râmî'nin gazelinin beyitleri arasına üç mısra ekleyerek taştîr oluştururken Râmî'deki beyit sıralamasını da değiştirmiştir. Nâbî'nin gazellerine uygulanan üç tahmîsten biri dört, diğer ikisi de beş bendten oluşur. Şinâsî, dört bendten oluşan tahmîsinde Nâbî'nin altı beyitlik "olasın" redifli gazelinden;

"Vire naḥl-i emelüñ mîve-i eşk-i ḥırmân

Bir sitemkâra miyâz itmege mu'tâd olasın

Telḥ-kâm-ı sitemüñ gör ne çekermiş bilesin

Sen de zehr-âbe-çeş-i kâse-i ḥussâd olasın"⁹

beyitlerini de almamıştır.

¹ Bkz. Metin.G.LXXIV s. 92

² Bkz. Metin.G.V s. 51

³ Bkz. Metin.G.LXXXII s. 98

⁴ Bkz. Metin.G.XL s. 72 / LXVI s. 94

⁵ Bkz. Metin.T.B.I s. 37

⁶ Bkz. Metin.M.I s. 41

⁷ Bkz. Metin.Taş.I s. 43

⁸ Bkz. Metin.T.I s. 45 / II s. 46 / III s. 47

⁹ Bilkan, a.g.e., 928

Târîh:

Divân'ın tek târîhi olan ve yirmi dokuz¹ beyitten oluşan şiir,
Sultan II. Mustafa'nın tahta çıkışı dolayısıyla yazılmıştır ve;

Müjde olsun yaz cülûsınıñ hemân târîhini
İtdi ihyâ 'âlemi sultân-ı 'âlem Muştafâ

مژده اولسون ياز جلوسينك همان تاريخيني
ايتدي احيا عالمي سلطان عالم مصطفى

(1106 /1695)

beytinde bu olaya tarih düşürülmüştür.

Kıt'alar:

Son olarak, Dîvân'da kasîdeler bölümünde yer alamayacakları düşüncesiyle kıt'alar bölümüne almayı uygun bulduğumuz dörder mısradan oluşan iki şiir² vardır ve bunlar na't türünde yazılmışlardır. Bunlar rubâi vezni ile yazılmadıkları gibi kâfiye düzenleri de; x,a,x,a şeklindedir.

Şinâsî, şiirlerinde büyük ölçüde Divan şiiri aşk anlayışını işlerken dikkatimizi çekecek ölçüde; tevekkül, yaşama sevinci, şâirin dünya görüşü, rind-zâhid, ruh-beden karşılaştırması, sûfî eleştirisi ve sosyal eleştiri gibi konulara da değinir.

Görinür vaqti ile âyine-i 'âlemde
Şüret-i şâhid-i taqdir-i Hudâ-yı müte'âl

Hâşılı emr-i Hudâ'yıla olur bahş-ı merâm
Dâd-ı Hâkq olmağa muhtâc huşûl-ı âmâl³

Baş idüp künc-i tevekkülde firâş-ı şabrı
Geçdi peygüle-i miñnetde zemânum meh ü sâl⁴

Çalsâfi bürehne serde yine Hâkka şükr idüp
Teşmîr-i âstîn taleb kıl rızâsına

¹ Bkz. Metin.Ta. s. 34-36

² Bkz. Metin.Kıt.I / II s. 101

³ Bkz. Metin.K.VII 15,16 s. 20

⁴ Bkz. Metin.K.VII 59 s. 24

Bedter olur evâhiri küfrân-ı ni 'metüñ
Harmd it ne hâlet ise Hudâ'nuñ 'atâsına

Ahkâm-ı Hakka râzı olup cân u dil ile
Bağ her umûruñ 'âkıbet-i mâverâsına

Her şiddetüñ neticesi şabr it ferah olur
Böyle haber virildi bunuñ mübtedâsına¹

beyitlerinde tevekkül ile Allah'a teslim olmak öğütlenmektedir.

Şinâsî'de göze çarpan hususlardan biri de ondaki yaşama sevincidir. Aslında içinde bulunduğu dönem son derece karamsar örneklerin ortaya çıktığı bunalımlı bir dönemdir ama şair;

Gonçeveş dil-teng olan dünyâ-yı teng öldi şanur
Çeşm-i süzen vüs'at-i hâtırla meydândur baña

Hârice vaz'-ı kadem itmem seyâhat eylesem
Kişver-i dil haddi yok vâsı' beyâbandur baña²

Niçe hâşâke ola heyc sedere cilve-i âb
Kasvet-i dil olamaz mâni'-i envâr-ı ferah³

beyitlerde de görüleceği üzere ıstırapın yanında zevk ve neşeyi de yaşamaktadır.

Şairler, riyâkarlığın gündeme geldiği yerlerde zâhidi karşılarına alarak rindâne yaşayışı öne çıkarmak isterler. Bu durum şiiirlerde rind-zâhid tezadı ile işlenir. Şinâsî bu tavrı şu beyitlerle işlemeye çalışmıştır:

Seyle virdi rind-i mey-keş her ne ise mâ-melek
Zâhidüñ kaçdı henüz âb üzre bir seccâdedür⁴

Hikmet üzre hâk ile âb ihtilâf eyler iken
Zâhid-i huşkı ne hoş bir kerre giryân görmedük⁵

¹ Bkz. Metin.K.VIII 9,10,12,14 s. 27

² Bkz. Metin.G.IV 4,6 s. 51

³ Bkz. Metin.G.X 3 s. 55

⁴ Bkz. Metin.G.XV 3 s. 58

⁵ Bkz. Metin.G.LI 5 s. 79

Peşmine-i şad-pâre gibi sineñi şerh it
Süfi yeter avâze-i evşâf-ı belâs ol¹

Nedür vechi ki rû-gerdân olam mihrâb-ı ebrûdan
Bu pend-i nâ-revâ zâhid ne güne kec hayâl olsun²

Nüşa-i kübrâsın ey zâhid velî çekdüñ şakıl
Yoğ mıdur mîzân-ı 'aqluñ kim çeker bu şıķleti³

Hatta şair, bir adım daha ileri giderek, Mevlevî olduğu için tasavvufla da bağı bulunmasına rağmen birlik sırlarının bir yalan olduğunu şu beyitte ifade eder:

Şâ'irâne bir gazel tarh it Şinâsî gel yeter
Da'vi-i esrâr-ı vaħdet maħz-ı bühtândur baña⁴

Dîvân şairlerinin kalemlerini aynı zamanda bir makama veya bir göreve getirilmek için kullandıklarını bilmekteyiz. Şinâsî, bu amaca hizmet eden;

Başka bir semte sülük ile şikeste beste
Cilveler eylemek ister kalem-i bi-ser ü pâ

Ya'ni ki şâ'ir-i da'vâ-yı işâbetde düşer
Hâlden hâli degül bu sözüm ey kân-ı 'atâ⁵

beyitlerinden sonra;

Nükte-i ان من الشعر بحكمت⁶ ma'lûm
Gâh olur kavli olur kâ'iluñ intâķ-ı Ĥudâ⁷

beytinde, “Şiirde mutlak hikmet vardır.” mealindeki hadîs-i şerîfi kullanarak bu isteğin hem “intâķ-ı Hakk” olduğunu belirtir hem de şâirlik sanatının yüceliğine olan inancını dile getirir.

¹ Bkz. Metin.G.LV 2 s. 81

² Bkz. Metin.G.LXII 3 s. 85

³ Bkz. Metin.G.LXXXII 13 s. 99

⁴ Bkz. Metin.G.IV 7 s. 51

⁵ Bkz. Metin.K.IV 58,59 s. 8

⁶ İnne mine'ş-şî'ri bi-hikmet: Ehâdis-i Mesnevî s.99

⁷ Bkz. Metin.K.IV 60 s. 8

Ayrıca, şairlerin kalemlerinin doğuracağı sonuçtan korkmalarına rağmen sonuca katlanacakları hususunu;

Hayf-1 kalem ki ser-keşinüñ ser-nüviştüdür
Mümkün mi sedd-i rāh anuñ mâcerāsına¹

beytinde dile getirerek geniş anlamda bir eleştiri yapar.

Dîvân'da şâirin dünya görüşüne ilişkin izler de buluruz.

Humâr-1 derd-i ser-i 'uzli cāh-1 dünyānuñ
Mey-i garûrla ser-şār cāmına degmez²

beytinde dünyanın külfetinin nimetleniden üstün olduğu görüşü öne çıkarken;

Kim dir ihsân eyleyen kaht-1 keremdür ey göñül
Herkesüñ hemyānı dur şimdi veliyy-i ni'meti³

beytinde güncelliğini hiç yitirmeyecek bir sosyal eleştiri yapar.

Bunlardan başka, şairlerin şiirlerinde sıkça kullandığı unsurlardan biri olan dînî kaynaklı ifâdeler, bu Dîvân'da da yer alır. Bu sözlerden biri hadîs olmak üzere diğerleri çeşitli âyetlerden kısmen iktibas edilmişlerdir. Bunlar;

Rüsûm-1 ebrüvānuñ mâ-şadağdur قاب قوسين
Mu'anber mûları esrâr-1 سبجان الذي اسري⁴

beytindeki, قاب قوسين, سبجان الذي اسري ;

Rüsûmı قاب قوسين'e işâret yâ Rasûl'allâh⁵

mısraındaki, قاب قوسين;

¹ Bkz. Metin.K.VIII 11 s. 27

² Bkz. Metin.G.XLII 4 s. 74

³ Bkz. Metin.G.LXXXII 11 s. 99

⁴ Bkz. Metin.K.I 4 s. 1 (Sübhâne'ilezî esrâ: Necm Sûresi 9. âyet)

⁵ Bkz. Metin.M.I 3 s. 41 (Kâbe kavseyn: Necm Sûresi 9. âyet)

İrüp mevvâc-ı cismâni ile teşrîf او ادني
Murahhâş itdi saña kurb-ı hâşşü'l-hâşşı Mevlâ
Vücûduñda bu hâle oldı teşbih-i belîğ a'zâ
Dü-ebrü-yı 'anber-âgîndeki ن والقلم
Rüsümü قاب قوسين'e işâret yâ Rasûl'allâh¹

bendindeki, او ادني ve ن والقلم âyetleridir.

Bir de;

Nükte-i ان من الشعر بحکمت ma'lûm
Gâh olur kavli olur kâ'ilüñ intâk-ı Hudâ²

beytindeki, ان من الشعر بحکمت hadîsi dir.

¹ Bkz. Metin.M.I 3 s. 41 (Ev ednâ: Necm Sûresi 9. âyet; Nûn ve'l-kalem: Kalem Sûresi 1. âyet)

² Bkz. Metin.K.IV 60 s. 8 (Ehâdîs-i Mesnevî, s. 99: Şiirde mutlaka hikmet vardır.)

4. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

4.1. Nazım Şekilleri:

Dîvân'da dokuz kasîde, bir terkîb-i bend, bir muhammes, üç tahmîs, bir taştîr, bir tarih, iki kıt'a ve seksen dört gazel yer alır.

4.2. Vezin:

Şinâsi, Dîvân'ında aruzun; Hezec, Remel, Müctes ve Muzâri Bahri'nin dokuz değişik kalıbını kullanmıştır. Şairin, en çok kullandığı bahir, Remel Bahri'dir. Tarih düşürdüğü yirmi dokuz beyitlik şiiri, yüzotuz altı beyit tutarındaki gazellerini bu bahrin, *Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün*¹; ikiyüz otuz beyitlik dört kasidesini, otuzdört beyitlik terkîb-i bendini, yetmiş mısra tutarındaki üç tahmisini ve yirmi beyitlik dört gazelini *Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün*² ve bir kıt'asını da *Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün*³ kalıbıyla yazmıştır.

Şâirin ikinci sırada tercih ettiği bahir, Hezec Bahri'dir. Seksen beyit tutarındaki dört kasidesini, yirmi beş mısralık bir muhammesini, ikiyüz on beyit tutarındaki otuzdokuz gazelini, bu bahrin *Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün*⁴; on beş beyitlik üç gazelini, ve bir kıt'asını *Mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün*⁵ ve beş beyitlik bir gazelini de *Mef'ülü / mefâ'ilün / mef'ülü / mefâ'ilün*⁶ kalıbıyla yazmıştır.

Şinâsî, kırk beş beyitlik bir kasidesini, yirmi beş mısralık bir taştîrini ve kırk beş beyitlik dokuz gazelini Muzâri Bahri'nin *Mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün*⁷ kalıbıyla yazmıştır.

¹ Bkz. Metin.Ta s. 35 / G.I s. 49 / IV s. 50 / V s. 51 / IX s. 54 / XI s. 55 / XII s. 56 / XV s. 58 / XX s. 61 / XXIII s. 62 / XXXII s. 68 / XXXIV s. 69 / XXXIX s. 72 / XLVI s. 75 / LI s. 78 / LIII s. 80 / LVI s. 81 / LX s. 84 / LXVII s. 88 / LXXII s. 91 / LXXIV s. 92 / LXXVI s. 95 / LXXXII s. 98

² Bkz. Metin.K.IV s. 3 / K.V s. 9 / K.VII s. 19 / K.IX s. 30 / T.B s. 37 / T.I s. 45 / II s. 46 / III s. 47 / G.IX s. 54 / XIII s. 56 / XXXVI s. 70 / L s. 78

³ Bkz. Metin.Kıt.I s. 101

⁴ Bkz. Metin.K.I s. 1 / II s. 1 / III s. 2 / VI s. 14 / M.I s. 41 / G.II s. 49 / III s. 50 / VI s. 52 / VII s. 53 / VIII s. 54 / XIV s. 57 / XVII s. 59 / XIX s. 60 / XXI s. 61 / XXII s. 62 / XXV s. 64 / XXVII s. 65 / XXIX s. 66 / XXXII s. 68 / XXXV s. 70 / XLI s. 73 / XLIII s. 74 / XLIV s. 74 / XLV s. 75 / XLVII s. 76 / XLIX s. 77 / LII s. 79 / LIV s. 80 / LVII s. 82 / LXI s. 84 / LXII s. 85 / LXIII s. 85 / LXV s. 87 / LXVI s. 87 / LXVIII s. 89 / LXIX s. 90 / LXX s. 90 / LXXIII s. 92 / LXXV s. 94 / LXXVII s. 95 / LXXIX s. 96 / LXXXI s. 97 / LXXXIII s. 99 / LXXXIV s. 100

⁵ Bkz. Metin.G.XXXVII s. 71 / LV s. 81 / LXXVIII s. 65 / Kıt.II s. 101

⁶ Bkz. Metin.G.LIX s. 83

⁷ Bkz. Metin.K.VIII s. 2 / T.I s. 45 / G.XVI s. 58 / XVIII s. 59 / XXVI s. 64 / XXX s. 67 / XXXVIII s. 71 / XLVIII s. 77 / LXIV s. 86 / LXXI s. 91 / LXXX s. 97

Az sayıda olmakla birlikte Müctes Bahri'ni kullanarak yirmi beyit tutarındaki dört gazelini *Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün*¹; yedi beyitlik bir gazelini de *Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilâtün*² kalıbıyla yazmıştır.

Sonuç olarak Şinâsî Divânı'nda kırk dokuz şiirle en fazla kullanılan bahir Hezec Bahri'dir. Otuz altı şiirle Remel, onbir şiirle Muzârî ve beş şiirle de Müctes Bahri'ni kullanmıştır. Dîvân'ın büyük bir çoğunluğu aruzun uzun kalıplarıyla yazılmıştır.

Dîvân'da vezin zarureti yüzünden bazan zihaf bazan da imâle-i memdûde metodlarına başvurulmuştur. Meselâ;

Recâsı bendegânuñi defterine şebt olunmağdur
Anuñçün 'arz-ı hâlin dil muttaşıl der-kenâr eyler³

beytindeki, **muttaşıl**;

Vâye-bağş olsa eger feyz-i gubâr-ı kâdemi
Cevher-i şâf olur perîde hârâ-yı hayâl⁴

beytindeki, **perîde**;

Oldı eyyâm-ı şerîfünde cihân 'âleme 'iyd
Ba'd-ezin kim olmasa müft-keş-i mâh-ı şevvâl⁵

beytindeki, **olmasa**;

Bî-vefâ bendeñi evvel ne idi bunca kezem
Dil-i mecrûha olurdı der-âgüşuñi merhem⁶

beytindeki, **der-âgüşuñi**;

Evvel Hümâ-yı zülfi dile sâye-bağş olur
İkbâl-i rûzgârıla şimdi mâ-sivâdadur⁷

beytindeki, **şimdi**;

¹ Bkz. Metin.G.XXIV s. 57 / XXX s. 67 / XLII s. 73 / LX s. 84

² Bkz. Metin.G.XXXIII s. 68

³ Bkz. Metin.K.VI 51 s. 18

⁴ Bkz. Metin.K.VII 38 s. 22

⁵ Bkz. Metin.K.VII 54 s. 24

⁶ Bkz. Metin.T.B.5 s. 39

⁷ Bkz. Metin.G.XXX 3 s. 67

Ol leyli Őaçuŕı vuŐlatı me'mül degüldür
Ey dil Őoya mecnünluğı ma'kül degüldür¹

beytindeki, leyli;

Häl-i dilümden ağlar isem ĥandeler ider
Bilmem Şinâsi ol ruĥı âl ne de âl olur²

beytindeki, Şinâsi ve;

Gözüm dört oldu bir kerre düĥâr olmağ ümüdiyle
Vücüh-ile doruğa çığdı va'd-i seyr-i didâruŕı³

beytindeki, düĥâr kelimelerinde zihaf yapılmıŐtır.

Dîvân'da aruzla ilgili bir husus daha vardır ki Şinâsi bunu bilinçli bir Şekilde yapmış ve yaptığı işi hüner olarak yorumlamıŐtır. Şair, beyitlerden birinde Şiirin bir mısraını bir tef'ile eksik yazmış, gerekçesini de ikinci mısrada belirtmiŐ ve bununla da kalmayarak birdenbire ortaya çıkardığı bu aruz oyununu da hüner olarak deđerlendirmiŐtir:

Hüzüründa 'avâmuŕı kâmilüŕü ĥeldi
Ser-â-ser ma'rifetden Şimdi bir bâdir Şemem yegdür⁴

4.3. Kâfiye:

Şinâsi, Divan Őiirindeki alışlagelmiş kafiye anlayıŐına uymakla birlikte az da olsa bu uygulamanın istisnalarına rastlanmaktadır. Bunlar arasında;

Sevĥ idüp ĥurbete devrân dil-i nâlânı
Bümveş itdi müsekkın bize bir vîrânı

Niçe mesken ki olur sâĥası içre nâ-büd
Aña naĥl eyleseler tâife-i iskânı

Ĥabbezâ ĥâne-i vîrâne-i pür-bâdiş kim
Ne der ü bâmı var anuŕı ne cidâr-ı bâmı

¹ Bkz. Metin.G.XXXVII 1 s. 71

² Bkz. Metin.G.XXXVIII 5 s. 72

³ Bkz. Metin.G.LIV 3 s. 80

⁴ Bkz. Metin.G.XXV 3 s. 64

beyitleriyle başlayan bir kasfede, kelime mısra sonlarında kafiyeyi oluşturan sesler arasında hem ses hem de fonksiyon bakımından bir uyum bulunurken, aşağıda sıralayacağımız beyitlerinin son kelimeleri bu ilkeye fonksiyonel olarak ters düşmektedir:

Cüfte dād olsa sezâ rüy-ı cidâr-ı dehre
Dest-i cerem ile Kâftağı 'na olup şânî

Gelse hâricden eger ahker-i süzende daği
Şiddet-i serd-ile olur hâcer-i Seylânî

Şıla-i rahme berâber idi girseydi buña
Hayf-ı gurbette vefât eyledi Dağıstânî

Hâşılı aña girüp böyle bürüdet çekeli
Baña eshel görünür şu'bede-i külhânî¹

Yine aynı uygulama ekseninde;

Fikr-i lebüfle dil vaşluñı ricâdadur
Bî-çâre câyı fark idemez mest-i bâdedür

Mihrâb-ı ebruvâne teveccüh idüp gönül
Şaff-ı müjeñ içinde edâ-yı kazâdadur

Evvel Hümnâ-yı zülfi dile sâye-bahş olur
İkbâl-i rûzgârla şimdi mâ-sivâdadur

Pervâne meşreb olsa baña 'andelib dir
Dil murğı böyle derd-i hezâr âşinâdadur

Maşş-ı duhân-ı âha Şinâsî seyir idüp
Maşşüd-ı yâre süz-ı derüni ifâdedür²

gazelinde, “bâdedür ve ifâdedür” kelimelerindeki kafiye oluşturan seslerden “-de” sesi, diğerlerindeki gibi datif eki değil kelimenin kökünde olan bir sestir. Fakat, Dîvân'da yukarıdaki beyitlerde görülen bu tür bir uygulamanın benzeri, ancak beş

¹ Bkz. Metin.K.IX 1,2,3,6,11,22,30 s. 30-33

² Bkz. Metin.G.XXX s. 67

altı örnekle sınırlıdır.

Bundan başka;

Dâmenümden eşk olur silsem yine müjgânlarım
Devr-i dâ'imdür benüm fevvâre-i çeşm-i terüm

Şüretâ bir hâküm ammâ hasret-i kaddüñ ile
Âh idersem çeşm-i çarha kuhl olur hâkisterüm

Fikr-i la'lüñ ile mey-nüş eyledükçe giryeden
Pür olur destümde yine bâde ile sâgarum

Şüret-i dîvâr görse ben zâ'ifi zann idüp
Fırkatüñde pürüş itmekde bilenler peykerüm

İntizâr-ı merhem-i dil-ber ağardup cismini
Penbezâr oldı Şinâsi sinede dâğ-ı müjem¹

gazelinin son beytindeki “müjem” kelimesi ise kafiyeye hiç uymamaktadır.

Şâir, tıpkı vezinde olduğu gibi kafiye konusuna da dolaylı yoldan bir gönderme yaparak;

Şi'r ile kimse Şinâsi idemez sedd-i ramağ
Ne kadar olsa eger kâfiye-i nân leziz²

beytinde, kâfiye terimini kullanmak suretiyle hem bir hakikati vurgularken hem de şâirlerin kâfiye oluşturmada hiç zorlanmadıklarını, aksine bunu çok basit bile bulduklarını dile getirir.

4.4. Dil Özellikleri:

17. yüzyıl edebiyatının dili genellikle süslü ve ağdalıdır. Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan uzun tamlamalar geniş bir yer tutar. Bu sebeple, bu yüzyılın dili oldukça zor anlaşılır. Veysî ve Nergisî ile en ağdalı nesir örneklerinin yazıldığı bu yüzyılda, şiir alanında da önceki yüzyılda yazılanlardan daha ağır bir dil kullanılmıştır.

¹ Bkz. Metin.G.LVIII s. 82,83

² Bkz. Metin.G.XIII 5 s. 57

Şinâsî'nin dili de bu doğrultuda oldukça ağır ve ağıdalı sayılabilir. Okuyucunun beyti anlaması bir yana, beyti çözebilmesi, ilk ve basit anlamını çıkarabilmesi için bile oldukça çaba göstermesi gerekir.

**Nağme-i âh-ı dem-i eşk ü kebâb-ı sine
Künc-i mihnetde baña sâz u neşât-ı gam-ı'âr¹**

**Görinür vaqti ile âyine-i 'âlemde
Şüret-i şahid-i taqdir-i Hudâ-yı müte'âl²**

beyitlerinde de görüldüğü üzere yabancı kelimelerin çokluğu ve uzun tamlamalar bulunması şiirin dilini oldukça süslü hale getirmiştir.

Şinâsî'nin şiirlerinde, Sebk-i Hindî'nin de etkisiyle; söz kısa ve anlamca dolgundur. Sözü uzatan söz sanatlarından uzaklaşmıştır. Bir teşbih veya bir telmihle; bazan uzun bir hikaye, yüzyıllarca söylenegelmiş bir macera bütünüyle bir beytin içine sığdırılabilir.

**Hayâlûü gelmez oldı düşme bâri rüyını göster
Yeter ey Yûsuf-ı şâni gönül beytü'l-hazenlensün³**

beytindeki “beytü'l-hazen” kelimeleri ile Hz. Yakub'un oğlunun kayboluşundan sonra çekildiği ve oğlunun acısıyla ağlaya ağlaya gözlerini kör ettiği kulübeyi anlatmakla çekeceği ıstırapın büyüklüğünü tarif etmeye çalışmış;

**Dil-i sengin yâre tîşe-i Ferhâd'ı yir itdi
Gönül şimdengirü Ferhâd'a varsun küh-kenlensün⁴**

beytindeki “küh-ken” kelimesi ile de Ferhad'ın Şirin'e olan aşkını ve sonunda ölümünü hatırlatarak şair, Ferhad kadar aşk acısı çektiğini anlatmak istemiştir.

Şinâsî Dîvânı'nda çok sayıda uzun terkip yer almaz. Bunlar arasından dörtlü terkiplerden;

**Re'is-i hâcegân-ı devlet-i şâhen-şeh-i 'âlem
Ki şân-ı intisâbıyla 'Utarid iftihâr eyler⁵**

beytindeki, reîs-i hâcegân-ı devlet-i şâhen-şeh-i âlem;

¹ Bkz. Metin.K.V 43 s. 12

² Bkz. Metin.K.VII 15 s. 20

³ Bkz. Metin.G.LXX 2 s. 90

⁴ Bkz. Metin. G.LXX 3 s. 90

⁵ Bkz. Metin.K.VI 13 s. 15

Dāverā şāf-dilā 'arīf-i 'ālī-ḳadrā
Ey veliyy-i ni'am-ı zümre-i erbāb-ı kemāl¹

beytindeki, veliyy-i ni'am-ı zümre-i erbāb-ı kemāl ;

Nâil-i derd-i ser-i tîşe-i Ferhād olasın²

mısraındaki, nâil-i derd-i ser-i tîşe-i Ferhād;

Def'-i sevdâ-yı ser-i zülf-i siyehkârûñ için
Hâlinüñ her dânesi bir ḥabb-ı 'anberdür baña³

beytindeki, def'-i sevdâ-yı ser-i zülf-i siyeh-kâr ifadelerini görmekteyiz.

Üçlü terkiplerden;

Veliyy-i ni'met-i erbāb-ı dil Rāmī Efendi kim
Kerem zâtında mecbûl olmağın bi-ihtiyâr eyler⁴

beytindeki, veliyy-i ni'met-i erbāb-ı dil;

Ḳâmetüñ şevkıyle künc-i gam ḥıyâbandur baña
Medd-i düd-ı âh-ı dil serv-i ḥıramândur baña⁵

beytindeki, medd-i düd-ı âh-ı dil;

Henüz olmaz dil-i divâne kim güm-geşteden nevmîd
Hemân dâru's-şifâ-yı kûy-ı dil-berde su'âl olsun⁶

beytindeki, dâru's-şifâ-yı kûy-ı dil-ber;

Hevâ-yı bûs-ı nakş-ı pâyüñ ile çäk çäk oldum
Ağız bir eyleyüp öpdi giribânım da dâmâne⁷

beytindeki, hevâ-yı bûs-ı nakş-ı pây;

¹ Bkz. Metin.K.VII 52 s. 24

² Bkz. Metin.T.I 1 s. 45

³ Bkz. Metin.G.I 4 s. 49

⁴ Bkz. Metin.K.VI 14 s. 15

⁵ Bkz. Metin.G.V 1 s. 51

⁶ Bkz. Metin.G. LXIII 5 s. 86

⁷ Bkz. Metin.G.LXXV 4 s. 94

**Eger seyr-i cemâl-i şâhid-i ümmîd ise maşşûd
Veliyy-i ni‘metüñ hâk-i derin çek dide-i cânê¹**

beytindeki, seyr-i cemâl-i şâhid-i ümmîd ve;

**Zemîn-i şâhibü’s-şadrü’l-celî Râmî Efendi kim
‘Utarîd dergehinde beñzedi tıfl-ı debistâne²**

beytindeki, zemîn-i sâhibü’s-sadrü’l-celî ifadelerini buluruz..

Şinâsî’nin yukarıda özellikleri sayılan ağır ve sanatlı dilinin yanında sade bir dil kullandığı da görülür. Halkın günlük konuşmasında kullandığı basit bir dille söylenen şiirlerde; Sebki Hindî tarzının ince anlamları yakalayabilmek için ince ve zarif kelimelerin müzikalitesinden faydalanma yanında halkın konuştuğu dildeki kelime ve deyimlerden yararlanma³ anlayışının izleri görülür.

**Diyüp ehl-i nefesüñ biri ocağın sönsün
Anı germ eyleyemez kırsafı eger ormanı**

**Tagdan kağıd uçurmak degül iş rişte ile
Bunda ben ibden uçurdum bir iki kaftanı⁴**

beyitlerinde konuşma diline önceden girmiş, benimsenmiş olanların dışında hemen hemen hiç yabancı kelime kullanmadan, tamlamalardan kaçarak süssüz ve sanatsız bir Türkçe kullanmıştır.

Yine hem hikemî tarzın hem de Sebki Hindî akımının etkisiyle şiirde deyimler kullanılarak söze renk katılmıştır. Bu doğrultuda kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır:

**Huşüşâ tâ şabâvetden ‘abd-i ‘âciz bi-kes olmağla
Göz açdurmaz zemâne başuma dünyâyı tar eyler⁵**

beytinde, “göz açtırmamak, dünyayı başına dar etmek”;

¹ Bkz. Metin.G.LXXV 6 s. 94

² Bkz. Metin.G.LXXV 7 s. 94

³ Haluk İpekten, Nâ’ilî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları (Erzurum: A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, 1987), 75-77

⁴ Bkz. Metin.K.IX 10,18 s. 31,32

⁵ Bkz. Metin.K.VI 39 s. 17

İntizâm ile 'aceb nâz u miyâzum vardır
Görmedin rûyını şatmağda baña gunc u melâl¹

beytinde, “rûyını satmak(ortaya çıkmak)”;

Belâdur yıldızı düşkünlere 'âlî-cenâb olmağ
Göñül küyünde ümmîd-i vaţan iz 'ânuña düşmez²

beytinde, “yıldızı düşkün(bahtsız)”;

Kesilmez oldı şimdi rûz-şeb eşk-i firâvânum
Şuyın buldurdı âhir ağlamağda çeşm-i giryânum³

beytinde, “suyın buldurmak(düzene koymak)”;

Tîr-i müjeñden olmadı haţtuñla dil esen
Dikduñ nişân toz koparana cefâda sen⁴

beytinde, “toz koparmak(ün salmak), nişan dikmek”;

Ağız bir eyledükçe olmada te'siri [kim] efzûn
Dil-i sengini yârûñ tîr-i müjgâne fesân oldı⁵

beytinde, “ağız bir eylemek(ağız birliğı etmek)”;

Ebredânuñdur dile ey kaşları yâ dest-gir
Kabza-i 'aşkuñda çokdan tâk olurdu tâkati⁶

beytinde, “tâkati tâk olmak(takati kesilmek)” ve;

Müjde ey dünyâ yine ihyâ olursun şübhesiz
Gerçi yüz dutduñ harâbe kâmetüñ oldı dü-tâ⁷

beytinde, “yüz dutmak(benzemek)” ifadeleridir.

¹ Bkz. Metin.K.VII 65 s. 25

² Bkz. Metin.G.XLV 3 s. 75

³ Bkz. Metin.G.LVII 1 s. 82

⁴ Bkz. Metin.G.LXIV 1 s. 86

⁵ Bkz. Metin.G.LXXXVII 4 s. 95

⁶ Bkz. Metin.G.LXXXII 8 s. 99

⁷ Bkz. Metin.Ta.15 s. 35

4.5. İmlâ Özellikleri:

Türkçe kelimelerde kullanılan, geniz ünsüzünü (nazal n) karşılayan ses, (ك) harfiyle karşılanmıştır.

Farsça kelimelerdeki گ harfleri serkecsiz olarak (ك) şeklinde yazılmıştır.

(پ) ve (چ) harfleri, bazan tek noktalı bazan da üç noktalı olarak yazılmıştır.

Kelimelerin imlâsında sık karşılaştığımız bir husus, (خ) harfinin yazımından kaynaklanan bir husustur. Metin kısmında dipnotlarla belirttiğimiz gibi bu ses pek çok örnekte (ح) harfiyle karşılanmıştır.

Birkaç yerde akkuzatif eki terkip hemzesi (ء) ile karşılanmıştır.

Yazmanın ilk beytinde كه اولدي ifadesi كاولدي şeklinde yazılarak hece düşmesi sağlanmış ve kelime vezne uygun hale getirilmiştir.

Dîvân'ın imlâsında pek az örnekte gördüğümüz yazım farkı; haşr, deyr, seyr ve devr kelimelerinin vezin zarureti sebebiyle; “haşır¹, deyr², seyr³, devir⁴” şeklinde yazılmasından ibârettir.

¹ Bkz. Metin.K.VII 80 s. 26

² Bkz. Metin.K.VIII 22 s. 28

³ Bkz. Metin.G.XXX 5 s. 67

⁴ Bkz. Metin G.XVI 4 s.59

5. NÜSHA TAVSİFİ

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda Şinâsî Dîvânı'nın tek nüshası olan Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 2648 numarada kayıtlı yazma tavsîf edilir. Yaptığımız çok yönlü araştırmada başka bir nüshaya rastlanmamakla Milli Kütüphane'de aynı yazmanın 1961 yılında hazırlanmış mikrofilm Mi 1994 A2215 numarada kayıtlı olup tarafımdan görülmüştür.

Süleymaniye Kütüphanesi:

Dîvân, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 2648 numarada kayıtlıdır. Dîvân'ın iç kapağında yanlışlıkla Riyâzî Dîvânı yazıldığı gibi Riyâzî'den de;

“Biz el aldük mürşid-i pîr-i mugandan sâkiyâ
Şeyh-i şehre nola eylersek ırakdan merhabâ”¹

“Ey Riyâzî nakd-i nazmı bana teslîm itdiler
Pâk-ma 'nâ-yı edâ şimdi müsellemdür bana”²

beyitleri yazılmıştır. Ayrıca iç kapakta Şinâsî'nin de iki beyti mevcuttur ve daha sonra Şinâsî Dîvânı olarak düzeltilmiştir. Dîvânın sâdece iki yaprağında hâşiye vardır ki bunlar asıl metne dâhil edilmiştir.

Başı: اي خوشا نو خبر مقدم عالم ارا
كاولدي ممنون مزاياسي سراسر دنيا

Sonu: مزده اولسون ياز جلوسينك همان تاريخيني
ايتدي احيا عالمي سلطان عالم مصطفي

Eser, 30 yaprak, 203x133 ölçüsünde. 19 satırlı ve ta'lik yazıyla yazılmıştır. Avrupa kağıt, arkası meşin, üstü ebru kağıt kaplı cilt, başta Es'ad Efendinin vakıf mührüyle;

(ما شاء الله لا قوت الا بالله)

(من ممتلكات الفقير الحاج مصطفى صدقي غفر له) yazılıdır.

¹ Namık Açıköz, Riyâzî Dîvânı'ndan Seçmeler (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), 120

² Açıköz, a.g.e., 122

6. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

Dîvân metninin hazırlanmasında, tespit edebildiğimiz ve Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan tek nüshanın metnini esas aldık ve bu sebeple verilen dipnotlarda nüshayı ifade eden bir kısaltma işareti kullanmadık.

Yazmanın varak numaralarını, hazırladığımız metnin altında **G.I 14b, G.II, 14b,**...şeklinde; nazım şekilleri ve sıra numaralarından sonra koyu renkli harflerle verdik.

Orijinal nüshada noktasız bazan tek noktalı yazılan پ ve چ harfleri ile çok sık karşılaştığımız ح yerine ح ile yazılan kelimeleri, imlâya uygun olarak yazdık ve tamamına yakınına dipnotla gösterdik.

Metinde geçen Kur'an âyetleri ile iktibaslar çok az olduğu için bunların kaynaklarını, Dîvân'ın muhteviyatını değerlendirdiğimiz bölümde göstermekle yetindik.

Dîvân'da yer alan kasîdelerden dördü yazmanın başında yer almamasına rağmen divan tertûbinde nazım şekillerini esas aldığımız için bunları da türlerine göre değerlendirerek kasideler bölümündeki yerlerine aldık.

Yazmada, okunamayan veya vezin ve anlam gereği metin tamiri gerektiren yerleri transkripsiyonlu metinde köşeli parantezle düzelterek aktardık ve lüzum gördüğümüz hallerde dipnotta açıklama yaptık.

Çalışmamızın inceleme kısmındaki Türkçe kelimelerin imlâsında, İmlâ Kılavuzu'nu esas aldık. Metni hazırlarken de Farsça ve Arapça kelimelerin imlâsında, Prof.Dr.İsmail Ünver'in bu alanda hazırlamış olduğu makalesini¹ esas aldık.Bu doğrultuda;

1. “-sâ, -âsâ, -ân, -gân, -âne, -bân, -çe, -bâr, -bed, -ter, -dâr(sahiplik, ilgi, koruyuculuk bildirenler), -zâr, -sâr, -sitân(ستاندن mastarından olanlar hariç), -şen, -kâr, -gâh, -ger, -mân, -mend, -nâk, -vâr, -veş” gibi ekleri bitişik yazdık.

2. “ser-bend, âb-dest, mihnet-hâne, hâb-âlûd, velî-ni ‘met, pîç-tâb, neşât-âbâd” gibi birleşik kelimeleri aralarına (-) işareti koyarak ayrı yazdık.

¹ İsmail Ünver, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler,” *Türkoloji Dergisi* c.xı, s.1 (1993) : 51-89

7. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	'	ش	ʃ
آ	a,ā,e	ص	ʕ
ب	b	ض	ɖ,z
پ	p	ط	t̪
ت	t	ظ	ʒ
ث	ʔ	ع	'
ج	c	غ	g
چ	ç	ف	f
ح	ħ	ق	k̟
خ	ħ	ك	k
د	d	ل	l
ذ	z̪	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v,ɔ,ö,u,ü
ژ	ʒ	ه	h,e
س	s	ي	y,i

**8. TRANSKRİPSİYONLU METİN
VE
NESRE ÇEVİRİSİ**

KASİDELER

I

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Eyâ şah-ı rüsül destüñle şakk oldı meh-i garrâ
Bu 'âli mu'cizüñle sâkuña çıkmaz yed-i beyzâ
- 2 İştıdı şer'uñ üzre ba'şini eyyâm-ı âhirde
Sürürından semâya atdı kendin hazret-i 'İsâ
- 3 'Aceb mi olmasa sâyeñ nazirüñ boyı var anda
Seni çün bir yaratmışdur cenâb-ı hazret-i Mevlâ
- 4 Rüsüm-ı ebrüvânuñ mâ-şadağdur 'e قاب قوسين
Mu'anber mûları esrâr-ı سبجان الذي اسري
- 5 Sañadur istinâdı ilticâsı yâ Rasûl'allâh
Şefâ'at kıl Şinâsı bendeñe lutf eyleyüp ferdâ

II

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Yoluñdur aşfiyâya hep mesâlik yâ Rasûl'allâh
Kabûl ervâh-ı 'ulvîye memâlik yâ Rasûl'allâh
- 2 Gubâr-ı mağdemüñ Kerr ü beyâna kurretü'l-a'yün
Turâb-ı dergehüñ kuhl-i melâ'ik yâ Rasûl'allâh
- 3 Ser-efrâz eyler idüñ sidreden şadrına tûbâyı
Vücüd-ı pāküñle olsa erâ'ik yâ Räsül'allâh

KASİDELER

I

- 1 Ey peygamberlerin şâhı, parlak ay elinle yarıldı. Bu yüce mûcizenle H.z. Mûsâ'nın (Firavun'a karşı mûcize olarak görünen) eli (senin) inciğine (bile) çıkamaz.
- 2 Hazret-i İsâ, kıyâmet günü (senin) şeriatın üzerine peygamberliği işince sevincinden kendini gökyüzüne attı.
- 3 Yüce Allah, seni tek yaratmıştır. (Onun için) senin gölgenin yere düşmemesine şaşmamak lazım. (Çünkü) onda senin benzerinin boyu vardır.
- 4 (Senin) kaşlarının şekilleri, قاب قوسين (Mirac gecesi Allah'a yakınlık derecesi) 'e uygundur. Güzel kokulu kılları, سبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى âyetinin sırlarıdır.
- 5 Ey Allah'ın Rasûlü, kıyâmet günü Şinâsî kuluna lütuf eyleyerek şefaak kıl. (Çünkü onun tek) dayanağı ve güvencesi sensin.

II

- 1 Ey Allah'ın Rasûlü, doğru yolda olan kimselerin tuttıkları yollar, senin yolundur (ve) yüce canları içine alan senin devletinin toprağıdır.
- 2 Ey Allah'ın Rasûlü, ayağının tozu devlet ve belâgat için göz nurları, dergahının toprağı (da) meleklerin göz ilacıdır.
- 3 Ey Allah'ın Rasûlü, mübârek vücûdunla şâhâne tahtlar olsaydı Tûbâ'yı (güzelliği), Sidre'den (en yüksek makamdan) daha yukarılara yüceltirdin.

- 4 Saña cânüm fedâ memlûkuñ it ben hâki sultânüm
Mu'âhez eylemeye haşrde Mâlik yâ Rasûl'allâh
- 5 Şinâsi bendeñe dâru'ş-şifâ hâk-i derüñ besdür
Yüzüm sürsem gider 'işyân-ı hâlik yâ Rasûl'allâh

III

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Muvâfiğdur kelâm-ı 'izzete güftâr-ı Mevlânâ
Ma'ânî-i butün iş'âr ider eş'âr-ı Mevlânâ
- 2 Mişâl-i nefh-i Şûr ü haşr-ı cismânîdür añlarsañ
Sadâ-yı ney ile kâim olan refât-ı Mevlânâ
- 3 Zuhûr ile butünüñ şüretidür halka-i 'uşşâk
Me'âd ü mebd'e'üñ temsilidür edvâr-ı Mevlânâ
- 4 Ser-â-ser muktebesdür nûr-ı Furkân-ı ilâhiden
Virür işrâk-ı rûhânî dile âşâr-ı Mevlânâ
- 5 Ta'alluğ eylemiş bir rûh-ı 'âlî merçad-i pâki
Çehâr erkân- 'unşurdur der ü divâr-ı Mevlânâ
- 6 Meger bir kıt'a-i mergübedür inbât-ı cennetden
Mu'anberdür ser-â-ser kabr-i pür-envâr-ı Mevlânâ
- 7 Münevver âsitânı Ka'betü'l-'uşşâkdur çünki
Semâ' itse muţâfında n'ola ebrâr-ı Mevlânâ
- 8 Mezâyâ-yı tarîkı zann ile hâricden añlanmaz
Gir ol eşkâle keşf ola saña esrâr-ı Mevlânâ

K.II 4b haşrde : محشرده Vezin gereği böyle okundu.

K.III 30a

- 4 Ey Allah'ın Rasûlü! (Ey) sultânım! Sana canım fedâdır. Bu toprak olmuşu kendine köle et ki Kıyâmet Günü Rıdvan meleği (bana) eziyet etmesin.
- 5 Ey Allah'ın Rasûlü, (senin) kapının toprağı Şinâsî kulun için şifâ evi (olarak) yeterlidir. (Çünkü o toprağa) yüzümü sürdüğüm zaman (beni) helak eden isyanlarım ortadan kalkar.

III

- 1 Mevlânâ'nın sözü, yüce kelâma uygundur, şiirleri (da) gizli manalardan haber verir.
- 2 (Eğer) anlarsan ney sesi ile özdeş olan Mevlânâ'nın yürüyüşü, İsrâfil'in Kıyâmet'te çalacağı borunun üflenmesi ve cismânî (olarak) ölümlerin dirilip mahşere çıkması gibidir.
- 3 Âşıkların halkası, görünenle gizli olanın sûretidir. Mevlânâ'nın devirleri (de) başlangıç ve sonun (âhiretin) temsilidir.
- 4 Baştanbaşa İlâhî Kitab'ın aydınlığından iktibas edilmiş olan Mevlânâ'nın eserleri, gönle rûhânî (bir) parıltı verir.
- 5 Mevlânâ'nın kapısı ve duvarı, dört unsur ve dört yöndür. (Çünkü) yüce bir ruh, O'nun temiz kabrini yüceltmıştır.
- 6 Mevlânâ'nın nurla dolu kabri, cennette de sevilen bir yer olduğu için baştanbaşa anber kokuludur.
- 7 Nurlu eşiği âşıkların Ka'besi olduğu için Mevlânâ'nın özü doğruları, tavaf yerinde semâ etseler ne olur?
- 8 (Onun) yolunun üstün vasıfları, dışarıdan anlaşılmaz. Mevlânâ'nın sırlarının sana ilham olunması ancak o kisveye girmekle mümkündür.

- 9 Halâş ol gıll ü gışdan sikkesi tahtında fânî ol
Şinâsî sūdmend itsün seni bâzâr-ı Mevlânâ

IV

Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilün

- 1 Ey hoşâ nev-haber-i maqdem-i 'âlem-ârâ
K'oldı memnûn-ı mezâyâsı ser-â-ser dünyâ
- 2 Kevne bir sırr-ı hafâ eyleyüp izhâr yine
Feth-i ebvâb-ı kerem itdi cenâb-ı Mevlâ
- 3 H'vân-ı ihsânını bast eyleyüp ol şah-ı kerem
İtdi ta'mim-i ziyâfette cihânı aġnâ
- 4 Neşr-i bârân-ı fuyûzât idüp ihsânından
Kıştâr-ı emelin eyledi halkuñ irvâ
- 5 'Âlemi sâye-i 'adlinde idüp âsûde
İtdi bir âşaf-ı zî-re'feti şadrü'l-vüzerâ
- 6 Haş budur gelmedi bir böyle vezir-i kâmil
İşte ey berr-i selef bir bir olunsun ihsâ
- 7 Zât-ı pür-feyzi fezâil ile baır-i zehhâr
Nuḡ-ı cân-baḡsı belâgat ile dürr-i yek-tâ
- 8 Beyt-i Ma'mûr disem zâtına şâyeste olur
Kim cihâtında nümâyân degül âşâr-ı rehâ
- 9 Halk olup hikmet-i tām üzre çehâr-erkân
Cânib-i erba'in eczâdan idince inşâ

- 9 Şinâsî, hile ve kinden kurtul (ve) (onun) külâhı altında fen' bul ki Mevlânâ pazarından karlı çıkasın.

IV

- 1 Dünyayı süsleyenin gelmesi, ne güzel bir yeni haberdir. Çünkü âlem baştan başa onun meziyetlerinin hoşnutu oldu.
- 2 Yüce Allah, kâinâta yine gizli bir sırrını açıklayarak kerem kapılarını açtı.
- 3 O cömertlik sahibi, ihsanının sofrasını açarak bütün kâinâtı umûmî bir şölenle çok zengin etti.
- 4 (O), cömertliğinden bolluk yağmurunu yayarak insanların arzu ekinliğini suya kandırdı.
- 5 Âlemi adâletinin gölgesinde rahata kavuşturarak merhamet sahibi bir veziri vezirlerin en itibarlısı yaptı.
- 6 Doğrusu böylesine kâmil bir vezir (şimdiye kadar) gelmediği için öncekilerin hayırlıları bir bir sayılsın.
- 7 (Onun) bolluk dolu (olan) zâtı, erdemlerle dolu coşkun bir denizdir. Cana can katan söyleme kuvveti (ise), eşsiz bir belâgat incisidir.
- 8 Kendisine Beyt-i Ma'mûr demek yaraşır. Çünkü hiçbir cihetinde gevşeklik belirtileri görülmez.
- 9 Dört esas eksiksiz (bir) hikmetle yaratılarak parçalardan dört cihet meydana getirilmiştir.

- 10 Eylemiş h zret-i Hall k ezel 'un urumu 
Her birin bir  ifat-ı ' liyeden feyz-nem 
- 11 N r u h kinde  ec 'atle sem hat merk z
B d u  bında da mecb l faziletle  eh 
- 12 Yala uz c h u cel letle degil ' rv nı
Atlasu bahre muv fık g re ferhunde-lik 
- 13 M rtesem anda 'av milde olan her ahv l
H t r-ı enverid r n sha-i mir' t-ı  af 
- 14 Pi -i fikrinde bedih  g r nen emr-i da ık
Olur ezm n ile hayretde 'akıl-ı 'ukal 
- 15 Her ka ay na ta avvur ide ta dik olunup
C mle erb b-ı h red d rler a na sellern 
- 16 İktiz  itmek i in re'yine b da  olsa
Yine hayretde kalur 'akl-ı Aristo tenh 
- 17 Pi g hında olup n r-ı fer set me 'al
Reh-rev-i r  dine tevfi -i Hud  r h-n m 
- 18 Z hme-i nu rete sebb be-i re'yi mift h
Tilsim-ı fı ata ser-'azmi 'azimet-ferm 
- 19 H kmin n her birisi z bde-i k n n-ı h kem
Ne 'aceb gelse v c diyla eger  adra  ifa
- 20 Ol ka ar men'-i te'addi i in emri cari
A nlarum  b idemez  te i  imdi i f 
- 21  erh-i erb b-ı dil n ma keme-i 'adlinde
Zimmetin fa l-ı hu  met ile itdi ibr 

- 10 Yüce yaratıcı, ezelden (onun) esaslarının her birini yüce bir varlıktan feyiz artırıcı eylemiştir.
- 11 (Onun) ateş ve toprağından, yüreklilik ve el açıklığı; hava ve suyundan da erdem ve cömertlik yaratılmıştır.
- 12 Şöhreti, sadece rütbe ve mevki sebebiyle değildir. (o) mubarek yüzlü, atlası denize uygun görür.
- 13 Sebeplerde olan her oluşlar Onda resmolunmuştur. Berrak aynasının nüshası, (onun) en parlak hâlidir.
- 14 (Onun) düşüncesi önünde apaçık görünen ince (bir) iş, zamanla akıllıların aklını hayrete düşürür.
- 15 Bütün akıl sahipleri, senin (ortaya koyduğun) her hükmü düşünüp onayladıktan sonra ona teslim olduklarını söylerler.
- 16 Aristo'nun aklı, kendi düşüncesine lazım geldiği için (onunkine) başvurursa yine hayrette kalır.
- 17 (Onun) önünde anlayışlılık nûru, aydınlatıcı bir kandil olup doğru yolu bulup giden yolcusuna Allah'ın yardımı yol gösterici olur.
- 18 Görüşünün (işâreti olan) parmağı, zafer darbesinin anahtarıdır. Asıl niyeti ise fırsatların tılsımına yönelmektir.
- 19 (Onun) hükmünün her birisi hikmet kanunlarının özetidir. (O yüzden) eğer varlığıyla sadaret kurtulursa şaşılmamalıdır.
- 20 Emri, adâletsizliği ortadan kaldırmak için açıkça yürürlükte olduğu için suyun ateşi niçin söndüremeyeceğini şimdi (daha iyi) anlıyorum.
- 21 O, adâletinin mahkemesinde gönül ehlinin tâlihini, (onların) zimmetlerindeki düşmanlık bölümüyle temize çıkardı.

- 22 Meleke h̄aşıl idüp nazm-ı ümür-ı mülke
H̄usn-i temkini ile tedbirini keyfe yeşâ
- 23 Fehm idüp cümle-i h̄irmânı mübâdisinden
Lâzım olmaz binine tecrübe vü istikrâ
- 24 Emr-i mechûl için inmüzeç idüp ma'lûmı
Hall-i eşkâl netâyicden olur 'uğde-güşâ
- 25 Naşb-ı tefvizi ma'âzire mürâ'ât iledür
Ehline eyler emânâtı merâtible edâ
- 26 Ziver-i furtayı ragbet idüp ihsânından
Gevher-i kâdrini mürûfî dahî itmez ilkâ
- 27 Sâirüñ 'arız-ı zâtıyla olup vaşfı nuşâf
Rütbe-i câhna nisbetle olur medh ü şenâ
- 28 Bu kerimü's-şiyemüñ zât-ı şerifi ammâ
Vaşf olur nice h̄aşâyis ile bî-reyb [ü] niyâ
- 29 H̄arik-i'âde kâbilinden olup âşarı
Kutb-ı irşâd-ı h̄akâyıkdur o zât-ı yek-tâ
- 30 Oldı yek-bâr zamânında mezâlim güm-nâm
Ser-i eminde zuhûr eyledi 'ilm-i ihfâ
- 31 Rûy-ı 'âlemden olup şevk muğallise mercû'
Her neye olmada bî-rûh-ı menâfi' peydâ
- 32 Şeref-i kâdri cihâna n'ola virse işrâk
Rûz-ı rüşen gibi tedbiri virüp dehre şafâ

K.IV 22b temkini : تمكيني ; tedbiri : تدبيري

K.IV 24b inmüzeç : اموزج

K.IV 25a ma'âzir: معاذير

- 22 İhtiyat ve tedbirin iyisini, dilediği gibi ülkenin işlerinin düzenlenmesinde alışkanlık etmiştir.
- 23 O, bütün umutsuzlukları ortıyü çıkaran sebepten anladığı için kendisine tecrübe ve ayrıntılı bilgi gerekmez.
- 24 Çözümü zor şeyler için yaptıklarını örnek göstererek sonunda bilinmeyen şeylerin çözümünü gerçekleştirir.
- 25 Kademelere görev dağıtımını, gözetleyerek yapar. Emanetleri (de) ehline derecelerine (göre) verir.
- 26 Her şeyi güzelleştirme arzusu taşıdığı için kendi ihsanından karıncanın değerini (bile) gözardı etmez.
- 27 Başkalarının nitelikleri, onun yüzü karşısında ikiye bölünüp buldukları rütbeye göre övülürler.
- 28 Bu cömert huylu kişinin şerefli zâtı, ikiyüzlülük ve şüpheden uzak olan nice güzel huylarıyla anlatılır.
- 29 O eşsiz kişinin ortaya koyduğu eserler, benzersizdir; (kendisi de) hakikatleri bildiren merkezdir.
- 30 (Onun) devrinde zulümlerin adı sanı yok oldu. Bütün gizli ilimler (de onun) emriyle açığa çıktı.
- 31 Diken, yeryüzünde nasıl ezgili söz söyleyen çalgıya dönüşürse (o), ruhsuz olan her şeyden faydalı şeyler ortaya koyar.
- 32 Kıymetinin şerefi, yeryüzünü aydınlatmışsa ne önemi var? (Çünkü onun) yönetimi, zamana güneşin yeryüzünü aydınlatması gibi mutluluk vermektedir.

- 33 Mîlel-i muhtelifce cem' olıcak şulh için
Eyledi her birisi emr-i şerîfin ılgâ
- 34 Virüp üslûb-ı hâkîm üzre cevâb-ı iskât
Ser-be-ceyb eyledi mecmû'ını ferd ü tenhâ
- 35 Ne güzel nâşır olup didi cevâb-ı hâzır
Anuñ için isdâfına yanan merd-i Hudâ
- 36 Şadrı teşrif idicek maqdemini tebrike
Bendegân oldu der-i devletine nâşıyesâ
- 37 Felek-i atlas-ı çerh itmek-içün yay-endâz
İtdi zer-beft-i kevâkib ile 'arz-ı kâlâ
- 38 Dest ü zebânı der-i câhıra cârüb diyü
Eyledi bâd ile şeh-bâlini ihdâ 'Ankâ
- 39 Yalañuz vaşfına müştâk degül nev'-i beşer
Oldı dil-beste-i evşâfı ahâli-i semâ
- 40 Böyle şebt eyledi müstevfî-i divân-ı felek
Künyet ü menkâbetin şafha-i dehre hâlâ
- 41 Şadr-ı 'âlî-i felek-rütbe vezîr-i a'zam
Şâhib-i devlet ebül-hayr Mehemmed Pâşâ
- 42 Dâverâ şâf-dilâ merhamet-âyîn şadrâ
Ey kerem-pişe vezîr Âşaf-ı kevneyn-i bahâ
- 43 Var idi zât-ı şerîfüñde buña isti'dâd
Nice vech-ile ki mümkün degül anı ihşâ
- 44 Kalmadı künc ü zevâyâda bir âdem ki aruñ
Olmaya hâtırı lütf u keremüñle ihlâ

- 33 Değişik milletlerin her biri, uzlaşma için toplandığı zaman (onun) şerefli buyruğunu kabul edip yerine getirdi.
- 34 Hikmetli söz söyleme üslubu ile herkesi susturacak bir cevap vererek tek tek hepsinin başını öne eğdirdi.
- 35 İsdâfına yanan ermiş kişi, onun için ne güzel bir yardımcı olup hazır cevap söyledi.
- 36 Kullar, sadâreti şerefleştirdiğinde (onun) gelişini tebrik etmek için devletinin kapısına alın sürdüler.
- 37 (O), gökyüzü atlasının katmanlarını ok atıcı yapmak için yıldızları dokuyarak kumaş sundu.
- 38 Anka, (onun) elini ve dilini kapısında süpürge yaptığını (görünce) rüzgarla (kendi) kanadını (ona) hediye olarak gönderdi.
- 39 (Onun) sıfatlarına sadece insanlar iştiyaklı değildir. Gökyüzü ahâlisi (de) sıfatlarının aşığıdır.
- 40 Gökyüzü divanının defterdarı, (onun) menkıbe ve künyesini dünya sayfasına böyle yazmıştır.
- 41 Yüce sadrazam, en büyük vezir Mehmet Paşa, saâdet sahibi (ve) iyilik babasıdır.
- 42 Ey temiz kalpli, insafli hükümdar, merhametli sadrazam! Ey cömertliği huy edinmiş vezir, güzelliğin cismânî ve rûhânî Âsafı!
- 43 (Onun) yüce kişiliğinde öyle nitelikler vardır ki onu hiçbir şekilde saymak mümkün değildir.
- 44 Köşe bucakta, (senin) lütuf ve kereminle gönlü tatlandırılmayan bir insan kalmadı.

- 45 Cümle bîdâr olan enâ'-ı leyâlî içre
Hakkâ tevcih kılup edeble iderlerdi ricâ
- 46 İsm-i kâfide huşûşâ ki mezâhir ister
Eylemez kimseniñ a'mâline irâş-ı fenâ
- 47 Devlet ü dine şadâkatle olan hıdmetiñüñ
Za'f-ıla itdi mükâfatını Hakk celle 'alâ
- 48 Bir tarîk ile degül gayr gibi teşrifüñ
Müttefikdür buña cumhür ile a'lâ ednâ
- 49 Olmağın merkez-i a'lâñ liyâkat zâtuñ
Eyledi şadr' teveccüh aña çün kıble-nümâ
- 50 Gün gibi zâhir olup 'âleme istihkâkuñ
İtdi hâkân-ı cihân mühr-i şerifi i'tâ
- 51 İşte şadrü'l-vüzerâ böyle gerekdir mülke
Zât-ı zî-şânüña lâyıkdur o rütbe hakkâ
- 52 Şübhe yok elsinetü'l-hilkatine kılâm-ı Hakk
İtifâk itdi bu ma'nâda fuhûl-ı 'ulemâ
- 53 Hakk ümüründe mu'inüñ olur inşâ'allâh
Böyle fâl itmededir şüyla 'âlem zîrâ
- 54 Âşafâ hak bu ki vaşfuñda kuşûrum çokdur
Mürteni' anı Şinâsi kuluña Hakk edâ
- 55 Tütü-i dil ne kadar itse Hümnâ-pervâzı
Evc-i evşâf-ı şerifüñ yine andan a'lâ
- 56 Fikre düşdükçe 'ulüvv-i 'izemüñ hayretten
Hakk-ı ta'birde 'âciz kaluram lâlsâ

- 45 Gece eğlencesinde uykusuz olanların hepsi Allah'a yönelerek edeple yalvarırdı.
- 46 (O), yetkin isim (sahiplerinin) şerefe nâil olmasını özellikle ister. Kimsenin amacına (ulaşmasına da) engel olmaz.
- 47 Yüce Allah, (onun) devlet ve dine bağlılıkla gösterdiği hizmetin mükâfâtını istekle yerine getirdi.
- 48 En üst düzeydeki ve sıradan insanların hemfikir oldukları gibi senin şereflendirilmen başkalarınıninki gibi (tek) bir sebepten değildir.
- 49 Senin bulunduğun yüce merkez, kişiliğinle uygun düştüğü için sadâret makâmı ona kible gibi yöneldi.
- 50 (Senin bu mevkiyi) hakediyor olman gün gibi ortaya çıkınca cihanın hakanı şerefli mührü (sana) verdi.
- 51 Ülkeye işte böyle bir sadrâzam gerekir. Çünkü (onun) şerefli kişiliğine o rürbe yaraşır.
- 52 (O'nun) yaratılışının Allah'ın kalemi ile olduğundan şüphe yoktur. Bu konuda bütün âlimler de ittifak hâindedir.
- 53 İnşallah, Allah senin işlerinin yardımcısı olur. Çünkü bütün dünya su falına bakarak bunu görmektedir.
- 54 Ey yüce vezir, doğrusu senin özelliklerini anlatmakta çok eksiğim vardır. (Çünkü) Allah, bu görevi hakkıyla yerine getirmekte Şinâsî kulunu çekingен kılmıştır.
- 55 Gönül kuşu, ne kadar Hümâ gibi yüksekten uça da (senin) şerefli vasıflarının yüceliği ondan daha yüksektir.
- 56 Büyüklüğünün yüceliğini düşündükçe hayrete düşerek ifadenin doğrusunu (bulmakta) lâl gibi aciz kalırım.

- 57 Böyle 'aciz ile yine şevkümü zabt eyleyemem
Bulmayup lezzet-i vaşfuñda henüz istignâ
- 58 Başka bir semte sülük ile şikeste beste
Cilveler eylemek ister kalem-i bî-ser ü pâ
- 59 Ya 'ni ki şâ'ir-i da'vâ-yı işâbetde düşer
Hâlden hâli degül bu sözüm ey kân-ı 'atâ
- 60 Nükte-i ان من الشعر بحكمت ma'lûm
Gâh olur kavli olur kâ'iluñ intâk-ı Hudâ
- 61 Şâhib-i şadr-ı celî diyü müressel gâzelüm
Sâbıkâ dergehüñe eylemiş idüm inhâ
- 62 Çünkü ol nuḡkuma Feyyâz-ı ezel virdi hayât
Var ümidüm kuluñı anda idersin ihyâ
- 63 'Arz-ı hâl olmağ-ıçün dergehüñe bu mışra'
Hâk-pâyüñe bu üslûb ile itdüm inşâ
- 64 Dâverâ hâtîme-i nazma gelince dil-i zâr
'Ömr-i iclâlüñe şıdık-ıla idüp hayr du'â
- 65 Böyle yazdı kalem-i nâdire-gü târihüñ
Şadra yeminle vezîr oldu Mehemmed Pâşâ

صدره يمينه وزير اولدي محمد پاشا

(1114/1702)

- 57 (Seni) tarif etme lezzetine henüz kanaat edemediğim için (seni övme konusundaki) aczime (rağmen) yine (seni övme) arzuzuna engel olamam.
- 58 Başsız ve ayaksız (olan) kalemim, başka bir semte kırık dökük gitmek (için) cilve yapmak ister.
- 59 Ey ihsan kaynağı, doğru söz söyleme amacı güden şâirin bu sözü, kudretsiz de değildir.
- 60 “Şiirde mutlaka hikmet vardır.” nüktesinde belirtildiği gibi bazan kişinin sözü, Allah tarafından söylenmiş olur.
- 61 Ey sadâretin sâhibi, daha önce de huzuruna en güzel celf hattıyla yazılmış gazelimi göndermişim.
- 62 Söyleme kuvvetime, ezelf feyiz veren Allah hayat verdiği için kulunu (bu konuda) ihyâ edeceğini ümit etmekteyim.
- 63 Bu mısra'ı, huzuruna arzuhal olması amacıyla ayağının toprağı için bu tarzda kaleme aldım.
- 64 Ey yüce vezir, bu zavallı gönül, şiirim sona ererken ömrünün devamı için hayır duâları etmektedir.
- 65 Zarif kalem, (senin) tarihini, Mehmet Paşa yemin ederek itibarlı yere vezir oldu, diye yazdı.

V

Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün

- 1 Bir seher kişver-i Bağdâd'a şabâ itdi güzâr
Eyledi 'âlemi Hürrem çü dem-i 'ıyd bahâr
- 2 Būy-ı müşgini mu'aftar idüp âb ü hâki
Oldı reşk-âver-i gül her ser-i hâr-ı divâr
- 3 Giderüp saht-ı kulüb üzre olan ekdârı
Kalmadı âyne-i hâtra-i 'âlemde gubâr
- 4 Hâtır-ı ehl-i ma'ârif gibi pejmürde iken
Oldı çün bâğ-ı İrem her biri bir naş ü nigâr
- 5 Eyleyüp feyzi ile mürde-dilânı ihyâ
Oldı bîdâr halâyık yine çün sırr-ı bahâ
- 6 İdüp envâ'-ı meserret ile her sū tebşir
Eyledi müjde-künân ile bu tarz-ı eş'âr
- 7 Şad beşâret ki ider mülk-i 'Irâk'ı tenazzüm
Maqdem-i hazret-i Pâşâ-yı celilül-miqdâr
- 8 Revnak-ı şadr-ı vezâret gül-i bâğ-ı devlet
Âşaf-ı şaf-dil-i şâhib-i iclâl ü 'âr
- 9 Âsümân-kâdr ü melek-mertebe Ahmed Pâşâ
Ki der-i devletidür büsegeh-i cümle kibâr
- 10 Muştıdur gonçe-i şad-berk-i gülistân-ı kerem
Pencesi pençe-i mercân-ı muhîf-i işâr

K.V 3a

K.V 3b âyne : آيينه Vezin gereği böyle okundu.

V

- 1 Sabâ, bir sabah Bağdat ülkesinden geçti (ve) bahar, Hürrem gibi dünyayı bayram anına çevirdi.
- 2 (Bahar) toprak ve suyu, mis kokularıyla doldurunca her duvar dikeninin ucu, gültü hasede düşürdü.
- 3 (Bahar), kalplerin üzerindeki kederleri giderdiği için insanların gönül aynasında toz kalmadı.
- 4 (Kalpler), marifet ehlinin gönlü gibi perişan iken İrem Bağı gibi herbiri bir resim ve renk oldu.
- 5 (Onun) bereketi, ölü gönüllere can verircesine lütufta bulununca, insanlar (onun) zarif hikmeti (yüzünden) yine uykusuz oldu.
- 6 Bu şiir tarzı, müjdeleyici olduğu için her taraf türlü sevinçlerle doldu.
- 7 Yüzlerce müjde (olsun) ki, değeri çok büyük Paşa Hazretleri'nin gelmesiyle Irak ülkesi (bile) düzene girer.
- 8 Hayâ ve ikram sahibi, gönlü temiz vezir, kutluluk bağının gülü (ve) vezâretin en kıymetli yerinin süsüdür.
- 9 Yeri gökyüzü kadar yüce ve melek mertebeli Ahmet Paşa'nın devletinin kapısı, bütün soyluların öpmek istediği yerdir.
- 10 Yumruğu, cömertlik gül bahçesinin yüz yapraklı gül goncası; pençesi (de) bahşiş muhitinin mercan lalesidir.

- 11 Ser-i engüşt ü sehâ vü kereminde Hâtem
Olamaz hâtem-i ser-kise vü zih-gîr-i şikâr
- 12 Gerd-i sümm-i feresi kuhl-i 'uyün-ı a'yân
Hâk-i keş-i kademi sürme-i ebsâr-ı kibâr
- 13 Sâye-i rahşını seyr itdi semâ oldu esir
Cilvesin gördi tünd-rev oldu perişân etvâr
- 14 Dünuv-ı reşk-i rikâbıyla olup ham-geşte
Dâğ urur sine-i hürşide lifâli her bâr
- 15 Şaf-ı âlâyına dil-beste halâbân-ı cinân
Oldı şeydâ-yı hürâm cünbüşi-i seyl-i bahâr
- 16 Türe-i tûğına biñ cân ile meftûn Zühre
Tarz-ı refârına serv eyledi 'aczin ikrâr
- 17 Mehçesi kevkeb-i pâbende-i eflâk-i zafer
Mûları ebr-i güherbâr-ı sipihr-i ikdâr
- 18 Tablınıñ velvelesi şâ'ika-i 'âlem-gîr
İrişüp çarha dutar 'aksi mişâl-i gehbâr
- 19 Konalı bargeh-i mülke mişâl-i 'Ankâ
Muźmahill oldu hirâsiyle vuħuş-ı eşrâr
- 20 Tâb-ı hürşid-i mezâlim ile dil-süz iken
Oldı vâreste geçüp sâyesine ehl-i diyâr
- 21 Sürme-i gerd-resi itdi şikâfı iskât
Ehl-i 'isyân idemez kimseye nâ-hakk âzâr

- 11 (Onun) parmak ucu, cömertliği ve başışı (konusunda) Hâtem, kesesinin üzerindeki mühürü ve okçu yüzüğü bile olamaz.
- 12 Atının tırnağının tozu, memleketin ileri gelenlerinin göz ilacı, ayakkabısının toprağı (da) büyüklerin gözlerine (çektikleri) sürmedir.
- 13 Gökyüzü, gösterişli atının gölgesini görünce esir oldu. Cilvesini gören perişan tavırlar (da) toparlandılar.
- 14 Üzeninin (onun atına) gıpta uyandıran yakından sarılışı, her defasında güneşin yüreğini yaralar.
- 15 Cennet kuşları, (onun) askerlerine gönül bağladı, bahar selinin cümbüşü çılgınlar gibi coştı.
- 16 Venüs, (onun) tuğunun süsüne bin can ile vurgundur. Selvi (ise onun) yürüyüşü karşısında âciz kaldı.
- 17 (Onun bulunduğu yerin kubbesindeki) hilal, zafer feleklerinin keşif yıldızıdır. Saçları da insanlara güç veren tâlihin cevher yağdıran bulutudur.
- 18 Davulunun velvelesi, bütün âleme yayılan yıldırımdır. (Çünkü onun) yankısı, kâinâtın yaratılışının altı günü gibi gökyüzüne ulaşır.
- 19 (O), Anka gibi (devletin en üst makamına) konalı bütün kötülük peşinde olan azılı kişiler darmadağın oldu.
- 20 Ülke halkı, zulüm güneşinin hararetinde yanmakta iken (onun) gölgesine geçince kurtuldu.
- 21 (Onun) gam giderici sürmesi, uyuşmazlımları ortadan kaldırdığı için itaatsizlik edenler haksız yere kimseyi incitemez.

- 22 Āb-ı tıġı cereyān eyleyeli kişverde
Eşkiyā pāyımı dāmānıza çekdi çün mār
- 23 Çār açup dī desini ol ki karar itmededir
Müje-i çeşmi olur kendüye hār-ı divār
- 24 Kaçarak tā 'adem-ābāda irişdükte me-keş
Bula emniyyet-i hātır ile bir cāy-ı karar
- 25 Vaşf-ı zātıyla bahsa sır ola çeşm-i hāme
Şevkle dinürse n'ola bir gazel-i ma'nidār
- 26 Yād idüp hüsnuñi hattuñla dil olsa n'ola zār
Añdurur bülbüle gülzārı dem-i köhne-bahār
- 27 Tūti-i cāna virür kand-i mükerrer güyiyā
Ol şeker-leb kaçan itse baña şemmi tekrār
- 28 Gül-ruhuñ hasreti ey gonçe-dehen itdi baña
Müje-i çeşmüni pek miñnet-ile büte-i hār
- 29 Furkat-i kākül-i hattuñla ölürsem çāh
Müşg ola hāk-i siyeh 'anber ola levh-i mezār
- 30 Bahr-i eşk içre şikeste iki zevrağ çeşmüm
Güyiyā şaff-ı müjem zir ü zeberde mismār
- 31 Kehkeşān şanma gönül rüy-ı felekde her şeb
Nāhun-ı reşk ile çarhı olmadadır sine-figār
- 32 Nice çāk eylesün gıbta ile sinesini
Öyle bir āşafı vaşf itdi benüm gibi nizār

K.V 22a tıġı : تغي

K.V 25b şevkle : شوقيله

- 22 Kılıcının suyu ülkede cereyan ettiğinden bu yana eşkiyâ, yılan gibi ayağını eteğine topladı.
- 23 O, gözünü dört açarak (kararlı bir şekilde) durduğu zaman kirpikleri kendisine (sanki) duvar dikenini gibi olur.
- 24 (Onun döneminde), kavga ve anlaşmazlıklar yokluk ülkesine kaçtığında kendisine gönül emniyeti içinde bir dinlenme yeri bulsun.
- 25 Kalemin gözü, onun sıfatlarıyla baktığında doyacağı için şevkle bir manalı gazel söylenmesine şaşılmamalıdır.
- 26 Gönül, (senin) güzelliğini hatırlayarak yüzündeki tüyler (sebebiyle) zayıf düşse ne olur? (Çünkü) sonbahar zamanı, bülbüle gül bahçesini hatırlatır.
- 27 O şeker dudaklı ne zaman bana (dudağını) koklatsa sanki can papağanına (tadı) katmerli şeker vermiş gibi olur.
- 28 Ey gonca ağızlı, gül yanağının hasreti bana ettiği aşırı eziyet sebebiyle kirpiklerimi dikene çevirdi.
- 29 Ey sevgili, perçeminin ayrılığı (sebebiyle) ölürsem, mezarımın toprağı misk, mezar taşı (da) güzellerin saç olsun.
- 30 Gözlerim, sanki gözyaşı denizinde kırılmış iki kayık, kirpiklerim (de kayıkların bağlandığı) altlı üstlü demirden kazık (gibidir).
- 31 Gönül, her gece gökyüzünde gördüğünü samanyolu zannetme. (O), kıskançlık tırnağı ile feleğin yüreğinin yaralanmasının alâmetidir.
- 32 Benim gibi bir zayıf öyle bir veziri tarif etti ki bu tesirle yüreğini nasıl parçalamasın.

- 33 Bermeki-meşreb olan âşaf-ı hâtem keremâ
Ey felek-câh u celâl-rütbe vezîr-i serdâr
- 34 Şanma tahvîl-i menâşib ile geşt itmedesin
Her zaman bir tarafa düşmeñ ile semt-i güzâr
- 35 Öyle bir kân-ı keremsin ki felek sâ'il olup
Ser-i râhuñda tutar kâse-i Çübîn hişâr
- 36 Çekdigüm cevr ü cefâ-yı felegi şekve-künân
'Arz iderse n'ola dergâhuña birbir dil-i zâr
- 37 Da'vi-i 'aşîka merhâmet ümîdi ile
Dem-i hükümünde gelür şîr ile âhû-yı Tatâr
- 38 Dâd u sited-i beşem-i çarh bi-dün-ı feryâd
Başuma eyledi şol mertebede 'âlemi tar
- 39 Biri zindân biri gül-hen biri şu'le-i pâke
Gerçi kim 'âleme oldı biri şeb biri nehâr
- 40 Hâyriden beni yetim eyledi gurbetde beni
Felegüñ cevr ü cefâsın idemem ben de şümâr
- 41 İtdi dâmân-ı veliyy-i ni'amumdan mehçür
Çaldum ayakda olup nâhun-ı cevriyle figâr
- 42 Hâtrum hûn u ciger-hûn dü çeşmüm pür-hûn
Ergüvân-ı sitem itdi beni çarh-ı hûn-h'vâr
- 43 Nağme-i âh-ı dem-i eşk ü kebâb-ı sîne
Künc-i miñnetde baña sâz u neşât-ı gam-h'vâr
- 44 Kim ümmîd-i kerem ile tazallüm itsem
Anı nesý itdüreceğ mertebe eyler ağrâr

- 33 Ey Bermek yaratılışı, cömert mühür sahibi vezir! (Ve) ey rütbesi gök kadar yüksek olan komutanın veziri!
- 34 (Senin yolunun) her zaman bir tarafa düşmüş olması, rütbenin değişmesi sebebiyle değildir.
- 35 Sen öyle bir kerem kaynağısın ki felek dilenci olup yolunun üzerinde Behram'ın kâsesini hisar gibi tutar.
- 36 Zavallı gönül felekten çektiği ezâ ve cefâyı şikayet ederek huzuruna bir bir arz ederse ne olur?
- 37 (Senin) hükmün (geçerli olduğu) dönemde, âşığın davasına merhamet arzusu ile Tataristan'ın mis karacası ile arslan birlikte gelir.
- 38 Feleğin (bende oluşturduğu) feryat dışında kederli alış verişi o derecede dünyayı başıma dar etti.
- 39 Gerçi âlemde bir gece bir gündüz vardır ama (benim başıma gelenlerden) biri zindan, biri külhan biri de korku ışığıdır.
- 40 Beni uzun zamandır gurbette yalnız bırakan feleğin zulüm ve eziyetini ben bile sayamam.
- 41 (Felek), velinimetimin eteğinden (beni) uzaklaştırınca eziyetin tırnağı ile yaralanıp ayakta (kala)kaldım.
- 42 Gönlümü kıran, bağrımı yakan ve iki gözümü kan dolduran zâlim felek beni sitem erguvanına çevirdi.
- 43 Gözyaşı zamanı (çıkan) feryadımın ezgisi ve yüreğimin kebab (gibi olması), sıkıntı köşesinde benim için gamı yok eden çalgı ve şenlik (olur).
- 44 Ne zaman yardım (görme) ümidi ile sızlansam aptallar onu unutturma derecesine getirdiler.

- 45 Hâşî müşkil imiş hicr-i veliyy-i ni'met
Olmasun kimselerüñ kârı benümveş düşvâr
- 46 Lik ümmîd iderüm nîm-i nigâh-ı lütfüñ
İtme mahrûm beni ey sened-i her-nâ-çâr
- 47 Beni ihyâya sebeb ol elim al sultânım
Nâil-i ecr-i cezîl eyle[ye] Rabb-ı Gâffâr
- 48 Ola hâşâ ki der-i mekremetüñde kâbûs
'Arz-ı hâl eyledi dergâhuña çünki dil-i zâr
- 49 Çekdigün cevri Şinâsî nice mümkin takrîr
Garazüñ hâlüne şefkat ise tâ ki eş'âr
- 50 Şekve tûmârını berçide idüp zâtıyla
Eylesün rahş-ı kalem şahm-ı vegâda refâr
- 51 Tâ ki şaf-beste-i künd-çend güzât-ı İslâm
Ola cem'iyet-i etbâ 'ı jiyân-ı âşâr
- 52 Rahş-ı iclâli virüp zelzele sâk-ı çarha
Dide-i kevkeb-i bahtı ola dâim bidâr
- 53 Rü'yet-i devleti her demde olup sâye-figen
Dân-ı hâtırına irmeye yek zerre gubâr
- 54 Pâye-i rahş-ı ser efser-i çarh üzre olup
Ser-fürü eyleye dergâhuña çarh-ı gaddâr

- 45 Sözüñ kısası, nimet sahibi kişilerden ayrılmak çetin imiş. Kimsenin işi benim gibi güç olmasın.
- 46 Ey (ben) çâresizin biricik dayanağı, lütuf bakışının sadece yarısını ümit etmekteyim. (O yüzden) beni bundan yoksun bırakma.
- 47 Sultanım, elimden tut (ve) benim yeniden kuvvet kazanmamı sağla ki kulların günahını affeden Allah, (seni) bol sevâba eriştiresin.
- 48 Zavallı gönlün huzuruna halini arz etmesinin sebebi, (senin) cömertlik kapında kâbus olmamasıdır.
- 49 Şinâsî, şiiirlerle maksadın durumuna acındırmak ise çektiğın eziyeti (bu şekilde) anlatman mümkün değildir.
- 50 Kalemin gösterişli ve güzel atı, şikayet tomarını kendisiyle dürtüp savaş meydanında salınarak yürüsün.
- 51 İslam askerleri, savaş meydanında saf bağladıklarında onlara tâbi olan herkes kükreyen arslan olsun.
- 52 (O'nun) kudretinin gösterişli atı, gökyüzünün inciğine sarsıntı verdiği için O'nun talih yıldızının gözü her zaman uyanık olsun.
- 53 Devletinin idaresi, her dönemde sahip çıktığı için (O'nun) kalp haznesine bir (tek) zerre (bile) toz girmesin.
- 54 (Senin) gösterişli rütben, göğün baş tâcı üzerinde olsun ki hâin felek (senin) huzurunda baş eğsin.

VI

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Niçün ol gönçe-[dehen] türş-rülük âşikâr eyler
Amuñla çeşm-i mahmûrı meger def'-i humâr eyler
- 2 Ser-â-ser gird-i hattında nümâyân hâldür şanma
O muşhafdur debir-i kudret âyet ber-kenâr eyler
- 3 Hınâdur şanma pâyında hayâli çeşme geldükçe
Anı ser-pençe-i hünin-i müjgânum nigâr eyler
- 4 Müsellis giryedür düşen dilânuñ rüy-ı 'ömrüñi
Anuñçün şem'-i meclis tâ seher eşkin nişâr eyler
- 5 Tevâzu' kıl göñül ger nâil-i mañlab olam dırseñ
Şikârın tâ alınca dâm kendin hâksâr eyler
- 6 Ne mümkündür hayâl-i dil-rübâ dilden rehâ bulmağ
Nice zür-ı periden şışe kesb-i inkisâr eyler
- 7 Hele bu rüzgârıñ germ ü serdi nâr hüsrânıdur
O bi-mağza hayıf kim mañlabın 'ömr-i çenâr eyler
- 8 Letâfetden ser-â-pâ penbedür cismi meger yârıñ
Ki almaz güşına dil her ne deñlü âh u zâr eyler
- 9 Murâdı kaşd-ı cân-ı 'âşık ise bir nigeş besdür
Miyânında o hümî hancerin bi-hüde bâr eyler
- 10 İder şiddetle şarf-ı âb-rü ser-geşt isânı
Ki cüş itdükçe deryâ fülki elbet bi-çarâr eyler

K.VI 4b

K.VI 5b hâksâr: خاکسار

K.VI 6a penbedür: پنبه در

K.VI 9a besdür: پسدر

VI

- 1 O gonca ağızlı (sevgili), niçin asık suratını ortaya çıkarıyor? Yoksa mahmur gözleri sarhoşluğu mu gidermeye çalışmaktadır?
- 2 Yuvarlak yüzünde baştanbaşa görüneni ben zannetme. O, Kudret Kâtibi'nin âyetlerini kenar yazısı olarak yazdığı bir mushaftır.
- 3 O hayali gözünde canlanan sevgilinin ayağındakini kına zannetme. Onu, kirpiklerimin kana bulaşmış gücü öyle göstermektedir.
- 4 (Sevgilinin) gözlerinden düşen, olgunlaşmamış meyveye benzeyen gözyaşıdır. Onun için mecliste yanan mum, ömrünün yüzünü sabaha kadar gözyaşları halinde etrafa dağıtır.
- 5 Gönül, eğer muradıma ereyim dersen alçak gönüllü ol. (Çünkü) tuzak, avını alıncaya kadar kendini toz toprak içine (gizler).
- 6 Gönül alan sevgilinin hayalinin gönülden uzak olması imkansızdır. Peri (gibi güzelin) gücünden nice şişeler kırılmıştır.
- 7 Mademki bu zamanın darlık ve genişliği ateş hüsrandır. O akılsıza yazık ki taleplerini çınarın ömrü (gibi uzun) eder.
- 8 Sevgilinin bedeni, güzellik (sebebiyle) baştan ayağa pamuk olduğu için gönül ne şekilde ağlayıp inlese de kulak vermez.
- 9 (Sevgilinin niyeti), âşığın canına kasdetmek ise bir bakış yeter. (O yüzden) belinde o kanlı hançerini boşuna yük etmektedir.
- 10 Deniz dalgalanınca nasıl gemi yolunu şaşırırsa fazla gözyaşı dökmek de insanın başını döndürür.

- 11 Ternâşâ-yı cemâl-i hûb iden hiç meyl-i h'vâb itmez
Olup âyineveş bîdâr dâim intizâr eyler
- 12 Şinâsi-zâde-i tab'um müsellemler bîn-i akrândur
Ki dâim hizmet-i vaşf-ı Hıdîv[i] bir vakâr eyler
- 13 Re'îs-i h'vâceğân-ı devlet-i şâhen-şeh-i 'âlem
Ki şân-ı intisâbıyla 'Uţârîd iftihâr eyler
- 14 Veliyy-i ni'met-i erbâb-ı dil Râmî Efendi kim
Kerem zâtında mecbûl olmağın bi-ihtiyâr eyler
- 15 Devâtı menba'-ı âb-ı hayât olmak muqarrerdür
Ki feyz-i hâmesi bâğ-ı ümîdi nev-bahâr eyler
- 16 Eger bir katre düşse ebr-i gevherbâr-ı hasretten
Nihâl-i huşk-i maşûd-ı o dem bir bir şimâr eyler
- 17 Gül-âb eyler eger eşrâ-yı rehde kulzûmi geçse
Çü bād-ı cân-fezâ kim bâğ-ı hulûkından güzâr eyler
- 18 Eger hartar-ı fenâda hilim-tab' feyz-keş olsa
Cihânda kimseyi her giz hırâşa tevbekar eyler
- 19 Nesim-i gülşen-i hulûkî irişse şem'-i nûrâna
Zebânın lâle devrin sünbül-i evvel-bahâr eyler
- 20 O gül kim mazhar-ı hulûkî ola şemm itdiği demde
Zamîrinden gül-âbı şerbet-i şîrin-güvâr eyler
- 21 Meh-i nev şanma bir gizliktür ol dest-i 'Uţârîde
Tutup anı fesân-ı çarha güyâ âbdâr eyler
- 22 İdüp ol pür-hüner zât-ı sûtüdekâra dostânuz
Kemâl-i zâtına nisbet kuşûrın i'tizâr eyler

- 11 Güzelin yüzünü seyreden hiç uykuya meyletmez, ayna gibi uyanık kalarak sürekli (onu) gözler.
- 12 Yaratılışının takdire layık oluşu, akranım arasında kabul edilen bir gerçektir; bu yüzden hükümdarın niteliklerini anlatmayı bir onur sayarım.
- 13 (O), âlemin en büyük padişahının devletinin hâcegânının başıdır. (Bu yüzden) ona bağlı olmanın şanıyla Merkür (bile) öğünür.
- 14 Cömertlik, gönül ehlinin velinimetî Râmî Efendi'nin yaratılışında olduğu için kendiliğinden (ihşanda) bulunur.
- 15 (Onun) diviti, şüphesiz hayat suyunun kaynağıdır. (O yüzden) kaleminin bereketi umut bağıını ilkbahara çevirir.
- 16 Eğer, hasretin cevher yağdıran bulutundan bir damla düşse emelin kuru fidanını o anda bir bir meyvelendirir.
- 17 Eğer yürürken şap denizini geçse (orasını) gülsuyuna (çevirir). Çünkü o cana can katan yel, (onun) tabiatının bağıından geçer.
- 18 Onun sakin yaratılışı eğer hartar-ı fenâda feyiz verecek olursa herkesi incitmekden alıkoyar.
- 19 (Onun) gül bahçesine (gibi olan) yaratılışının rüzgarı yanan muma yaklaştığında, (o mumun) dile (benzeyen ateşini) ilkbahar sünbülüne çevirir.
- 20 (Onun) tabiatıyla şereflenen gül, koklandığı zaman kendisi gülsuyunu içimi güzel olan şerbete çevirir.
- 21 (Gökyüzündekini de) hilal sanma. O, Merkür'ün eline verilmek üzere feleğin bileği taşında bilediği bir bıçaktır.
- 22 O hüner sahibi olan övülmeye değer kişi, zâtının yüceliği ölçüsünde kusurlardan uzak durur.

- 23 Yanında hâk zerden mağberdür ol kenizkârufî
Bu hulk-ı pākīze halk içre dâ'im aşikâr eyler
- 24 Virüp varın ider birr-ile istib'ād ahrârı
Benim gibi nice hâki derinde ber-çarâr eyler
- 25 Hıdivâ merhametkârâ kerîm-i Bermekî-ṭab'â
Yine ihsân ile halk-ı cihânı şermsâr eyler
- 26 Dil-i bî-çâre kân-ı cüd olan zât-ı şerifüdüdür
Ümîdüm himmet itmeñle 'arâz-ı inkisâr eyler
- 27 Felek pâ-küb idüp bu süfre-i gâbrâda ben hâki
Egerçi rigveş kadnım şikest idüp gubâr eyler
- 28 Ne sūd ammâ ki zîver itmeyüp menşür-ı ikrâma
Keh-i hirmen gibi bâriyy dest-i rûzgâr eyler
- 29 Varaḳāsâ derûnum sade iken rakş-ı 'illetden
Zemâne naht-ı meşki-i cefâ-der pür-nigâr eyler
- 30 Füsûnsâ zulmet-i ṭâlî' ile çarḫ-ı siyehkâre
Devâtâsâ derûnum düde-i miñnetle târ eyler
- 31 Penâhum künc-i dîvâr oldı pejmürde varaḳāsâ
Galat-ı nüshâ gibi devrân beni bi-i'tibâr eyler
- 32 Mişâl-i nâḳa-i ber-ceste me'mül-i niẓâm itsem
Büride kağıdâsâ hâtırûm ğam târ ü mâr eyler
- 33 Kitâbet arzû itdükce bi-kes olmadan nâşî
Süveydâ-yı derûnum kalb-i şâfı pür-nigâr eyler

K.VI 23b pākīze: پاکیزه Zihaf yapmamak için böyle yazılmış olabilir.

K.VI 30a çarḫ: چرخ

K.VI 31b nüshâ: نسخه

K.VI 32b hâtırûm: خاطر

- 23 O hazine sahibinin yanında (en değersiz) bir toprak bile altından mezar (kıymetindedir). Bu hâlis yaratılışını da herkese göstermekten çekinmez.
- 24 Olanca varlıklarını vermelerine (rağmen) âlicenap kimseleri güzellekle uzak kıldığı (halde) benim gibi birçok toprak (kıymetinde olanları) kapısında dâimî eyler.
- 25 Ey merhamet sahibi Hidiv (ve) ey Bermek (gibi cömertlik örneği olan) kerem sahibi, bağış(ın)la yine dünya halkını mahcup ettin.
- 26 Çâresiz gönlün (sana) gücendiğini ifade etmesinin nedeni, cömertlik kaynağı olan şerefli zâtından merhamet umduğu içindir.
- 27 Felek, bu yeryüzü sofrasında benim gibi toprak (yaratılışıya) ayak vurarak kum gibi ciğerimi kırıp toz eder.
- 28 Fakat ne fayda ki beni ikram sofrasına bir süs gibi (kabul etmeyip) harman samanı gibi rüzgarın elinde hasır eder.
- 29 Gönlüm temiz bir sayfa gibi bütün illet görüntüsünden yoksun iken zamâne cefâ meşkinin tahtasında bir resme dönüştürür.
- 30 Tâlihin büyüleyici karanlığı ile başıma kötü işler açan felek, divit gibi olan gönlümü sıkıntı dumanıyla karartır.
- 31 Devir beni hatalı yazı gibi itibarsız kıldığı (için) sığınağım, perişan yaprak gibi duvar köşesi oldu.
- 32 Seçme deve misâli (bir) düzen arzulayınca gam, gönlümü yırtılmış kağıt gibi darmadağın eder.
- 33 Yazı yazmak isteyince kimsesizliğimden dolayı kalbimdeki kara benek, temiz kalbimi resimle doldurur.

- 34 Dimâg-ı birr-i çarha ihtilâl irâş itmekle
Şeb ile sükkeri fark itmeyüp yek-sân 'ayâr eyler
- 35 Haş-ı Küfi ile i'câma maḥzı yazmağa beñizer
Felekden ma'rifetle ol ki ümmîd-i medâr eyler
- 36 Keremkârâ eger el-yevm hâlüm bilmek isterseñi
Lisân-ı hâl ile hârne huzûra âşikâr eyler
- 37 Leb-i baḥr-i emelde dîdebân-ı ye's-i ḥirmânurum
Ki ancak rûz-şeb geçdükçe dil anı şümâr eyler
- 38 Efendüm bir dinilmez derddür bî-kes olmak kim
Der ü dîvâr o meskeni sitemle sengsâr eyler
- 39 Huşûşâ tâ şabâvetden 'abd-i 'âciz bî-kes olmağla
Göz açdurmaz zemâne başuma dünyâyı târ eyler
- 40 Taḥammül itdigüm bu deñlü cevre iztirâridür
Benümveş yoḥsa ne seng ü ne âhen iştibâr eyler
- 41 Sipîhr-i pür-cefânuñ resm-i dirîni budur gerçi
Cihânda muttaşıl ehl-i hüner miḥnetle zâr eyler
- 42 Teşebbüş eyleyüp ammâ yine bir dâmene âḥîr
Arnuñ 'avri ile vaz'-ı sipîhri sâzkâr eyler
- 43 Ben ise 'âlem-i esbâbda şıfrül-yedüm şöyle
Kaçan bir dâmena çeşm-i ümmîdüm intizâr eyler
- 44 Egerçi pûde-i çeşmüm gibi nezdik ise tab'um
Mişâl-i çarḥ-ı atlas ser çeküp dehri güzâr eyler
- 45 Velî dergâh-ı iḥsânun penâh-ı 'âlem olmağla
Dil-i pür-iztirâbum anda ümmîd-i qarâr eyler

- 34 (O), feleğin bağıştta bulunma düşüncesini karıştırdığı için şap ile şekeri (ayırılmayıp) aynı ayarda gösterir.
- 35 Felekten anlayışlılıkla yardımcı olmasını beklemek Kûfî yazısı ile noktalı harfleri noktasız yazmaya benzer.
- 36 Ey lütuf ve bağış sâhibi! Eğer bugünkü durumum öğrenmek istersen kalem, hal diliyle senin huzuruna (kavuşturur).
- 37 (Ben), emel denizinin kenarında mahrumluk elemimi gözlemekteyim ve ancak günler geceler geçince gönül onu saymıştır.
- 38 Efendim, bu kimsesizlik öyle tarif edilemez bir derttir ki kapı ve duvar o meskeni sitemle taş yığınınına çevirmiştir.
- 39 Ayrıca, çocukluktan bu yana âciz (ve) kimsesiz (bir) kul olduğum (için) zamâne, göz açtırmayarak dünyayı başıma dar eder.
- 40 Bu kadar eziyete çaresizliğim sebebiyle dayanmaktayım. Yoksa (buna) benim gibi ne taş ne (de) demir dayanabilir.
- 41 Gerçi, hüner ehlinin dünyada sürekli sıkıntı içinde inlemesi, cefâ dolu tâlihin eski âdetidir.
- 42 Ama, sonunda bir eteğe el atınca onun yardımı, tâlihin tavrını uygun bir (hâle) getirir.
- 43 Ümit gözüm, (kendisine yardım edecek) bir eteği beklemesine rağmen, ben sebeplerin de (yaratıldığı) bu dünyada (hâlâ) mahrûmum.
- 44 Yaratılışım, her ne kadar bitkin gözlerime benzerse de gökkubbe gibi baş çekip dünyayı dolaşabilir.
- 45 İhsânının dergâhı, herkesin sığınacağı yer olduğu için acı dolu gönlüm orada kalmayı arzu eder.

- 46 Vücūdum táb-ı hürşid-i cefâ hâkister itmekle
Gönül zıll-ı meğâr-ı âsitânuñ sâyedâr eyler
- 47 Yeri yokdur mahalsizdür dilüñ taşdı'ı şultânım
Velî ihsân yüzinden nâçardür ıztırâr eyler
- 48 Şikâyet dâd-ı ceys-i pür-cefâ-yı çarh-ı zâlimden
Yakup hürmenüñe şabr u şekîbüm pür-şerâr eyler
- 49 Tekâlifi katı pey-der-pey oldu hâne-i kalbe
Bu zulm ile kalursa şahş-ı cân terk-i diyâr eyler
- 50 Görüp kaydum saña hâşş ile kor ol pür sitem-gerden
Niçe demdür gönül cevri[e] taħammül ihtiyâr eyler
- 51 Recâsı bendegânuñ defterine şebt olunmağdur
Anuñçün 'arz-ı hâlin dil muttaşıl der-kenâr eyler
- 52 Egerçi istiñâ'at bende yok hem bendegânide
Kemâl-i re'fetinden dil o lütfâ intizâr eyler
- 53 Beni bir hıdmete haddümce istihdâm mümkindür
Ne emr eyler iseñ biñ şevk ile dil iftiñâr eyler
- 54 Muhaşşal ey kerem-kân dahîl-i dergehiñ olup
Cüyüş-ı cevri çarha âsitânuñ dil hişâr eyler
- 55 Elem-i hâkden kaldur beni lütf eyle sultânım
Zemânlardur ki zir-i pâda devrân hâksâr eyler
- 56 Şinâsî sen hâzîz-i hâkde gâltî de olmağla
Kıyâs itme o 'âlî-rütbe saña lütf-ı 'âr eyler

K.VI 47b ıztırâr eyler: بال اضطرار ايلر

K.VI 48b hürmenüñe: حرمنكه

- 46 Cefâ güneşinin harâreti, vücûdumu kül ettiği için gönül, senin eşiğinin yörüngesini kendisine sığınma yeri (olarak) götür.
- 47 Sultânım, gönlümün seni tâciz etmeye hakkı yoktur ama ihsanın yüzünden çâresiz ve acı içerisindedir.
- 48 Zâlim feleğin cefâ dolu ordusunun adâletinden şikâyetçiyim, (çünkü) sabır ve tahammülümü harmanında yakarak kıvılcımla doldurmuştur..
- 49 Kalp evine vergileri çok yavaş olmaktadır. Kişi, bu işkence ile kaldığı (sürece) can, bulunduğu yeri terk edecektir.
- 50 Gönül, sana olan bağlılığımı unuttur da nice zamandan beri o zâlim (feleğin) eziyetine katlanmayı tercih eder.
- 51 Kulların dileği, deftere geçmek (olduğu için) gönül, sürekli (bir) kenara durumunu bildiren yazı yazar.
- 52 Bende de kullukta da (böyle bir) tâkat (olmadığı için) gönül, merhametinin olgunluğundan (dolayı) o lütuf (sâhibini) gözlemektedir.
- 53 Beni haddime göre bir vazîfeye yerleştirmek mümkündür. Ne emredersen gönül, büyük bir keyifle şeref duyar.
- 54 Ey bağış kaynağı, sözün kısası, gönül (senin) kapının önünde sığıntı olup feleğin keder ordularına eşiğini, çevresi korunmuş kale (gibi) yapar.
- 55 Sultânım, iyi muâmele ile beni toprağın acısından kurtar. (Çünkü) tâlih, çok zamandır ayak altında perişan etmektedir.
- 56 (Ey) Şinâsî, topraklar içinde yuvarlanmakla kendini kıyaslama. (Çünkü) o yüce rütbe sana utancı lütuf olarak görmektedir.

- 57 Budur 'ālî-cerâb olanlaruñ lutf-ı tabî'îsi
Kime bâlâ ile beste bir nazarla i'tibâr eyler
- 58 Göre hürşîd 'âlî-câhı pertev-efgen olduĝda
Bülend ü pesini mahırķm itmeyüp nürin nişâr eyler
- 59 Du'âsı devletiyle turma âĝâz-ı niyâz eyle
Ki sükkân-ı semâ inen ne muşâle intizâr eyler
- 60 Vüçkdin hazret-i Haķķ eyleye mahfûz 'âlemde
Kazâ tâ hükmini 'âlemlere leyl ü nehâr eyler
- 61 Mubârek hâtırı cem'iyet üzre eyle[ye] her ân
Şüreyyâyı felekde tâki Pervîn ber-ķarâr eyler

VII

Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlün

- 1 Yeter ey 'âķl-ı hevâ pey-rev-i bî-hûde hayâl
Tâli'-i bî-eşere eyleme teklif-i muhâl
- 2 Eşer-i aķter-i nâzende bilüp hırmânı
Kevkeb-i bî-günehe eyleme isnâd-ı vebâl
- 3 Çarķ-ı 'âcizden ümîd itme ser ü sârnânı
Dime taşvîķ-i merâma felek eyler ihmâl
- 4 Hâtıra neşr-i gubâr idemî eyyâm şanup
Rûzgârûñ eşeridür dime ekdâr ü melâl
- 5 Mümnkinât oldı pes-i perde-i ķudretde nihân
Mâverâsından anuñ eylemesün isti dlâl

- 57 Alçakta ve yüksekte olanları bir bakışta görmeleri âlicenap olanların tabî bir lütfudur.
- 58 Güneş, o yüce makam sahibini gördüğü için yüce ve sıradan ne varsa hepsini eşit biçimde aydınlatır.
- 59 Onun devletinin duası için durmadan niyâza başla çünkü gökyüzü sakinleri inen her musâleyi beklemektedirler.
- 60 Kader, insanlara olan hükmünü gece gündüz sürdürdüğü sürece Allah onun bu dünyadaki varlığını korusun.
- 61 Ülker yıldızı, Süreyyâ'yı gökyüzünde sürekli kıldığı sürece Allah da senin mübarek gönlünü insanlar üzerinde kılsın.

VII

- 1 Ey kendini koruma içgüdü (ve) boş yere arkası sıra giden hayal, etkisiz tâlihe olmayacak teklifte bulunma.
- 2 Ümitsizliği, nazlı yıldızın etkisi (diye) kabul ederek günahsız yıldızla vebal yükleme.
- 3 Âciz felekten güç ve hedef umma, isteğinin onaylanmasını bekleme, (çünkü) felek ehemmiyet vermez.
- 4 Gönle toz saçanı rüzgar zannederek, kederler ve üzüntüler zamanın etkisidir, deme.
- 5 Gizli olanlar, (Allah'ın) kudret perdesinin arkasında görülebilir oldu. Onun arkasından bir delille netice çıkarmasın.

- 6 Seniñ ey 'aql-ı hevādār makāmuñ ma'lūm
Kendini hadd-i tecāvüz ile itme işğāl
- 7 Müntehā-yı seferiñ cevfi-sehāb-ı hayret
Ne kadar cevvi-taşaddurda açarsañ per ü bāl
- 8 Rāyiz-i eşhebe teslim olup 'avdet kııl
Tā-be-key kat'-ı beyābān tarīk-ı iğfāl
- 9 Hār-ı şekki giderüp gül-bün-i şıdķı 'arz kııl
Niçe bir mezħaf-ı pür-vahşet ola ravza-i māl
- 10 Sā'ati olmayıcaķ h'āhişüñ üzre durmaz
Çarħ-ı dermān-de merāmuñda idüp isti'cāl
- 11 Cümle evkātına me'mūr ümür-ı 'ālem
Hükmi-Rabbāni'ye mevķüf ser-ā-ser ef'āl
- 12 Gerçi esbāba teşebbütde ferāid vardır
Aña aqlām-ı şikāt eyledi bast-ı aqvāl
- 13 Mütevekkil olup ammā ki taleb itmez iseñi
Yine aħkām-ı ezeliyye olunmaz ibdāl
- 14 Ol huşuşuñ ki cehül ide zemānı lā-büdd
Sebebi halk olunup eyler anı istikbāl
- 15 Görinür vaķtı ile āyine-i 'ālemde
Şüret-i şahid-i taķdir-i Hudā-yı müte'āl
- 16 Hāşılı emri Hudā'yıla olur baħş-ı merām
Dād-ı Hakk olmağa muhtāc huşül-ı āmāl

K.VII 10a hāhişüñ: حَاهِشَكْ

K.VII 14a huşuşuñ : حَصْرُصَكْ

- 6 Ey dost, senin yerin bellidir, kendini öteye geçme derecesi ile meşgul etme.
- 7 Ne kadar en baş köşede oturma göğünde kol kanat açsan da yolculuğun sonu, şaşkınlık bulutunun boşluğudur.
- 8 (Senin) gücünü, aldatma yolunun çözü aşması kesene (kadar) seyisine teslim olup geri dön.
- 9 Şüphe dikenini ortadan kaldırıp doğruluk gül bahçesine yönel; (çünkü) servet bahçen, vahşet dolu yılan yuvasına döner.
- 10 Beceriksiz felek, (senin) isteğini yerine getirme konusunda acele ettiği halde zamanı olmadığı düşüncesiyle de görmemezlikten gelmektedir.
- 11 Bütün davranışlar nasıl Allah'ın hükmüne bağlı ise insanların (dünyaya ait) işleri de O'nun zamanına tahsis edilmiştir.
- 12 Her ne kadar kıyaslamalarda oransızlık olsa da sözüne güvenilir kimseler onu her tarafa yaydılar.
- 13 Eğer tevekkül edip istekte bulunmazsan (seninle ilgili) önceki hükümler tekrar değiştirilmez.
- 14 (O), câhil (insanların) halledemediği önemli işlerin çözümünü bularak sonuca kavuşturur.
- 15 Yüce Allah'ın takdirinin güzel görünüşü, zamanı gelince dünya aynasında görünür.
- 16 Sözün kısası, isteklerin yerine getirilmesi Allah'ın emri ile olur. Emellerin meydana gelmesi (de) Allah vergisine muhtaçtır.

- 17 Bir eŒer kim ola nezdik zühürü anuñ
Mazharı mülbem olur rāh-ı huŒüle derhāl
- 18 Göre bu dā'iyeyi oldı derūna lāyih
Sāik-i muflak olup Œāhire Œarkāne dāl
- 19 Kim varup dil o kerimü'Œ-Œiyemüñ dergeline
'Arz-ı hāl eyleye bi-çāreligin bi'l-icmāl
- 20 Hāk-pāyiyle idüp āyine-i çeŒme cilā
İde bu yüzden aña ŒaĒŒ-ı emel 'arz-ı cemāl
- 21 Öyle dergāh-ı cihān-mertebe kim gökde durur
Tāk-rāb olmaĒa kavŒ-i kuzah ēyyām-leyāl
- 22 Ma'den-i kuĒl-i cevāhir diyü hākin gözedüp
Tāzelendükçe felek itmede çeŒmin ekhāl
- 23 Çok mı bu sa'd ü Œeref ol yire kim olmuŒdur
Südde-i bāb-ı veli-ni'met-i Œāhib-iclāl
- 24 Serverā ehl-i 'atā [vü] eger erbāb-ı saĒā
Mazhar-ı 'avn-i Hüdā mecmā'-ı envā'-ı kemāl
- 25 Kurre-i 'ayn-ı cihān merdümek-i çeŒm-i zemān
Œeref-i cümle mekān zībde cāh u celāl
- 26 Dest-gir-i zu'afā müŒfik-i hāl-i fuĒarā
Yāver-i ehl-i recā hāmi-i erbāb-ı melāl
- 27 Hāliyā devlet-i dīn içre re'isü'l-küttāb
Kim sezādur aña ol mertebe bi'l-istiqlāl

K.VII 18a lāyih: لا یخ

K.VII 20b ŒaĒŒ: Œحص

- 17 Bir eserin ortaya çıkması yakın olunca hemen meydana geliş yöntemi (o kimsenin) gönlüne ilham olunur.
- 18 Şöhretli kişiye doğuyu işaret ederek ona mutlak yol gösterici olan gönül ışığının ilhamını gör.
- 19 Gönül, o cömert yaratılışlı kişinin huzuruna varınca çâresizliğini kısaca arz etsin.
- 20 (Onun) ayağının toprağı ile göz aynasını parlattığı (için) ona ümit kişisi yüz gösterir.
- 21 (Onun) dergâhı, cihan mertebeli olduğu için gökkuşağı, günler geceler berrak (bir) tâk olarak gökte durur.
- 22 Gökyüzü, toprağını cevher sürmesinin mâdeni olarak gördüğü için tâzelendikçe gözünü sürmeler.
- 23 Kuvvet ve kudret sâhibi olan nimet sâhibinin kapısının tutkunu olana bu uğur ve şan çok değildir.
- 24 Ey önder, ihsan sâhibi ve cömertlik erbâbı; Allah'ın yardımının mazharı ve bütün kemâl çeşitlerinin sâhibi!
- 25 Dünyânın gözünün nûru, zamanın gözbebeğı, bütün mekanların şerefi (ve) süste rütbe ve mevki sâhibi!
- 26 Fakirlerin durumuna acıyan, zayıfların elinden tutan, ümit edenlerin imdatçısı (ve) sıkıntı içinde olanların koruyucusu!
- 27 Şimdiki halde, din devletinde reisü'l-küttaplık, ona başlıbaşına yaraşır bir rütbedir.

- 28 Hâzret-i Râmî Efendi ki felek devr ideli
Gelmedi zâtı gibi 'ârif-i pâkîze hışâl
- 29 Cûd ü ahlâkına 'abd oldu kibâr-ı devlet
Kerem-i meşrebine bendedür ahrâr-ı ricâl
- 30 Kâlemi tir-i işâbet yedi kavş-ı tevfiğ
İder emrin hedef-i hüsn-i huşûl-ı işâl
- 31 Baht-ı ihsân ü 'atâsı mütelâtm olalı
Seng-i sâhil gibi garğ olmada hâmm-ı cibâl
- 32 Görelî keff-i güher-pâşını mâ-i nisân
Leb-i eşdâfa düşüp reşk-ile oldu teb-hâl
- 33 Eşer-i hulğ-ı kerîmin ideli istişmâm
Eyledi bād-i şabâ büy-ı güli istişkâl
- 34 Hâtır-ı pâkine hep lâyiğ olan fikr-i dakîğ
Âb-ı şâfa şanasın düşmededür berg-i gül-i âl
- 35 Süfre-i ni'meti mebsût cihât-ı sitte
Rub'-ı meskûna n'ola eyler ise bezl-nevâl
- 36 Bâb-ı şâliş gibi meftûhdur ihsânı
Şâzzdur halka amûñ gibi deri ifti'âl
- 37 Ravza-i hulğını terk itmek-ile itdi yemîn
Gülşene uğramaz oldu güzer-i bād-i şimâl
- 38 Vâye-bahş olsa eger feyz-i gubâr-ı kâdemi
Cevher-i şâf olur peride hârâ-yı hayâl
- 39 Sâha-i yâr ki kûderi cihân-ı vüs'at
Farğ-ı dünyâya ider re'fet ile bahş zilâl

- 28 Dünyâ döndüğünden bu yana Hazret-i Râmî Efendi gibi temiz tabiatlı irfan sâhibi (bir kimse) gelmedi.
- 29 Devletin ileri gelenleri, (onun) cömertliğine ve ahlâkına kul oldu. Bütün özgür insanlar da yaratılışındaki güzelliğe esir oldular.
- 30 (Onun) kalemi, isâbet oku, eli (de) Allah'ın yardımına kavuşturma yayıdır. (Çünkü O), emrini ulaştırılmanın hâsıl olmasının güzel hedefi yapar.
- 31 (Onun) bağışlama ve bahşiş denizi dalgalandığından bu yana dağların bozkırı sâhil taşı gibi suya batmaktadır.
- 32 (Onun) cevâhir saçan elini gören nisan yağmuru sedeflerin ağzına düşünce kıskançlıktan onların dudakları uçukladı.
- 33 Sabâ rüzgarı, ulu tabiatının izini kokladığından bu yana gül kokusuna yüz vermemeye başladı.
- 34 Temiz gönlüne her zaman yakışan ince düşünceyi, temiz suya düşmüş kırmızı gül yaprağı sanırsın.
- 35 Nimetinin sofrasını altı cihet uzun uzadıya anlatmakta olduğuna göre dünyânın kara olan dörtte bir kısmına olan bağışını çok görmemek gerekir.
- 36 (Onun) ihsânı, Bâb-ı sâlis gibi açıktır ve tıpkı onun gibi kapısı da bütün insanlara iş edinme yeri olarak açıktır.
- 37 (Onun) tabiatının bahçesini terketmeye yemin ettiği için kuzey rüzgarının yolu, gül bahçesine de uğramaz oldu.
- 38 Eğer ayağının toprağının feyzi kismet bahşetse hayallerin soluk kumaşı saf elmasa dönüşür.
- 39 (Onun) dostlarının bulunduğu yerin bereketi bütün cihanı içine alır. (O), dünyânın başına (da) merhametle gölgeler ihsân eder.

- 40 Felek-i atlas eger anı muhîf olsaydı
Çokdan eylerdi cihân-dâire sahvın ezyâl
- 41 Rütbe-i câhına nisbetle nazar eyleyicek
Görinür naqş-ı na'al pây-e-i silsile-hilâl
- 42 Rây-ı şâib denilen bende-i fermân-beridür
Hüsn-i tedbîr ise bir çâkeridür bi-ihmâl
- 43 Bâb-ı lütfında mülâzım geçinür sa'd ü şeref
'Abd-i memkûk-ı der-i devletidür rif'at ü hâl
- 44 Şevk-ı evşâfı idüp câyı meh-i berz-i neşât
Hâk-pâyine yazar bir gâzel-i tâze-hayâl
- 45 Rûzgâr içre n'ola ser-keş ise serv-mişâl
Germ ü serdin ne bilür 'âlemüñ ol tâze nihâl
- 46 Dile gîlzet getirür dâ'îye-i vaşl-ı hatuñ
Sebeb-i h'âb olur bûy-ı reyâhîn-i sakâl
- 47 Fikr-i bûs [u] nigehüñle n'ola bîmâr ise dil
Heycden âzürde olur meşreb-i şüh-ı eñfâl
- 48 İnhirâf itse n'ola kalb reh-i 'aşkuñda
Çeke fermânını Rüstem olan ey nâşî kemâl
- 49 Görmedi düşün dañi çeşm-i felek hüsn-i nazar
Yokdur ey Yûsuf-ı şânî saña 'âlernde mişâl
- 50 Dil me-zâkıncâ ağız miski şekerdür güyâ
Zîr-bâlâ-yı dehende görinen 'anber-i hâl
- 51 Rişte-i âhıla cezb eyleyüp ol seng-dili
Gösterür rif'at-ile dil şan'at-ı cerr-eşkal

- 40 Eğer dokuzuncu kat gök onu evreleseydi dire gibi olan dünyanın etekleri cömertlikle dolardı.
- 41 (Onun) makamının derecesine bağlılıkla bakılınca ayakkabısının izleri, hilalin değişik grntşleri gibi olur.
- 42 Doğru fikir, (onun) ferman götüren kulu; güzel yönetim ise ihmalsiz bir kölesidir.
- 43 Uğur ve ululuk (onun) lutfunun kapısından maaşsız geçinir. Büyüklük ve kuvvet (ise) devletinin kapısında emzirdiği köledir.
- 44 (Onun) vasıflarının Şiddetli arzusu, yeri, mutluluğun ekim ayına çevirip ayağının toprağına tze hayalli bir gazel yazar.
- 45 Dnyn darlık ve genişliğini o körpe fidan bilemediği için (bu) zamanda selvi gibi dikbaşlı olmasına (şaşılmamalıdır).
- 46 Yüzündeki ayva tüylerine kavuşma arzusu gnle sertlik getirir. Sakalının fesleğenlerinin kokusu da uyku sebebi olur.
- 47 Gönül, bakış ve pşnn düşüncesi ile hasta olursa ne olur? (nk) ocukların neşeli yaratılışları heyecandan incinir.
- 48 Ey ileri gelen (kişi), senin aşkının yolunda kalbin değişikliğe uğraması normaldir. Çünkü, Rüstem gibi g shibi olanın buyruğuna uymak olgunluktur.
- 49 Ey ikinci Yusuf, feleğin gözü, (böyle bir) iltifatı rysında bile grmemişken sana dnyda örnek yoktur.
- 50 Ağzın alt ve üstünde görünen benin güzel kokusu ve ağzın mis kokusu, gnle hoş gelecek lezzette bir şeker gibidir.
- 51 Gönül o taş yrekliyi ah ipliği ile kendine çekerek büyük bir ağır yük çekme sanatı gösterir.

- 52 Dāverā şāf-dilā 'ārif-i 'āli-kaḍrā
Ey veliyy-i ni'am-ı zümre-i erbāb-ı kemāl
- 53 'Avn-i Haḳḳdur zu'afā üzre nigāh-ı lüfūñ
Çeşm-i bedden seni hıfz eyleye Rabb-ı müte'āl
- 54 Oldı eyyām-ı şerifünde cihān 'āleme 'ıyd
Ba'd-ezīn kim olmasa müft-keş-i māh-ı şevvāl
- 55 Gālibā tās-ı felek daḥı çerāguñ geçinüp
'Araz-ı sūzda fe'l itdi dükel şekl-i hilāl
- 56 'Ālemi tutdı hurūş-ı yem-i cūd-ı keremüñ
Cū-şıfat aḳsa n'ola aña derün-ı meyyāl
- 57 Ya'ni ümmid-i 'ināyetle bu 'abd-i 'āciz
'Arz idüp ḥālını dergehüñe eyler rü-māl
- 58 Niçe demdür rızā-dāde-i taḳdir olup
Beni dem-beste ider ḥayret-i 'ālem çün lāl
- 59 Bast idüp künc-i tevekkülde firāş-ı şabrı
Geçdi peygüle-i miḥnetde zemānum meh ü sāl
- 60 Tıb-i ḥatırdan eşer görmedi bir şemne göñül
Kısmeti ḥün-ı ciger olmada çün nāf-ı gāzāl
- 61 Hāricinden dolaşup dāire-i ümmi düñ
Nokta-i şekk gibi dil görmedi bir cāy-i māl
- 62 Gurrelenmekde meh-i nev gibi ebnā-yı zemān
Ben ise ḳaldım ayaklarda yirüm şaff-ı ni'āl
- 63 İztırāb itmek-ile ḳarga-şıfat her demde
İnkılāb itmeye ḥatır daḥı çün nokta-i ḥāl

- 52 Ey çok kıymetli anlayış sahibi ve temiz yürekli vezir! Ve ey olgunluk sahipleri zümresinin velinimetini!
- 53 Allah'ın yardımı, ihsan bakışının zayıflara yönelmesiyle ortaya çıkar. (O yüzden) yüce Allah, seni kötü gözden korusun.
- 54 Seninle geçen şerefli günlerde dünya herkes için bayramdır. Onun için kimsenin boş yere şevval ayını beklemesine gerek yoktur.
- 55 Gâlibâ, gökyüzü tası da kendisini mum yerine koyuyor olmalı hilalin bütün şekillerini tutuşma alâmeti olarak fitil yaptı.
- 56 (O'nun) cömertlik denizinin çağılması, dünyayı tuttuğu için arzu dolu gönül ona ırmak gibi aksa ne olur?
- 57 Kısaca, bu zayıf kul, yardım umuduyla hâlini arz edip (senin) dergâhına yüz sürer.
- 58 Çok zamandan beri takdire râzı olarak insanların şaşkınlığı dilsiz misâli nefesimi keser.
- 59 Zamanım, sabır döşeğini tevekkül köşesinde yayarak aylar yıllar sıkıntı köşesinde geçti.
- 60 Gönül, keyifin güzel kokusundan bir kere koklama alâmeti görmedi. (Onun) kısmeti ceylan göbeğinden çıkan misk gibi ciğer kanı olmaktadır.
- 61 Gönül hep ümit dâiresinin dışında dolaştığından (kendisi için) şüphe noktası gibi bir servet yeri görmedi.
- 62 Zamâne adamları yeni ay gibi parlamakta iken ben ayaklarda kaldım, yerim (de) meclisin en aşağı yeridir.
- 63 Hayatımı her zaman tesâdüfler yönlendirdiği için öyle acı çekmekteyim ki gönlüm bile yüzümdeki ben gibi değişikliğe uğramaya başladı.

- 64 Maraž-ı kesb-i ma'arif ile bimar olalı
Hâtırım şahs-ı zarüretdür iden gâh sü'âl
- 65 İntizâm ile 'aceb nâz u niyâzum vardur
Görmedin rüyını şatmakda baña gunc ü melâl
- 66 Olup ahvâlüme hep vây te'essüf lâhık
Sâlim olmaz dili şarâf-ı gam eyler i'lâl
- 67 Küşt-girâne gamuñ eyledüğü hamlelere
Cânı yokdur ki taħammül ide Rüstem dağı Zâl
- 68 Siyer-i şabr ile def' eyler idüm şimdiye dek
Zür-ı bázüda veli kalmadı min ba'd mecâl
- 69 Âhirül-emr kaçup dergehüñe cân atdum
Maqşadum aña teħaşşum ile idfâ'-ı cidâl
- 70 Pâyuma düşmesi melhûz dil-i maħzündür
Koma ħâricde beni dâire-i şefkate al
- 71 Ĥâkden ref'a kerem eyle benim sultânım
Gevher-i kâdrümi ħâsid yiter itdi pâ-mâl
- 72 Kemterin bir nigehüñ ni'met-i 'uzmâ bilürin
Bendeñi zerre-i ihsânüñ ider sir-i nevâl
- 73 Her ne emr eyler iseñ 'adlünñe râzîdur dil
Koma zilletde beni ey ħakem-i zi'l-ħişâl
- 74 Ĥâl-i düşvârumı Allâh bilür müşkildür
Yohsa tatvîl ile virmezdi kalem tab'a kelâl

K.VII 66a lâhık: لاحق

K.VII 68b mecâl: مجال

K.VII 73b dil: دال ; zi'l-ħişâl: ذي الاخصال

- 64 Mârifet kazanma hastalığı ile hasta olduğumdan bu yana arasıra hatırımı soran çâresizlik kişisidir.
- 65 Düzenlice yalvarıp yakarmama rağmen hüznün ve cilvenin (beni) görünce ortaya çıkması şaşılacak şeydir.
- 66 Ne yazık ki bana hep keder ulaştığından zaten selâmet içinde olmayan gönlümü yine gam sarrafı illetli kılmaktadır.
- 67 (Senin) derdinin pehlivan gibi yaptığı hamlelere ne Rüstem ne de (onun babası) Zâl'in dayanması mümkün değildir.
- 68 (Bütün bu eziyetleri) şimdiye kadar sabır yoluyla gidermeye çalıştım. Ama buna kol kuvvetinin bile artık dayanacak gücü kalmadı.
- 69 Sonunda kaçıp kale gibi olan dergahına sığınmaktaki amacım, bu savaşı ortadan kaldırmaktır.
- 70 Muhtemelen hisseme düşecek olan yine hüznü gönüldür. Beni merhamet çemberine al, ne olur dışarda bırakma.
- 71 Sultânım, hasetçinin ayaklar altına aldığı artık yetisin. Kıymetimin cevherinin topraktan kurtulması için yardımda bulun.
- 72 En küçük bir bakışını bile en büyük ikram olarak görürüm. İhsanının en küçük zerresi de bu köleni kısımete boğar.
- 73 Gönül, emrettiğin herşeydeki adaletine teslim olacaktır. Ey pek çok meziyetlere sahip olan hakem, beni hakir bırakma.
- 74 Allah biliyor ya durumum (çok) çetindir. Yoksa kalem, sözü uzatmayla bana yorgunluk vermezdi.

- 75 'Arz-ı hâcât Şinâsî yetişür hâcet yok
Ol kerîm öyle degül kim ola muhtâc-ı su'âl
- 76 Fehm ider hâlüñi güftâr-ı perişânuñdan
Nazar-ı gayra eger olsa dahî 'ıkd-i le'âl
- 77 'İllete gâibe çün hayr du'â itrneñdür
Muntazır yirde beşer gökde melâ'ik el-hâl
- 78 Hâzret-i Hakğ vire ol zât-ı 'azîmü's-şânuñ
'Ömrine devletine rütbesine istiklâl
- 79 İrmeye zerre kadar dâmen-i tab'ına keder
Sümm-i rahşî güzerân itdügi çün ola zevâl
- 80 Âstânı ola tâ rûz-ı haşır bâb-ı murâd
Yüz süre 'âlemiyân aña güdüvv-i âşâl

VIII

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Ol bende kim hulûş-ı dili var Hudâsına
Elbette dest-res bulur ol müdde'âsına
- 2 İz'âf-ı vechi üzre mükâfâtını görür
Şabr eyleyen 'acüze-i dehrüñ cefâsına
- 3 Bedâ'-ı 'ömrde puhte-i nâr-ı sitem olan
Bi-hâdd mi'amla vâşıl olur intihâsına
- 4 Beyt-i cihân dâr-ı mücâzât-ı cümledür
Lâ-büdd irer kişi 'amelinüñ sezâsına

K.VII 78a ol: اول اول
K.VIII 8b

- 75 (Artık) Şinâsî'nin istek bildirmesine gerek yoktur. (Çünkü) o kerem sâhibi, insanların durumunu kendilerine sormadan da anlar.
- 76 Sözlerin başkalarının nazarında inci dizisi olsa bile (o), senin düzensiz sözlerinden hâlini anlayacaktır.
- 77 Şu anda melekler gökte ve insanlar da yerde hazır oldukları sürece senden tek beklediğim rahatsızlıkların ortadan kalkması için hayır duası etmendir.
- 78 Yüce Allah, o şânı ulu kişinin ömrünü, devletini ve rütbesini sürekli kılsın.
- 79 Keder, yürük atının geçtiği her yerde yok olsun ve yaratılışının eteğini zerre kadar erişmesin.
- 80 (Onun) eşiği, Kıyâmet Günü'ne kadar insanların sabah akşam yüz sürdüğü murat kapısı olsun.

VIII

- 1 O, Rabb'ına samîmiyeti olan bir kuldur. (O yüzden) iddia ettiği şeyi kesinlikle elde eder.
- 2 Zamanın cadısının karısının eziyetine sabır gösteren, onun üslubunu zayıflatığı ölçüde karşılığını alır.
- 3 Ömrünün başında zulüm ateşinde pişen sonunda sınırsız nimetlere ulaşır.
- 4 Dünyâ evi, bütün suçların karşılığının görüldüğü yerdir. Kişi elbette yaptığı işe yaraşanı elde eder.

- 5 Haml eyleyüp kuşūrına dehrüñ cefāsını
Lâzım degül şikâyet anuñ i'tidāsına
- 6 Melhûf-ı cend-rûze olan şahş-ı bî-kesüñ
Peylele nâ'il olduğı çok ilticāsına
- 7 Zânü-nişin rütbe-i şaff-ı ni'âl iken
Birgün hilâlveş yir ider eñ a'lāsına
- 8 Tecdid-i ni'met eyle irişdüğe 'âlemüñ
Geh sir ü gâh gürisne-i şubh u mesāsına
- 9 Kalsañ bürehne serde yine Hağğa şükr idüp
Teşmîr-i âstin taleb kıl rızāsına
- 10 Bedter olur evâhiri küfrân-ı ni'metüñ
Hamd it ne hâlet ise Hudâ'nuñ 'atāsına
- 11 Hayf-ı kalem ki ser-keşinüñ ser-nüviştüdür
Mümkîn mi sedd-i râh anuñ mâcerāsına
- 12 Ahkâm-ı Hağğa râzı olup cân u dil ile
Bağ her umûruñ 'âkıbet-i mâverāsına
- 13 Tâ düşmeyince kasvet kalbe bir iki gün
Şükr-i pey-â-pey eylemezsüñ şafāsına
- 14 Her şiddetüñ neticesi şabr it ferah olur
Böyle haber virildi bunuñ mübtedāsına
- 15 Mekk olmasa ben ölmez idüm şabr ile kişi
Vâsıl 'avâkıbında meşâkkuñ rehāsına
- 16 Âhir bu i'tikâdı şifâ-yı şudür idüp
Dağ bendüm oldu cümle muğârin-şināsına

- 5 Dünyânın eziyetini onun kusuruna yükleyerek adâletsizliğine yakınmak gereksizdir.
- 6 Birkaç gün üzüntü içinde yaşayan kimsesiz bir kişinin peylerle sonunda sığınacak yer bulması çok görülmüştür.
- 7 Meclisin en son halkasında diz çökmüş otururken birgün hilal gibi en yüksek mertebede yer edinir.
- 8 İnsanların kimi tok kimi de aç olanına rastladıkça onların nimetlerini tâzele.
- 9 Çıplak kalsan bile yine Allah'a şükrederek onun hoşnut olması için kollarını sıva.
- 10 Nimete nankörlük edenen sonu çok daha kötü olur. O yüzden hangi durumda olursa olsun Allah'ın verdiğiine şükret.
- 11 Kalem korkusu, dikbaşlının alın yazısıdır. Fakat onun serüveninin yolunu kesmek mümkün değildir.
- 12 Allah'ın hükümlerine can ve gönülden boyun eğince her işin arkasından çıkan hayırlı sonucu göreceksin.
- 13 Kalbe bir iki gün sıkıntı düşmeyince gönül şenliğine peşpeşe şükretmezsın.
- 14 Her sıkıntının sonunun gönül açıklığı olduğu baştan beri bildirildiği için sabretmelisin.
- 15 Ey insanoğlu, sıkıntılardan kurtulma yolunda beni öldüren sabır değil hiledir.
- 16 Sonunda bu inancı göğsüme şifâ yaptığım için gönlümdeki yara beni bütün makam sahiplerine bağlı kıldı.

- 17 Yüz gösterüp telâfi-i mâfâta çarh-ı kec
Mir'ât-ı kalbün eyledi hest-i cilâsına
- 18 Re's-i zenebden eyledi vâreste cürmini
Bed' itdi mihr-i tâli 'imüz incilâsına
- 19 Âzâde oldı şimdi Şinâsi dil-i fahûr
Şadr-ı mu'azzaruñ kul olup kethüdâsına
- 20 Hâlât-hayât kân-ı kerem Muştafâ Ağa
Kim cümle 'âlem olmada mazhar sahâsına
- 21 Zât-ı sûtüde meşrebiniñ bendesi cihân
'Âlem esir halk-ı kerim-i edâsına
- 22 Deyir-i 'aynuñ 'avn ala âsümândan
'Ömrüm il dükçe eşhebinüñ irtikâsına
- 23 Cânı mı vâri ki hâtemüñ açsun dehân mı
Tayy-i zebâna kâdir olur mı 'atâsına
- 24 Bahr-i 'atâsı 'âlemi olmuş 'aceb muhîf
Mebzül-i cüdi yâd oluna âşinâsına
- 25 Şanma hilâl kâse-i Çübîne dest-revend
Hâzır olur felek ser-i hvânı şalâsına
- 26 Tıyn-ı mücevher-i süm-i rahşı hucer yiter
Hâcet nedür felâsifenüñ kimyâsına
- 27 Cevher olur kelâruñ eger ki dehânuñ
Korsañ gubârı pâyını ferşi 'atâsına

K.VIII 17a çarh: چرخ

K.VIII 19b kethüdâsına : كتهداسنه

K.VIII 26b kimyâ: كيميا

- 17 Çarpık felek sonunda menfaatimin ortaya çıkmasına müsade ettiği için kalbimin aynası parlamaya başladı.
- 18 (O çarpık felek), hatasını en son demde telafi etmeye karar verdiği için tâlih güneşimiz parlamaya başladı.
- 19 Şinâsî, kendini övmeyi meslek edinmiş olan gönül, şimdi Sadrâzâmın kul kethüdâsı olunca bu işten kurtulmuş oldu.
- 20 Bütün canlılık belirtilerini üzerinde taşıyan kerem kaynağı Mustafa Ağa'nın cömertliğine bütün insanlar mazhar olmaktadır.
- 21 Dünyâ, övülmeye değer yaratılışının kölesi, insanlar da verdiği sözü yerine getiren cömert yaratılışına vurgundur.
- 22 Ömrüm senin atını yüceltmekle geçtiği sürece siyah gözlerin gökyüzünden yardım almaya devam etsin.
- 23 Senin mührünün canı olmadığı için ağzını açıp yaptıklarını anlatamaz. Dil de dürülüp bükülmek suretiyle ihsânını anlatmaya güç yetiremez.
- 24 Onun deryâsının bütün dünyayı kuşatmasına şaşılmamalı, çevresindekilere olan cömert tavırları da unutulmamalıdır.
- 25 Behrâm'ın hilâle benzeyen çanağına el uzatacağımı zannetme. Çünkü gökyüzü sofrasında yer bulmak ancak bağırıp çağırmakla mümkündür.
- 26 Onun atının tırnağındaki cevherli çamurun hücreleri filozoflara kimyayı aratmayacak kıymettedir.
- 27 Eğer ağzının lütuf döşemesine onun ayağının tozunu koyarsan sözün elmas gibi olur.

- 28 Bî-keslere ma'âze dinür âsitânına
Düşmüşlere melâz dinür hâk-pâsına
- 29 'Âcizlere sened der-i çarh ıstibâhıdır
Hırmân harâm dergehiniñ melcâsına
- 30 Evşâf-ı zâtı ile neşât-ı derûndan
Bağ hâmemüñ bu nev-gazel-i cân-fezâsına
- 31 Peyk tâze dâğ ister imiş ıstırâsına
Kâlâ-yı vaşlı ol mehüñ âteş bahâsına
- 32 Düşme güşâyış-i emele zülf ü haş diyüp
Ey dil şabânuñ uyma yiter gel hevâsına
- 33 Dil her görince nâfe-i müşg-i hatın şanur
Ol hâl-i 'anberinüñi tevbe haşâsına
- 34 Kuhl-i cevâhir olduğın itseñ müşâhede
Göz degmesün meded ol mehüñ hâk-pâsına
- 35 Başla lisân-ı hâl-ile ey hâme sen dañi
Ol ahsenü'l-hışâl kerimüñ tarâsına
- 36 Meşyen 'ale'l-vech derine rüy-mâl idüp
Bî-gayrı büyla eyle edeble şenâsına
- 37 Ey âsitân-ı mesned-i üftâdegân olan
Sensin mu'in ehl-i dilüñ nevâsına
- 38 Devründe 'âlemüñ yüzi güldi şu kevne kim
Üstâd-ı şufret alduramaz kehrübâsına
- 39 'Âlem-şümül re'fetüñ ol deñlü kim fağat
Kaldı efendimüñ keremi ben gedâsına

- 28 Eşiğine, kimsesizler için kötülöklere karşı tılsım, ayağının tozuna da düşkünlere sığımlacak yer denir.
- 29 Zayıflar için dayanak olan sözü gökyüzü kapısı kadar belirgindir. Onun barınma yeri olan dergâhında ümitsizlik haramdır.
- 30 Kalemimin Onun sıfatları ve gönül neşesinden oluşan cana can katan bu yeni gazeline bak.
- 31 Haber ve mektup getirip götüren alıcısına tâze acı istemiş. O yüzden o ay gibi güzelin kavuşma kumaşı da ateş pahasıdır.
- 32 Ey gönül, sabâ rüzgarının isteğine uyup perçem ve ayva tüyü diyerek arzunun açık boşluğuna düşme.
- 33 Kusuruna tövbe olsun ki gönül, anber kokulu benini her gördüğünde yüzündeki tüylerin misk kokusu zanneder.
- 34 O ay yüzlünün ayağının toprağının cevherden göz sürmesi olduğunun farkına varanlar, aman ona nazar değmesin.
- 35 Ey kalem, o en güzel hasletli kerem sâhibinin tâzeliğini sen de hal diliyle anlatmaya başla.
- 36 Yürür gibi kapısına yüz sürerek tamah olmaksızın onun övgüsünü edeple yerine getir.
- 37 Ey düşkünlerin dayanacak yerlerinin eşiği, gönül ehlinin refâhına yardımcı olacak sensin.
- 38 Senin zamanında herkesin yüzü şu dünyâya güldüğü için kâinat benzi solukları samankapan(kehlibar)a kaptırmaz.
- 39 Cihânı saran merhametin çok fazladır. Ama efendimin cömertliğinden ben mahrum kaldım.

- 40 Mevlâ-yı zül-celâl saña dest-gür ola
Tevfik idüp merâtib-i câhuñ 'alâsına
- 41 Lutf it çerâguñ ile Şirâsî haķırüñi
Târî-i bahtınuñ sebep ol rüşenâsına
- 42 Sultânüm eyle hâk-i siyehden dili refi'
Aldı yiter cefâ-yı felek zir-i pâsına
- 43 Allâh bilür ki hâlümü gâyet harâbdur
Tâb ü tüvân kalmadı dehrüñ ezâsına
- 44 Tafşil-i hâle başlarısam derd-i ser virür
Açdum devâm-ı devletinüñ el du'âsına
- 45 Zât-ı şerîfüñi ide maḥfûz Müste'ân
İrdükçe dehrüñ 'izz ile bekr ü 'ışâsına

IX

Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilün

- 1 Sevķ idüp ğurbete devrân dil-i nâlânı
Bünveş itdi müsekkîn bize bir virânı
- 2 Niçe mesken ki olur sâḥası içre nâ-büd
Aña naķl eyleseler tâife-i iskânı
- 3 Ḥabbezâ hâne-i virâne-i pür-bâdiş kim
Ne der ü bâmı var amuñ ne cidâr-ı bânı
- 4 Aña dünyâ dir idüm lik dahi eskidür
Belki [benden] işidüp incine bu bühtânı

- 40 Ululuk sâhibi olan Allah, mevkiinin derecelerini yükselterek sana yardımcı olsun.
- 41 Aydınlığıyla îtibarsız Şinâsî'nin tâlih karanlığının aydınlanması için lütufta bulun.
- 42 Sultânım, gönlümü kara topraktan yükseğe çıkar. Artık devrin cefâsının ayak altına aldığı yeter.
- 43 Durumumun oldukça harap olduğunu Allah da biliyor ki artık devrin eziyetine dayanacak gücüm kalmadı.
- 44 Durumumu etraflı olarak bildirmeye başlarsam sıkıntı verir. Onun için yüce rütbesinin sürekliliği du'âsı için el açtım.
- 45 Büyüklük göstererek sabah akşam herkesin ihtiyacını temin ettiğin sürece kendisinden yardım istenilen Allah, senin şerefli zâtını korusun.

IX

- 1 Devran, şu inleyen gönlümü gurbete yollayarak bize baykuş misâli yıkık bir yeri teskin edici kıldı.
- 2 Öyle bir ev ki, ona bütün iskan gürûhunu taşısalar avlusunun içinde kaybolur.
- 3 Ne kapı ve çatısı ne de damının zarı olmayan bu ev, ne sevimli tahrik edici bir harap evdir.
- 4 Ona dünyâ derdim fakat ondan daha da eskidir. Belki bu yalanı işitince bile incinecektir.

- 5 Kim kaviş-i kuzah rükni daği pür-siyehât
Râstdur ortasına dir isem Oğ Meydânı
- 6 Cüfte dâd olsa sezâ rüy-ı cidâr-ı dehre
Dest-i cerem ile Kâftağı'na olup şânî
- 7 Diyesin düzını gördüm gözüm ile diyerek
Şu gibi carı okur menkabet-i Tûfân'ı
- 8 Dâğ-ı dil urşa n'ola kâre hasen karlığına
Ferş-i kânûn zevâyâ-yı zülâlûñ kânı
- 9 Öyle bārid ki kosañ cevfine şad pāre olur
Kūzesi içre bişen kahve lüb-i fincânı
- 10 Diyüp ehl-i nefesüñ bini ocağûñ sönsün
Anı gemm eyleyemez kırsañ eger ommanı
- 11 Gelse hāricden eger ahker-i sūzende daği
Şiddet-i serd-ile olur hacet-i Seylāni
- 12 Āteşe umag-ıla kâbil-i teshîr degül
Der [ü] dīvānı hem sağfı ile eyvānı
- 13 Fi'l-meşel hücre sinüñ birisi hammām olsa
Dūzah üstinde kızar idi meger kazgāmı
- 14 Bî-ta'ab bunda gelüp kara kışı seyr itsün
Görmemiş varısa Aydın ile Şaruhanı
- 15 İpe sürmek olur şiddet ise
N'ola on ser-keşi eylese hoca urğanı
- 16 Zıddıdur 'unşurınıñ girmege yokdur cāmı
Añarmaz bunda günehkâr olan şeytānı

K.IX 15a: Mısra'ın son tef'ilesi eksiktir.

- 5 Simsiyah olan direği, aynı zamanda gökkuşağı gibi eğridir. O yüzden ortasına Ok Meydanı demek yaraşır.
- 6 Onun noksanlıkları ikinci Kaf Dağı kadar olduğu için bunu bana revâ gören zamanın duvarına çifte atılsa yeridir.
- 7 (Onun) doğrusunu gözümle gördüm demesine rağmen Tufan menkıbesini su gibi yüksek sesle okur.
- 8 Gönül yarası güzelin beyazlığına kara vursa ne olur? (Çünkü) sobanın içi, soğuk su menba'ı (gibidir).
- 9 (O ev) öylesine soğuk ki içinde kahve pişen en hâlis fincanı bile koysan (soğuktan) yüz parça olur.
- 10 Nefes ehlinin biri ocağın sönsün dediği (için), ormanı da yaksan onu (hiçbir şey) ısıtamaz.
- 11 Eğer, dışarıdan yakıcı (bir) ateş koru bile gelse soğuğun şiddetiyle Seylan taşına döner.
- 12 Kapısını, duvarını, tavanını ve sofasını ateşe versen bile (sıcaklığı) elde etmek mümkün değildir.
- 13 Meselâ, odasının biri hamam olsa sanki cehennem kazanı üzerinde ısınmış (gibi sıcak olur).
- 14 Aydın ile Saruhan'ı görmeyen varsa gelsin (de) kara kışı zahmetsizce bu (ev)de geçirsin.
- 15 İpe sürmek her ne kadar şiddet ise de hocanın on tane dikbaşlıyı ipe çekmesinin ne önemi olabilir?
- 16 (Bu evde) hiçbir günahkar şeytanın adını bile anamaz. (Çünkü) bu evin temeli onun yaratılışının zıddıdır ve girmeye canı yoktur.

- 17 İŖte bu evde kapar adamı dïv-i serekâ
Yok yire nâmmı çekdürmede Kıyân hâmi
- 18 Tağdan kağıd uçurmak degül iş niŖte ile
Bunda ben ibden uçurdum bir iki kaftanı
- 19 N'ola fûrûŖ-i harem lâbeden olsa hâlî
Döndürür cev-v-i mu'allakda Ŗu kabaranı
- 20 Dürr olup kevne de eylerdi tecaħħür kahtarât
Bunda cem' eyleseler ger mahtar-ı nisânı
- 21 Farkı yokdur diyemem haħk bu kahtar hânından
Kâre cav ile bununı nakŖı deve tabanı
- 22 Ŗıla-i rahme berâber idi girseydi buña
Hayf-ı ğurbette vefât eyledi Dağıstânı
- 23 Hulf-i va'd eyleyeni bunda tutarlar mağdür
Ŗiddet-i dile Ŗikest eyleyicek peymânı
- 24 Lafz oğulda diyüp kul ise âzâd olur
Sehv-ile bir işe çağırsañ [e]ger oğlânı
- 25 HıŖt-i divâr gibi ekli kahtar müŖkil olur
Kor iseñ bir gice dülâbına kurŖ-ı nânı
- 26 Beyza bir Ŗeb kalıcak beyza-i fülâd olup
Virseñ üstâde anı tiğ çeker ŖeŖ-hânı
- 27 Ŗabr iden hâlî degül bunda ticâret ehli
Yüsr olur sakfına bir lahza koŖsañ kahtarâni

K.IX 19a hâlî: حالى

K.IX 23a hulf-i va'd: خلف وعده

K.IX 25a hıŖt: حشمت

- 17 Hırsızların devi, işte bu evde insanı istilâ eder. (O yüzden) Slavların hâkâmı boşuna ününü sürdürmektedir.
- 18 İplikle dağdan kağıt uçurmak (zor bir) mârifet değildir. Ben bu (ev)de iki üç kaftanı ipten uçurdum.
- 19 (Bu evdeki) harem odasının halıları yumuşak olmasa ne olur? Çünkü su, kabaran herşeyi üzerinde yüzdürür.
- 20 Eğer nisan yağmurlarını bunda toplasalar damlalar inci olup yeryüzüne de çukurlar açardı.
- 21 (Bu evin) kara örtüsü ile görünümü deve tabanı gibi olduğundan buna katır hanından farksızdır demek (bile iltifat olur).
- 22 Gurbet diyârında vefat eden Dağıstanlı eğer bu (ev)e girseydi sıla-i rahimden farkı olmazdı.
- 23 Gönül sıkıntısı belanın şiddetine yenilince verdiği sözü yerine getirmeyenleri (ceza olarak) bu evde tutarlar.
- 24 Söz söyleme hakkı oğlanın deyip yanlışlıkla onu bir işe çağırırsan kul âzâd olur.
- 25 Dolabına bir gece yassı ekmeği koysan duvar tuğlası gibi yenmesi çok zor olur.
- 26 Yumurta (bu evde) bir gece kalınca çelik gibi sertleşir ve onu ustaya verecek olsan tiğ çekip ondan tüfek yapılacak duruma gelir.
- 27 Bunda ticâret ehlinin sabretmesi boşuna değildir. (Çünkü) katranı bir an tavanına koysan servete dönüşür.

- 28 Hırcı  s n me el   em'a da muht c deg l
D nd r p bacaları 'aks-i meh-i t b nı
- 29 Hıdmeti dahi  ı up b d-i hev dan ek er
B d ber ide ider setr ile yorganı
- 30 H şılı a n  gir p b yle b r det  ekeli
Ba n  eshel g rin r  u'bede-i k lh n 
- 31 N'ola tebd l-i mek n eyler isek [ki] c ruz
Me reb-i b ridini n  lfete yo  imk nı
- 32 Der [ ] div rini n evz 'ı  ovuk geldi ba n 
Dil-i g rbet-zedeni n a n  ısınmaz c nı

- 28 Aynı zamanda masrafsızdır. Meselâ, bacaları ayın aydınlığını yansıttığı (için) muma da ihtiyâç yoktur.
- 29 Rüzgar, örtü ile yorganı topladığı için hizmet bile (burada) bedavadan yapılmaktadır.
- 30 Sözün kısası, o (eve) girip böyle soğukluk çektiğimden bu yana, hokkabazlık yapmak bana daha kolay görünür.
- 31 Mekan değişikliği yaparsak ne olur? (Biz) müşteriyiz. (Çünkü) soğuk tabiatı, alışmaya imkan vermemektedir.
- 32 Kapısının ve duvarının durumu bana soğuk görüldüğü (için) gurbette kalmış (olan) gönlün ona içi ısınmaz.

TARÎH*

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

- 1 Bir seher itdi mu'attar kârn-ı dünyâyı şabâ
Oldı büyü mürde-i şad-sâle kâme cân-fezâ
- 2 Her vezân itdükçe bir güne neşât-efzâ olur
Küh ü deşt ü gülşen oldı bâg-ı cennet güyiyâ
- 3 Cüst ü cü itdi cihânı ser-be-ser tebşir ile
Oldı peygüle-nişinân elem-i cümle verâ
- 4 Lerze virdi 'âleme hengârne-i zevk ü sürür
Bend-i gam oldı şikeste cân u dil buldı rehâ
- 5 Hâyet-efzâ oldı halka bi'l-bedâhe bu neşât
Dirler idi kim nedendür 'âleme böyle şafâ
- 6 Geldi gülşenden şabâ didi lisân-ı hâl-ile
Müjde olsun tahta iclâs itdi Sultân Muştafâ
- 7 Ol şehen-şâh-ı mu'azzam Cem-siyer Dârâ-şâsem
Şaff-şiken düşmen-figen fermân-revâ kişver-güşâ
- 8 Vâris-i taht-ı mu'allâ taht-ı 'Oşmâni k'olur
Hep mülük-ı 'aşr hâk-i dergehinde cebhesâ
- 9 Luft ile itse tekellüm mahtv olur nür-ı mihir
Hışm u kahr itdükçe ammâ seng-i râh olmaz kazâ
- 10 İ'tibâr itmez Hümâ'ya şimdî kimse bildiler
Sâye-i müy-ı semendî düşdügi yer kimyâ

Ta. 30a

* Sultan II.Mustafa'nın tahta çıkışı için yazılmış bir târihtir.

TA. 8a taht: تحت

TARİH

- 1 Sabâ, bir seher vakti dünyanın damak kemerini güzel kokulu eyleyince kokusu bütün ölümler için cana can katan bir zevk oldu.
- 2 Sabâ (rüzgarı) her esişinde sevinç artırarak dağ, ova ve gül bahçesini Cennet bağına çevirdi.
- 3 (O), cihanı müjde ile baştanbaşa soruşturduğu için bütün kederler ötede köşesine çekildi.
- 4 Zevk ve neşe çığlıkları dünyayı titretince keder bağı kırıldı, can ve gönül (de) kurtulmuş oldu.
- 5 Bu apansız oluşan sevinçten şaşkınlık duyan insanlar, böyle bir eğlencenin sebebini sordular.
- 6 Sabâ (rüzgarı), gül bahçesinden gelerek hal diliyle “Müjde olsun, Sultan Mustafa tahta oturdu.” dedi.
- 7 O ulu şahlar şahı, Cem yaratılışı, Dârâ maiyetli, düşman saflarını yırtan, düşmanı yenen ve buyrukları her yerde kabul gören bir cihangirdir.
- 8 (O), dergahının toprağına asrın hükümdarlarının alnını sürdüğü, Osmanlı tahtının yüce makamının mirasçısıdır.
- 9 (O), güzellikle konuşmaya başlayınca güneşin aydınlığını bile bastırır. Fakat (onun) öfke ve kahır yanında yolun taşına (takılmaya) kaza bile denemez.
- 10 (Onun) atının kılının gölgesinin düştüğü yer kimya olduğu için şimdi devlet kuşunun gölgesine kimse itibar etmez.

- 11 Böyle Sultn-ı mu'azzam tahta n itdi cls
Vatidr ara irise name-i zev u af
- *12 Bu halvetle ab encm virdi mj deye
Eyleyüp ol ehr-yrui 'Ömrine ayır du'a
- 13 Kp dı yir yir hy u h ol dem afdan ol adar
G-ı Zl-i eri takkan eamm itdi ad
- 14 Didiler bi'l-cümle 'lem yek-zebn  yek-dehn
Hamd-li'llh döndi dilvh üzre ar-i b-vef
- 15 Müjde ey dny yine ihy olursun bhesiz
Geri yüz dutdui arbe krneti oldu d-t
- 16 Tev'em olmudı senle devlet-i 'lem dai
ayli demdir olduuz ay  cefya zr-i p
- 17 Sen de ey devlet yetim  b-kes oldui bunca dem
Bir mrebb bulmadui kim meramet ide saa
- 18 Tfl-i od-perverdeve ekdui nice derd [] elem
Kldui ayakda saa ok itdiler cevr  cef
- 19 Hle imdi Hd ram eyleyüp buldui ifa
ad-beret aui yoldui henüz ey piv
- 20 Ey veliyy-i ni'metinden dr olan b-areler
Olduuz siz de yetim  b-kes-i pr-ibtl
- 21 Dduuz peygüle-i hicrnda grbetde
Kimse hib ıkmaz idi hliz oldu heb

* 12-25 arası beyitler yazmanın hmiindedir.

TA. 16b zr-i p: زير و پا

- 11 Böyle ulu bir sultan tahta oturduğu için zevk ve eğlence ezgilerinin gökyüzüne erişmesinin zamanı gelmiştir.
- 12 Sabâ (rüzgarı), bu tatlılık üzerine o padişahın ömrü için hayır duâ dileyerek sevinç haberine son verdi.
- 13 O anda, eğlenceden kopan çığlıkların yankısı, gökyüzü Zâl'inin kulağını gerçekten sağır etti.
- 14 Bütün insanlar hep bir ağızdan "Allah'a hamd olsun ki vefâsız tâlih gönlün istediği gibi döndü." dediler.
- 15 Ey dünya, (daha önce) harâbe gibi olmuştun (ve) boyun iki büklüm olmuştu. Müjde olsun ki şüphesiz yine hayat verilmiş olacaksın.
- 16 Uzun zamandır korku ve eziyete ayakaltı olmuştunuz ve herkesin huzuru (da bundan etkilenmişti).
- 17 Ey devlet, bunca zaman sen de yetim ve kimsesiz oldun. Sana merhamet edecek bir mürebbî de bulamadın.
- 18 Kendi büyüyen çocuk gibi birçok dert ve keder çektin. Sana çok sıkıntı ve eziyet çektirdiler ama yine (de) ayakta kaldın.
- 19 Ey kendisine itaat edilen (başkan), şimdiye kadar çok üzüldün. Yüzlerce müjde olsun ki Allah hâline acıdı ve şimdi şifâ buldun.
- 20 Ey (onun) velinimetinden uzak olan çâresizler, siz de düşkünlük içinde kimsesiz ve yetimlersiniz.
- 21 Gurbette ayrılık köşesine düştüğünüzden dolayı kimse sahip çıkmadığı için takatiniz hebâ oldu.

- 22 Yād idüp zevk ü neşât eyyâmını her rûz-şeb
[Näle] vü âh ile dâ'im eyleyüp Hakkâ du'â
- 23 [Eyleyüp] Hakkdan cülûsın ol şehen-şahuñ hemân
Virdiñüz kim ey garîbanuñ penâhı ey Hudâ
- 24 [Bir bölük] eytâm efendisüz kalup itdi bizi
Dil-perişân kalb-mahzûn u ciger-hûnîn kazâ
- 25 Mekremet kıl tahta iclâs eylesün ol şehr-yâr
Müşkil itdi hâlimüz bu miñnet-i tâkat-rübâ
- 26 Müjdeler olsun ayâ miskîn-i Sencân müjdeler
Hakk kabûl itdi recâñuz eyleyüp luţf u 'atâ
- 27 Böyle söylerken Şinâsî halk-ı cümle ben dahi
Eyledüm tahkîk dünyâya rahm itdi Hudâ
- 28 Hâtif-i gaybından işgâ itdi ol dem gûş-ı cân
Rûh-bahşâ cân-fezâ böyle şadâ ile nidâ
- 29 Müjde olsun yaz cülûsıñ hemân târihîni
İtdi ihyâ 'âlemi sultân-ı 'âlem Muştafâ

مژده اولسون ياز جلوسينك همان تاريخيني
ايتدي احيا عالمي سلطان عالم مصطفي

(1106 /1695)

- 22 Allah'a sürekli feryat ve figan ile dua ederek zevk ve neşe zamanını gece gündüz hatırladı.
- 23 Ey gariplerin sığınağı olan Hudâ, o padişahlar padişahının tahta çıkmasını münasip görerek çabucak verdiniz.
- 24 Biz bir kısım yetimler, efendisiz kaldığımız için perişan gönüllü, mahzun kalpli ve ciğeri kanlı olduk.
- 25 (Allah'ım), kerem et de o padişah tahta çıksın. (Çünkü) bu kuvvetsiz bırakan sıkıntı halimizi çok çetin kıldı.
- 26 Ey Sencan zavallısı, müjdeler olsun ki Allah, dileğinizi kabul ederek lütuf ve bahşişte bulundu.
- 27 Şinâsî, bütün insanlar böyle söylerken ben de Allah'ın merhamet ettiğinin farkına vardım.
- 28 O zaman can kulağı, gâipten haber veren melekten canlılık bahşeden ve gönle ferahlık veren bir ses işitti.
- 29 Âlemi canlandıran dünya sultanı Mustafa'nın tahta oturmasının tarihini hemen yaz ki sevinçli haber getirene bir bahşiş olsun.

TERKÎB-İ BEND

I

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün

1

- 1 Ey hürâm-ı revîşi cilve-i tavus-ı cinân
Vey miyân ü kemeri menba'-ı âb-ı hayvân
- 2 Şabr idermiş tatalum 'âşık-ı zâr u hayrân
Gâh cevr eyler-iseñ bari geh eyle ihsân
- 3 Eger öldürmek ise kaçduñ eyâ âfet-i cân
Nim-bismil gibi 'âşıklarun eyle kurbân
- 4 Hancerün çek beni öldür meded it virme amân
Şamma ölmekden ola cân u gönül rû-gerdân
- 5 Gelmesün hâtra bir vechile ey şüh-ı cihân
Ben de cânım da gönül de saña olsun kurbân
- 6 Bi-edeblik ise de eyleyeyüm bari su'âl
Gelmesün hâtır-ı nâziktere ammâ ki melâl

2

- 1 Saña şâyeste midür gayrılara yâr olmak
Rağm idüp bendeñe hem-şoğbet-i ağıyâr olmak
- 2 Sende mi oldı hemân yâr-ı sitemkâr olmak
Bende mi gördi hemân 'âşık-ı nâ-çâr olmak
- 3 Neden irâs idi tâ böyle dil-âzâr olmak
Bi-sebeb hışm-ı 'itâbuñla gönülzâr olmak

T.B.I 10a

T.B.I 2.bend 3a idi: ايلدي

TERKÎB-İ BEND

I

1

- 1 Ey yürüyüşünün edâsı, cennet tavusunun kırıtsı ve ey beli ve kemeri hayat suyunun kaynağı (olan güzel)!
- 2 İnleyen âşık ve tutkunlarının sabrettiğini farzetsek (de) bazan eziyet edersen hiç olmazsa bazan (da) lütufta bulun.
- 3 Ey (can belâsı olan) güzel, eğer niyetin öldürmek ise âşıkların yarı boğazlanmış hayvan gibi fedâ et.
- 4 Hañçerini çek, beni öldür, sakın bağışlama. Gönül ve canın ölümden yüz çevireceğini zannetme.
- 5 Ey kâinâtın şühu, bir vesfileyle benim, canımın ve gönlümün sana fedâ olacağından şüphen olmasın.
- 6 Edepsizlik ise de bir kere fazla nâzik gönüle sıkıntı vermemesini dileyeyim.

2

- 1 (Senin) bağına nispet edercesine başkalarının arkadaşı olmak ve yabancılara sevgili olmak sana yakışır mı?
- 2 Çâresiz âşık olmayı öylece bende görünce mi sen, o anda zulmeden sevgili oldun?
- 3 Bu kadar gönül kırıcı olmak ve sebepsiz öfke ve azarınla gönle acı çektirmek nereden icâbetti.

- 4 İncinüp baña ferāgat ile derkār olmak
Kaşduñ ayâ bu mıdur yohsa cefākār olmak
- 5 Gel ferāgat ise fikrũñ kuluña eyle su'âl
Beni öldürmeyecek fikr-i ferāg emr-i muhâl
- 6 Virüp evvel dile lütfũñ ile ümmid-i vişâl
Taleb itdükçe niçün soñra virür saña melâl
- 7 Hâşılı bende-i mehcür ki şimdi âmâl
Beni öldür yetişür ber-taraf olsun ahvâl
- 8 Yohsa dāmānuñ elemden nice vāreste olur
Kanda gitseñ gönül ayrılmayup elbette bulur

3

- 1 Bu cefâyı yiter ey serv-i ser-efrâz itme
Ben niyâz eyleyicek nâze sen âgâz itme
- 2 Sine-i şafuñı ağıyâre varup bâz itme
Herkesi âyineveş sirtuña hem-râz itme
- 3 Baña gam ola diyü gayrıya ağırâz itme
Bağrumı delme şaķın neylere dem-sâz itme
- 4 Luṭf ise bendeñe kaşduñ kerem it nâz itme
Kâ'ilüm cevruñe de bâri anı da az itme
- 5 Birin it gel baña mahşûş yeter sultānum
Ârzü itmeye tâ gayrı edâña cânım

4

- 1 Ağlamakdan yetişür dilederüm oldı telef
Yeter inşâf yeter yaķdı beni tâb ile tef

- 4 Acebâ senin niyetin bana incinerek (benden) el çekmek mi yoksa cefâ etmek midir?
- 5 (Eğer) düşüncen vazgeçmek ise gel kuluna söyle. (Çünkü) mümkün olmayan bir hâdise (olan) terketme düşüncesi beni öldürmeyecektir.
- 6 Önce iyi muâmelenele gönle kavuşma umudu verip (de) sonra talep ettikçe niçin sana üzüntü verir.
- 7 Sözün kısası, emeller şimdi uzaklaşmış kölelerdir. (İçinde bulunduğum) durumlar şöyle dursun, yeter artık beni öldür.
- 8 (Senin) görüşüp konuştuğun kişi asla kederden kurtulamaz. Çünkü nereye gitsen (de) gönül ayrılmayarak elbette (seni) bulur.

3

- 1 Ey başı yüksek selvi, (yeter) artık bu eziyeti yapma. Ben cilven (için) yalvardıkça sen başlama.
- 2 Temiz göğsünü gidip yabancılara gösterme. Ayna gibi herkesi sırtına sırdaş etme.
- 3 Bana dert olacak diye yabancılara meyiletme. Sakın bağrımı delip neylere arkadaş etme.
- 4 (Eğer) âşığına niyetin iyi muâmele ise cilve yerine lütuf et. Eziyetine de râzıyım, hiç olmazsa onu az etme.
- 5 Sevgilim, cilvene artık başkası istek duymasın. Sultânım, (artık) yeter, buna göre gel artık sâdece bana (cilve) yap.

4

- 1 Yeter artık, ağlamaktan gözlerim yok oldu. Yeter (artık) insâf et. Sıcaklık ve harâretin beni yaktığı yeter.

- 2 Ceş-i müjgānuñ olup tır-i nigeñle şaff şaff
Sehm-i āzāruña tāki ola bu sine hedef
- 3 Baña rağm olmağ-ıçün bula vücūhiyle şeref
Dest-i ağıyar ide gül-berg-i izārını telef
- 4 Bu degül 'ādet-i dīrīn-i civānān-ı selef
Kerem it sen dañi 'uşşāka olup hayr-ı halef
- 5 Kerem ağıyāre cefā 'āşika kānūn itme
Beni bu vech-ile luḫ eyle ciger-ñūn itme

5

- 1 Bī-vefā bendeñi evvel ne idi bunca kezem
Dil-i mecrūha olurdı der-āğūşuñ merhem
- 2 Sebebin söyle niçün şimdi bu āzār [ü] sitem
Hāk olursam reñiñe eylemeseñ 'aḫ-ı kadem
- 3 Virüp ağıyar[e] garāz-ıla şafa baña elem
Niçe ḫākat getirür böyle cefāya ādem
- 4 Dest-i a'dāyıla zūfūñ degül itmek derhem
Eyleme başuñ içün bād-ı şabāy[ı] maḫrem
- 5 Şakın āhumdan eyā tāze gül-i gül-būn-i nāz
Virmesün berg-i gül meşrebūñe sūz ü güdāz

6

- 1 Çünki mümkün degül evvelki gibi yār olasın
Ya 'ni ağıyarı koyup bendeñe dildār olasın
- 2 Göreyüm bir büte üftāde-i gam-ñvār olasın
O cefākār ola sen 'āşık-ı nā-çār olasın

T.B.I 5.bend 3a: Vezin ve anlam gereği böyle okundu.
T.B.I 5.bend 4b: Vezin ve anlam gereği böyle okundu.

- 2 Bu yürek belâ okuna hedef oluncaya kadar kirpiklerinin ordusuyla saf saf (yan) bakışının okuna (hedef) olsun.
- 3 Bana nispet olması için imkanlarla şeref bulan yabancıların eli, yanağının gül yaprağını telef etsin.
- 4 Önceki gençlerin eski âdeti bu değildir. Sen de âşıklara halef olmak için kerem et.
- 5 Yabancılara iyilikle muâmele(yi) âşığına (da) eziyeti âdet (olarak) uygulama. Bu yüzden (de) beni ciğeri kanlı kılma, (bana) ihsanda bulun.

5

- 1 Ey vefâsız, âşığını bu kadar ayıplaman nedendir? (Halbuki) onu kucağa alman yaralı gönle merhem olurdu.
- 2 (Ben senin) yoluna toprak olurken (sen de bir) adım atmadığın halde şimdi bu sitem ve incitme sebebi nedir?
- 3 Ard niyetle yabancılara gönül şenliği bana (da) keder verirsin. Böyle (bir) eziyete insan nasıl güç yetirebilir?
- 4 Başın için sabâ rüzgarını kendine dost edinme. (Çünkü) rakiplerin eliyle saçını karıştırmak doğru değildir.
- 5 Ey cilvenin gül biten yerinin tâze gülü, âhımdan sakın. (Çünkü) gül yaprağı (senin) mîzâcına yanıp yakılma vermesin.

6

- 1 Doğrusu, başkalarını bırakıp âşığı(nın) sevgilisi olamayacağın için önceki gibi yar olman imkansızdır.
- 2 İnşallah put (gibi bir güzele) kederli (bir) düşün olursun (da) o (sana) eziyet edici olur, sen (de) çâresiz âşık olursun.

- 3 Derd-i 'aşkı ile dil-haste vü bîmâr olasın
Ol tebessüm ide sen girye ile zâr olasın
- 4 Hedef-i tîr-i sitemkârî-i ağıyâr olasın
Hâşılı ben gibi bî-raḥme giriftâr olasın
- 5 Bilesin sen de Şinâsî'ye cefâ eyledigün
Baña raġm eyleyüp ağıyâre vefâ eyledigün

- 3 (Onun) aşkının derdi ile hasta gönüllü ve hasta olasın. o gülümsedikçe sen gözyaşıyla inleyesin.
- 4 Düşmanların eziyet okunun hedefi olasın. Sözüñ kıyası benim gibi, acımasız bir (güzele) tutkun olasın.
- 5 Sen de, Şinâsî'ye eziyet ettiğini ve bana nispet ederek düşmanları(mın) sözünü yerine getirdiğini bilesin.

MUHAMMES

I

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

1

Zebānuñ silk-i lü'lü'-i hidāyet yâ Rasûl'allāh
Dehāmuñ ma'den-i dürr-i sa'âdet yâ Rasûl'allāh
Derūnuñ mahzen-i eşyâ-yı hikmet yâ Rasûl'allāh
Vücūduñ kenz-i sırr-ı Rabb-i 'izzet yâ Rasûl'allāh
Anuñçün urdı Hakk mühr-i nübüvvet yâ Rasûl'allāh

2

O haç kim kec degüldür fi'l-aşıl resmî nigînüñde
Dürüst olurdı 'aksi inhirâf olmaz çü dîniñde
Güvâh olup anuñ gibi nev-i hikmet de ceybüñde
Cebîn-i tâbnâküñ zir-i müy-ı 'anberîniñde
İder nûr-ı şeb-i kadre şehâdet yâ Rasûl'allāh

3

İrüp mevvâc-ı cismâni ile teşñif او ادني
Murahhas itdi saña kurb-ı hâşşü'l-hâşşı Mevlâ
Vücūduñda bu hâle oldı teşbîh-i belîğ a'zâ
Dü-ebrü-yı 'anber-âgîndeki ن والقلم و imâ
Rüsümı قاب قوسين 'e işâret yâ Rasûl'allāh

4

Var iken mihr ü mehde sāye-i ecsâm için kudret
Olurdı sāye 'ânz anlara sen eyleseñ tal'at
Vücūd-ı eşrefüñ ta'zîm-i Hakkla buldı çün rif'at
N'ola düşmezse sāyeñ evc-i şân-ı zātuña nisbet
Yeri şemsüñ hażîz-i hâk-i zillet yâ Rasûl'allāh

MUHAMMES

I

1

Ey Allah'ın rasûlü, (senin) lisanın hidâyetin inci dizisidir, ağzın (da) mutluluk incisinin madenidir. Ey Allah'ın rasûlü, kalbin hikmet eşyasının mahzeni, vücudun (da) yüce Allah'ın akıl ermeyen hikmetinin hazinesidir. Cenâb-ı Hakk onun için peygamberlik mührünü (sana) verdi.

2

Ey Allah'ın rasûlü, resmî mühürdeki o çizgi aslında çarpık değildir. (Senin) dîninde bozulma olmayacağı için yansıması (da) düzgün olurdu. (Senin) gömleğinin açıklığı da yeni hikmete tanık olup parlak alnının anberli kılının en ince teli de Kadir Gecesi'nin aydınlığına şahitlik eder.

3

او ادنیٰ âyeti cismânî dalgalarla şereflenip Allah, sana kendisine en yakın olma izni verdi. Vücudundaki her organ da bu duruma en göz alıcı uyumu sağladı. ن والقلم âyetini îmâ eden anber kokulu iki kaşındaki tasvir de قاب قوسین'e işaret etmektedir.

4

Güneş ve ayda cisimlerin gölgesi için güç varken sen görüldüğünde onlara gölge düşerdi. Ey Allah'ın rasûlü, senin en şerefli varlığın Allah'ın yüceltmesiyle yüceldiği için (senin) zâtının şanının yüksekliğine inat olarak gölgen düşmezse ne olur? (Çünkü) güneşin yeri hakirlik toprağının en aşağısıdır.

Rikāba mālīk itmīşken beni emvāl-i 'iřyānum
Diriğ a'māl-i řāliħden bulunmaz bir dilim nānum
Efendüm mā-melekden saīa dest-āvīzdür cāmum
Ėarībūndür kerem eyle kerīmü'ş-řān sultānum
Şināsi müznibe eyle řefā'at yā Rasūl'allāh

İsyan mülkü, benim boynuma binmişken ne yazık ki hayırlı işlerde bir dilim ekmeğim bulunmaz. Efendim, olanca şeyim sana candan hediyedir. Şanı yüce sultanım, garibine kerem et. Ey Allah'ın rasûlü, günahkar Şinâsî'ye şefâat eyle.

TAŞTİR

I

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1

Dil kûy-ı yâre biñ gam ile rû-be-râh olur
Her şerha ten de anuñ-içün şâh-râh olur
Ol dem ki gûş kerde-i baht-ı siyâh olur
Her âşiyân-ı mür ser-i reh-ile çâh olur
Ahvâlimüz bizüm bu gidişle tebâh olur

2

Nezzâre-i ruhiyla niçe olam sir-i çeşm
Kim tâb-ı âfitâb virür dideye elem
Bir kez gazâl-i çeşmini görsem de itse rem
Memnûn idüm velik beni öldürür [bu] gam
Ol tünd hür-meyde-i fikr-i nigâh olur

3

Ol dem helâk-i işve-yi pey-der-peyüñ yiter
Yok mı bu çevre fâşıla ey şüh-ı şiveger
Bir lutf-ı dil-firibüñ ümîd olmasa eger
Hem bu teselsül üzre bu âzârı kim çeker
Ey resm-i nâ-şinâs o dañi gâh gâh olur

4

Ol tire kevkebüm ki 'arûs-ı ümîdime
Gel gel didükçe dönmeye baht-ı 'arîdime
Rü'yâda görmek olsa da çeşm-i sefidime
Elbette teh müşâhid emel nâ-sefidime
Meşşâta çarh-ı gâliye baht-ı kütâh olur

Taş.I 11a

Taş.I 4 bendin 5. mısra'ındaki "baht-ı kütâh" Râmî Divânı'nda "baht-ı siyâh" yazılıdır.

TAŞTİR

I

1

Gönül sevgilinin oturduğu yere doğru bin kederle gitmeye hazır olur. Her parçadan de onun için büyük (bir) yol olur. O anda her köşebaşı kara talihin eseri olur. Her karınca yuvası yolun başında tuzak olur. Bu gidişle bizim hâlimiz harâp olur.

2

Yanağının seyri ile nasıl gözü tok olayım. (Çünkü) güneş (gibi olan yanağının) harâreti göze acı verir. İri ve güzel gözünü görmek beni korkut(sa da) bundan hoşnut idim. Fakat beni öldüren gamdır. (Ama) o haşin güzelin bana bakması düşüncesini aklımdan çıkaramıyorum. .

3

O zaman peşpeşe gönül aldatan naz ve edânın mahvedişî yeter. Ey işveli güzel, bu eziyete ara yok mu? Eğer alımlı (bir güzelin) iyi muâmelesi umudu olmasa bu zincirleme giden eziyeti de kim çeker. Ey yazı, sen bile zaman zaman tanımaz olursun.

4

O karanlık yıldızım, umudumun gelinine gel gel dedikçe inatçı tâlihime benzemektedir. Kör gözüm için rüyada görmek suretiyle mümkün olsa bile elbette bu karanlık dünyanın tek şâhidi emel olur. Bu hoş kokulu dünyayı bezeyenin bahtı kısa olur.

Rāmī nedür o ğamze-i ser-mest-i dil-firīb
Kim virür görince Şināsī vü bî-şekīb
Her derde eyleyüp bize pek şive-i ğarīb
Hem kaçd-ı cān ider yine hem kendidür tabīb
Geh zahm urur derūnuma geh 'özü-hvāh olur

Râmî, o gönül aldatan (güzelin) Şinâsî'yi görünce sabırsız sarhoş bakışı nedir? .
Her zaman bize garip cilveler yaparken hem cana kaseden hem de hekim kendisidir. Bazan yüreğimi yaralar, bazan (da) özür bildirerek af diler.

TAHMİSLER

I

Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'il ün

1

Ey sitem-piše ğam-ı dehr ile cân-dâd olasın
Za'f-ıla şuret-i mü hâme-i Bihzâd olasın
Nâil-i derd-i ser-i tişe-i Ferhâd olasın
Beni şâd eyleyemedüñ sen dañi nâ-şâd olasın
Şu'le-i âh-ı ğarîbân gibi ber-bâd olasın

2

İtmeyüp kimseye 'âlemde niyâzuñ te 'şir
'Aks ü necv-âhuñ ola eyledigüñ her tedbir
Çeşmüñe dide-i süzen görinüp cümle mesir
Künc-i hicrâna olup sen de benüm gibi esir
Rüz-şeb dest-zen-i dâmen-i feryâd olasın

3

Cilvegâhuñ şeristân ola mânend mesned
Rište-i keşüñ ola silsileäsâ pâ-bend
Pâye-i rif'at-i hâl ister iseñ de her çend
Rüzgâr eyleye eflâke ğubâruñ peyvend
Göreyüm pâ-zede-i leşker-i bî-dâd olasın

4

Cünbişüñ âyine-i kalbe virüp gerd-i elem
Oldı âverde-i evzâ'-ı ğarîbüñ 'âlem
Yalañuz şanma Şinâsi ola senden pür-ğam
Eyledüñ Nâbi-i bî-çäreye çok cevır [ü] sitem
Yok ümidüm ki mükâfâtan âzâd olasın

TAHMİSLER

I

1

Ey eziyeti huy edinmiş (sevgili), zamanın derdi ile can veresin. Zayıflıkla kıl biçiminde Behzad'ın kalemi olasın. Ferhad'ın külüngünün başının derdine düşesin. Beni sevindirmediğin için sen de sevinmeyesin. Gariplerin âhının alevi gibi perişan olasın.

2

Yakarışın dünyada hiç kimseye etki etmeyerek aldığın her tedbir âhının fısıltısı ve yansıması olsun. Bütün seyir yerleri gözüne iğne deliği gibi görünerek sen de benim gibi ayrılık köşesinde tutsak olup gece gündüz feryâdın eteğine el uzatasın.

3

Cilve yerin makam benzeri kıvılcımlar bahçesi olsun. Ayakkabının ipliği zincir gibi (sana) ayak bağı olsun. Her ne kadar içinde bulunduğun durumun yüksek derecesini istersen de rüzgar (senin) tozunu göklere ulaştırsın. İnşallah zâlim askerlerin ayakları altında kalırsın.

4

Cünbüşün kalp aynasına elem tozu vererek cihan (senin) tuhaf hallerinle doldu. Senin (yüzünden) sadece Şinâsî kederli zannetme. Zavallı Nâbî'ye (de) çok zulüm ve eziyet çektirdin. Takdirden yoksun kalacağından da ümidim yoktur.

II

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün

1

Hânedan çıktı çık ey mihr-i cihânum diyerek
Pâyına düşdüm o dem nahl-i cümânım diyerek
Hânde itdi güle ey verd-i cinânım diyerek
Yarı açdum açıl ey gönce-delhânım diyerek
Bezme geldi gele ey serv-i revânım diyerek

2

Hvâhişi gerçi ki pâ-büs dil-i nâ-çârûñ
Kırbı düşvârdur ammâ ki o hoş-reftârûñ
Düşe kalka yapışup dâmenine dildârûñ
Pâyına bâri bu takrîb ile düşsem yârûñ
Kalmadı âh meded tâb ü tûvânım diyerek

3

Gerçi nev-restelerûñ vaşlı güzel gâyet de
Gam koma nâ'il olan 'âşık-ı pür-haşretde
Baña ammâ ki dü-bâlâ görinüp lezzetde
Hatt ber-âverde olan tâze dem-i vuşlatda
Başka bir zevk virür geçdi zemânım diyerek

4

Eyleyüp destümi âvîze o bâlâ düşe
Olsam âvîhte ol serve mişâl-i hüşe
Bu neşât ile gönül geldiği demde cüşe
Âh bir kerre miyânımı alup âgüşe
Sineye çeksem o simin-teni cânım diyerek

II

1

Çık ey cihan güneşim diye diye evden çıktı. O anda inci ağacım diye diye ayağına düştüm. Güle, ey cennet gülüm diyerek gülümsedi. Açıl, ey gonca ağızlım diye diye sevgiliyi açtım. Uzun boylu sevgilim gelsin dediğim (için) eğlence meclisine geldi.

2

Gerçi, zavallı gönlün arzusu ayak öpmektir. Fakat, o güzel yürüyüşlü (güzelin) yakınlığı (da) zordur. Gönül alan (sevgilinin) eteğine düşe kalka yapışarak ah aman gücüm kalmadı diyip hiç olmazsa bu yakınlıkla sevgilinin ayağına düşsem.

3

Her ne kadar yeni yetişenlere kavuşma oldukça güzel ise de (sen) muradına eren hasret dolu âşıkta keder bırakma. Sakalı yeni çıkmış körpe, kavuşma zamanında tat (yönünden) bana iki kat görünür fakat zamanım geçti diyerek bana başka bir zevk verir.

4

O yüksek omuza elimi uzatarak o selvi (boyluya) salkım misâli asılı olsam; gönül, bu neşeyle coştugu anda ah bir kere belini kucağ(ıma) alıp o gümüş tenliyi canım diyerek göğsüme bassam.

Çeşm-i dilden akıdup cevri felek hün-âbı
 Kalmadı nuḡka Şirâsî gibi gâmdan tâbı
 Ağız açdurmaz iken bu gamuñ istü 'âbı
 Yâr söyletdi baña bu gâzeli ey Nâbî
 Söyleye söyleye ey taze zebânım diyerek

III

Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilün

1

Bu nev-âyin-i cefâ sen meh-i mümtâze midür
 Köhne takvîm-i taḡammül dil-i ser-bâze midür
 Yine meylüñ 'acebâ luḡfa mı ya nâze midür
 Niyyetiñ eyledigüñ va 'de-i incâze midür
 Yoḡsa ḡaşduñ dil-i zâre sitem-i taze midür

2

Eyledüñ daḡdaḡadan ḡülşeni mey-hâne gibi
 Raḡb ü yâbis ni 'amuñ bir ḡül-i ḡandâne gibi
 Gerçi muḡrik nefesüñ 'âşık-ı mestâne gibi
 Var midür sūziş-i ḡam sende de pervâne gibi
 Yoḡsa ey mürḡ-i çemen bir ḡurı âvâze midür

3

Yoḡdur âvâre diyü şimdi ser-i küyuñda
 Görinür reng-i elem 'arız-ı dil-cüyuñda
 Naḡş-ı vahşet pür olup her ser-i müyuñda
 İki per gibi zuḡûr eyledi ḡaḡ rüyuñda
 Mürḡ-i ḡüsnüñ 'acebâ niyyeti pervâze midür

Tâlihin haksızlığı gönül gözünden kanlı suyu akıtarak Şinâsî gibi kederden söz söylemeye gücü kalmadı. Bu derdin kaplayışı ağız açtırmaz iken ey Nâbî, sevgili bana bu gazeli ey tâze dillim diye diye söyledi.

III

1

Ey seçkin ay (gibi) güzel, bu yeni eziyet biçimi sana mı özgüdür? Bu, zamanı geçmiş dayanma biçimi cesur yürek (için) midir? Acaba gönül akışın, her zamanki gibi lütfâ mı yoksa naz yapmaya mı yöneliktir? Meramın, (sözünü) yerine getirmek mi yoksa zavallı gönüle tekrar eziyet (etmek) midir?

2

Gürültü patırtı ile gül bahçesini meyhaneye döndürdün. Kurudan (ve) yaştan (oluşan) nimetlerin (sanki) gülen bir gül (için) gibidir. Ey bülbül, yakıcı nefesin sarhoş âşıklar (içinmiş) gibiyse de pervane gibi sende de dert acısı (çekmek) var mıdır, yoksa (bu çıkardığın) kuru bir feryat mıdır?

3

(Senin) bulunduğun yerde (başiboş) dolaşan olmadığı için şimdi gönül çeken yanağında keder sûreti görünür. (Saçının) her kılucunda vahşet nakışı çok fazla (olduğu için) yeni çıkan sakalın yüzünde iki kanat gibi görünür. Yoksa, güzellik kuşu uçmaya mı niyet etmektedir?

4

Hedef ü sehm gibi gayra tekarrüb kâruñ
Hicr-ile kıddi kemân oldı dil-i nâ-çaruñ
Y ohsa ey kaşları yâ zevk-i dil-i hün-hvâruñ
Tırveş sen düşicek sinesine ağıyâruñ
'Âşıkunı kavş-şifat çekdügi hamyâze midür

5

Pirehen çâk görüp verd-i ter-i sır-âbı
Bülbülüñ gayret ile yandı dil-i pür-tâbı
Terk it çeşm-i Şinâsî [yine] âhir hvâbı
Âhdan perde çeker bâğa hezâr ey Nâbî
Bu tedârük o gül-i perde ber-endâze midür

İşin, hedef ve ok misâli başkalarına yakınlaşmaktır. Çâresiz gönlün boyu, ayrılık (yüzünden) yay (gibi) oldu. Ey kaşları yay (gibi olan sevgili), yoksa kan içen gönlünün eğlencesi, sen ok gibi yabancıların göğsüne düştüğünde âşığın yay gibi çektiği esneme midir?

Bülbül suya kanmış tâze gülü gömleği yırtık görünce kıskançlıktan bülbülün harâret dolu gönlü yandı. Ey Şinâsî, sonunda yine uykuyu terket. Ey Nâbî, bülbül bağa âhıyla perde çeker. Yoksa o taze güldeki bu hazırlık bir yana kaldırıp atmaya mıdır?

GAZELLER

I

Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlün

- 1 Dürdi-i hamrâ-yı mey kibrit-i ahınerdür baña
Tütiyâ-yı dide-i dil gerd-i sâgardur baña
- 2 Olmadı bir vech-ile sûret-pezir emr-i vişâl
Var-ısa âyine-i tab'ıñ mükedderdür baña
- 3 Lüknetinden ol şeker-leb lafzını tekrâr idüp
İtdüğü her nükte bir kând-i mükerrerdür baña
- 4 Def'-i sevdâ-yı ser-i zülf-i siyehkârıñ için
Hâlinüñ her dânesi bir habb-ı 'anberdür baña
- 5 'Ukde-i dilden Şinâsi hâtırım teng olalı
Dide-i her gonçe bir kûfl-i müdevverdür baña

II

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Sirîşküm pâyuña ağdukça sen gül verd-i terâsâ
Olur hândân kenâr-ı cûda rüste gonçe-i ra'nâ
- 2 Hümâ-pervâz iken mürğ-i dili şayd eyledi âhır
Kemend-i zülf-i dildâre virilmişdür yed-i tülâ
- 3 Hırâmuñdan o deñlü fitne mu'tâd oldı 'âlem kim
Kıyâmet kopsa reftâr itdi dirler ol kad-i bâlâ

G.I 14b

G.II 14b

G.II 3a hırâmuñdan: حراممكن

GAZELLER

I

- 1 Şarabın kırmızı tortusu, benim için kibrît-i ahmerdir. Gönül gözünün tûtiyâsı (da) benim için kadehin tortusudur.
- 2 Bir vesîleyle sevgiliye kavuşma hâdisesi hâsıl olmadı. (Senin) tabiatının aynası var ise (de) bana (karşı) bulanıktır.
- 3 O şeker dudaklı (sevgili), pelteklîğinden (dolayı) sözünü tekrar ederken yaptığı her nükte benim için katmerli şekerdir.
- 4 Beninin her tanesi benim için günaha giren saçının ucunun arzusunu gidermek için anber tohumudur.
- 5 Şinâsî, hâlim gönül derdinden sıkıntılı olalı goncaya benzeyen her göz, benim için bir tutam saç lülesidir.

II

- 1 Gözyaşım ayağına aktıkça sen taze gül gibi gül. (Çünkü) akarsu kenarında yetişen güzel gonca güler (yüzlü) olur.
- 2 En uzun el, gönül alan (sevgilinin) saçının kemendine verilmiştir. (Çünkü) Hümâ gibi yüksekten uçtuğu halde sonunda gönül kuşunu avladı.
- 3 Dünya (senin) salınışın (sebebiyle) o kadar karışıklığa alıştı ki Kıyâmet kopsa (bile) o uzun boylu (sevgili) hareket etti derler.

- 4 O tıfl-ı bi-süvâruñ pâyına düş säyveş ey dil
Süvâr-ı esb-i nâz olup 'inâna itmeden irhâ
- 5 Tirâş-ı hattın ol serv[üñ] nümâyân oldı ruhsarı
Kıyametdür Şinâsî toğdı mağribden güneş güyâ

III

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Göñül olma hevâdâr-ı sehî gerdî habâbâsâ
Var ol şâbit-ka-dem küy-ı tevekkül de kıbâbâsâ
- 2 İdüp def'-i keder-i rişte bîdâr eyler elbette
Varup bir küşede tenhâ-nişin olan harâbâsâ
- 3 Bülend ü pesti maħrûm itmesün ta'mim-i feyzinden
O kim 'âlî-cenâb-ı dehr olam dir âftâbâsâ
- 4 Kâtı ey seng-dil ben hâk-i rehi pây-mâl itme
Seni de devr ider ser-geşte âhir âsiyâbâsâ
- 5 Siyeh kâse sipihre ittikâ cehl-i mürekkebdür
Şinâsî'nüñ geçen rûzı hayâl ü leyli h'âbâsâ

IV

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Her kuşurum hâk-pâyunda nümâyândur baña
Çeşm-i inşâf ey dür-i sencide hayrândur baña

G.III 14b

G.III 3a pesti: بستى

G.III 5b Şinâsî'nüñ: شناسنىك

G.IV 15a

- 4 Ey gönül, o atına binmemiş çocuk, naz atına binip dizginini salıvermeden gölge gibi ayağına düş.
- 5 O selvi boylu, yüzünü tıraş edince yanakları ortaya çıktı. Ey Şinâsî, sanki Kıyamet Günü geldi de güneş batıdan doğdu.

III

- 1 (Ey gönül), su üzerindeki kabarcıklar gibi boş hevesler peşinde koşma. Tevekkül köşesine çekil ve kubbeler gibi ayağın yere bassın.
- 2 Bağlılığın kederinden kurtulan kişi, elbette bir köşede yalnız oturan sarhoş gibi uyanık olur.
- 3 O, güneş misâli zamanın cömerdi olayım de(diği için) yüksekte ve alçakta (olanı) umûm^ feyzinden yoksun bırakmasın.
- 4 Ey taş yürekli (sevgili), ben yol toprağını çok fazla ayaklar altına alma. (Çünkü) zaman, sonunda senin de su değirmeni gibi başını döndürür.
- 5 Kara (bir) çanak (gibi olan) tâlihe dayanmak, katmerli câhilliktir. Şinâsî'nin geçen günleri, hayal ve gecesi de rüyâ gibidir.

IV

- 1 Ey değerli inci tanesi, her kusurum senin huzurunda açıkça görünmektedir ve insaf gözü (bundan dolayı) bana hayretle bakmaktadır.

- 2 Şafha-i dilde gubâr-ı kineden yokdur eşer
Şafvet-i tab‘um görüp âyine hayrândur baña
- 3 Bir nazarla seyr idüp nağş-ı nigâr-ı keşreti
Ahker-i süzân şiküfte verd-i handândur baña
- 4 Gonçeveş dil-teng olan dünyâ-yı teng öldi şanur
Çeşm-i süzen vüs‘at-i hâtırla meydândur baña
- 5 Şâhid-i kazâ mezâyâ-yı müzâhirde görüp
Nağş-ı ber-âb-ı şuver bir başka seyrândur baña
- 6 Hârice vaz‘-ı kadem itmern seyâhat eylesern
Kişver-i dil haddi yoğ vâsı‘ beyâbândur baña
- 7 Şâ‘irâne bir gazel tarh it Şinâsî gel yeter
Da‘vi-i esrâr-ı vahdet mahz-ı bühtândur baña

V

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

- 1 Kâmetüñ şevkıyle künc-i gam hıyâbândur baña
Medd-i düd-ı âh-ı dil serv-i hırâmândur baña
- 2 Dil seni gördükde gıybet eyleyüp bi-hod olur
Gayra kırbuñ vaşl iken bir tâze buhrândur baña
- 3 Meh eger olsa ufukdan ser-zede itmern nigâh
Matla‘-ı ümmid evvel çäk-ı giribândur baña
- 4 Halka halka kâkülünden rüyuñ oldukça bedid
Gül konulmuş câ-be-câ bir deste reyhândur baña

G.IV 4b hâtırla: خاطرله

G.V 15a

G.V 1a hıyâbândur: حیاباندر

G.V 1b hırâmândur: حر اماندر

- 2 Gönül sayfasında gizli düşmanlık tozundan (herhangi bir) iz olmadığı için ayna, yaratılışının temizliğini görünce bana hayran olmuştur.
- 3 Kesret (âlemi) güzelinin sûretini bir bakışla seyretmek, yakıcı ateş korunun bana açılmış (bir) gül (şeklinde görünmesi gibidir).
- 4 Gonca gibi yüreği dar olanlar, sınırlı bir yer olan dünyanın bittiğini zannederler. (Ama) benim için iğnenin gözü, gönlümün genişliği (sebebiyle) geniş bir alandır.
- 5 Kazanın tanığı, zâhirde olan meziyetleri görür. Benim için (ise) şekillerin su üzerindeki resimleri bir başka seyirliktir.
- 6 Yolculuk edecek olsam dışarıya adım atmam. (Çünkü) gönül ülkesi benim için sınırı olmayan geniş (bir) çöldür.
- 7 Şinâsî, yeter artık (sen de) şâirâne bir gazel tertip et. (Çünkü) bana (göre) birlik sırlarının dâvâsı tam (bir) yalandır.

V

- 1 (Senin) boyunun arzusuyla mihnet köşesi bana iki tarafı ağaçlı yol gibi olur. Gönül âhının dumanının yükselmesi (de) bana salınan selvi (gibi gelir).
- 2 Gönül seni gördüğü zaman gıybet eyleyerek kendinden geçer. Yabancı(lara) yakınlığın (onlara) kavuşma iken benim için yeni (bir) buhrandır.
- 3 Eğer ay, ufuktan baş gösterse bakmam. (Çünkü) benim için önce yaka yırtılacak (olan) umudumun doğmasıdır.
- 4 Halka halka (olan) perçeminden görünen yüzün, bana yer yer gül konulmuş bir deste fesleğen (gibi gelir).

- 5 Cevher-i cân gayr-ı mer'îdür mücerred deyr iken
Şimdi ol rûh-ı muşavver göz göre cândur baña
- 6 Mevc-i çin-i cebhe redd-i varṭa-i girdâbdur
Halka şarf-ı âb-ı rû maḥdûr üfândur baña
- 7 Sâye-baḥş olsa Şinâsî'ye nihâl-i kâmetüñ
Haḳḳ bilür ey serv-ḳadd bir nice iḥsândur baña
- 8 Lîk şimdi dil veliyy-i ni'metüñ lütfın umar
Kim nigâh-ı iltifâtı râḥat-ı cândur baña
- 9 Ḳulzüm-i iḥsân re'îs-i devlet-i şâh-ı cihân
Bir kemîne ḳatre-i in'âmı 'ummândur baña
- 10 Hazret-i Râmî Efendi kim gubâr-ı dergehi
Cevher-i sâmân teveccüh itmede kândur baña
- 11 Añlayup bâdî nazarda ḥâk-pây-ı ḳadrini
Kemterin her zerresi kuhl-i Şifâhândur baña
- 12 Hızr-ı vaḳt ol merd-i 'ârif kim ferâsetle bilür
İztırâr irdî kemâle vaḳt-i iḥsândur baña
- 13 Haḳḳ Te'âlâ ḥâṭırın luṭf ile mecbûr eyleye
Her zemân tatyîb-i dil andan nümâyândur baña

VI

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Sîpihr-i vâzgûnuñ ḥattı vâruñe eşerdür hep
Bu kühuñ büy-ı naḥl-i şandalı sersâm-ı serdür hep

- 5 Bu dünya soyutlanmış iken canın cevheri geçersizdir. O cisimlenmiş ruh, şimdi benim için açık (bir) candır.
- 6 (Senin) alnının kıvrımının dalgası, girdap tehlikesini geri çevirir. Halk (için) yüzünün suyunu sarfetmen (de) benim için gizli (bir) tufandır.
- 7 Ey selvi boylu (güzel), boy posunun tâze fidanı Şinâsî'ye gölge düşürdüğünde Allah bilir ya benim için çok büyük bir iyilik olur.
- 8 Lâkin, gönül şimdi nimet sahibinin iyi muamelesini bekler. Çünkü iltifat bakışı benim için gönül rahatıdır.
- 9 (O) İhsan denizi (olan) cihan padişahının reisülküttabının verdiği nimetin bir damlası benim için engin (bir) denizdir.
- 10 Hazret-i Râmi Efendi'nin dergahının tozu benim için zenginlik cevherinin elde edilmesi için bir kaynaktır.
- 11 Şerefli ayağının toprağını ilk bakışta anla(dığım için) en küçük zerresi benim için İsfahan sürmesidir.
- 12 Zamanın Hızır'ı (olan) o irfan sahibi insan, çaresizliğimin doruğa çıktığını (ve) bana iyilik etme zamanı geldiğini ferâseti (sâyesinde) bilir.
- 13 Yüce Allah, iyi muamele ile (O'nun) gönlünü alsın. (Çünkü) O, her zaman gönlümü hoş tutmuştur.

VI

- 1 Dönek tâlihın meyvesi her zaman tersine dönmüş (olarak ortaya çıkar). Zaten bu dağın sandal fidanının kokusu sürekli sersemlik verir.

- 2 Nesimâsâ görüp hercây halkı gerçi açamaz
Dilüñ ammâ derûnı gönçeveş hûn-ı cigerdür hep
- 3 Ferânuñ lezzeti tahmîl-i minnet itnege degmez
Ne ma'kûl eylemişdür bîd-i mecnûn bî-şemerdür hep
- 4 Süveydâdan derûnı yakdı tâb-ı pertev-i hâlûñ
Belî dirler harîkuñ ibtidâsı pür-şererdür hep
- 5 Hırâm itsün dir iseñ dil-rübâ ebrûñı ferş eyle
Şirâsî mâ'-i cârînuñ mecârîsî kemerdür hep

VII

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Dilüñ ihzârı tîr-i gâmzeñe hûn-ı cigerdür hep
Belî mihmâna ikrâmı kirâmuñ mâ-ğazardur hep
- 2 Cigerden çeşme dek çîn-i cebînuñ şerhalar açdı
Reh-i havz-ı sirişküm şimdi ser-tâ-ser kemerdür hep
- 3 Ricâl-i kâsvet ü ehl-i şafânuñ farkı rüşendür
Ki hârâ ile gevher bir degül gerçi hâcerdür hep
- 4 Şirâsî lâyıķ-ı tahsîn olur âşârımız yokdur
Nigâh-ı i'tibâr-ı ehl-i dil hûsn-i nazardur hep

G.VI 3b bîd-i mecnûn: بيد مجنونى

G.VI 5a hırâm: حرام

G.VII 15b

G.VII 1a gâmzeñe: عمزه كه

- 2 (O) sebatsız (felek), halkı rüzgar gibi gördüğü için (gönlü) açamaz. Çünkü gönlün içi gonca gibi ciğer kanıyla doludur.
- 3 Yokluğun lezzeti, birini minnet altında bırakmaya değmez. (O yüzden) salkım söğüdün meyvesinin olmayışı ne kadar akıllıcadır.
- 4 (Yüzündeki) benin parlaklığının harâreti, gizli günah (dolu olan) kalbimi yaktı. Evet, yangının başlangıcı her zaman bol kıvılcımlıdır derler.
- 5 Şinâsî, gönül alan (sevgili) salına salına gitsin dersin kaşını çatma. (Çünkü) akarsuyun yatakları zâten tümseklidir.

VII

- 1 Her zaman gönlümün, süzgün bakışına hazırlığı ciğer kanıdır. Çünkü cömert (insanların) misafire ikramları, her zaman önceden hazırlanmıştır.
- 2 Alnının buruşukluğu, ciğerden göze kadar parça parça ettiği (için) şimdi gözyaşı havuzumun yolu baştanbaşa köprü doludur.
- 3 (Her ikisi de) taş olmasına rağmen elmas ve mermerin bir olmadığı (gibi) gönül darlığı sahipleri ile keyif ehlinin farkı (da) meydandadır.
- 4 Şinâsî, takdir edilmeye yaraşır eserlerimiz yoktur. Gönül ehlinin saygı gösteren bakışı hep iltifat (içindir).

VIII

Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün

- 1 Reg-i târ-ı haţuñdur deyre giryân olmağa bâ'is
Zuhûr-ı rişte-i ebr oldı tûfân olmağa bâ'is
- 2 Füzûn oldı ħurûş-ı mevc-i eşküm âh-ı serdürnden
Nesim-i tünd olur baĥr içre tûfân olmağa bâ'is
- 3 Tûrâb-ı küzeyi te'sir-i âteş pür-şikâf eyler
'Aceb mi tâb-ı hicrân olsa ħandân olmağa bâ'is
- 4 Ķad-i dildârı taĥrik eyler âhum cünbiş-i tâze
Çemende bâd olur serve ħurâmân olmağa bâ'is
- 5 Şinâsi ħayl-i ümmid-i 'inâyet olmasa elde
Nemûz var lâyıĥ-ı dergâh-ı Yezdân olmağa bâ'is

IX

Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilün

- 1 Rûyuñ olmazdı 'araĥ-ñiz ey gül-i nâzik-mizâc
Ĥikmet ile âb u âteş itneseydi imtizâc
- 2 Tâb-ı ruĥsârufıla cismüm yanmağa dildür sebeb
Şu'le-i mihr ile pertev-süz olur zîrâ zücâc
- 3 Ķalbüñi şaf it kederden kim derûna feyz ire
Beyti rüşen eylemez pâk olsa ħuref-i mizâc

G.VIII 16a

G.VIII 3b ħandân: حندان

G.IX 16a

G.IX 3a feyz: فيض

VIII

- 1 Yanağındaki tüylerin telinin hâli, insanlık âlemini ağlatmaya, bulut silsilesinin görünmesi de tufan olmasına sebep oldu.
- 2 Sert rüzgarın denizde tufan olmasına sebep oldu(ğu gibi) hoyrat feryâdım (yüzünden) gözyaşımın dalgasının çağıltısı çok fazla oldu.
- 3 Ateşin etkisi, su testisinin toprağını çatlaklarla (donattığı gibi) ayrılık harâretinin (de beni) güldürmesi tuhaf mıdır?
- 4 Çemende selvinin salınmasına rüzgarın sebep oldu(ğu gibi) gönül alan (sevgilinin) boyunu oynatan (da benim) körpe cünbüşlü âhımdır.
- 5 Şinâsî, elimizde Allah'ın dergahına yaraşır ihsan umudu mârifetinden başka hiçbir şeyimiz yoktur.

IX

- 1 Ey nâzik tabiatlı gül, su ve ateş bir hikmet (sebebiyle) uyuşmasaydı yüzün ter dökemezdi.
- 2 Yanağının tazeliği yüzünden bedenimin yanmasına sebep (olan) gönüldür. Çünkü cam, güneşin ışığı ile yakıcı mercek olur.
- 3 Kalbini kederden arındır ki içerisine feyiz girsin. (Çünkü) sanatkar yaratılışı olmak, güzel bir beytin ortaya çıkması için yeterli değildir.

- 4 **Haṭṭuñdan daḥi cest oldı nigāhuñ fitnede**
Düz-d-i rüşen ṭali'e ser-māyedür tārık-i zāc
- 5 **Yokladum nabẓın Şināsī ḥaste-i vuşlat imiş**
Ölmeden özge dil-i bî-çāreye yokdur 'ilāc

X

Fe 'ilātün/Fe 'ilātün/Fe 'ilātün/Fe 'ilün

- 1 **Dide-i cāna cilā dide-i ruhsār-ı ferah**
Garra-i 'ıyd-i şafā ṭal'at-ı didār-ı ferah
- 2 **Ceyş-i gam kıanda görür aña taḥaşşun ideni**
Neşr-i gerd eyler iken dāmen-i kühsār-ı ferah
- 3 **Niçe ḥaşāke ola heyc sedere cilve-i āb**
Kasvet-i dil olamaz māni'-i envār-ı ferah
- 4 **Dil kibārın dilemez zıll-ı hümnā-pervāzın**
Daḥi a'lādur aña sāye-i divār-ı ferah
- 5 **Hālet-i zā'ide gelmez mi Şināsī meyden**
Cünbişinden bilinür mazḥar-ı āşār-ı ferah

XI

Fā 'ilātün/Fā 'ilātün/Fā 'ilātün/Fā 'ilün

- 1 **Cām-ı meyden n'ola olsa 'arız-ı dildār sürḥ**
Āteşe nezdik olan lâ-büd olur ruhsār sürḥ
- 2 **Çeşminüñ hüniliği zāhir degüldür şüretā**
Bāde-nüş itmekle olmaz çihre-i bīmār sürḥ

- 4 Zifiri karanlığın şanslı hırsıza sermaye olması (gibi) bakışın, bana sıkıntı verme konusunda yüzündeki ayva tüylerini bastırdı.
- 5 Nabzını yokladım, Şinâsî sevgiliye kavuşma hastasıymış; (o yüzden) çâresiz gönüle ölümden başka ilaç yoktur.

X

- 1 Gönüül gözünü parlat(açak olan, sevgilinin) ferah yüzündeki gözüdür. Gönül açıklığı veren yüzünün güzelliği (de) safâ bayramının şatafatıdır.
- 2 Sevinç dağının eteği keder saçarken gam ordusunun istihkama çekildiği görülmüş şey değildir.
- 3 Suyun hareketi (üzerindeki) çerçöpü harekete geçirse de gönül kasveti, mutluluk nurlarını engelleyemez.
- 4 Gönül, Hümâ gibi yüksekten uçanların gölgesinin büyüklüğünü istemez. Hattâ, kedersizlik duvarının gölgesi ondan daha üstündür.
- 5 Ey Şinâsî, insan şaraptan dolayı hâlden hâle girmez mi? Çünkü mutluluk belirtilerinin ortaya çıkışı, coşkusundan belli olur.

XI

- 1 Gönül alan (sevgilinin) yanağı şarap kadehinden kırmızı olsa ne olur? (Çünkü) ateşe yakın olan yüzün kızarması doğaldır.
- 2 Görüntüde gözünün kan dökmeye meyilli oluşu, belli değildir. Şarap içmekle (de) hastanın yüzüne kan gelmez.

- 3 Reng-i ruhsârûñ sevâd-ı hatta gâlib olma da
Reng-yâb olan siyehden olamaz tekrâr sûrh
- 4 Şermi-i ehl-i hayâ mevkûf-ı güstâhî degül
Muhtezâ-yı mâhiyetle gül olur her bâr sûrh
- 5 Kat kat olmuş reng-i hüsnî câme-i gülgündan
Al al olmuş Şinâsî ol meh-i destâr sûrh

XII

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

- 1 Olmadı vaşluñla da bu tab'-ı gam mu'tâd şâd
Hâşılı düşvâr imiş 'âlemde terk-i i'tiyâd
- 2 Fikrüm artar hâlûñî zamm eyledükçe kaddüñe
Nokta ile 'aşr olur zirâ hisâb içre ehad
- 3 Ol gül-i ter gönderüp peykân-ı müjgânın dile
Eyledi bir gonce ile hâtır-ı mecrûhı yâd
- 4 Gayrılar çâk-i giribânın diler ammâ ki dil
Dâmenin elden komaz bilmem nedür bundan murâd
- 5 Âh ile def'-i keder eyler Şinâsî ehl-i derd
Kim gubâra menzil olmaz cilvegâh-ı tünd-bâd

XIII

Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilâtün/Fe 'ilün

- 1 Hatt gelüp 'âşîka oldu leb-i cânân lezîz
İhtizârında olur her kişiye cân lezîz

- 3 Yanağının rengi, yüzündeki tüylerin karalığına üstün gelmektedir. (Ama) siyahtan renk alan (da) tekrar kırmızı olamaz.
- 4 Hayâ ehlinin utangaçlığı edepsizliğin alıkonulmasından değildir. Gül, mâhiyeti gereğince dâimâ kırmızı olur.
- 5 (Ey) Şinâsî, gül renkli elbise (sebebiyle onun) güzelliğinin rengi daha fazla; sarığın ayı (da) kıpkırmızı oldu.

XII

- 1 Bu keder huyu, sana kavuşmayla bile sevince alışamadı. Kısacası, insanlarda alışkanlığı bırakmak oldukça zor imiş.
- 2 Yüzündeki beni boyuna ekleyince (sana olan) düşkünlüğüm artmaktadır. Çünkü hesâba göre bir (sayısı) nokta ile on olur.
- 3 O tâze gül, kalbe kirpiklerinin temrenini göndererek bir goncayla yaralı gönlü yâd eyledi.
- 4 Yabancılar yakanı yırtmayı arzu eder, gönlün maksadı nedir bilmiyorum ama (o da) eteğini elden bırakmaz.
- 5 (Ey) Şinâsî, dert sahipleri, ah ederek dertlerini giderirler. Çünkü kasırganın cilve yerinde toza yer yoktur.

XIII

- 1 Nasıl ki ölüm anı herkese can tatlı gelirse âşığa da sevgilinin dudağı, tüylenince daha lezzetli gelir.

- 2 Dil-i âzâde şeker-ḥand-ı dehānuñ ister
Meşreb-i tıfla olur piste-i ḥandān leziz
- 3 Rüstāyî olamaz şir ile hem-şire
Kūha nisbetle olur bâde-i bustān leziz
- 4 Dilde 'aşk olmayıcaḳ feyz-ile memlū olamaz
Bâdesiz şanma ola sāğar-ı rahşān leziz
- 5 Şi'r ile kimse Şināsî idemez sedd-i ramaḳ
Ne kadar olsa eger kāfiye-i nān leziz

XIV

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Fezâda naḳş-ı pây-ı nāḳa-i Leylâ'yı cüyâdur
Anuñçün cümle-i refânı Ḳays'ıñ ḥabt-ı ğabrâdur
- 2 Çekildükçe kemān-ı saht tiri tünd-rev eyler
O şüh ebrûların çin itdiği müjgâne irşândur
- 3 Yeter ey dâğ-ı dil ol mehden ümmid-i fetil itme
Ḳulağundan çıkar ol penpeyi bi-hüde sevdâdur
- 4 Dü-tâyı keşret-i nev-bâdedendür kâmet-i nahle
Ḥamîde pîr olanda lezzet-i dünyâ dü-bâlâdur
- 5 Şināsî dâmen-i yemdür periniñ cây-i ârâmı
Anuñçün hep ḥayâl-i mehveşâne dide ḥarcâdur

G.XIII 2a şeker-ḥand: شکرچند ; 2b piste-i ḥandān: پشته خندان

G.XIV 17a

G.XIV 1b anuñçün: انکیچون

- 2 Gönül bir şeye bağı olmayanlar (senin) ağzının tatlı tatlı gülüşünü ister. Çünkü çocuk yaratılışı olanlara ağı açık fıstık hoş görünür.
- 3 Köylü ile arslan süt kardeş olamaz. Çünkü dağ üzümü şarabı ile bağ üzümü şarabı lezzet bakımından bir değildir.
- 4 Kalpte aş olmayınca ilim irfanla doldurulmuş sayılamaz. Parlak içki içki bardağı da şarapsız hoş olur zannetme.
- 5 Ey Şinâsî, her ne kadar nân(ekmek)in kâfiyesi zevk verirse de hiç kimse şiiirle geçimini sağlayamaz.

XIV

- 1 Mecnun Leyla'nın devesinin ayak izini fezada aradığı için O'nun bütün hareketleri bir yeryüzü yanılığısıdır.
- 2 Sert yayın çekilmesi, okun hızlı gitmesi içindir. O şuh (sevgili)nin kaşlarını çatması (da) kirpiklerini salıvermek (içindir).
- 3 Yeter artık ey gönül yarası, o ay (yüzlü sevgiliden) (yarana) fitil koymasını bekleme ve o pamuğu kulağından çıkar. Çünkü bu boş bir sevdâdır.
- 4 Bir fidan boylunun iki kat bükülmesi tâze şarabın fazlalığındandır. (Çünkü) iki büküm ihtiyar olanlarda dünya lezzeti iki kattır.
- 5 (Ey) Şinâsî, peri (gibi olan güzelin) dinlenme yeri hep deniz kenarıdır. Onun için ay gibi olan gözün hayali, boşuna zaman geçirmektir.

XV

Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' il ün

- 1 Şanma her 'ar'ar-hırâmuñ pâyına üftâdedür
Sâyesinde dil o serv-i kâmetüñ âsüdedür
- 2 Belki teşrif eyleye şâh-ı hayâlüñ ey peñ
Anuñ-içün şerhalar sinemde şekl-i câddeür
- 3 Seyle virdi rind-i mey-keş her ne ise mâ-melek
Zâhidüñ kaşdı henüz âb üzre bir seccâdedür
- 4 Dildeki feyzi derünuñdan sevâdur seyr iden
Tâb-ı şem'i gösteren fânüs-ı şâf u sâdedür
- 5 Düşmenüñ bir gün Şinâsi irtifa'ı vardır
Jâle hâk-i gülşene bi-hüde mi üftâdedür

XVI

Mef' ülü/Fâ' ilâtü/Mefâ' ilü/Fâ' il ün

- 1 Sinem ki tır-i gamzeñe ta'lim-hânedür
Dâğında penbe şanma varağdan nişânedür
- 2 Kaldı peyâm-ı yâre gidüp bi-vefâ gönül
Ancağ nazar henüz daği pek cânedür
- 3 Kavs-i kuzah kepâzesidür âzmâyise
Çekmek o ebruvân gamuñ Rüstemânedür

G.XV 17a

G.XV 1a hırâmuñ: حرامك

G.XVI 17a

G.XVI 1a sinem: سينم

XV

- 1 Gönül, her dağ selvisinin ayağına düşkündür zannetme. O, sadece selvi boylu (güzelin) gölgesinde rahat etmektedir.
- 2 Ey peri, hayal padişahının teşrif etmesi ümidiyle yüreğimde derin yaralar açılmıştır.
- 3 Şu ana kadar zâhidin niyeti, su üzerinde bir seccâde iken şarap içen kalender bütün olan bitenini sele verdi.
- 4 Gönüldeki feyzi içinden uzaklaştıran (sevgiliyle) beraber olmaktır. (Çünkü) mumun parlaklığını gösteren düz ve temiz fânustur.
- 5 (Ey) Şinâsî, düşmenin bir gün yükselmesi (de) vardır. Çiğ tanesi, gül bahçesi toprağına boş yere mi düşmektedir?

XVI

- 1 Kalbim süzğün bakışının oku için talim yeridir. (Onun) yarasındaki pamuk zannetme; (o), kağıttan geriye kalandır.
- 2 Vefâsız gönül, sevgiliden haber almaya gidip dönmedi. Fakat bakış, düşünce şu ana kadar pek candandır.
- 3 O Rüstem'in yayına benzeyen kaşların (verdiği) kederin üstesinden gelmeyi denemek kepezeliğdir. Çünkü ona ancak Rüstemcesine güç gerekir.

- 4 Kizb ile hud'a teşhiş-i tasavvurdan âşikâr
Yâ Rabb bu ne 'acîb devir-i zemânedür
- 5 Görmek müyesser olmadı bir kez Şinâsî'ye
Meylüm dehân-ı yâre hermân gâibânedür

XVII

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Görenler iltimâ'-ı mihr-i rüyuñ nürdür dirler
Dil andan iktibâs itdükçe güyâ Türdür dirler
- 2 Hayâl-i la'lüñ ile ağlayu çeşmüm kızardukça
Gehi mestânedür gehi mahmürdür dirler
- 3 Görenler hâr-ı hattûñla hücum-ı gamzeñi tende
Gehi beyt-i nemel geh hâne-i zenbür[dur] dirler
- 4 N'ola sevdâ-yı zülfüñle recâ-yı vaş iderse dil
Perişân vaz'ını divânenüñ mağdürdür dirler
- 5 Şinâsî-i perişân-hâle dūr-ı zülf ü hattûñda
Gehi divânedür dirler gehi meshürdür dirler

XVIII

Mef'ülü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Dil kim o çeşm-i haste-i nâzuñ 'alilidür
Âzâr-ı sencî 'illetimüñ zencebilidür

G.XVI 4a hud'a: حدمه

G.XVII 17a

G.XVIII 17b

G.XVIII 1a haste: حسنه ; 1b sencî: سنجى

- 4 Yalan ve hile düşüncenin şekillenmesinden ortaya çıkar. Ey Allahım, bu ne kadar tuhaf bir zamane çağıdır.
- 5 Sevgilinin dudağına gizlice (bir) gönül akışım (olduğu halde) Şinâsî'ye bir kez görmek (bile) kolay olmadı.

XVII

- 1 Görenler, yüzünün güneşinin parıldaması nurdur derler. Gönül (ondan) iktibas edince (da) sanki Tur dağıdır derler.
- 2 Dudağının hayâli ile ağlayıp gözümlü kızardıkça (bana) bazan sarhoş bazan (da) sarhoşluk sersemidir derler.
- 3 Yüzündeki yeni çıkmış sakalın dikenini ile süzgün bakışının saldırışını görenler bedenimi bazan karınca yuvası bazan da arı kovanı zannederler.
- 4 Gönül, perçeminin arzusu ile kavuşmayı umarsa ne olur? (Yoksa) deli (âşığının) dağınık durumunu (görenler), haksızlığa uğramıştır, derler.
- 5 Hat ve perçeminin uzağında (olmaktan dolayı) perişan haldeki Şinâsî'ye bazan deli bazan (da) büyülenmiştir, derler.

XVIII

- 1 Gönül o naz hastası gözünün âşığı, sıkıntı çekicilik hastalığının (da) zencefilidir.

- 2 Hattıñ gelince gönçe [hemân] âşikâr olur
Elbette Hızr-ı güm-geşte kânıñ delîlidir
- 3 Dâğ-ı ruhuñla sinedeki lâlezârımuñ
Dâmân-ı havz-ı dîdelerüm selsebîlidir
- 4 Efvâh-ı nâs içinde ağırılık dîdükleri
Nâdân-ı bî-nîdârımuñ ecâ-yı şakîlidir
- 5 Mikyâs-ı 'aqla urma Şinâsî 'amîk'dur
Feyz-i derûn-ı Mısr kerâmât-ı Nîlidir

XIX

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Zebân-ile kalûbe ol ki âzâr u harâş ister
Vücûdın nâhunâsâ gizlik-i gâmla tırâş ister
- 2 Olanlar tahte-i meşk-ı cefâ ol seng-dil tıfla
Dili fülâd kalbi âhen ü terkîbi taş ister
- 3 Sifâl içre reyâhîn ister çendân nemmâsımız
Hayâl-i kâkülüñ cây itdigi çeşm içre yaş ister
- 4 N'ola hûn-ı cigerden zîver itsem rişte-i cânı
Hayâl-i yâre pây-endâze dil rengin firâş ister
- 5 Şinâsî rûzgâr içre gubâr-endüd olur hûn hüsni
Zebân-ile صوبه ol ki âzâr u harâş ister

- 2 Nasıl ki kaybolmuş Hızır, definenin yol göstericisi ise (senin) ayvatüyelerin çıkınca da (yanağının) goncası ortaya çıkar.
- 3 Göz havuzumun kıyısı, senin yanağının yüreğimde (oluşturduğu) lâle bahçesi gibi olan yaranın su vericisidir.
- 4 Halkın ağzında âlicenaplık dedikleri (şey), pişmanlık duymayan terbiyesizin çirkin (ve) münâsebetsiz tavrıdır.
- 5 (Ey) Şinâsî, akıl ölçөгüne vurma, derindir. (Çünkü) Mısır'ın içinin bolluğu Nil nehrinin ikrâmıdır.

XIX

- 1 Dili (kullanma yönünden) yetenekli ol, (çünkü) (o), incitmek ve tırmalamak ister; vücudunu (da) tırnak misâli gam çakısıyla tıraş etmek ister.
- 2 O taş yürekli çocuğun cefa yazısının tahtası olanların; gönlü çelikten, kalbi demirden ve terkiplerinin de taştan olması gerekir.
- 3 Nasıl ki o kadar susam satıcısı reyhanları saksı içinde görmek istersi senin kakülünün hayali de yerleştiği gözde yaş olmasını bekler.
- 4 (Ey) gönül, can ipliğini ciğer kanından süslesem ne olur? (Çünkü) sevgilinin hayâlinin yoluna sermek için süslü halı gerekir.
- 5 Ey Şinâsî, zamanın toz yaldızlaması sebebiyle kan bile güzel görünebilir. O yüzden dil ile ol ki seni incitip yaralamasın.

XX

Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilün

- 1 Gerçi görsem kâkülüñ âhum baña sünbüllenür
Fırkat-i zülfünde ammâ düd-ı dil kâküllenür
- 2 Şöyle telh oldı mezâkum fırkat-i hâlürile kim
Merdüm-i çeşm-i 'azizüm mürd olup fülfullemür
- 3 Ser-zede oldukça hattı ol perî eyler tırâş
Ol humâr-âlüde çeşmiñ yine la'li kıllanur
- 4 Dilleri şad pâre eyler pâre-i elmâs iken
Gülşen-i ruhsârı geh sünbüllenür geh güllenür
- 5 Fikr-i hâl-i yâr-ıla düşse Şinâsî eşküme
Her hezâr-ı küşte-dil çeşmüme fülfullemür

XXI

Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün

- 1 O mest-i 'işve mey-nüş eylese dil ihtirâz eyler
Şekerdür la'li şâyed âbdan kesb-i güdâz eyler
- 2 Gülüñ her demde sırdur piş-i hayret oldığı bu kim
Şabâya açılup ol gönçe-femden keşf-i râz eyler
- 3 Hatı müjgân u ebrûsın eşerden eyledi sâkıfı
Oğın atdı yayın başdı dañı ol büt ne râz [eyler]

G.XX 17b

G.XX 2a oldı mezâkum: مذاقم اولدي

G.XXI 18a

XX

- 1 Perçemini gördüğüm zaman (çıkardığım) feryâdımın (dumanı) bana sümbül gibi gelir. Siyah saçının ayrılığında da gönül dumanı perçem gibi olur.
- 2 (Senin) beninin ayrılığı yüzünden damağım öyle acı oldu ki sevgili gözbebeğim küçülüp karabiber gibi oldu.
- 3 Peri (gibi güzel sevgili), yeni yetişen ayva tüyleri çıktığı sürece tıraş eder. Yine (de) o baygın gözlünün dudağı kıllanır.
- 4 Yanağının gül bahçesi bazan sümbüllü bazan da güllü (oldukça) elmas parçası (gibi olan) gönülleri yüz parça eder.
- 5 Şinâsî, her öldürülmüş gönül bülbülü gözyaşıma düşünce gözüme karabiber gibi gelir.

XXI

- 1 O naz sarhoşu, şarap içecek olsa gönül korkar. (Çünkü) dudağı şeker olduğu için sudan eriyebilir.
- 2 Gülün her zaman şaşkınlık uyandıracak bir sır taşıması; onun sabâ rüzgarına açılıp o gonca ağızdan gizli olanları ortaya çıkarması sebebiyledir.
- 3 Yüzündeki tüyler, kaşının ve kirpiklerinin nişanını hükümsüz bıraktı(ğı halde) yayını çekip okunu atan o put (gibi olan güzel) niçin hâlâ naz etmektedir.

- 4 Olur elbette bād rikāb-ı zātı rüzgār içre
Zebān-ı âteşinin şem'veş her kim dırāz eyler
- 5 Şināsî bahr şemsîri şikest eylermiş anuñçün
Dile tîğ-ı nigāhın urmadan yār ihtirāz eyler

XXII

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Ben āh itdükçe çeşmin yār mest-i hū'āb-nāz eyler
Olur hūfte belî ol hūste kim işgā-yı sāz eyler
- 2 Ne âteşnāk olur hūsn-i gülü-sūzı o fettānuñ
Semenderveş dil andan berfveş kesb-i güdāz eyler
- 3 O şūhuñ şöret-i nezzāre-i mihrāb-ı ebrūsı
Eger mümtedd olursa çok imāmı bi-nemāz eyler
- 4 Meger dāmān-ı maşşerde olur vāreste dāmānı
Ne deñlü vaşl için sen nāz iderseñ dil niyāz eyler
- 5 Şināsî itme izhār ülfetüñ varsa cefāsıyla
O āfet düşmen-i dil soñra cevri saña az eyler

XXIII

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Merdüm-i çeşmüñ ki kemhā-yı siyeh ber-düşdur
Güyyā iki Fireng-i mest berser-nüşdur

G.XXI 4a bād rikāb: بادررکاب

G.XXII 18a

G.XXIII 18a

G.XXIII 1a kemhā: كعما

- 4 Her kim ateşten dilini mum gibi uzatırsa zaman içerisinde karşısına onu söndürecek rüzgar çıkar.
- 5 (Ey) Şinâsî, deniz kılıcı kırdığı için sevgili, göz kılıcını gönüle vurmaya çekinir.

XXII

- 1 Ben ah ettikçe sevgili, gözünü naz uykusu sarhoşu yapar (ve) o hasta (sevgili), yatmış olur ve kulak verip çalgı (gibi olan âhımı) dinler.
- 2 O câzibeli (güzelin) geniz yakan güzelliği ne (kadar) ateşli olur. Gönül, Semender misâli kar gibi eritmeyi ondan öğrenir.
- 3 Eğer o şuh (güzelin) kaşının mihrabını seyretme şöhreti sürekli olursa birçok imamı namazdan alıkoyar.
- 4 Sen kavuşma için ne kadar naz etsen de gönül (sana) dua eder. Çünkü, mahşer gününde (senin) görüşüp konuştuğun kişi kurtulmuş olur.
- 5 (Ey) Şinâsî, o çok güzel sevgilinin cefâsıyla (bir) dostluğun varsa (onu) meydana çıkarma, yoksa o gönül düşmanı olan âfet, sana az eziyet eder.

XXIII

- 1 Senin, omuzuna siyah ipek kumaş almış gibi olan gözbebeklerin, iki sarhoş Frenk'in oturup birlikte içki içmesini andırır.

- 2 Mäh-ı tábânı n'ola hâle der-âgüş eylese
Menzil-i şâyestesi şehîlerüñ âgüşdur
- 3 Geç bu sevdâdan varanlar küy-ı yâre ey 'adü
Nehr-i eşkümden hâzer virmez geçit pür-hüşdur
- 4 Düşdi demlerdür harâb-âbâd dilden çıkmadı
Çeşm[i] şühuñ gâlibâ ya haste ya ser-hüşdur
- 5 Pendini güş itmeyüp gitti Şirâsî cevri-i yâr
Ol binâgüşüñdaki hatt kim qarîn-i güşdur

XXIV

Mefâ 'ilün/Fe 'ilâtün/Mefâ 'ilün/Fe 'il ün

- 1 Rızâsı baña o şühuñ şafâ-yı hâtırdur
Ne çâre cevre tahammül berâ-yı hâtırdur
- 2 Dil itdi kat'-ı ta'alluk şikenc-i zülfinden
Henüz çekdügümüz ibtilâ-yı hâtırdur
- 3 Keder virilmemek ancak serây-ı dilde gâma
Ki mihrbânlık ider âşinâ-yı hâtırdur
- 4 Eger ki hâtıra kalsa geçerci gamzeñden
Belâ budur ki gönül mübtelâ-yı hâtırdur
- 5 Düşer mi saña Şirâsî şikâyet-i tenhâ
Ki rüy-ı gamla sükünüñ rızâ-yı hâtırdur

G. XXIII 4b çeşmi şühuñ: چشم شوخك Vezin ve anlam gereği böyle okundu.

G. XXIV 18b

- 2 Hâle, parlak ayı kucaklasa ne olur? (Çünkü) aya mensup olanların (en) uygun konağı kucaktır.
- 3 Ey düşman, bu sevdâdan (vaz)geç. Sevgilinin oturduğu yere varanlar, gözyaşı ırmağından sakının (çünkü) o, çok şiddetlidir ve geçit vermez.
- 4 O alımlı güzelin gözü, uzun zamandır harap olmuş gönülden çıkmadığına göre galiba ya sarhoş ya da hastadır.
- 5 Şinâsî, sevgilinin eziyeti (senin) nasihatini dinlemeden gitti. Çünkü o kulakmemesindeki kıllar, kulağın birer parçasıdır.

XXIV

- 1 O şuh (güzelin) hoşnutluğu benim için gönül şenliğidir. Ne çâre ki eziyete dayanma, gönlün hatırı içindir.
- 2 Gönül, sevgilinin saçının bükümünden ilgisini kesti. Hâlâ çektiğimiz (ise) gönül tiryakiliğidir.
- 3 Tasaya, sadece gönül sarayında bulanıklık verilmemesi, merhamet gösteren (bir) gönül âşinâlığıdır.
- 4 Eğer gönüle kalacak olsa(ydı) süzgün bakışından vazgeçerdi. (Ama) belâ budur ki gönül, bu halin tutkunudur.
- 5 Şinâsî, yalnızlık(tan) şikayet (etmek) sana düşmez. Çünkü keder yüzünden durgunluğun, gönlün kendi isteğidir.

XXV

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Semek-i ni'metinden hefteler cü'-i şikem yegdür
Müdāvā-yı tabīb-i turşdan mevt-i verem yegdür
- 2 Firākuñ telh i der luḫ itse ḳo benc ile bir başir
Bu gūne ḳand-ı Mışniden ricāl-i 'āre hem yegdür
- 3 Huzūrında 'avāmuñ kāmilüñ çeldi
Ser-ā-ser ma'rifetden şimdi bir bādir şemem yegdür
- 4 Menāfi'den eşer yōḳdur ne rūhānī ne cismānī
Zemānuñ ādeminden benc-i bī-rūhūş-şanem yegdür
- 5 El açmaḳdan tu'amkāre telh-dest olmaḳ evlādur
Beli bahşis-i Eş'ab'dan yine şıfr-ı raḳam yegdür
- 6 Lisān-ı hāl-ile hem-derd olup giryān olur bāri
Dili añlatmayan eşhāşdan meşḳ-ı ḳalem yegdür
- 7 Cihānda bir deninüñ sāye-i luḫfında olmaḳdan
Şināsī baña ḳarb-ı ḫayme bir arz-ı 'adem yegdür

XXVI

Mef'ülü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Geh 'arz ider cemālini geh der-niḳāb olur
Bu gösterişle hālimüz āhir ḫarāb olur
- 2 Ben ḫāk-sāre zerrece yōḳ raḡbeti henüz
Bilmem o āfete aḡyār nice intisāb olur

G.XXV 18b

G.XXV 3a: Şâir, sanat yapmak için vezni bilinçli olarak eksik kullanmıştır.

G.XXVI 18b

XXV

- 1 Nimetinin balığından haftalarca karın açlığı üstündür. Suratsız doktorun devâ aramasından (da) verem ölümü daha üstündür.
- 2 Eğer bir müjdecî, banotu vermek suretiyle lütufta bulunacaksa buna itibar etme çünkü ayrılığı acı verir. Zaten rengarenk Mısır şekerinden utancından kıpkırmızı olmuş kişi daha üstündür.
- 3 Herkesin huzurunda (aruzun) kâmilini kesti. Baştanbaşa ustalıkla yapılmış hünerden şimdi birdenbire ortaya çıkardığım övünülecek bu şey daha üstündür.
- 4 Ne ahiret ne (de) dünya menfaatleri ile ilgili bir şey meydana getirmeyen zamane insanından putun cansız uyku vericiliği daha üstündür.
- 5 Azık sahiplerine el açmaktan eliboş olmak üstündür. Evet, Eş'ab'ın bahşişinden yine rakamın sıfırı daha üstündür.
- 6 Kalemî öğrenmek için yaptığı alıştırma, gönlü anlatmayan kişilerden üstündür. Hiç olmazsa (kalem) hal diliyle dert ortağı olup yaş döker.
- 7 (Ey) Şinâsî, benim için yokluk toprağı üzerine çadır kurmak, dünyada bir alçağın ihsanının gölgesinde olmaktan üstündür.

XXVI

- 1 Bazan yüzünü gösterir bazan (da) örtü içindedir. Böyle göstermeyle içinde bulunduğumuz durum sonunda virana (dönüştür).
- 2 (O güzelin) benim gibi perişana şu ana kadar ufacık bir istekli karşılması olmadığı halde başkaları (ona) nasıl kapılır, anlamıyorum.

- 3 Hürşid ü mâha seyr-i 'ızârın dirîg ider
Her vech-ile o şüh ne 'âlî-cenâb olur
- 4 Çeşmüñ hod-be-hod gehî sihri helâl ider
Gamzeñ füsün fitne de andan hicâb olur
- 5 Bahtı siyâh olınca Şinâsî bir âdemüñ
Tütiye dâm kırsa şikârî gurâb olur

XXVII

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Dil-i rüşenle ol kim şem'veş mahv-ı vücûd ister
Dilinde dâg u serde âteş ü farkında öd ister
- 2 Hâziz itsün yirin sînum gibi fart-ı tenezzûlden
O kim hürşid-i 'âlem-tâbveş evce şu'ûd ister
- 3 N'ola yaqsam süveydâ-yı derûnı micmer-i tende
Hayâli ol perinüñ da'vete teshîr-i 'ûd ister
- 4 'Alâmetdür duhûl-ı şâh-ı gâmdan şerhalar tende
Mücedded feth olan kişverde ta'yîn-i hudûd ister
- 5 Şinâsî aldı kâlâ-yı nedâmet nakd-i eşk-ile
O kim bâzâr-ı germ-i rûz-ı ferdâ içre sûd ister

XXVIII

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

- 1 Nigâh-ı dil-bere nergis mişâldür didiler
İki gözüm işidince didi vefihî nazâr

- 3 O Şuh (sevgili), her yönüyle çok haysiyetli (olduğu için) yanağının seyredilmesini güneŐe ve aya yasak eder.
- 4 (Senin) gözün arasına kendi kendine helal olan büyücülük(sihr-i helâl) yapar. Büyütlü gamzenden de fitne bile çekinir.
- 5 Őinâsf, bir adamın talihi kara olunca papağana tuzak kursa avı karga olur.

XXVII

- 1 Bedeninin insânî kusurlardan mum misali kurtulması için aydın gönülle (birlikte) ol. (Çünkü O), gönülde acı, başta ateş ve ayrılığında harâret ister.
- 2 O, dünyayı aydınlatan güneş gibi yükseğe çıkmak isteyeninin yerini mezarım gibi aŐađılamının en aşağısı etsin.
- 3 Kalpteki süveydâyı gövdenin buhurdanında yaksam ne olur? (Çünkü) o peri (gibi güzelin) hayalini çağırarak için ödağacını elde etmek gerekecektir.
- 4 Vücuttaki dilinmiŐ yerler, keder Őâhının içeri girmesinin iŐaretidir. (Çünkü) yeni fethedilen ülkede sınırları belirlemek gerekir.
- 5 Őinâsf, gözyaşı akçesiyle pişmanlık kumaşı aldı. Çünkü O, Kıyâmet Günü'nün sıcak pazarında kazanç ister.

XXVIII

- 1 Gönül götürren (güzelin) gözü için nergise benzer dediler. İki gözüm (onu) görünce “düşünmek lazım” dedi.

- 2 Tırâş iderse hatm zülfi ter ider rüyın
Miyân-ı 'ukde-i re's-i zenebde kaldı kamer
- 3 Dil aña karşı turur mı ki seng-i hâra dañi
Hadeng-i gamzeñe döymez anuñ da 'aklı keser
- 4 Dükendi fitne-i kaddüñ kıyâmeti irişüp
Hatıñdan itdi tecelli duñan âhir-i şerr
- 5 Dil olmuş ol saçı Leylâ'ya Kays-ı lâ-ya'kıl
Sözün şahîhi Şinâsî deliden uşlı haber

XXIX

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Benümle âşinâya gerçi ol dürr şimdi 'âr eyler
Yem-i eşküm anı eyyâm olur kim der-kenâr eyler
- 2 Kaçan gül-geşt-i gülzâra açılsañ ey gül-i ra 'nâ
Beni nâr-ı firâkuñ lâleâsâ dağdâr eyler
- 3 Recâ-yı iktihâl-i hâk-pây il dükçe sultânım
Niçün mir'ât-i tab'uñ baña izhâr-ı gubâr eyler
- 4 Neşâtımdan degül handem tırâş-ı süz-ı dildendür
Mü'essir olsa âteş şîşe kesb-i inkisâr eyler
- 5 İdüp çok âznâyiş ol kemân-ebür firâkıyla
Şinâsî şimdi âhum seng-i hâradan güzâr eyler

G.XXIX 19a

G.XXIX 4a handem: حندم

- 2 Yüzündeki tüyleri tıraş edince saçı yüzünü daha bir güzelleştirir. (Böylece) ay da (saçın) kuyruğunun baş düğümü arasında kalmış olur.
- 3 Süzgün bakışının okuna mermer taşının bile dayanamayacağını aklı kesen gönül, ona karşı durabilir mi?
- 4 Kavga gürültü sonrası (çıkan) duman, yüzündeki kıllardan ortaya çıktı. (Onun) sonu gelince (de) boyunun azdırıcılığı ortadan kalktı.
- 5 Gönül o Leylâ saçlıya aklını yitirmiş Kays olmuştur. (Ey) Şinâsî, sözün doğrusu deliden akıllı haber (alınır).

XXIX

- 1 Gözyaşımın denizi, onu günlerdir kucaklamasına rağmen o inci (gibi olan) güzel benimle tanışık olmaktan dolayı utanır.
- 2 Ey güzel gül, ne zaman gül bahçesi gezintisine çıksan ayrılığının ateşi beni lâle gibi yaralar.
- 3 Sultânım, ayağının toprağı(ndan) sürme çekmeyi arzu ettiğim halde tabiatının aynası niçin bana toz gösterir?
- 4 Gülüşümün (sebebi), sevinçten değil yürek yakan tıraş(ındandır). (Çünkü) ateş etkisini gösterince şişe kırılmaya başlar.
- 5 (Ey) Şinâsî, o kaşları yay gibi güzel olan (sevgilinin) ayrılığından çok tecrübem olduğu için âhım, artık mermerden bile geçer.

XXX

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Fıkr-i lebûile dil vaşuñı ricâdadur
Bî-çâre câyı fark idemez mest-i bâdedür
- 2 Mihrâb-ı ebruvâne teveccüh idüp görñül
Şaff-ı müjeñ içinde edâ-yı kazâdadur
- 3 Evvel Hümâ-yı zülfi dile sâye-bahş olur
İkbâl-i rûzgârıla şimdi mâ-sivâdadur
- 4 Pervâne meşreb olsa baña 'andelib dir
Dil murgı böyle derd-i hezâr âşinâdadur
- 5 Maşş-ı duhân-ı âha Şirâsî seyir idüp
Maşş-ı yâre süz-ı derûni ifâdedür

XXXI

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Dür iken vaşlm o mâhuñ dil nice takrîb ider
Kim ümîdin hem-firâş olsa yine tekzîb ider
- 2 Olma dil-dâde 'izârına hatın itse tırâş
Ebr ü hürşîdi bahârıñ birbirin ta'kîb ider
- 3 'Anberin bûy olduğı budur ki üstâd-ı kader
Dûde-i hatın o mâhuñ müşkden terkîb ider
- 4 Râgîb olmazdum vişâle lik vely fırsat diyü
Çeşmüñi mestâne gördükçe beni terğîb ider

XXX

- 1 Zavallı gönül, içki sarhoşu (olduğundan) yeri ayıramadığı (için) dudağının düşüncesiyle sana kavuşmayı dilemektedir.
- 2 Gönül, kaşlarının mihrâbına yönelerek kirpiğinin safı içinde zamanında yerine getiremediği borcunu ödemektedir.
- 3 Sevgilinin saçının devlet kuşu, önceleri gönüle sâhip çıkardı. Şimdi (ise) zamanın ikbali sebebiyle mâsivâdadır.
- 4 “Bülbül benim için pervâne tabiatlı olsa” diyen gönül kuşu, bunun gibi pek çok derde müptelâdır.
- 5 Şinâsî’(nin), ah dumanını emmeye gitmesi, sevgilinin isteğine gönülden yanma ifâdesidir.

XXXI

- 1 Gönül, o ay (gibi olan güzel)in kavuşması uzak iken nasıl yaklaştırabilir? Çünkü yatak arkadaşı olsa da yine umudunu yalanlar.
- 2 Yüzünü tıraş etse (bile) yanağına gönül verme. (Çünkü) baharın güneş ve bulutu birbirini takip eder.
- 3 Kader üstâdı (olan Allah), o ay (gibi güzelin) yüzündeki tüyleri miskten meydana getirdiği için kokusu anber (gibidir).
- 4 Sevgiliye kavuşmaya râğbet etmezdim ama peşpeşe çıkan fırsat diye (düşünüp) gözünü sarhoşçasına görünce isteklenirim.

- 5 Sâha-i kaşrı Şinâsi pâk ider bârân ü bād
Âh u girye âdemüñ ahlâkıñı tezhîb ider

XXXII

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Nihâfetden o dil kim rişteâsâ piç ü tâb eyler
Cihânda bir dîr-i yek-tâya âhîr intisâb eyler
- 2 'Acebdür müzilüñ virânırâ dil-beste bümâsâ
Hayâl-i hâl-i dil-ber girdüğü kalbi harâb eyler
- 3 Nemekden bâde hâlle istimâle itdüğü zâhîr
Lebüñ böyle melâhatla niçe hüsni-şarâb eyler
- 4 Kulûbe dâğ uran âteş-zebânuñ rûzgâr içre
Zebânın şem'-i meclisveş Hudâ pâ-der-rikâb eyler
- 5 Nezâketle leb-i şîñ-i yârı bûs mümkindür
Şinâsi n'eyleyem mâ-beyni eşküm şekker-âb eyler

XXXIII

Mefâ'îlün/Fe'îlâtün/Mefâ'îlün/Fe'îlâtün

- 1 Cefâyı tâli'üñ eyler o mâh-pâre degüldür
Netice kevkebüñ ey dil hele sitâre degüldür
- 2 Bu deñlü seng-i cefâya nice tahammül ide dil
Gönüldür ey büt-i hâtır-şiken mücârre degüldür
- 3 Şafâ-yı hâtırımız zülf-i şivekârufâ mevķûf
Felekde mimmetimiz luğ-ı rûzgâre degüldür

- 5 Şinâsî, rüzgar ve yağmurun saray avlusunu temizle(diği gibi) ah ve gözyaşı insanın ahlâkını süsler.

XXXII

- 1 O gönül, zayıflığı sebebiyle iplik gibi büklüm büklüm olur da sonunda dünyada eşsiz bir inciye bağlanır.
- 2 Ayak kaydırıcının vîrânesine baykuş gibi gönül bağlamak şaşılacak şeydir. (Zâten) gönül alan (sevgilinin) beninin düşüncesi, girdiği kalbi harâbeye çevirir.
- 3 Tuzun şarabı sirkeye çevirmesi konusunda kuşku yoktur. (Öyleyse) bu tuzlulukla senin dudağın nasıl güzel şarap yapabilir?
- 4 Allah, kalplere yara açan dokunaklı söz ve şiir söyleyenin dilini zaman içinde meclis mumu gibi ayağı üzengide eyler.
- 5 Sevgilinin dudağını öpmek, nâzik olmak (şartıyla) imkan dâhilindedir. Şinâsî, (o) iki şeyin arasını istemem (çünkü o zaman da) gözyaşımla olan dostluğum arasına soğukluk girer.

XXXIII

- 1 Ey gönül, (sana) eziyet eyleyen, ne yıldızın ne de o ay yüzlü (sevgilin) değil, tâlihindir.
- 2 Bu kadar eziyet taşına gönül nasıl dayansın? Ey gönül inciten put, (eziyet ettiğin) gönüldür, sürüncemede bırakmaya (dayanamaz).
- 3 Gönümüzün şenliği, cilveli saçına bağlıdır, dünyâda devrin ihsânına minnet etmeyiz.

- 4 Garaz vişâle tehâlûkden intizârıdır ancağ
Neşât-ı bâdeyedür meylimüz humâre degüldür
- 5 Bu deñlü dâğ-ıla pür-sine bir nigâhuña degmez
Neden teveccühün ey gönçe lâlezâre degüldür
- 6 'Aceb mi güş-ı kabûl açmasa sipihre dîl-i zâr
Bilür ki nağme-i bî-sâzı bir qarârda degüldür
- 7 Olur müşevveş ü âvâre 'âlem içre Şinâsî
Anuñ ki rabt-ı dili şavb-ı Kirdgâre degüldür

XXXIV

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Rûz-şeb cüş eyleyüp eşküm tseyyül üzredür
Selsebîl-i seyl-i 'ayn-ı dil selsebîl üzredür
- 2 Ganm degül olsa yiri ehl-i dilüñ şaff-ı ni 'âl
Şimdi hep 'âlem hilâlâsâ tenezzül üzredür
- 3 Kelbe dönse âsitânuñda n'ola ağyâr-ı dün
Ey melek şeyfân gâhice temeşşül üzredür
- 4 Pir olanda kâmet-i ham er kemâle dâlldür
Eyleyüp berçide a'mâlin taħammül üzredür
- 5 Çeşmin öpdürmez bizi nâkış diyü taz'if ider
Sâlim iken haste 'özr-ile ta'allül üzredür
- 6 Eglenürdüm dil ile şimdi Şinâsî ol daħi
Şu gibi pâyına bir servüñ temeyyül üzredür

G.XXXIV 20a

G.XXXIV 4a er kemâle: ار كاله

- 4 Can atmaktan maktsat, sevgiliye kavuşma beklentisidir. Ama bizim tutkunluğumuz, içkiden sonra gelen başağrısına değil, şarabın (verdiği) neşeyedir.
- 5 (Senin) bir bakışına, bu kadar göğüs dolusu acı değmez. Ey gonca, yönelişin niçin gül bahçesine değildir?
- 6 Zavallı gönül, feleğe râzı olma kulağını açmazsa bunda şaşılacak ne var? (Çünkü) uygunsuz ezgisinin bir düzende olmadığını bilmektedir.
- 7 Şinâsî, insanlar arasında düzensiz ve serseri görünür. Çünkü O'nun (da) gönül bağlılığı Allah'ın tarafına değildir.

XXXIV

- 1 Gece gündüz dökülen gözyaşlarım sele dönüşmüştür. Gönül gözünün seli ise selsebil olmuştur.
- 2 İnsanlar, şimdi hep hilal gibi indikleri (için) gönül ehlinin yerinin meclisin en aşağısı olması dert değildir.
- 3 Aşağılık düşmanlar, senin eşiğinde köpek gibi olsa ne olur? Ey melek (gibi temiz olan güzel) çünkü şeytan bazan (böyle) bir sûrette cisimlenir.
- 4 Yaşlılarda belin bükülmesi, kişinin olgunluğa erişip yükünü sırtına yüklenmek üzere olduğunu gösterir.
- 5 Bizi kusurlu diye zayıf gördüğü için gözünü öptürmez. (Onun) işi, sağlam iken hasta (etmek), suçun bağışlanması için (de) yalandan bahânelerle işten kaçmaktır.
- 6 (Ey) Şinâsî, gönül ile oyalanırken o da şimdi bir selvi boylunun ayağına yönelmek üzeredir.

XXXV

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Mişâl-i çeşm-i bülbül hün-ı 'uşşâk-ıla gül güldür
Şanurlar o gül-i âlün kabâsı çeşm-i bülbüldür
- 2 Ne hoşdur kâkülünde düd-ı âh u rişte-i cânım
Şanurlar rişte-bend olmuş mutarrâ saçlı sünbüldür
- 3 Memer-i eşkümi sinemde bir dağ-ı şirüh itdüm
Maḥabbet nahli evvel sâhili güldür karanfüldür
- 4 Yolında ḥâk olandan säye-i luḫfuñ dirig itmez
Benüm serv-i ser-efrazum 'aceb şâhib-tenezzüldür
- 5 Ğarâz geh pâyına geh dâmenine düşmeden yârufñ
Şirâsi vaşl için feth-i kelâma bir tevessüldür

XXXVI

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1 Leb-i şirni ki teb-ḥâleden âlüde olur
Bu gürisne dile bir sükkeri bâlüde olur
- 2 Ülfet itdi o kadar cevr ü cefâña cânım
Çıkmağ ister sitemünden kaçan âsüde olur
- 3 Farğ olunmaz eşer-i na'l ile naḫş-ı ebrü
Ruḫ-ı 'uşşâk o kadar pâyına fersüde olur
- 4 Nice takrîr ideyüm çekdiğümi zülfünden
Ki gülüde sühanum 'uḫdelenüp tüde olur

G.XXXV 20a

G.XXXV 5a dâmenine: دامننه Vezin gereği böyle okundu.

G.XXXVI 20b

XXXV

- 1 Kırmızı gül, bülbülün gözü gibi âşıkların kanı (yüzünden) gül (rengindedir). (O yüzden) onun elbisesini, bülbülün gözü zanneder.
- 2 Perçemindeki ah dumanı ve can ipliğim ne güzeldir. (Onu) iplik bağlanmış taze saçlı sümbül zannederler.
- 3 Sevgi fidanının kenarı önceden gül ve karanfille (dolu) olduğundan göğsümde gözyaşı pınarını pürüzlü (bir) bıçak ağzı yarası yaptım.
- 4 Yolunda toprak (gibi) olandan ihsanının gölgesini esirgemez. Benim başını yukarı kaldıran selvim, şaşılacak (derecede) alçakgönüllüdür.
- 5 Şinâsî, sevgilinin bazan ayağına bazan (da) eteğine düşmekten maksat, söze başlayabilmek için bir sebep bulmak içindir.

XXXVI

- 1 (Sevgilinin) uçuklamış olan tatlı dudağından bir şeker (vermesi) bu aç gönlü büyütür.
- 2 Bedenim o kadar zulüm ve eziyetine alıştı ki rahat etmediği sürece ondan kurtulmak istemez.
- 3 Aşıkların yüzü (sevgilinin) ayağına (toz sürmekten dolayı) o kadar yıpranır ki kaşın görüntüsü ile nal izi birbirinden ayırdedilemez duruma gelir.
- 4 (Senin) saçından çektiğimi nasıl anlatayım? (Çünkü) sözüm boğazımda düğümlenerek yığılır.

- 5 Haṭ-ı müşgînini görince Şinâsî o mehtûn
Âhuvânun ezilüp nâfeleri düde olur

XXXVII

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

- 1 Ol leyli saçun vuslatı me'mül degüldür
Ey dil koya mecnûnluğı ma'kül degüldür
- 2 Geldükçe hayâlün dile niçün bu tereddüd
Gam-hânemüz ol mertebe medhül degüldür
- 3 Râhuñda turup pâyını takbîl degüldür
Çendân bu revîş 'âşîka maqbül degüldür
- 4 Nesh eyleye şanma haṭı ahkâmını hüsnüñ
Maḥkûk-ı sine şer'-ile ma'mül degüldür
- 5 Bilmezlik idüp itme Şinâsî'ye tecâhül
Ma'lûm-ı kuluñ oldığı meçhül degüldür

XXXVIII

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Bir dilde fikr-i zülf ü hayâl-i vişâl olur
Şabr u şekîb kendüye h'âb ü hayâl olur
- 2 Ağyâr alup miyânunı ağuşa bî-ta'ab
Hikmet nedür ki baña gelince muḥâl olur
- 3 Pervânevâr gerdiş-i rüyuñ diler gönül
Şem'-i ruhuñ kaçan eşer-i meyle âl olur

G.XXXVII 20b

G.XXXVII 4b sine: سنه

G.XXXVIII 20b

- 5 (Ey) Şinâsî, ceylanların göbeğinden çıkan misk, o ay (gibi olan güzelin) simsiyah saçını görünce nafeleri ezilerek simsiyah çıra isi gibi olur.

XXXVII

- 1 Ey gönül, akla uygun olmayan tutkunluğu bıraksın. (Çünkü) o gece gibi karanlık saça kavuşmak mümkün değildir.
- 2 Gönle (senin) düşüncen geldiği zaman bu kadar tereddüt (etmemelisin). (Çünkü) tasa evimiz o kadar dile düşmüş değildir.
- 3 Yolunda bekleyen (âşığın amacı) ayağını öpmek değildir. (Çünkü) âşık için bu tarz o kadar makbul sayılmaz.
- 4 (Sevgilinin) yüzü, güzelliğın kanunlarını hükümsüz bırakır sanma. (Çünkü) yüreğın çelik kalemle kazılması şeriata göre işlenmemiştir.
- 5 Bilmezlik ederek Şinâsî'ye câhil gibi görünme. (Çünkü) insanların bildiği (şey artık) gizli değildir.

XXXVIII

- 1 Bir gönülde, sevgilinin saçının düşüncesi ve kavuşma hayali olursa sabır ve tahammül o kişiye rüyâ ve hayal (gibi uzak) olur.
- 2 Başkaları (senin) belini zahmetsizce kucaklarken bana gelince imkansız olmasının hikmeti nedir?
- 3 Yanağının mumu, şarabın etkisiyle kıpkırmızı olduğu zaman gönül, pervâne gibi yüz(ün çevresinde) dönmeyi ister.

- 4 Hattı benefşe kākūli sūnbūl 'izārı gül
Hakkā ki serv-kadd ne-'aceb hoş-hāl olur
- 5 Hāl-i dilūmden ağlar isem handeler ider
Bilmem Şināsi ol ruḥı āl ne de āl olur

XXXIX

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Farḳ-ı pür-dāğa hevâ-yı kākūl-i dil-ber eser
Şan karayıl tağlar başında ser-tā-ser eser
- 2 Her kaçan ol āsiyābi-şūḥ gendüm-gündür
Bir dakik ihām olur gönlümde bulgur eser
- 3 Āh-ı pey-der-pey baña hatṭuñdan irāş eyledi
Feyzdür evvel-bahāruñ kim şabā yir yir eser
- 4 N'ola reftāruñ görüp efzūn olursa āhımız
Kim kıyāmet kopsa 'ādetden füzūn yiller eser
- 5 Meyli saña [ki] Şināsi hiç o nahl-i ser-keşüñ
Bād-ı āhuñ var-ise gāyetle bālāter eser

XL

Mef'ûlū/Fâ'ilâtū/Mefâ'ilū/Fâ'ilün

- 1 Gönlüm egerçi gānzelerūñ āşinā bilür
Hercāydür nigāhı veli cā-be-cā bilür

G.XXXVIII 4b: Vezin gereği "و" kelimesi çıkarılmıştır.

G.XXXIX 21a

G.XL 21a

- 4 Yüzündeki tüyler, menekşe; perçemi sümbül; yanağı güldür. Doğrusu selvi boylu şaşılacak kadar iyi durumda olur.
- 5 (Ben) gönül derdi yüzünden ağladığımda (o) güler. Şinâsî, o kırmızı yanaklı (güzelin) ne kadar da hilebaz olduğunu bilemiyorum.

XXXIX

- 1 Gönül alan (sevgili)nin arzusu, sıkıntı dolu başın tepesine (öyle) eser (ki) dağbaşında hep karayel esiyor zannedersin.
- 2 (O) değirmen güzeli ne zaman buğday renkli olursa ince bir îham yoluyla benim de gönlüme bulgur (gibi kar yağar).
- 3 Birbirinin ardı sıra gelen ah, bana (senin) yüzündeki tüyler sebebiyledir. (Çünkü senin) ilkbaharın coşkunu olduğundan sabâ rüzgarı zaman zaman esebilir.
- 4 Ahımız, salınarak edâlı yürüyüşünü görünce fazla olursa ne olur? Çünkü Kıyâmet koparken aşkın rüzgarların esmesi âdettendir.
- 5 Şinâsî, çok yüksekte esen âhının rüzgarı çok fazla olsa bile o dikbaşlı fidanın sana meyli yok denecek kadar azdır.

XL

- 1 Süzgün bakışın her ne kadar gönlümü tanıdık bilirse de yer yer tanıyan bakışı (da) sebatsızdır.

- 2 Düşükçe yâde silsile-i zülfi dil-rübâ
Şeb-tâ-seher ne çekdüğümü bir Hudâ bilür
- 3 Âzâr-ı telh-i la'lüne râzi olur gönül
Bimâr-ı firkatüdüdür o mürrin devâ bilür

XLI

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Perişân olduğum zülfiñ perişân olduğındandır
Ciger-dâğ olduğum rüyuñ dirahşân olduğındandır
- 2 O gül-ruh gülmese giryân görünce ağlamazdum hiç
Benüm giryânlıgum ol gönçe handân olduğındandır
- 3 Kaçan ilkâ-yı âb itseñ çıkar hâkister-i nâruñ
Gubâr-âlûde âhum dide giryân olduğındandır
- 4 Dönerseñ semt-i agyâre senüñ-çün bi-vefâ dîrler
Huyuñ hercâyi olmak böyle gerdân olduğındandır
- 5 Bu piç [ü] tâb evzâ'-ı perişânı Şinâsi'nüñ
O mâhuñ serde destârı perişân olduğındandır

XLII

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

- 1 Teveccüh itmesi çarhuñ kıyamına degmez
Şu'üd-ı rütbesi [de] irti'âb-ı kâmina degmez
- 2 Benüm mezâkuma nisbetle bâde-i ümmîd
Hırâş-ı cân-la efkâr-ı hâmina degmez

G.XL 2b Hudâ: حداء

G.XLI 21a

G.XLII 21b

- 2 (Sevgilinin) gönül kapan saçının zinciri gönle düştüğü zaman geceden sabaha kadar neler çektiğimi sadece Allah bilir.
- 3 Gönül, dudağının acısının incitişine rıza gösterir. (Çünkü) o, ayrılığının hastası (olduğundan) o acıyı ilaç zanneder.

XLI

- 1 Kederli olmamın sebebi, saçının dağınık olmasıdır. Bağrı acılı olmam ise yüzünün parlaklığındandır.
- 2 O gül yanaklı güzel (keşke) hiç gülmese. (Çünkü onun) ağladığını görünce (ben de) ağlamıyorum. Benim ağlamamın sebebi, o goncanın gülüyor olmasındandır.
- 3 Ateşe su dökünce nasıl kül ortaya çıkarsa benim ahımın (da) toza bulaşmış olması, gözün ağlıyor olması sebebiyledir.
- 4 Yabancıların tarafına dönersen senin için vefâsız derler. (Halbuki) dönmenin sebebi, böyle hercâyî yaratılışlı olmandır.
- 5 Şinâsî'nin bu sıkıntılı karışık halleri, o ay (gibi olan güzelin) başındaki tülbentin dağınık olması sebebiyledir.

XLII

- 1 Feleğin teveccüh etmesi, ayağa kalkmasına; rütbesinin yükselmesi de emelinin ürkmesine değmez.
- 2 Benim zevkime göre ümit içkisinin yürek paralayıcı boş kuruntularına hiç gerek yoktur.

- 3 Ümîd-i nâmla şad-ı hayf rû-siyâh olur
Sevâd-ı faşş-ı nigîn kesb-i nâmına degmez
- 4 Humâr-ı derd-i ser-i 'uzli câh-ı dünyânuñ
Mey-i garûrla ser-şâr câmına degmez
- 5 Alınmaz oldu Şinâsî duvâmdan şemme
Şemim-i gönçe-i rif'at zükâmına degmez

XLIII

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Dil-i şikeste-hâtır kâkülünden ârzü tutmaz
O bir âyinedür kim pârelenmişdür rûfû tutmaz
- 2 'Aceb mi inkisâr-ı hâtırımdan eşk-riz olsam
Şikeste şişemüñ hâli budur cevfinde şu tutmaz
- 3 Temâşâdur garâz bûs-ı 'izâr-ı yâr müşkildür
Bu ki hic dâğ pür-dil olmasa 'aşk lâle bû tutmaz
- 4 'Aceb kırdı geçürdi ârzü-yı la'li 'uşşâkı
Nedür bu tünd-neş'e bâde kim câm u sebû tutmaz
- 5 Şinâsî âstîn-i nâze çekdi dest-i ümmîdi
Siyeh-kâse sipihrüñ h'vânına her giz kedû tutmaz

XLIV

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Geçer gânzeñ ten-i şad-pâre-i efgârdan dönmez
Firengî tîgdür güyâ ki cevherdârdan dönmez

- 3 Yazıklar olsun ki yüzük taşı, şöhret olma ümidiyle kara yüzlü olur. (O yüzden) nam kazanmasına hiç gerek yoktur.
- 4 Dünya mevkisinin kendi kendine yaşama baş derdinin sersemliği, aldatıcı şarapla ağzına kadar dolu kadehine değmez.
- 5 (Ey) Şinâsî, baş dönmesinden çok az şey bile eksilmediği (halde) yücelik goncasının güzel kokusu için nezle (olmak) gereksizdir.

XLIII

- 1 Mahzun gönül, perçemine istek duymaz. (Çünkü) o, parçalanmış bir aynadır (ve) yama tutmaz.
- 2 Kalbimin kırılması sebebiyle gözyaşı döksem bunda şaşılacak ne var? (Çünkü) kırık şişe içinde su tutmaz.
- 3 Maksadım (sadece) seyretmektir, (çünkü) sevgilinin yanağını öpmek çok güçtür. Zaten aşkta gönül dolusu acı olmasaydı lale de koku tutmazdı.
- 4 Kadeh ve şarap testisinde durmayan bu sert, keyifli şarap nedir ki kırmızısının isteğinin bütün âşıkları kırıp geçirmesi hayret vericidir.
- 5 Şinâsî, ümit elini naz (esvabının) koluna çekti. (Çünkü) siyah kâse (gibi olan) feleğin tepsisi her zaman kapak tutmaz.

XLIV

- 1 Elmaştan (bile) çekinmeyen Frenk kılıcı gibi (olan) yan bakışın, yaralı, parça parça olmuş ten(in) içine işler.

- 2 Mevâ'ide şebâtı zâhir olmağdur 'alâmâtı
O kim rûz-ı ezelde itdügi ikrârdan dönmez
- 3 Göñül bu şeş-cihetden rû[y]-gerdân oldı ammâ kim
Ne hâletdür muâf-ı kûçe-i dildârdan dönmez
- 4 Ne deñlü olsa ser-geşte kebüterveş hezâr-ı dil
Hayâl-i zülf ü fikr-i turre-i tarrârdan dönmez
- 5 Şinâsî çün döner destâr-ı âluñ arzûsıyla
Kebâb olsa yine ol âteşin destârdan dönmez

XLV

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Dil-i üftâde tut kim havf idüp dâmânuña düşmez
Beni pâ-mâl idüp böyle tegâfûl şânuña düşmez
- 2 Olurken gönçe vâye mâye-i kânideki cûdan
Neden giryânlıgum hiç gönçe-i handânuña düşmez
- 3 Belâdur yıldızı düşkünlere 'âlî-cenâb olmağ
Göñül küyında ümmid-i vatan iz'ânuña düşmez
- 4 Vücûdi kalmasa bir ahkerûñ bi-dûd olur elbet
Şinâsî böyle ah itmek dil-i süzânuña düşmez

XLVI

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Gûş-ı 'uşşâka peyâm-ı yâr olur her bir nefes
Şavt-ı mürğ oldı ser-i Kays üzre âvâz-ı ceres

G.XLV 22a

G.XLV 4a ahkerûñ: احكرك

G.XLVI 22a

- 2 (Onun) alâmetleri, vâdettiği sözden vazgeçmemesinden bellidir. Çünkü o, başlangıçta verdiği sözden dönmez.
- 3 Gönül bu altı cihetten yüz çevirdi fakat gönül alan (sevgilinin) sokağının etrafında sürekli dolaşması nasıl izah edilebilir?
- 4 Gönül bülbülü, güvercin gibi ne kadar başı dönmüş olsa da sevgilinin saçının ve yankesici saç lülesinin düşüncesinden vazgeçmez.
- 5 Şinâsî, kırmızı tülbentinin arzusıyla dönmektedir. (Çünkü) kebab olsa (bile) yine o ateşli tülbentten vazgeçmez.

XLV

- 1 Çâresiz gönül, korktuğu için eteğine düşmediğini farzedelim. Beni ayaklar altına alıp (da) anlamamazlıktan gelmen sana yakışır mı?
- 2 Kinayeli söz söyleme gücünün (oluşturduğu) akarsudan gonca nasip olurken niçin benim ağlamaklı oluşum, senin gülen gonca (gibi olan yanağına) yakışmaz.
- 3 Cömertliğinden bahtsızlara (nasip olan) belâdır. (O yüzden) gönül köyündeki vatan özlemine sen anlayamazsın.
- 4 Bir ateş korunun varlığı kalmazsa elbette dumanı (da) çıkmaz. Şinâsî, böyle feryât etmek (de senin) yanık gönlünün yapacağı şey değildir.

XLVI

- 1 Âşığın kulağına (gelen) her bir nefes, sevgiliden bir haberdir. (O yüzden) kuş sesi, Kays'ın başının üstünde çingirak sesi (gibi) oldu.

- 2 Dām-ı zülf-i yârdan ey mürğ yokdur halâş
Var yûri âzâdelikden rişte-i ümmîdi kes
- 3 Âhum artar bağrumı deldükçe peykân-ı müjeñi
Keşret-i sūrâhdandır nâye tündi-i nefes
- 4 Zülfüne mâ'il dil-i bîmâre hattıñ istemez
Bir şikeste mürğa şahrâdan müferrihdur kafes
- 5 Hem- 'inân itdüm Şinâsi eşheb-i tab'urn ile
'Özr-i lengi eyledi pâ-dâşlıkda feres

XLVII

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Meger dil nakl-i cevri-yâre kaçd-ı 'arz-ı hâl itmiş
Yüzün döndi beni gördükde ol meh intikâl itmiş
- 2 Dil-i hâki şikest itmekle çeşmüñ yine geşt eyler
O bed-mest sine mu'tâdını kiser-i sıfâl itmiş
- 3 'Aceb sebîl sirîşküm küy-ı yâre cezr ü medd eyler
Meger kim hâk-i râhım dîde kaçd-ı iktihâl itmiş
- 4 Kanâ'at eyledi dil bûs-ı naķş-ı keş-i dil-berle
Anuñçün hâk-pâyında yirüm şaff-ı mi'al itmiş
- 5 Şinâsi'ye urup zaħm-ı nev-i peykân-ı müjgânı
Yine bir gönçe ile hâtırın ol gül su'al itmiş

G.XLVI 2b âzâdelikden: ازاد لکدن

G.XLVII 22a

- 2 Ey (gönül) kuşu, sevgilinin saçının tuzağından kurtuluş yoktur. (Sen de) artık umut ipliğinden kurtulmaktan vazgeç.
- 3 Kirpiklerinin temreni bağrımı deldikçe âhım artar. (Çünkü) kamaşa nefesin şiddetli (üflenmesi), deliğinin fazlalığındandır.
- 4 (Senin) saçına düşkün olan hasta gönle yüzündeki tüyler gerekmez. İncinmiş bir kuş için kafes, kırdan (daha) iç açıcıdır.
- 5 Ey Şinâsî, tabiatımın beyaz atıyla atbaşı tuttuğum halde at, bu arkadaşlığa topallığımla özür olarak gösterdi.

XLVII

- 1 Gönülün, sevgilinin eziyetini anlatması ne halde olduğunu bildirmek niyetiyle imiş. O ay (yüzlü güzel de) geçerken beni görünce bu konudan başka bir konuya geçti.
- 2 (Sevgili) yine toprak gibi olan kalbi kırmak için gözünü gezdirir. O fenâ sarhoş göğüs, kendisine düşkün olanı çömleğin kırılmış parçaları gibi yapar.
- 3 Gözyaşımın sebilinin sevgilinin oturduğu yere gelgit etmesi şaşılacak şeydir. Oysa ki göz, (onun) ayağının toprağını sürme çekmeye niyet etmekteymiş.
- 4 Gönül, gönül alan (sevgilinin) ayakkabısının resmini öpmekle yetindi. Onun için ayağının toprağındaki yerimi, meclisin en aşağısı eyledi.
- 5 O gül, kirpiklerinin temreninin körpe yarasını Şinâsî'ye vur(duğu halde) yine bir gonca ile hatırını sormuş.

XLVIII

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Pür-tâb iden beni o ruḥ-ı âteşin imiş
Bâ'ış bu piç ü tâba o çin-i cebin imiş
- 2 Tır-i nigâha nisbet-ile havfnâk idüm
Ammâ hadeng-i gamzeleri dil-nişin imiş
- 3 Dolâba döndi girye vü âh itmeden göñül
Devr-i felekde vâyemüz ancak enin imiş
- 4 Olup kenâre-gir yem-i şarf-ı âb-rû
Şimdi o vartadan dil-i nevmîd emîn imiş
- 5 İtdi esir-i 'aşk Şinâsi göñül beni
Müşkil belâ didükleri sū'-i karin imiş

XLIX

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Hayâl-i ebrüvân-ile meh-i neyden nişân olduk
O mâhuñ devr-i 'aşkında müşârün bi'l-benân olduk
- 2 Alışduk zaḥmına hamyâze-i hicrânını çekdik
Biz ol tır-i nigâha geh hedef gâhî kemân olduk
- 3 Görince tır-i müjgânın havâle eyler elbette
O kaşı yâya tâ böyle neden hâtır-nişân olduk
- 4 Bu deñlü piç ü tâb-ıla yine maḥv oluruz görseñ
O meh-tal'at ile hem-hâl meh-tâb ü ketân olduk

G.XLVIII 22a

G.XLVIII 2a havfnâk: حوفناك 2b hadeng: حدناك

G.XLIX 22b

XLVIII

- 1 Beni çok fazla harâretlendiren o ateşten yanağınmış. Bu ıstırâba sebep olan (da) alın buruşukluğunmuş.
- 2 Bakışının oku nispetinde korkardım ama süzgün bakışının oku güzelmiş.
- 3 Kaderde kismetimiz sadece inilti (olduğu için) gönül feryat ve figan etmekten dolaba döndü.
- 4 Yüzsuyu dökmekten (meydana gelen) dēniz, kıyıyı tutmuşken ümitsiz gönül şimdi o tehlikeden emindir.
- 5 (Ey) Şinâsî, gönül beni aşkın esiri yaptı. (Demek ki) çetin belâ dedikleri kötü arkadaşmış.

XLIX

- 1 Kaşların düşüncesiyle hilal gibi olduk. O ay (gibi güzelin) aşkı zamanında parmakla gösterilir olduk.
- 2 Biz o bakışı ok gibi olan (güzele) bazan nişan yeri bazan (da) yay olduk. (Çünkü) ayrılığının esnekliğini çektiğimiz için (onun) sıkıştırmasına alışkınız.
- 3 (Keşke) o kaşı yay (a benzeyen sevgilinin) bu kadar hatırında kalmasaydık. Elbette beni gördüğü zaman kirpiklerinin okunu üstüme salacaktır.
- 4 O ay yüzlü ile mehtap ve keten halli olduğumuzdan bu kadar eziyet ve ıstırapla yine perişan oluruz.

- 5 Şinâsî baht-ı üre dâc-ı gamm göstermedi hergiz
Mehâsâ gerdiş ittiñ gerçi seyyâh-ı cihân olduk

L

Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îl ün

- 1 Kâmetiyle o mehüñ dide-i gammâzına bak
Sidre-i bâğ-ı behiştüñ hele şah-bâzına bak
- 2 Heves-i zıll-ı ser-i zülfüñ ile evce çıkar
Bâl-i himmetle Hüma'nuñ hele pervâzına bak
- 3 Gayra luftı belki nâz ola diyü eyler imiş
O mehüñ luftını gör baña olan nâzına bak
- 4 Bende-i halka-begüş ol dir imiş ehl-i dile
Felegüñ perde-bürüd nağme-i nâ-sâzına bak
- 5 Hışm-ıla bakması da hüsn-i nazardur yâruñ
Sen Şinâsî o mehüñ dide-i gammâzına bak

LI

Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îl ün

- 1 Dūd-ı âhn zabt ider bir dil perişân görmedük
Bir gubarı zâhir olmaz künc-i virân görmedük
- 2 Çin-i hod-pişanı bini olur ser-i cûnda
Hiç hilâl-i guresi yok mâh-ı tabân görmedük
- 3 Gül şiküfte olıcağ pek hâr-ı dâmen-gir olur
Şâhid-i bâzardan bir pāk-dâmen görmedük

- 5 Şinâsî, gerçi ay gibi dönüp dünyayı dolaştık (ama) kara tâlih hiçbir zaman gam hizmetçiliği yaptırmadı.

L

- 1 O ay (gibi olan güzclın) boyuna ve fitneci gözüne bak. Helc cennet bağı kirazının gösterişlisine bak.
- 2 (Senin) siyah saçının ucunun gölgesi arzusuyla yükseklerle çıkan Hümâ kuşunun himmet kanadıyla uçuşuna bak.
- 3 Başkalarına, naz olur ümidiyle iyi muamelede bulun(an) o ay (gibi güzclın) ihsanını gör; (bir de) bana yaptığı cilveye bak.
- 4 Gönül ehline kulağı halkalı köle ol diyen feleğin perde soğutucu uygunsuz czgisinc bak.
- 5 Şinâsî, sen o ay(a benzeyen güzcl)in fitneci gözünü görüyor musun? (Yoksa) sevgilinin öfkeyle bakması bile güzel bir bakıştır.

LI

- 1 Ahının dumanını idâresi altına alan bir gönlün kederli olduğunu görmedik. Tozu görünmeyen yıkık bir köşe (de) görmedik.
- 2 Karanlığın ucunda kendi alın çatıklığı görünen (ve) hiç güz hilali olmayan parlak bir ay görmedik.
- 3 Gül açılmış olunca eteğe yapışan diken çok olur. (Ama) orta malı güzelden hiç namuslusunu görmedik.

- 4 Çifreñürken 'aksi mir'ât-ı taşavvurda 'aceb
Şâhid-i maşşûdî hâricde nümâyân görmedük
- 5 Hikmet üzre hâk ile âb ihtilâf eyler iken
Zâhid-i huşkı ne hoş bir kerre giryân görmedük
- 6 Şüret-i divâr olur varan maşşâm-ı hayrete
Biz o meclis içre bir taşvîr-i handân görmedük
- 7 Hâk-i râhın dîdeye âlûde çekdi hep şabâ
Biz Şinâsî şâf bir kuhl-i Şifâhân görmedük

LII

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Yapışduñ dâmenine hâk-pâ-yı dil-bere düşdüñ
Gönül gâyet 'ulüvv-i kevkebün var ey yire düşdüñ
- 2 Kim isterdi seni bilsem ki ey sevdâ-yı zülf-i yâr
Neden baht-ı siyâhuñ sevğine uyduñ sere düşdüñ
- 3 Meşâmm-ı cânı tîb-i kâkül-i dil-berle pür itdüñ
Şabâ ne rûzgâr esdi yine bu illere düşdüñ
- 4 O şühûñ çarb-ı müjgârı meger pek cânuñra geçdi
Dahi derdüñ ne ey süsen varduñ hancere düşdüñ
- 5 Zemânlardur Şinâsî bi-kes olmuşduñ henüz ammâ
Veliyy-i ni'met-i sâkı-i bende-pervere düşdüñ

G.LI 5b huşk: حشك ; hoş: حوش

G.LI 6b handân: عنوان

G.LII 23a

G.LII 2a sevdâ-yı zülf-i yâr: زلف سوداي يار

- 4 Arzu duyulan güzelin aksi tasavvur aynasına yansırken ne gariptir ki (kendisini) dışarıda hiç göremedik.
- 5 Su ile toprak bile bir hikmetle karışırken kaba sofunun bir kez ağladığını görmememiz çok hoştur.
- 6 Şaşkınlık makamına varan duvara benzer. (Çünkü) biz o mecliste gülen bir çehre görmedik.
- 7 Şinâsî, sabâ rüzgarı, yol toprağını göze hep bulaştırdı (da) biz saf bir İsfahan sürmesi görmedik.

LII

- 1 Gönül alan (sevgilinin) eteğine yapışınca ayağının toprağına düştün. Ey gönül, yıldızının yüceliğı o kadar çok olmasına karşı yere düştün.
- 2 Ey sevgilinin saçının sevdası, sanki seni isteyen varmış gibi kara talihin önüne düşüp başa düştün.
- 3 (Ey) sabâ rüzgarı, gönlün burnunu gönül alan (sevgilinin) perçeminin güzel kokusuyla doldurdun (da) hangi rüzgar esti (ki) yine bu illere düştün.
- 4 Ey susam, o şuh (güzelin) kirpiklerinin çarpması canına kadar geçtiğı halde derdin nedir ki gidip (bir de) hançere düştün.
- 5 (Ey) Şinâsî, uzun zamandır kimsesiz idin ama köle besleyen sâkînin velinimetine henüz düştün.

LIII

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

- 1 Bâz-ı şabrın 'aşıkā geh táb táb itmek gerek
Çok hayâl-i kâkül ile piç ü táb itmek gerek
- 2 Eşk-i hüninüm görünce telh-güftâr oldı yâr
Gâlibâ ağıyâr o mâhı şekker-âb itmek gerek
- 3 Teşne cüy-ı bâde-i 'aşkı o mest-i nahvetüñ
Dâ'imâ laht-ı cigerden ter-kebab itmek gerek
- 4 Hıdmete şevk-ile dâmen-der-meyân itmek degül
Yâr teşrif itdiği şeb terk-i h'vâb itmek gerek
- 5 Tâki âmed-şüd Şirâsî küyma ümmid ile
'Arz-ı dil-h'vâh ile ol meh bir cevâb itmek gerek

LIV

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Ziyâd eylerse zülfün n'ola táb-ı şem'-i ruhsârüñ
Şu'a'-ı şeb-çirâğ arturmadur kârı şeb-i târuñ
- 2 Kıyâmet kâ'im olmaz mı ağarsa şafha-i hattüñ
Tırâş itme hazer ey serv-çadd hatt-ı siyehkârüñ
- 3 Gözüm dört oldı bir kerre düçâr olmak ümidiyle
Vücüh-ile doruğa çıkdı va'd-i seyr-i didârüñ
- 4 Senüñle başa çıkmak mümkün ey zülf-i siyeh ammä
Katı zâlimdür o kâkül dinen yâr-ı kafâdârüñ

LIII

- 1 Âşığın sabır oyununu bazan kıvrım kıvrım yapmak gerek. Perçemin düşüncesiyle (de) çok sıkıntı vermek gerek.
- 2 O ay (a benzeyen sevgiliyi) büyük bir ihtimalle başkaları kırmış olmalı ki sevgili kanlı gözyaşımı görünce acı söz söyledi.
- 3 O kibir sarhoşunun aşk şarabı ırmağı susamışını her zaman ciğerden kopma taze kebab yapmak gerekir.
- 4 Âşık için keyifle hizmete hazır olmak yerine sevgilinin geldiği gece uykuyu terk etmek (daha) gereklidir.
- 5 Şinâsî, sevgilinin bulunduğu yere gelip gidene kadar o ay (gibi sevgiliye) gönül dileği ile cevap vermek daha iyidir.

LIV

- 1 Saçının, yanağının mumunun parlaklığını artırması doğaldır. (Çünkü) karanlık gecenin işi, gece parlayan yakutun ışınlarını artırmaktır.
- 2 Ey selvi boylu, kötü işler yapan ayvatüyelerini sakın tıraş etme! (Çünkü) senin hattının sayfasının ağarması, Kıyâmet anlamına da gelmez mi?
- 3 Sevgilinin dolaşmak için verdiği söz bütün boyutlarıyla doruğa çıkınca bir kere yakalamak ümidiyle gözüm fal taşı gibi açıldı.
- 4 Ey siyah saç, seninle başa çıkmak mümkün ama o perçem denilen kafadar dostun çok zâlimdir.

- 5 Şināsives göñül her şeb neden encüm-şümâr olduñ
Senüñ de varsa ol meh-pâredür yâr-ı cefakârüñ

LV

Mef 'ûü/Mefâ 'ilü/Mefâ 'ilü/Fe 'ûl ün

- 1 Ne mâ'il-i tecrid ü ne meftün-ı libās ol
Tārācger-i elbise-i cism ü havās ol
- 2 Peşmine-i şad-pâre gibi sineñi şerh it
Şüfi yeter âvāze-i evşāf-ı belās ol
- 3 Hedm eyle yüri hāne-i merbū'-ı vücūdı
Şahrāya çık āzāde-i zilzāl-i hirās ol
- 4 Ten-perver olan oldu garik-ı yem-i hüsrān
Gel sähile çık hiffet-ile berver-i häss ol
- 5 Ferş-i reh olup hazret-i Monlā'ya Şināsī
Hāk-i derine vaz'-ı cebin ile sipās ol

LVI

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

- 1 Kimselerden bir içim şu arzū itmez göñül
Feyz-i Hākğdan gayra şarf-ı āb-rū itmez göñül
- 2 İnhirāf-ı istikāmet ilübāsından kaçır
Şanma 'acbünden bu halka ser-fürü itmez göñül
- 3 Öyle bir dümgāhdan deryūze eyler kim eger
Māh-ı nev keckül olup inse sebū itmez göñül

- 5 Gönül, Şinâsî gibi niçin her gece yıldızları sayarsın. Senin de eziyet eden bir sevgilin varsa o ay parçasıdır.

LV

- 1 Ne soyunma heveslisi ne de esvap düşkünü ol. Duygu ve beden elbisesinin yağmacısı ol.
- 2 (Ey) sofı, yüz parçalık sofı elbisesi gibi göğsünü aç, yeter (artık) giydiğin elbisenin vasıflarına uygun ol.
- 3 Yürü, vücûdun köle evini yık! Sahrâya çık ve korku zelzelesinden kurtul.
- 4 Bedeni koruyan, yokluk denizinde boğuldu. Gel sâhile çık ve his besleyici ol.
- 5 Şinâsî, Mevlânâ hazretlerinin yolunun döşemesi olarak kapısının toprağına alın koyduğına şükret.

LVI

- 1 Gönül, kimseden bir içim su istemez (ve) ilâhî feyizden başkasına yüzşuyu sarfetmez.
- 2 Gönülün, bu halk bağırdığı için baş eğdiğini zannetme. (O), doğruluktan sapmaya başlamasından çekinir.
- 3 Gönül, öyle bir kuyruk yerinden dilencilik eylediğı halde eğer hilal çanak olup inse (onu) şarap kabı (bile) yapmaz.

- 4 Ehl-i dünyâ ile ülfet eyler ammâ bi-niyâz
Lâlenüñ nağşın görüp ümmîd-i bû itmez göñül
- 5 Çünki ma'nâda Şinâsî cümlesi yek-rengdür
Anuñ-içün fark-ı aḥbâb ü 'adû itmez göñül

LVII

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Kesilmez oldı şimdi-rûz-şeb eşk-i firāvānum
Şuyın buldurdı āḥir ağlamakda çeşm-i giryānum
- 2 Nizârî-i firâkuñla tenüm bir mûya dönmüşdür
Virür bir deste zülfe gibta aḥvâl-i peñşānum
- 3 Beni ḥâke düşürdi şöyle baḥt-ı nâ-müsâ'id kim
Reh-i küyuñda piçide olur pâyuma dāmānum
- 4 Helâke bir ramaḥ var yâr-ı cânuñ intizârıyla
Şabâ sende ḥaber yok mı 'aceb çıkmaz m'ola cânum
- 5 'Ubüdiyyet idenler nâ'il-i vaşlum olur dirseñ
Şinâsî kendi bendeñ mi degül devletli sultānum

LVIII

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Dāmenümden eşk olur silsem yine müjgānlarum
Devr-i dā'imdür benüm fevvāre-i çeşm-i terüm
- 2 Şüretâ bir ḥāküm ammâ ḥasret-i ḳaddüñ ile
Āḥ idersem çeşm-i çarḥa kuḥl olur ḥākisterüm

G.LVII 23b

G.LVIII 24a

G.LVIII 2a ḥāküm: حاكم ; 2b ḥākisterüm: حاكسترم

- 4 Gönül, ihtiyacı olmadığı halde dünya halkıyla ahbaplık kurar ama lâlenin resmini görmesine rağmen kokusunu arzu etmez.
- 5 Şinâsî, aslında hepsi sözüntün eri olduğu için gönül dost ve düşmanı birbirinden ayrı tutmaz.

LVII

- 1 Ağlayan gözüm, ağlama işini düzenine koyduğu (için zaten) çok fazla akan gözyaşım gece gündüz kesilmez oldu.
- 2 Senden ayrılmanın verdiği zayıflıkla bedenim kıla döndü(ğü için) bir deste saç perişan halime gıpta eder.
- 3 İşi zorlaştıran tâlih, beni toprağa düşürdüğü için (senin) semtinin yolunda eteğim ayağıma dolaşır.
- 4 Can dostunu beklemekten ölüme çok az kaldı. Sabâ rüzgarı, acaba canım ne zaman çıkacak, sende haber yok mu?
- 5 (Ey) nimet sahibi sultanım, Şinâsî senin bağlın değil mi ki (bana) kulluk edenler kavuşmaya nâil olur diyorsun.

LVIII

- 1 Benim sulu gözümün fısıkyesi durmadan döndüğü (için) kirpiklerimi silsem bile gözyaşı eteğimden akar.
- 2 Görüntüşte toprağım ama boyunun hasreti ile ah edersem ateşimin külü feleğin gözüne sürme olur.

- 3 Fıkr-i la'lüñ ile mey-nüş eyledükçe giryeden
Pür olur destürde yine bâde ile sāgarum
- 4 Şüret-i divâr görse ben zâ'ifi zann idüp
Fırkatüñde pürsiş itmekde bilenler peykerüm
- 5 İntizâr-ı merhem-i dîl-ber ağardup cismini
Penbezâr oldı Şinâsî sine de dâğ-ı müjem

LIX

Mef'ûlü/Mefâ'ilün/Mef'ûlü/Mefâ'ilün

- 1 Kaddüñ 'arz ideyüm yir yir dâğ-ı dil-i süzânüm
Germiyyetümi bilsün ol mihr-i dırahşânüm
- 2 'Aksin virür âgüş-ı cûya nihâl ammâ
Çendân dile meyl itmez ol serv-i hürâmânüm
- 3 Hâkisteri dağlasa pinhân olamaz aḥker
Âhurndan o meh bildi süz-ı dil-i nālânüm
- 4 Her dide-i bî-eşki 'aks-i ruḥı cây itmez
Bir şîşe-i ter ister ol gönçe-i ḥandânüm
- 5 İkrâr-ı vişâl itdi kizb ile Şinâsî'ye
Döndi yine va'dinden ol âfet-i devrânüm

G.LVIII 4b pürsiş: پورسیش

G.LIX 24a

G.LIX 2b hürâmânüm: حرمام

- 3 Dudağının düşüncesiyle şarap içtikçe, elimdeki kadehim ağlamaktan yine içki doldu.
- 4 (Benim) yüzümü bilenler, senden ayrıldığı zaman beni artık gördüklerinde (yüzümü) duvar zannederek sormaktadırlar.
- 5 (Ey) Şinâsî, gönül götüren (sevgilinin) merhemini beklemek ağarttığı için yüreğimdeki kirpik yarası pamuk tarlası gibi oldu.

LIX

- 1 Zaman zaman yanık gönlümün yarasını göstereyim ki o parlayan güneşim harâretimi anlasın.
- 2 Taze fıdan ırmağın kucağına (resmini) yansıtır da o salına salına yürüyen sevgili gönle o kadar meyletmez.
- 3 O ay (gibi güzel) inleyen gönlümün ateşini âhımdan anladı. (Çünkü) külü dağlayan ateş koru gizlenemez.
- 4 (Sevgilinin) yanağı, her yaşsız göze yansımaz. Benim o gülen goncam bir ıslak şişe ister.
- 5 Zamanın en güzeli olan sevgilim, Şinâsî'ye yalan söyleyerek kavuşmayı kabul etti. (Ama) verdiği sözden yine döndü.

LX

Mefâ 'ilün/Fe 'ilâtün/Mefâ 'ilün/Fe 'ilün

- 1 Tamâm hün-1 ciger ile reng-yâb oldum
Lebüñ hayâl iderek ser-te-ser şarâb oldum
- 2 Görüp raķīb ile cānâ hırāmuñı eridüm
İl içdi âb-1 hayâtı ben ise âb oldum
- 3 Ne sâyeñi görebildüm ne pâyuzı öpdüm
Yoluñda gerçi gehi âb u geh türâb oldum
- 4 Yanup yaķıldığım aġyâre 'arz ider ol mâh
Kebâb olup gam ile haşmet-i gül-âb oldum
- 5 Görür göziyle Şinâsi yine teġâful ider
Meger ki ġüşe-i çeşm-i nigâre h'âb oldum

LXI

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Lebüñ şevķiyle ser-dâġında bir la'1-i şemin buldum
Ser-i kühsâr-1 tende kân-1 cevher bir zemîn buldum
- 2 Murâdum zülf iken dil-beste oldum 'arız-1 yâre
Çemenzâr içre sünbül isteridüm yâsemîn buldum
- 3 İdüp ref'-i niķâb aldum dehân-1 yârden büse
Nihüfte dest-mâl-i âl ile ġüyâ nigîn buldum
- 4 Olup vâreste girdâb-1 nişâr-1 âb-rûdan dil
Ben ol şâhîb-nişin-i 'uzleti ġâyet kemîn buldum

G.LX 24a

G.LX 2a hırāmuñı: حرامکی

G.LXI 24b

LX

- 1 Ciğer kanı ile renk bulduğum artık yetişir. (Çünkü) dudağımı hayal ederek baştanbaşa şarap (gibi) oldum.
- 2 Ey sevgili, rakiplerimle salına salına gidişini görünce eridim. Hayat suyunu başkaları içti ben de suya kaldım.
- 3 Senin yolunda bazan su bazan (da) toprak olmama rağmen ne gölgeni görebildim ne de ayağını öptüm.
- 4 O ay (gibi güzel), yanıp yakıldığımı başkalarına anlatır. (Bu yüzden) gamla pişerek gülsuyu gibi inceldim.
- 5 (Ey) Şinâfî, gözüyle gördüğü halde yine görmemezlikten gelen resim gibi güzel sevgilinin gözücunda meğer uyku olmuşum.

LXI

- 1 Dudağının arzusuyla sevgilinin (bende açtığı) yaranın ucunda kıymetli bir la'î buldum. Beden dağının tepesinde (de) elmas madeni ocağı (olan) bir yer buldum.
- 2 Maksadım sevgilinin saçı iken onun yanağına gönül bağladım. Çimenlikte sümbül ararken yasemin buldum.
- 3 Yüz örtüsünü kaldırıp sevgilinin ağzından öpücük aldım. Sanki katlanmış mendil içinde kırmızı yüzük buldum.
- 4 Gönül, yüzü suyu saçmanın girdabından kurtul(duğu için) ben o yalnızlık köşesinde oturan kimseyi, pusuya gizlenmiş (gibi) gördüm.

- 5 Egerçi nâvek-i çeşm-i nigârı tünd-hû dirler
Hele ben tîr-i müjgânın Şinâsî dil-nişin buldum

LXII

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Hemân taraf-ı külelden seyr-i zülfe bir mecâl olsun
Levendâne saña destâr-ı kec kat kat helâl olsun
- 2 Dil-i sırdur havâya h'vâhiş-i vuşlat degül vâhî
Gelür meyl-i havâtır ister ise [de] muhâl olsun
- 3 Nedür vechi ki rû-gerdân olam mihrâb-ı ebrûdan
Bu pend-i nâ-revâ zâhid ne güne kec hayâl olsun
- 4 Eger itmezse irâş-ı gubâr âyine-i tab'a
Ço dil pâ-büs ümidiyle rehûnde pây-mâl olsun
- 5 Şinâsî mazhar-ı hüsn-i kabûl olmağ ricâsıyla
Dü-mağla' bir gazel başı eyle ammâ pür me'al olsun

LXIII

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Hemân çin-i cebinüñden göñül âsûde-hâl olsun
Şikenc-i kâkülinden çekdiğim kat kat helâl olsun
- 2 Münâsib olduğundan Kays'a Leyli-i siyeh-hâne
Göñül bir meh diler kim tak-ı ebrüsında hâl olsun
- 3 Bakılmaz 'aksine âb içre tâb-ı mihr-i hüsninden
Olnca mâh-pâre işte böyle bi-mişâl olsun

G.LXII 24b

G.LXII 4b pâ-büs: پاپوس

G.LXIII 24b

- 5 Şinâsî, (resim gibi güzel) sevgilinin gözünün okuna her ne kadar sert huyludur derlerse de ben özellikle kirpiklerinin okunu beğeniyorum.

LXII

- 1 Sana o levend gibi olan eğri sarık kat kat helal olsun. Keşke bir fırsat olsa da o anda külahın gözcundan saçını seyretsem.
- 2 (Âşığın) kavuşma arzusu boşuna değil sırlarla (dolu) gönül sebebiyledir. (Çünkü) imkansız olsa bile (âşıkta) bu tür gönül akışı olabilir.
- 3 (Onun) kaşının mihrabından yüz çevirmem için ne sebep var? Yakışksız nasihat eden zâhit, bu ne türlü bir çarpık hayal olabilir?
- 4 Gönül tabiat aynasına eğer toz getirmezse bırak, ayak öpme umuduyla (senin) yolunda çiğnensin.
- 5 Şinâsî, iyi bir sûrette kabul görmeye nâil olma dileğiyle iki matla'lı fakat mana dolu bir gazel yaz.

LXIII

- 1 Gönül, (senin) alın buruşukluğun sebebiyle rahat bir halde olsun. Perçeminin bükümünü yüzünden çektiklerim (de) kat kat helal olsun.
- 2 Kays'a kara evli Leylâ uygun olduğu için gönül, kemer biçimindeki kaşında ben olan bir ay (gibi güzel) ister.
- 3 Güzellik güneşinin ışığı (olan güzelin) sudaki yansımasına bakılamaz. (Eğer) ay parçası (gibi sevgili) olacaksa işte bunun gibi eşsiz olsun.

- 4 Gün olur säyveş ben hâksäre meyl ider elbet
Hemân ser-keşlik iden şimdi ol taze nihâl olsun
- 5 Henüz olmaz dil-i divâne kim gün-geşteden nevmîd
Hemân dârü'ş-şifâ-yı küy-1 dil-berde su'al olsun
- 6 Hayâl-i hazret-i şâhib-zemine beñzemez yine
Şinâsi fikriñ ister zülf-i dil-berveş hayâl olsun
- 7 Nice tanzir ola ol nazma kim aña nazir olmaz
Gerek silk-i güher olsun gerek 'ıkd-i le'al olsun
- 8 Veliyy-i ni'mete mümkün degül haqq bu ki pey-revlik
Garaz ancak hemân dergâhına bir 'arz-1 hâl olsun
- 9 Cenâb-1 neyyir-i çarh-1 kerem Râmî Efendi kim
Hüner maqbüldür ister ise zerre mişâl olsun
- 10 O deryâ-yı 'inâyet kim garîk-1 mevc-i luftıdur
Eger erbâb-1 câh olsun eger ehl-i kemâl olsun
- 11 İlâhi pertev-i zâtin mefârik üzere dâ'im kıl
Ki her dem säyesinde ehl-i dil âsüde-hâl olsun

LXIV

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Tir-i müjeñden olmadı hattuñla dil esen
Dikdün nişân toz koparana cefâda sen
- 2 Revnağ-fezâ-yı la'l-i lebün olsa n'ola hâl
Humret virür Süheyl 'akıka beyâz iken

- 4 Zamanı gelince ben(im gibi) hâli perişana elbette gölge misali meyleder. O anda dikbaşlılık eden şimdi o taze fidan olsun.
- 5 Gönül, gönül götüren (sevgilinin) bulunduğu yerdeki şifa evini soruştururken hâlâ kaybolmaktan ümidini kesmemiştir.
- 6 Şinâsî, düşüncen gönül alan (sevgilinin saçı gibi hayal olsa da yine yüce yeryüzü sahibinin hayalinin yerini tutmaz.
- 7 (Kendisine) tanzir edilemeyen o nazma gerek inci gerekse elmas dizisi benzetilemez.
- 8 Gerçek bu ki (o) nimet sahibinin izinden gitmek imkansızdır. Ancak hedefimiz bu şekilde dergahına hal beyanıdır.
- 9 Lütuf semasının şerefle cisimlenmiş nûru Râmi Efendi, zerre miktarı bile olsa (bütün) hünerleri hoş karşılar.
- 10 O, ihsan denizi olduğu için hem itibar sahipleri hem de olgunluk ehli lütuf dalgasının suyunda boğulurlar.
- 11 Ey Allahım, (O'nun) zâtının parlaklığını başın tepesi üzerinde sürekli kıl. (Bu sayede) gönül ehli her zaman onun gölgesinde rahat etsin.

LXIV

- 1 Gönül, yüzündeki kıllarla kirpiğinin oku yüzünden rahat edemedi. (Çünkü) sen, eziyet (konusunda) ün salmış olanlara (bile) nişan diktin.
- 2 (Yanağındaki) ben, dudağının kırmızısının güzelliğini artırsa ne olur? (Çünkü) Süheyl yıldızı, önce beyaz olan akik taşına kızılık vermiştir.

- 3 Def'-i sevâd-ı hatta egerçi vücüh çok
Cânâ tirâş-ı vechi yine cümleden hasen
- 4 Ser-menzil-i vişâle irişmek ümid idi
Hancer o belde olmasa 'uşşâka râh-zen
- 5 Maħcüb ider seni de Şinâsî gün ola kim
Baş-ı merâm-ı 'âlem iden Rabb-ı zü'l-minen

LXV

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Gerekmez būs leb-i kand olsa ol rûh-ı revânımdan
Netice acı sözlerle uşandım tatlı cânımdan
- 2 Kimüñle şalınur geşt eyledükçe şahın-ı gülzârı
Şabâ doğru haber vir başa ol serv-i revânımdan
- 3 Çekildi kavisâsâ türveş buhrâna düş olduk
'Aceb nâm ü nişâne yokdur ol kaş-ı kemânımdan
- 4 Dehânı hastesiyem gâibâne ey şabâ 'arz it
Şorarsa ol tabib-i cân eger derd-i nihânımdan
- 5 Elinden geldiği cevni dirig itmez Şinâsî'den
Şikâyet ol hilâl-ebrü müşârun bi'l-berânımdan

LXVI

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Olur âzürde-i dâğ-ı hevâdârı dil-i rüşen
Gerekmez külbe-i şâhib-i derdün şişeye revzen

- 3 Ey sevgili, birçok çehre yüzdeki tüylerin siyahlığını giderir ama senin yüzünün tıraşı herkesinkinden (daha) güzeldir.
- 4 O beldeki hançer, aşıklar için yol kesici eşkıya olmasaydı kavuşma mahalline erişmek umut dahilindeydi.
- 5 (Ey) Şinâsî, insanlara maksadını bahşeden minnet sahibi Allah, birgün seni de utandıracaktır.

LXV

- 1 Şeker dudaklı olsa da o yürüyen canımdan öpücük gerekmez. (Çünkü) acı sözlerle sonunda tatlı canımdan usandım.
- 2 (Ey) sabâ rüzgarı, bana doğruyu söyle! O yürüyen selvi, gül bahçesini gezerken kiminle salına salına yürür?
- 3 O kaşı yay(a benzeyen sevgiliden) daha meşhuru olabilir mi? (Çünkü) yay gibi çekilince ok gibi kedere nâil olduk.
- 4 Ey sabâ rüzgarı, o gönül doktoru gizli derdimden sorarsa şahsen tanımadığım halde ağzının hastası olduğumu bildir.
- 5 Şikayetim, elinden gelen (bütün) eziyetleri Şinâsî'den esirgemeyen o parmakla gösterilen hilal kaşlımdandır.

LXVI

- 1 Derd sahibinin şişeye benzeyen kulubesinde pencereye gerek yoktur. (Çünkü) parlak gönül, etrafı açık yerin (verdiği) acıyla incinir.

- 2 Sivâyile ta'alluḡ pây-bend-i sâlik olmaḡla
Olur üftâde-i çâh-ı 'anâşır haṡvede süzen
- 3 Gubâr-ı keşret olmaz çeşm-i vaḡdet-bîne renc-âver
Nazarda birdür aña kuḡl ile ḡâkister-i gül-ḡen
- 4 'Aceb mi her kibâruñ bir gül-endâm olsa hem-râzı
Vücûduñ mahremidür cümleden elbette pîrâhen
- 5 Elinden şerr gelenden ḡayr gelmek de muḡarrerdür
Dürüst eyler libâsın çâkimi dil-düz iken süzen
- 6 Dayanmaz âha gerdün keh-keşândan ursa da zimmir
Ki döymez dest-bürd-i gird-bâde tûde-i ḡurmen
- 7 ḡazer lâzım ḡarâmi-zâdeden isterse tıfl olsun
Eşer itmek de peykândan muzırdur nâvek-i süzen
- 8 ḡalâş olmaz kişi ebrâ-yı cinsuñ vaż'-ı serdinden
Gehi sühândan geh tüşeden âzürdedür âhen
- 9 ḡamâkatdur bürehne ḡalmamaḡ tedbirine düşmek
Dikilmişken vücûduñ câmesi bi-târ ü bi-süzen

LXVII

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Pîr ḡumâr olsa 'aceb mi çeşm-i mestânuñ gören
Mest olur elbet mey-i la'l-i dirâşânuñ gören
- 2 İmtidâd-ı va'd-i pey-incâzdan ḡayrı 'aceb
Var mıdur ey serv-ḡadd bir medd-i iḡsânuñ gören

- 2 İğne, başkalarıyla ilişki yoluna giren (sevgilinin) ayak bağı olmak için (her) adımda unsurların kuyusuna düşer.
- 3 Kesret tozu ile vahdeti gören gözü etkilemez. (Çünkü) itibar bakımından sürme ile külhan koru onun için farksızdır.
- 4 Her ince terbiyelinin sır arkadaşının bir gül boylu olmasında şaşılacak ne var? (Çünkü) gömlek elbette vücudu herkesten gizleyecektir.
- 5 Elinden kötülük gelen (kimse)nin iyilik etmesi de mümkündür. İğne, kalbe batabildiği gibi elbisenin yırtığını (da) düzeltir.
- 6 Felek, gökkuşağından ateş giyinmiş olsa bile âha dayanmaz. (Çünkü) harman yığını kasırganın kuvvetine dayanamaz.
- 7 Çocuk bile olsa piçlerden sakınmak gerekir. (Çünkü) iğnenin ucu, etki bakımından okun ucundaki temrenden (daha) zararlıdır.
- 8 Kişi, hemcinslerinin çirkin tavırlarından kurtulamaz. (Çünkü) demir, bazan törpüden bazan da baltadan incinir.
- 9 Beden elbisesi iğne ve ipliksiz dikilmişken çıplak kalmamanın çaresini aramak ahmaklıktır.

LXVII

- 1 Sarhoş gözlerini görenler, sersemlik çekseler bunda şaşılacak ne olabilir? (Çünkü) dudağının şarabını görenler elbette sarhoş olur.
- 2 Ey selvi boylu, acaba senin yerine getirmemek üzere verdiğin sözün uzunluğu dışında ihsanının uzunluğunu gören var mıdır?

- 3 Nâb şeker-h'vâb ile ta'bir eylediler o lebi
Ey meh-i mışr-ı bahâ rü'yâda hicrânuñ gören
- 4 Zann ider bâd-i şabâ açmak diler bir gönçeyi
Tündi-i âlämla tahrik-i giribânuñ gören
- 5 Başına çalsun felek mir'ât-ı mihr-i enverin
Aña harf itmez nigâhın rüy-ı tâbânuñ gören
- 6 Bir penî yemm içre zülfin şüst ü şü eyler di di
Dilde 'aks-i kâmet ü zülf-i perişânuñ gören
- 7 Çäk çäk itdi Şinâsi'veş giribân-ı dili
Mümiyânuñ üzre ol berçide-dâmânuñ gören

LXVIII

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Kaçan ey çeşm-i âhû eyleseñ gül-geşt-i şahrâ sen
Gazâlân şevk-ile dir birbirine dideler rüşen
- 2 O deñlü mihr-i ruhsârufıda tâbiş var ki bağıduğa
Olur âyinenüñ şürâb zâhir gird-i çeşminden
- 3 Gelirdi 'atse tâbından demâg-ı şahş-ı taşvîre
Cemâde nür-ı hürşid-i ruhuñ ger olsa tâb-efgen
- 4 'İzâr-ı âteşiniñden derûnum söyle germ oldı
Düşerse seyl-i eşküm içre sönmez ahker-i gül-ğen
- 5 Şinâsi intizâr-ı mağdemiyle ol cefakârufı
Bile ağlar benümle künc-i gâmda dide-i revzen

- 3 Ey güzellik ülkesinin ayı, dŖte senin ayrılığını görenler o dudağı berrak tatlı uyku (Ŗeklinde) ifade ettiler.
- 4 Acıların Ŗiddetiyle senin elbisenin yakasının oynadığını görenler (sanki) bir goncayı sabâ rüzgarının amak istediğini sanırlar.
- 5 Felek ok parlak gneŖinin aynasını baŖına alsın. (nk) senin parlak yüzünü görenler (artık) ona gözlerini evirmezler.
- 6 Gönülde boyunun ve dağınık saının aksini görenler bir perinin denizde saını yıkayıp temizlediğini zannettiler.
- 7 Beli kıl gibi ince olan güzelin üzerindeki toplanmıŖ eteği görenler ŖinâŖı gibi gönlün yakasını parampara ettiler.

LXVIII

- 1 Ey âh göz, kırdâ iek gezintisine ıktığın zaman gözler birbirine ceylan Ŗevkiyle ne kadar parlak olduğunu söyler.
- 2 (Senin) yüzünün gneŖi o kadar parlak ki ayna (sana) baktıka gzyuvarlağında gzyaŖı görünür.
- 3 (senin) gneŖe (benzeyen) yanağının parlaklığı eğer cansız varlıklara ıŖıltı verseydi resmedilen kiŖinin burnuna bu parlaklıktan dolayı aksırık gelirdi.
- 4 Gönlüm, yanağının yüzünden öyle kızgın oldu ki klhanın ateŖ koru gzyaŖımın seline dŖse sönmez.
- 5 (Ey) ŖinâŖı, o eziyet eden sevgilinin gelmesini beklemekten benimle beraber dert kŖesinde pencerenin gözü bile ağlar.

LXIX

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Güler ol gül kaçan kim dide giryân gösterür kendin
Belî bârân olınca gonçe handân gösterür kendin
- 2 Recâ-yı vuşlat itdükçe baña ol şüh ferdâyı
Dahi ikrârdan evvel peşimân gösterür kendin
- 3 Hâyâl-i zülf ü hattun dide-i pür-âbda güyâ
Gülü-ı şîşede sünbülle reyhân gösterür kendin
- 4 Yoluñda şu gibi bir şâf-dıldür merdüm-i çeşmüm
Egerci eşk ile âlüde-dâmân gösterür kendin
- 5 Şinâsi kâviş-i fikr-i leb-ile kân-ı çeşmünden
Çıkan her katre bir la'l-i Bedehşân gösterür kendin

LXX

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Hırâm it ey nihâl-i tâze kaddün nârvenlensün
Düşüp üftâdeler pâyına säyeñde çemenlensün
- 2 Hâyâlün gelmez oldı düşme bâri rüyını göster
Yeter ey Yûsuf-ı şânî gönül beytü'l-ğazenlensün
- 3 Dil-i sengin yâre tişe-i Ferhâd'ı yir itdi
Gönül şimdengirü Ferhâd'a varsun küh-kenlensün
- 4 Kõ düşsün câ-be-câ zülf-i kerem-girün 'izâr üzre
Ruhun geh sünbül-i ter gösterüp geh yâsemenlensün

LXIX

- 1 O gül(e benzeyen sevgili), ne zaman ağlayan bir göz kendini gösterirse o zaman kendisi de güler. Çünkü elbette yağmur yağınca gülen gonca kendisini gösterir.
- 2 O şuh (güzel), bana gelecekte kavuşma umudu verirken daha (bunu) açıklamadan önce kendisini pişman gösterir.
- 3 (Senin) ayva tüylerinle saçının yaşlı gözdeki görüntüsü, sanki sümbül ve reyhanın şişenin boğazındaki görüntüsü gibidir.
- 4 Gözbebeğim, gözyaşı yüzünden eteği bulaşık gibi görünürse de senin yolunda su gibi temiz yüreklidir.
- 5 Şinâsî, dudağının düşüncesinin kazıması (yüzünden) gözümün menbaından çıkan her damla kendisini Bedağşan yakutu (gibi) gösterir.

LXX

- 1 Ey taze fidan, salına salına git ki boyun karaağaç gibi salınsın. Âşıkların (da) ayağına düşüp gölgede çimenlensin.
- 2 Ey ikinci Yusuf, gönlümün Yusuf'u kaybeden Yakub'un çadırı (gibi olduğu) yeter (artık). Hayalin bile rüyama girmez oldu, hiç olmazsa yüzünü göster.
- 3 Taş yürekli sevgiliye Ferhat'ın külüngü yerleştiği için gönül bundan sonra Ferhad'a gidip dağ kazıcılığı öğretsin.
- 4 Bırak, asâlet saçan saçın yer yer yanak üzerine düşün ki yüzün bazan taze sümbül gösterip bazan (da) yaseminlensin.

- 5 Cüyüş-ı gam ko iskân eylesün virâne-i dilde
Şinâsi bir zemân da ol harâb-âbâd şenlensün

LXXI

Mef'ûlû/Fâ'ilâtû/Mefâ'ilû/Fâ'ilün

- 1 Yek-dîl olup benümle sirişküm mişâl-i cû
Ol servi cüst ü cû iderüz gamla sū-be-sū
- 2 Ey şâne sür yüzüñ yuri dāmān-ı zūlfine
Ser-rişte-i ta'alluķumı söyle mū-be-mū
- 3 Mecbūr olur mı turreñ-ile bu şikeste dil
Āyine pārelense kabūl eylemez raķū
- 4 Āmāde-i gubār-ı derūn olsun evvelā
İķbāl-i rūzgār olan vakfe arzū
- 5 Kāğid gibi derūnı nice naķşa müsta'idd
Ebnā-yı 'ālem oldı Şinâsi 'aceb dü-rū

LXXII

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Dil degüldür cāy iden ol gamze-i hūninde
Bir kebūterdür tūtuldı pençe-i şāhinde
- 2 Āyne virmek hatā[dur] el-hāzer ey ser-terāş
Rağm-ı yek-tāyı var-iken ol meh-i hōd-bінде
- 3 Dāmdan āzād olup kaldı kafesde mürğ-i dil
Terk idüp zūlfūñ yir itdi turre-i müşgінде

G.LXXI 26b

G.LXXI 3b: Vezin gereği "hiç" kelimesi çıkarılmıştır.

G.LXXII 26b

- 5 Şinâsî, bırak, gam askerleri gönlün harap olmuş yerinde yerleşsin. (Bu sâyede) biraz da o haraplıkla dolu yer şenlensin.

LXXI

- 1 O selviyi, benimle gönlü bir olan ırmak gibi gözyaşımınla dertli bir şekilde her tarafta arayıp sorarız.
- 2 Ey tarak! Git, sevgilinin saçının ucuna yüzünü sür (ve) ona asılı olduğumun ipuçlarını birer birer söyle.
- 3 Alın saçınla bu kırık gönlün hatırı alınabilir mi? (Çünkü) ayna kırıldıktan sonra özür dilemenin faydası olmaz.
- 4 Amaç, zamanın tâlihi olan bağlılığa önce gönül tozunu hazırlamak olmalıdır.
- 5 (Ey) Şinâsî, insanoğlunun gönlünün pek çok resme kağıt misâli istidatlı olması ne garip bir ikiyüzlülüktür.

LXXII

- 1 O kanlı yan bakışında yer eden gönül değil doğan pençesine yakalanmış bir güvercindir.
- 2 Ey berber, sakın, o kendini beğenmiş ay (gibi güzel)de benzersiz körlük varken ayna vermek kabalıktır.
- 3 Gönül kuşu, perçemini terk edip siyah saçının lülesine yerleşmekle tuzaktan kurtulup kafese geçmiş oldu.

- 4 'Akl eger 'ayn-i yakine irse kılmaz iştibâh
Câm-ı 'aynuñ birdür elbet dide-i kec-binde
- 5 Kâfiristâne esir olan Şinâsi çekmeye
Ol keşâkeş kim çeker dil kâkül-i pür-çinde

LXXIII

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 'Acebdür tîr-i müjgân 'arz ider her bir müselmâne
Var ise kâfir-i çeşmüñ yefiden geldi imâne
- 2 N'ola mâ'il isem zir-i hatında hâl-i cânâne
Dil-i Mecnün'a oldur şimdi Leylâ-yı siyeh-hâne
- 3 Göñül hâk olmadan memnün olur çün râh-ı aḥbâbe
Baña sâķi sifâl-i köhne vir yârâne peymâne
- 4 Añup Leylâ'yı Mecnün 'arza ḥaḥ çekmiş telâşından
Kalem yokdur n'ola ger söylese divâne yâbâne
- 5 Şinâsi seyl-i eşküñ pâyını böyle dolaşmağdan
Tekarrüb mi murâduñ bilmem ol serv-i ḥurâmâne

LXXIV

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1 Sineñ üzre çekme ey mir'at yarı göz göre
Alma erbâb-ı nazardan inkisârı göz göre
- 2 Çeşmine imâ iderken def'ine meyden ḥabâb
Kim çeker derd-i ser-i renc-i ḥumârı göz göre

G.LXXIII 26b

G.LXXIII 5b ḥurâmâne: حرمانه

G.LXXIV 26b

- 4 Eğer akıl, bizzat gözüyle görmüş olsaydı senin gözünle şaşş göz arasında bir fark olmadığından şüphe (bile) etmezdi.
- 5 (Ey) Şinâsî, kâfir ülkesinde esir olan (eziyet) çekmesin. Çünkü gönül, çok karışık perçemde (zaten) dert çekmektedir.

LXXIII

- 1 (Onun) her müslümana kirpik oku göndermesi şaşılacak şeydir. (Çünkü senin) gözünün inkârı var idiyse de yeniden imana gelmişe benziyor.
- 2 Sevgilinin ayvatüleri altındaki benine düşkün olsam ne olur? (Çünkü) o şimdi âşşğın gönlü için çok karanlık bir hapisane gecesidir.
- 3 Sâkî, bana eski çanak, dostlara (da) şarap bardağı ver. Çünkü gönül, dostlarının yoluna toprak olmaktan hoşnut olur.
- 4 Mecnun Leylâ'yı anınca telaşından yere çizik atmıştır. Deli (âşşık), kalem olmayınca hezeyanda bulunsa ne olur?
- 5 Şinâsî, gözyaşı selinin bu şekilde ayağını dolaşmasından maksadın, o salına salına yürüten selviye yaklaşması mıdır?

LXXIV

- 1 Ey ayna, sevgiliyi göz göre göre göğşüne çekme. (Çünkü bu davranışınla) itibar edenlerden açıkça beddua alırsın.
- 2 Şarabın üzerindeki hava kabarcıklarını gidermeyi gözüne îmâ ederken göz göre göre içki sersemliğı sıkıntısını kimse çekmez.

- 3 Der-kemin olup başiret üzre çeşm-i dūr-bîn
Öpdi iki dīdeden bir bir nigāri göz göre
- 4 Bāri rü'yāda gören ey Yūsuf-ı Mısrī seni
Bī-vecih çekdürme baña intizāri göz göre
- 5 Dīdeler rüşen göñül şad halka dām-ı āh-ıla
Şayd iderseñ ol gazāl-i şivekārı göz göre
- 6 'Aynı ile hūn-ı dil leb-dīdeden geçse n'ola
Tāk-ı belden ayrılır mı mā'-i cārī göz göre
- 7 Ey gūrisne-çeşm-i devlet biñ başiret üzre ol
Uğraduñ 'aynü'l-kemāle ihtiyārī göz göre
- 8 Yārdan hūsn-i nazar me'mūl iken 'ayne'l-yakīn
İtmedi manzūr şadr-ı dāgdārı göz göre
- 9 Gör gedā-çeşm olduğın çerhūñ ki zāgı güldürüp
Beste [vü] bende káfes eyler hezārı göz göre
- 10 Olma ser-geşte mişāl-i āsiyāb ey seng-dil
Pāy-māl itme görüp her hāksārı göz göre
- 11 Çeşm-i bülbül cāmesin dām eyleyüp mürğ-i dile
Aldı göz hābsine 'uşşāk-ı zārı göz göre
- 12 Sensiz ol mihri Şināsī'ye temāşā güç iken
Luṭf it ey 'aynek taķılma sen de bāri göz göre

- 3 Geleceği gören göz, resim gibi sevgiliyi basretle pusuda bekleyerek iki gözünden öptü.
- 4 Ey Mısırlı Yusuf, hi olmazsa seni rüyada göreyim, kuluna gözüyle gördüğü halde sebepsiz bekleme eziyeti ektirme.
- 5 Ey gönül, yüz halka olmuş ah dumanıyla göz göre göre o cilveli ceylanı avlayabilirsen gözün aydın olsun.
- 6 Gzucundan, (onun) gözü ile gönül kanı gese ne olur? (nk) akarsu yama kemerinden göz göre göre ayrılmaz.
- 7 Ey sadetin a gzs, olgunluk kaynağına irdenle ulađtđđın iin artık ok basretli olmalısın.
- 8 Sevgiliden kesin iltifat beklerken herkesin görebileceği yaralı yüreği görmedi.
- 9 Feleğin ne kadar a gzl olduğunu gr ki kargayı güldürdüğü halde bülbülü göz göre göre kafese hapseder.
- 10 Ey tağ yürekli, bağın su değirmeni gibi dönmesin ki her gördüğün perişan halliyi aıktan aığa iğnemeyesin.
- 11 Srhi, elbisesini gönül kuşuna tuzak ettiği iin inleyen aşıkların hepsini göz göre göre göz hapsine aldı.
- 12 Ey gzlk, sensiz o güneşi şins'nin seyretmesi zor olacağı iin hi olmazsa lutfedip göz göre göre sen de (benim gibi o güneşe) tutulma.

LXXV

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1 Yine bir başka revnak virdi hatt zülf-i peñşâne
'Acâ'ib feyzi var köhne-bahâruñ sünbülîstâne
- 2 Dü çeşmümden hayâl-i 'ârîzuñdan eşk olur rîzân
Şanasın şems tahvîl eylemişdür burc-ı rîzâne
- 3 Hele neşv ünemâ-yı bâğ-ı hüsn-i yâr hiç bitmez
'İzârı verde beñzer kâmeti serv-i hürâmâne
- 4 Hevâ-yı bûs-ı naķ-ı pâyuñ ile çâk çâk oldum
Ağız bir eyleyüp öpdî giribânım da dâmâne
- 5 Şinâsi çeşm-i bîmârına yâruñ hastelik göster
Nigâh-ı luţf ise kaşduñ budur re'y-i hakîmâne
- 6 Eger seyr-i cemâl-i şâhid-i ümmîd ise maķşûd
Veliyy-i ni'metüñ hâk-i derin çek dîde-i cânê
- 7 Zemîn-i şâhibü's-şadrü'l-celi Râmî Efendi kim
'Uţârid dergehinde beñzedi tîfl-ı debîstâne
- 8 Ne hikmetdür ki itse tarfetü'l-'ayn içre ger dîkķat
Nekâ'iz gösterüp ta'rîz ider Mirzâ Han'a
- 9 Mezâhîrde nazîri mürtenî'dür nazım ile hâlâ
Vücûdı gibi bir dürr az gelür bu bahr-i imkâne
- 10 Hüdâ zât-ı şerîfin devlet içre müstedâm itsün
Bağışlasun şerefle şehîr-yâr-ı Âl-i 'Osman'a

LXXV

- 1 Yüzdeki yeni çıkan tüyler, yine dağınık saçta bir başka güzellik kattı. (Senin) sonbaharın da sümbül bahçesine çok tuhaf bir verimlilik katmaktadır.
- 2 Yanağının hayali ile iki gözünden yaş döküldüğü zaman güneş, terazi burcuna dönmüş sanırsın.
- 3 Özellikle sevgilinin güzellik bağının büyüme ve gelişmesi hiç tükenmez. Yanağı güle, boyu (da) salınan selviye benzer.
- 4 Ayağının izini öpme arzusuyla yırtık yırtık olan yakam, eteğimle birdenbire söz birliği ederek (onu) öptü.
- 5 Şinâsî, sevgilinin hasta gözüne tutkun olduğunu belli et. (Çünkü) maksadın lütuf bakışı ise hikmetli düşünüş budur.
- 6 Eğer, maksat umut güzelinin yüzünü seyretmek ise nimet sahibinin kapısının toprağını can gözüne (sürme) çek.
- 7 Râmî Efendi'nin âşikar olan sadâreti altındaki yeryüzü dergahında Merkür mektep çocuğuna benzemektedir.
- 8 Ne hikmettir ki (o), eğer çok az bir dikkat kesilse bile Mirza Han'ı ta'riz edecek bir şaşkınlığı (ortaya çıkarır).
- 9 Görünüşe göre tertip ve düzen bakımından (onun) benzeri yoktur. Vücûdu gibi bir inci (de) bu imkan denizinde az bulunur.
- 10 Allah, onun şerefli zâtını bu makamda sürekli kılsın ve onu Osmanoğullarının hükümdârına şerefle bağışlasın.

LXXVI

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

- 1 Târ ü mâr it zülfüñi h'âb-ı perîşânum gibi
Dil de bâri çâk çâk olsun girîbânum gibi
- 2 Rûyuñi biñ kerre görsem cân yine müstâkdur
'Ârızı meyl eylemem sevdüm seni cânım gibi
- 3 Ağladıçça ben cefâda kâmeti arturdı yâr
Eyleyen ol servi ser-keş çeşm-i giryânım gibi
- 4 Eşkümü setr eyleyüp fâş eylemez 'âlemlere
Az olur bir yâr-ı deryâ-dil bu dâmânım gibi
- 5 Arda kalmışdur Şinâsî gerçi çok bidâddan
Görmedüm bir böyle bî-insâf sultânım gibi

LXXVII

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/ Mefâ 'ilün

- 1 Göründi hatt nigâh-ı hısmnâküñ bî-nişân oldu
Meger bir berç-i âteş-tâb idi ebre nihân oldu
- 2 Ta'ayyün kesb ider kec-dil olan çerç-i nigün içre
Bu hâşşiyetle engüşter müşârün bi'l-benân oldu
- 3 Muqarrer ric'ati gafletle bir va'd olsa da şâdır
Kerem ebnâ-yı 'aşra güyyâ sehv-i lisân oldu
- 4 Ağız bir eyledükçe olmada te'siri [kim] efvün
Dil-i sengini yârüñ tîr-i müjgâne fesân oldu

LXXVI

- 1 (Sevgili), saçını rahatsız geçen uykum gibi karmakarışık et ki gönül de bu sayede yakam gibi paramparça olsun.
- 2 Yüzünü bir kez görsem de yine seni özlüyorum. Ben seni canım gibi sevdim, yanağını ne yapayım?
- 3 Ben eziyetten ağladıkça sevgili, o selvi boyluyu itaatsiz eden ağlamaklı gözüm gibi boyunu artırdı.
- 4 Bu görüşüp konuştuğum gönlü büyük sevgili gibi az bulunur. (Çünkü o), gözyaşımı gizleyerek herkese duyurmaz.
- 5 Şinâsî çok zâlimin eziyetine şahit olmuşsa da benim sevgilim gibi bir zâlimi asla görmedim.

LXXVII

- 1 Ateş çıkaran şimşek, nasıl buluta gizlendiyse ayva tüylerin çıkınca da kızgın bakışın kayboluverdi.
- 2 Uğursuz baht içinde çarpık gönüllü olan itibar kazanır. Yüzük. bu tesir (sebebiyle) parmakla gösterilir oldu.
- 3 Gaflette bulunarak daha önce verdiği sözden dönüp ağzından başka bir va'd çıksa bile (bu) cömertlik, insanlara onun dil yanığı gibi gelir.
- 4 Kirpiklerin okuna sevgilinin taştan yüreği, bileği taşı olup ağız birliği ettikleri için etkisi daha çok oldu.

- 5 Ne dil âzâr olur ne hod-[yâr] âzâr-ı dil kâbil
Şinâsî reşk olunmaz mı aña kim bî-zebân oldı

LXXVIII

Mef'ûlû/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

- 1 Verd-ile seher bülbül-i şeydâsı şarıldı
Şan Yüsufa hasretle Züleyhâ'sı şarıldı
- 2 Gösterdi seher berg-i zerin gönçe-i şiküft
Bir hûb idi destâr-ı mutallâsı şarıldı
- 3 Cânumdan idüp ka!'-ı ta'allu! ser-i zülfüñ
Şimdi dil-i divâneye sevdâsı şarıldı
- 4 Bir top semen bağladılar rişteye güyâ
Güşma kaçan kâkül-i ra'nâsı şarıldı
- 5 Koçmağla Şinâsî o mehûñ müy miyânın
Mecrûh dimeñ zahmına mummyâsı şarıldı

LXXIX

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 O kadd-i serv-i mevzûna hevâdâr olduğum kaldı
O zülfi dâm-ı pür-çine giriftâr olduğum kaldı
- 2 Vefâ hâşsiyyetinden bir eşer yok halk-ı 'âlemde
Firâş-ı ârzüda hayf bîmâr olduğum kaldı
- 3 Açılmaz çeşm-i mesti h'vâb-ı istiğnâdan ol mâhuñ
Benüm şeb-tâ-seher küyında bîdâr olduğum kaldı

G.LXXVIII 27b

GLXXVIII 5b zahmına: زحمته

G.LXXIX 28a

- 5 Ne gönül incinir ne de sevgilinin kendi gönlü kırılır. (Ey) Şinâsî, böyle bir dilsiz (hiç) kıskanılmaz mı?

LXXVIII

- 1 Gül ile çılgın bülbül seher vakti (birbirine) sarılınca hasretle Yûsuf'a Züleyhâ'sı sarıldı zannedersin.
- 2 Açılmış gonca, seher (vakti) altın gibi yaprağını gösterince güzel bir yaldızlı sarığı sarınmış oldu.
- 3 (Senin) saçının ucuna asılı olmayı sona erdirmem beni canımdan ettiği (gibi) şimdi (de) deli gönüle sevdası müptela oldu.
- 4 Güzel görünümlü perçemi, kulağına dolandığı zaman sanki ipliğe bir top yasemin bağlanmış (gibi oldu).
- 5 Şinâsî, o ay(a benzeyen güzelin) kıl gibi ince beline sarılmakla yaralanır zannetmeyin. (Çünkü) onun yarasına (bu sayede) mummyâ (ilacı) sarılmıştır.

LXXIX

- 1 Yanıma kalan, o ölçülü selvi boya yar olmak (ve) saçı çok büklümlünün tuzağına yakalanmaktır.
- 2 İnsanlarda sözünü yerine getirme meziyetinden bir alâmet yok. Ne yazık ki arzu döşeğinde hasta olduğum (yanıma) kaldı.
- 3 O ay(a benzeyen sevgilinin) sarhoş gözü naz uykusundan açılmaz. Benim de onun mahallesinde sabaha kadar uykusuz olduğum yanıma kaldı.

- 4 El açdı 'uqde-i ser-nişte-i vaşl-ı dil-ârâyı
Benüm dil-beste-i zülf-i siyehkâr oldıgum kaldı
- 5 Şinâsî vâkıf oldum vaşl-ı yâre irmemiş âgyâr
Hemân efkâr-ı fâsîde günehkâr oldıgum kaldı

LXXX

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1 Düşdükke mazhar-ı nıgeh it dil-figârını
Gözden bırakma bende-i bî-i'tibârını
- 2 Sen de 'ulüvv-i tab' ıla pâ-mâlün eyleme
Mağlûb-ı rûzgâr görüp hâksârını
- 3 Ben râziyam hayâl-i temâşâsına hele
Ey dide sen de var göre git kârını
- 4 Nakd-i sirişki n'ola dökersem beşer beşer
Eyler hisâb dil sitem-i bî-şümârını
- 5 Baş eyle i'tirâfı Şinâsî kuşuruña
Şâyed kabûl eyleye Hakk i'tizârını

LXXXI

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1 Dile efkâr-ı hâlün meşreb-i şubh u mesâ oldı
Yine her fülül-i hoş-bü baña habb-ı gıdâ oldı
- 2 Tekellüfsüz sürerken pâyuña yüz bir zemân şimdi
Gubâr-ı reh-güzârün didemüzde tütüya oldı

G.LXXX 28a

G.LXXX 3a hayâl-i temâşâsına: خیالی تماشاسنه

G.LXXXI 28a

- 4 Gönül alan (sevgilinin) kavuşma ipucunun düğümünü başkaları açtı. Bana (da) kötü işler yapan saçın âşığı olmak kaldı.
- 5 Şinâsî, başkalarının sevgiliye kavuşmadıkları haberini aldım. (Benim de) o anda kötü düşünceler (yüzünden) günahkar olduğum kaldı.

LXXX

- 1 Değersiz bağlını gözden düşürme (ve) âşığın çaresiz kalınca (da onu) bakışınla şereflendir.
- 2 Perişan haldeki (âşığını) zamana yenilmiş görerek sen de yaratılışının yüksekliği sebebiyle (onu) çiğneme.
- 3 Ey göz, ben onu seyretme düşüncesine razı olduğum için sen de kendi meşguliyetini görmeye gitmelisin.
- 4 Gönül, sayısız eziyetinin hesabını yaptığı halde gözyaşı akçesini beşer beşer dökersem bunda şaşılacak ne olabilir?
- 5 Şinâsî, kabahatin için açık itirafta bulunmazsan Allah özrünü kabul etmez.

LXXXI

- 1 (Yüzündeki) benim düşüncesi, gönül için sabah akşam feyiz yeri oldu. Her güzel kokulu karanfil de benim için gıda hapı oldu.
- 2 Bir zaman gösterişsiz (bir şekilde) ayağına yüz sürerken şimdi geçtiğin yolun tozu gözümüz için doğal bir göz damlası oldu.

- 3 N'ola müjgânlarum mercân ü hûn-ı dîde baħr olsa
Varup aġyâr-ı bed-girdârıa ol âşinâ oldu
- 4 Dil-i pür-hûna piç ü tâb-ı zülfün kim eşer itdi
Derûn-ı külbe-i kalbe münakkaş büriyâ oldu
- 5 Aġız açmaz o gönçe va'de-i vaşla Şinâsi'ye
Hezârân güller açıldı nice şayf ü şitâ oldu

LXXXII

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

- 1 İmtidâd-ı va'de bî-incâze çıkdı ġâyeti
Ey selî-kâdd medd-i ihsânunı uzatdı kâmeti
- 2 Seyr ile meşhûr iken dil şehri olur görmez yüzün
Zâtına ġâlibdür ol meh-pârenün bu şöhetü
- 3 Halk idüp âteşlere yakduñ beni [ey] Nûr-ı pâk
Dâġ-ı hicrâna mübeddel eyleyüp germiyyeti
- 4 Câna minnet hikmetü'l-'ayn-ı cemâlüñ görmemüz
Yandur aġyâre 'arz-ı hatıñ ey meh hikmeti
- 5 Kalduraldan sâye-i 'aşkıñ hümâ-yı kâkülün
Âşiyân-ı firkatün ey tütü uçdı râhatı
- 6 İtmîş âzürde kelef meh-tâba karşı h'âbda
Zahm-ı çeşm-remede uğratduġ biz ol meh-tal'atı
- 7 İntizârı daġlar yakdı derûna bî-hisâb
Çok buhûr ister 'acebdür ol perînün da'veti

G.LXXXI 3b: Vezin gereġi üçüncü tef'iledeki د هecesi çıkarılmıştır.
G.LXXXII 28b

- 3 O inci(ye benzeyen sevgili) gidip kötü işler yapan hasımların âşinâsı olmuşken kirpiklerim mercan, gözümün kanı da deniz olsa ne olur?
- 4 Kanlı gönlüme siyah saçının büklümleri tesir ettiği için kalp kulübesinin içi nakışlı hasır (gibi) oldu.
- 5 Bu kadar yaz ve kış gelip binlerce gül açtığı (halde) o gonca kavuşma va'di (konusunda) Şinâsî'ye ağız açmaz.

LXXXII

- 1 Verdiği söz uzayınca sonunda va'dini yerine getirmede. Ey düzgün boy(lu güzel), senin ihsanının uzaması da boyunu uzattı.
- 2 Gönül, (onu) seyşretmekle ün saldığı bir sırada yeni ay gibi olduğun için yüzünü göremez. (Halbuki) o ay parçasının bu şöhreti kendisinden (daha) üstündür.
- 3 Ey Allah'ım, beni sen yarattığın halde ayrılık yarasının bedeli olarak kızgınlık vererek beni ateşlere yaktın.
- 4 Ey ay(a benzeyen güzel, senin) yüz güzelliğinin asıl sebebini görmek canıma minnettir. Yüzündeki tüyler (ise) yabancılara hasta sayıklaması sebebiyle görünür.
- 5 Ey papağan, perçeminin devlet kuşunun aşk gölgesini kaldırdıktan bu yana ayrılık yuvasının rahatı kaçtı.
- 6 Biz, o ay yüzlüyü insanların göz değmesine muhatap olmasına sebep olduğumuz için hastalık onu mehtaba karşı uykuda incitmiştir.
- 7 O peri (gibi güzeli) beklemek, gönüle çok yaralar açtığı (için) dâvetinin çok tütsü istemesi şaşılacak şeydir.

- 8 Ebredānuñdur dile ey kaşları yâ dest-gir
Kaþza-i 'aşkuñda çokdan tâk olurdu tâkati
- 9 Bu melâhatla teveccüh itseñ ey çeşm-i gâzâl
Maþkeme eyler nigāhuñ aşiyân-ı âfeti
- 10 Eylesün seccâdesin ber-âb mânend-i habâb
Kurtaran gerd-i riyâdan zeyl-i şevb-i tâ'ati
- 11 Kim dir ihsân eyleyen kaht-ı keremdür ey göñül
Herkesuñ hemyânıdur şimdi veliyy-i ni'meti
- 12 Bağrumı yakdı çenârâsâ dahî küzem ile
Rüzgāruñ gayret-i akrân olan bir rif'atı
- 13 Nüşa-i kübrâsın ey zâhid velî çekdüñ şakıl
Yok midur mizân-ı 'aqluñ kim çeker bu şikleti
- 14 Olmasa himmet Şinâsi serî-i üstâddan
Saña istiksâr iderdük cümle bu haysiyyeti

LXXXIII

Mefâ 'ilün/ Mefâ 'ilün/ Mefâ 'ilün/ Mefâ 'ilün

- 1 'Aceb dil dūd-ı āhuñ yāre te'şir itmeden kaldı
Buñuruñ ol perî-ruhsarı teshir itmeden kaldı
- 2 Gazâlāne nedir bu şive-i nazzāre sultānum
Baña hūbān-ı āhū-dide tanzir itmeden kaldı
- 3 Yine isnād-ı cürmi baña eyler dūşda da görse
O mäh-ı mır-ı hüsniñ cevri ta'bir itmeden kaldı

- 8 Ey kaşları yay(a benzeyen güzel), gönlün yardımcısı (senin) kaşlarındır. (Yoksa) aşk pençesinde çoktan takati kesilirdi.
- 9 Ey iri ve güzel göz, bu güzellikle bir yönelsen bakışın felâket yuvasını (bile) yargılar.
- 10 İbadet elbisesinin eteğini tozdan kurtaran, seccâdesini su üzerindeki hava kabarcıkları misâli suyun üzerine çıkarsın..
- 11 Ey gönül, kerem kıtlığı olduğu için kimse bahşişte bulunamaz. (Çünkü) herkesen velinimetini belindeki para kesesidir.
- 12 Zamanın diğer bir gayreti olan yükseklik, kızgınlığı sebebiyle çınar ve bülbül misâli bağrımı yaktı.
- 13 Ey zâhid, aklının terâzisi yok mu? Bu sıkıntıyı kim çeker? (Çünkü) sıkıntının en büyük nüshasını çektin.
- 14 Şinâsî, üstâdın cömertliğinden himmet olmasaydı sana bütün bu itibârı çok görürdük.

LXXXIII

- 1 Gönül, âhının dumanının sevgiliye etki edememesi şaşılacak şeydir. (Senin) tütstün (de) o peri yüzlüyü istilâ edemedi.
- 2 Sultânım, âhû gözlü güzellere benim benzetmemden ortaya çıkan bu ceylan gibi bakışın edâsı nedir?
- 3 O güzellik ülkesinin ayı, rüyada görse bile suçu bana isnat ettiği için eziyeti bana rüya yorması sebebiyledir.

- 4 Mukarrer inkılâb itseñ karar itmekde bir lufta
Felek kec-revligüñ dillerle takrir itmeden kaldı
- 5 Nedür hâli dilüñ bilmem Şinâsi zülf-i dil-berde
'Aceb divânemüz tahrik-i zencir itmeden kaldı

LXXXIV

Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün/Mefâ 'ilün

- 1 Şadefâsâ der-âgüş itmege ol dürr-i yek-tâyı
Dü çeşmüñ intizârıyla sevâdî oldı deryâyı
- 2 Mukarrerdür cünün evvel-bahâr-ı hattıñ irdükte
Ki küfr-i zülfüñ ile şimdiden dil oldı sevdâyı
- 3 Nihâf-ı nâz u gül-bister olur hâk-i siyeh âhir
Anuñçün ehl-i tecrid eyledi bâlin hârâyı
- 4 Merâtib olduğın 'aşk içre iş'âr itmeden maksûd
Ki Ferhâd aşdı kühsarı Mecnûn tutdı şahrâyı
- 5 Şinâsi kabr-i tende mürde-dilden almayan 'ibret
Varup bi-hüde pâ-mâl itmesün hâricde mevtâyı

- 4 (Ey) tâlih, bir kez iyiliğe karar kılmak (konusunda) sağlam bir değişiklik yapsan ne olur? (Çünkü) tuttuğun yolun aykırı oluşu sözde kaldı.
- 5 Şinâsî, gönül alan (sevgilinin) saçında gönül niçin bu kadar acı içindedir? (Yoksa bu) divanemiz zencir(e benzeyen saçının) azdırmasından mı oluştu?

LXXXIV

- 1 (Senin iki gözün) o eşsiz inciye sedef gibi kucaklamak için gözlemekten denize münasip bir hale geldi.
- 2 (Senin) yüzündeki tüylerin ilkbaharı geldiği zaman aşkın galip gelmesi şüphesizdir. Çünkü gönül (senin) saçının karalığı yüzünden şimdiden heveslidir.
- 3 Nazın ve gülden yatağın sonu, kara topraktır. Tecrit ehli o yüzden mermeri (kendisine) yastık edinmiştir.
- 4 Aşk içinde rütbelere olduğunu haber vermekten kasdolunan şey, Ferhad'ın dağı aşması, Mecnun'un de çölü tutmasıdır.
- 5 (Ey) Şinâsî, beden kabrinde katı yürekliden ibret almayan gidip dışarıda cesetleri boşuna ayaklar altında çiğnetmesin.

KIT'ALAR

I

Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilâtün/Fâ 'ilün

Yâ Rasûl ol lüce-i eşraf ile
Hâcibân-ı 'anberiyü'r-râyiha
Hüsn-i hatt işneyn-i bismillâh ile
Şafhatın Elf Lâm Mîm ü Fâtiha

II

Mef'ûlü/Mefâ 'ilü/Mefâ 'ilü/Fe 'ûlün

Bî-hûde teselsülde degül nâle-i bülbül
Divâne-i envâr-ı ruh-ı Muşafavîdür
Feyz-i 'arâkı mazharı olmağla gül-i al
Bağdukça şalât âver-i nûr-ı nebevîdür

KIT'ALAR

I

- 1 Ey Peygamber, o eşraf denizi (olan yüzündeki) anber kokulu iki kaş,
- 2 Fâtiha ve Bakara sûrelerinin sayfa süsü olan güzel yazı (ile yazılmış) iki besmele (gibidir).

II

- 1 Bûlbûl, boşuna sürekli feryat etmemektedir. (o), Hazret-i Peygamber'in yanağının nûrunun âşığıdır.
- 2 Kırmızı gül, (onun) terinin feyzine nâil olduğu için baktıkça peygamberlik nûruna salât getirir.

SONUÇ

Yaptığımız bu çalışmada, 17. yüzyılda yaşamış Dîvân şairlerimizden olan Şinâsî Mehmet Çelebi'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserini inceledik. Dîvân'ını transkripsiyon harfleriyle yeniden yazdığımız gibi bugünkü Türkçe ile de nesre çevirdik. Okuyucuların yararlanmaları amacıyla da orijinal metni çalışmanın sonuna aldık. Henüz ciddi bir değerlendirmeye tabi tutulmamış yüzlerce şair arasından Şinâsî'yi araştırmacıların hizmetine sunmakla eserleri aracılığı ile kendilerine ulaşamadığımız şairlerimizden birine ve dolayısıyla bizden bir parça olan kültürümüze karşı olan borcumuzu da yerine getirmeye çalıştık.

Bu çalışmayla ortaya çıkan en önemli sonuç; 17. yüzyılda Nâbî ile doruğa çıkmış, edebiyatımızda saygın bir yere sahip olan hikmetli söz söyleme geleneğinin ve yine bu dönemde Nâ'îlî ile zengin bir örneğe kavuşan Sebki Hindî akımının önemli bir temsilcisini ortaya çıkarmış olmasıdır. Şairin yaşadığı dönemde Divan şiirinde yeni üslup arayışları oluşurken Şinâsî bu alanda hissesine düşeni almaya gayret göstermiş ve yazılanların daha öncekilerin benzeri olarak değerlendirildiği bir dönemde kendisini yenileyerek şiirini canlı tutmuştur. Hem yaşadığı dönemde hem de sonraki yıllarda tezkireciler tarafından kayda değer bulunmuş olan bu şahsiyeti ve onun bilinen tek eseri olan Dîvân'ını, hakettiği şekilde değerlendirmeyi önemli bir görev olarak gördüğümüz için bu çalışmayı okuyucuların hizmetine sunmuş olduk.

ÖZEL ADLAR DİZİNİ

- Ahmed Paşa: 9
Âl-i Osmân: 94
Allâh: 25, 30
Ankâ: 6, 10
Aristo: 4
Âsaf: 6, 7
Aydın: 31
Bağdat: 9
Bedehşân: 90
Bermek: 12, 16
Beyt-i Ma'mûr: 3
Bihzâd: 45
Cem: 34
Çübîn: 12
Dağistan: 32
Dârâ: 34
Eş'ab: 64
Fâtiha: 101
Ferhâd: 45, 90, 100
Feyyâz: 8
Fireng: 62, 74
Furkân: 2
Hakk: 7, 19, 24, 26, 27, 36, 41, 52, 81, 97
Hallâk: 4
Kûfî: 17
Hâtem: 10
Hıdîv: 15
Hızr: 52, 60
Hudâ: 6, 8, 20, 21, 26, 27, 36, 68, 73, 94
Hurrem: 9
Hümâ: 7, 34, 49, 55, 78
Irak: 9
İsâ: 1
İrem: 9
İslâm: 13
Ka'be: 2
Kafdağı: 31
Kays: 57, 66, 75, 85
Kıyan: 32
Kirdgâr: 69
Leylâ: 57, 66, 85, 92
Mâlik: 2
Mecnûn: 92, 100
Mehemmed Paşa: 6, 8
Mevlâ: 1, 3, 30, 41
Mevlânâ: 2, 3
Mısır: 60, 64, 93
Mirzâ Han: 94
Monlâ: 81
Mustafa: 36, 101
Mustafa Ağa: 28
Müste'ân: 30
Nâbî: 45, 47, 48
Nîl: 60
Nûr: 98
Ok Meydanı: 31
Osmân: 34
Pervin: 19
Rabb: 20, 24, 41, 59, 87
Rabb-ı Gaffâr: 13
Râmî: 44
Râmî Efendi: 15, 22, 52, 86, 94
Rasûl: 101
Rasûlallâh: 1, 2, 41, 42
Rüstem: 23, 25, 58
Saruhan: 31
Semender: 62
Sencân: 36
Seylan: 31
Sıfâhân: 52, 79
Sultân Mustafâ: 34
Sûr: 2
Süheyl: 86
Süreyyâ: 19
Tatar: 12
Tûfân: 31
Tûr: 59
Utarid: 15, 94
Yezdân: 54
Yûsuf: 23, 90, 93, 96
Zâl: 25, 35
Zühre: 10
Züleyhâ: 96

ÖZGEÇMİŞ

1970 yılında Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı yerde tamamladıktan sonra 1988 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı yüksek öğrenimini 1992 yılında tamamladı. 1992-1997 yılları arasında İzmit'te edebiyat öğretmenliği yaptı. 1997 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı'nda lisansüstü öğrenime başladı. Aynı yıl, bu üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevliliğine atandı. Halen bu görevi yürütmektedir.

EKLER: DÎVÂN'IN TIPKIBASIMI

۱/۹
بازالذکر این کتاب در فهرست
کتابخانه خواجه نصیر

شماره درباری

تختی تزیینت کاکلی
صفا و سوز و لذت و حجب
حال ملوک اغلر سیم خنده
بهم نشناسی اول حی ال کمال او

۱۳۱۸

فرق برد انچه بهوای کاکلی
صان فراسیل طاعنر کتشد
هر حسن او

ای ریاضی نقد نظر سرباکرت
بک معنایی ادا شده

Süleymaniye U Kütüphanesi	
KİTAP NO	۱۶۳۲۴۱
YAZMA KAYIT NO	
ŞİK KAYIT NO	2648

K. 17

- 1 ایخوش تو خبر مقدم عالم را
- 2 کوز بر خستی ایوب اظهار بیند
- 3 خوال حس غیبط ایوب کایا
- 4 ذر باران یوسفات بدو یوسف است
- 5 عالی سیه عدلند و بدو سوره
- 6 خوی بردر کله بودید و زبر کامل
- 7 ذات برضی نفسا بل بدو جزا
- 8 بیگ مهور و رسم داشتند ابد
- 9 خلق کوب حکمت ام از در جهان کوز
- 10 ایلمش حضرت خلاق ازل نظر
- 11 ناز و خاکند و عجایب سما کوز
- 12 پاکو جا و جلا نند و کل عنوانی
- 13 مرشم اند و موله و اولد هر خول
- 14 پیش گزیده بدی کونین کوز
- 15 هر قضا که تصورید اولد اولد کوز
- 16 انقضا ایگبون را دنیا دانستند

کاولد ز منون نرایا کسر دنیا
 فتح ابواب که کم تید ز دنیا
 ایندی نیم ضنا فند جهانی نفسا
 کشتن ازل من بدو خلقک اولد
 ایندی بر صنفی ز اقصی صدر
 اشتنای بر صنف بر اولد کوصا
 نطق خاشخشی یافت ایلد و زینت
 کم جهاند و نایا کلا تا در رخا
 جانب بعضی اعرادین بدو خاش
 هر برین بر صنف خاش بر نفسی کا
 باد و ایندی و در حوا فنند است
 اهل سو کوه موقی کوز بر خند
 اولد ز انا ایلمش هر خول
 جلد را با غرور در کوز کاسین
 نیز بر ز غرور عقل بر خطو تنها

- 11 بشکاهند اولد کوز اولد شعل
- 12 ذمه نصره سبانه زانی صفاح
- 13 کلک هر برسی زنده تا اولد حکم
- 14 اولد و نفع نقدی کوز کون اولد
- 15 جوع ارباب کک کلک عا ندند
- 16 مکلو هیل بدو نظر علم امور مکلد
- 17 فواید و سب جمله خدای با ایندی
- 18 امر محمول خون اموج ابد و بدو
- 19 نصبت نوعی صنفی حاد و مرعی ایلد
- 20 زبور و طره غریب ایلد و صانک
- 21 طایر کوز غرض ایلد اولد وضعی ایلد
- 22 بیکر علم اشک کوز ذلت بر نی ایا
- 23 خار و غده قینند اولد و نای
- 24 اولد بر کوز ز نازنده ظاهر کس نام
- 25 اولدی عالم اولد کوز کون متعلقه خلی
- 26 شوق صدر جهانه کوز یوسف ایلد
- 27 عالم مختلفه جمع اولدی صلح کون
- 28 دور و سلو کوز کوز کون کون
- 29 کلا اولد کوز اولد و در حوا حاضر

رهر در کشینه زوق خدای انما
 طلسم فرصت سر غوی غرور خ
 ذمگی کله و جود ایلد کوز صدر شفا
 اکلام سبانه اولد شمشیر اطفاف
 ذمق فصل صفت اولد ایلد ابر
 حسن نمکی ایلد بدو بر نی کیفیت
 لادم اولد بر نی خیره و استغرا
 حال اشکال تا بجد ز اولد عقده
 الهنت ایلد نایا امر اسبله اولد
 کوز قدر نی سو کوز خلی تبر افا
 رتبه جا هندت ایلد ایلد و روح
 وصف اولد ز حوصص ایلد ایلد
 قلبها و صفایق اولد ایلد
 سر فرزند طره ایلد علم اخفا
 هر نده اولد و روح منافع ایلد
 روز اولد کوز تبری و دوری
 اولد کوز بر سی کوز نفس صفا
 سیر حقیقت اولد کوز خوی فرود تنها
 ایلد کوز اولد کوز نایا در حوا

صفت حق که در صفت قصوم خود
منتهی است تا کسی تو کو شرف داد

طوبی دل بقدر سه بار بر واری
قدردنست که تو ننگ خیزان
بولیغ ایله سونم قیسط ایلم
بیته بر بنده سونک بیکستنته
یعنی ساعده عواصیا ته و
کنند ان من اشعر کتة معلوم
صید صعلی رسوم غزل
چونکه اول خطه قیاس ال بر حیات
بهر حال و بیخون در کبک بوضع
داد و خاتم نظمه کبک در از
بویله یاز در غم ناره کو تا کت
صدر بینه و زینت محمد بک
K-V

ایله عالی حرم خود عید بهار
آدمه رنگ آن در کل هر خار دیوار
تامله آینه خاطر عالمه غبار
آدمه خورشید امهر بر سر زنگار

36 صدر شریف بویک غنمی تبر
37 نکل صرح ایمنی بانی ناز
38 دست ز بار در جا نهاده رنج
39 یا کدر و صفت شتاق و کل فرخ
40 بویله نیت ملکه ستونی دیوانه کت
41 صدر عالی نکت به و زینت
صحنه نیت بویله محمد بک
42 داود اصف و لا حتمت بی صدر
43 دار ایزدات شریفه بکا کتند
44 قلدر کبک وز وادامه دردم کتند
45 جلد سید را و آن آه بیالی بیره
46 اسم کافی در صحرای مظهر
47 دولت و دینه قلا و آن خند
48 بر طرف بویله کل غیری شریف
49 اولعین مرکز اعلا کت و آن کت
50 کوثر نظا هر لوت کت مستحق کت
51 اشته صدر الوزر بویله کت
52 شهید بونی اشته کت کت کت
53 حق هر کت به نیت کت کت کت

5 ایستغنی غنی بطور در دانی احیا
 6 ایدوبلوع شترتیه لیمو شمشیر
 7 صدق رتک اید، ملک قنی تنظیم
 8 روقصودر وزارت کاغذ ایدوت
 9 اسهان قدر تکلف و متبعا حدیثها
 10 که در دود لیدر دوسر که جلوی کار
 11 منته ز غنچه صدک کفکنت کرم
 12 که کوزه به سخا و کرمه، خانه
 13 کردستم فرسی کل عیون بیان
 14 سایه زشی سیر شتر عا اوز
 15 ونور شک رکا طیارا لور شکفته
 16 صفا لآینه دل بست جلایا خنجر
 17 طره نوز غنچه یک جان ایستغنی
 18 مویچه کویک با نده افلاک ظفر
 19 ضلکنت ولور سر صافه سیر
 20 قوزلی بار که مکده شاک غنقا
 21 نامه ز کسید نظام ایدر لوز
 22 سرمه کردی سید شغالی یک کت
 ابغی حریز ایدیلدی کی کسودره

23 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 24 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 25 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 26 آنصف صافی اصحاب صلوات
 27 ایدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 28 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 29 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 30 آنصف صافی اصحاب صلوات
 31 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 32 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 33 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 34 آنصف صافی اصحاب صلوات
 35 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 36 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 37 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 38 آنصف صافی اصحاب صلوات
 39 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 40 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 41 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 42 آنصف صافی اصحاب صلوات

اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 آنصف صافی اصحاب صلوات
 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 آنصف صافی اصحاب صلوات
 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 آنصف صافی اصحاب صلوات
 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 آنصف صافی اصحاب صلوات
 اولدر سید زخلای تو نبه چون شترها
 ایدر شرد کسان طرز اشعار
 مقدم حضرت بانای جلیل القدر
 آنصف صافی اصحاب صلوات

20 اول کیم مخصوص خلقی و اولیای مومنانی
 21 ماه و منور کرد که در اول مرتبه علی
 22 ایدوب این همه زانست استود کاز
 23 مانند خاک زرد و منور در اول کاز
 24 و بر وقت این بدر بر این استعدا
 25 خدای و رحمت که بر همه کس طبعها
 26 نیدایع اید و خلق جمیع شریای
 27 دل بجا که زود اولیای مومنانی
 28 فلک کایوب بدو بر منور غمزه کای
 29 نمود تا که زود رستو منور بر
 30 و در کس در زود کس کس غمزه
 31 فلسفای اهل طالع بود و هر کس
 32 بنام هیچ دوا را اولیای مومنانی
 33 مثال بود بر حقیقت تا اولیای مومنانی
 34 کتابت زود کس کس کس کس کس
 35 دماغ بر حقیقت خصلت ابرایان
 36 خط کوی بلای جمیع مومنانی
 37 کوی که اگر الیوم عالم کس کس
 38 لب بحر املده دیده با صبح مومنانی

39 ضمه بر کس کس کس کس کس
 40 طوبیانی فیما بین مومنانی
 41 کمالی زانست خصوصیت مومنانی
 42 بو خانی کس کس کس کس کس
 43 نیم کس کس کس کس کس
 44 خدای و رحمت که بر همه کس طبعها
 45 نیدایع اید و خلق جمیع شریای
 46 امید رحمت مومنانی
 47 اگر چه کس کس کس کس کس
 48 که هر کس کس کس کس کس
 49 زمانه مومنانی
 50 دولت کس کس کس کس کس
 51 غلط کس کس کس کس کس
 52 بریده کس کس کس کس کس
 53 سود را در مومنانی
 54 شب اید کس کس کس کس کس
 55 فلک مومنانی
 56 کس کس کس کس کس
 57 کس کس کس کس کس
 58 کس کس کس کس کس
 59 کس کس کس کس کس
 60 کس کس کس کس کس

61 اقدام بر مومنانی
 62 خصیصا مومنانی
 63 تحمل اید مومنانی
 64 مسیجر مومنانی
 65 تشنگی مومنانی
 66 بنیای مومنانی
 67 اگر چه مومنانی
 68 ولی کس کس کس کس کس
 69 وجود مومنانی
 70 بری مومنانی
 71 شکایت مومنانی
 72 تکلیف مومنانی
 73 کس کس کس کس کس
 74 دمای مومنانی
 75 اگر چه مومنانی
 76 بنی مومنانی
 77 محصل مومنانی
 78 الم خاک مومنانی
 79 شایسته مومنانی
 80 در دوا مومنانی
 81 کوز اجد مومنانی
 82 نیم کس کس کس کس کس
 83 همان مومنانی
 84 آنک مومنانی
 85 قس مومنانی
 86 مثال مومنانی
 87 دل مومنانی
 88 کس کس کس کس کس
 89 ولی مومنانی
 90 بقرب مومنانی
 91 بظلم مومنانی
 92 بچده مومنانی
 93 آنچه مومنانی
 94 کمال مومنانی
 95 دوا مومنانی
 96 جو مومنانی
 97 زمانه مومنانی
 98 شایسته مومنانی

30 قلمی تر صحبت مدی تو خوشی
 31 مجرب ز عیالی تسلط اولی
 32 کوره کی کف کبریشی با بیسان
 33 اتقاق کیمین بده ای استنیام
 34 خاطر بکده سپه لایحی اولاد فروق
 35 سفره نعمی مطوط جومات سته
 36 با شاک کیمی غمخو صد احسانی
 37 روضه خلقی ترک انکلا تدرین
 38 دایخس اولسه کفرضین غار قوی
 39 ساهد یار که قدر جهان سعیت
 40 فلک انکلا کی انی محیط اولسیدی
 41 رتبه جاننده تسل نظر ایچیک
 42 رای نصیب دین بنده فزوز برور
 43 با لطفده ملازم کهنور سعید کفر
 44 شوق ایضی ایدر بی بیوز نرین ط
 45 ردو کار بجه نوله کیمین لیسر شوال
 46 کرم کهنور زینور عاکلک آناه پهل
 47 فخر کیمین کهنکله نوله بیاری شوال
 48 دل افلاطک کستور دلفیه و غمک
 49 فخر کیمین کهنکله نوله بیاری شوال

ایدر امرین مدهن غمخو لیسر
 سنکد عاکلک غرق دله با غم
 لصله نوله دوشوب ککل اول نخل
 ایدر باوصا بو کیمی استنیام
 ایضا و صحنه دوشونده در در کمال
 ربع مکوز نوله لایحی غار نخل
 شاد و خلقه کیمین در افشال
 کشته اوغزه فر اولد کیمین با شاک
 جویها فطری بریدر خوار اجیال
 فروق بنای ایدر زانفت کیمین غم
 جوقده ز ایدر جوی اوستی اول
 کونور نقش نعلانی سید اول
 عشق سیر لیسر بر کار ایدر اول
 عید مملوک در دوشنده رفیق اول
 خاک نینه زینور غرق آناه پهل
 ردو کار بجه نوله کیمین لیسر شوال
 کرم کهنور زینور عاکلک آناه پهل
 فخر کیمین کهنکله نوله بیاری شوال
 دل افلاطک کستور دلفیه و غمک
 فخر کیمین کهنکله نوله بیاری شوال

40 طرف ایسه نواقدن منشد
 41 کوره در اوشن ضعیف کله سته
 42 دل نعل ایچیک نولسه کیمین کور کور
 43 رسته اوله جند لیسر اول کیمین
 44 داوا اوصاف دلا عار و عالی قورا
 45 ارفی نعم زمره ارباب کمال
 46 چشم بد زنی غمخو ایسه رسته
 47 بعد زین کیم اولد اوست کیمین غار
 48 عوض نوزده قیال در کمال
 49 جوصف اقصیه نوله کیمین در زینال
 50 عوض بد عانی در کهنکله اول
 51 نیا و سب تید حیرت عالم اول
 52 کیمی بنوعله غمخو نولسه در سوال
 53 قسمتی خول کیم اولد کیمین غار
 54 نقطه نخل کور در جوی نخل
 55 نین ایسه دلم بقدره کیمین غار
 56 انقلاب نینه خاطر جوی نخل
 57 خاطر غمخو ضرور نوله نوله نخل
 58 کور دین دینی صامتقا کیمین غار

66	اولی علم و معرفت شناختن لایق	سالم و دلبری قهر و غم پیر و دل
67	کشیده زنگار کلبه کی جمله گره	جانان بود که تحمل بدیهه چشم خندان
68	سیر بر سر زلف بدیدم شکر بدیدم	زور باز و زود وانی قالدی ز بر جلال
69	اخر اول خورشید که کند جان اندم	منصدم که کفخص ایرو باغ جلال
70	بایم دوستی محظوظ در غم و زور	قوم خاصه بدی دانه خفته نال
71	خاکه ز رفعم کرم ایلم بهم لطف کم	کوه قند و حارسه تیر تیرت ز بال
72	کترین بر کینک نعمت عظمی بدین	سندی در نه جان کین بدین لول
73	هرگز از لایک عدل که از غمی دال	قوم دلنده بی احکم در افضال
74	حال شوری الله بدو شکور	بویض لفظ و کلمه ایله بدین و زور
75	عوض حاجت از سود خبیب	
76	فهم بدید حال کین بقا برت نال	اول کیم اولی کل کیم اولی حق خنول
77	عقل غایتی چون خبر عا تمکیر	نظر غم و کار اولی صفی عقد لال
78	خضر حق و یرو اولی انان عظیم	منظر برود و کوش که کولان کمال
79	ایرین زه قدر و اولی طبع کدر	عجزه دوانند ز تیر سینه کینه قتال
80	استانی دوانی ز دینش باس مراد	ستم خشی کندانان تیر کین خور اول
	بویض لفظ و کلمه ایله کین غنود وصال	

K. VIII

اول بند که خطون ای ز خدا کند
البته دست کین بود اولی قلم کاند

3	انصاف و حمول از نه کافای کور	صبر ایسین مخور ز دهر کین خاند
4	بدایه خورد بخت نارسیم اولان	بجید نعل اولی اصل اولی زانها کند
5	بیت جهان دار مجازات جبار	لاط او کوشی غم کینک سر اسند
6	صل ایسوب قصور بند و کین خانی	لام کینک کینک کینک کینک کند
7	ملهون چند و زود اولی خنک	بیلر نال اولی دل غمی حقوق ایچ
8	زالوشین ز تیر صفی فعال کین	بر کون اولی اخش بر اولی اولی کند
9	تجدید نعمت ایله بر تیر کینک	کسیر و گاه کینک ضعیف و کینک
10	قالک بر نه برود بنده کینک	نشین بر تیرین طلق قان فواند
11	بر تیر اولی ز او غمی کینک	حدایت بی حالت ایضا کینک
12	خیف کیم کینک سیر نوتی	مکنی سینه کینک ماجرا کینک
13	احکام حقد و غمی اولی برد	باق هر سوک عاقبت و کینک
14	تا دینش قسوت قلبه کینک	شکر بیایی ایلم کینک صف کینک
15	هر کینک تیر حیرت سیر اولی	بولی خبر و اولی کینک کینک
16	کراولت نین ایلم ایلم صبر ایچ	واصل ایچ اولی کینک کینک
17	اخر اولی کینک در شفا مید و کینک	واغندم اولی کینک کینک
18	کوز کوسر و تلافی قان کینک	قرات کینک ایلم کینک کینک
19	کاس نین بدیدم اولی کینک	بدایه سیر طالع کینک کینک
20	ازاده اولی کینک کینک کینک	صدمه و غم کینک کینک کینک
21	حالات حیات کینک کینک کینک	کیم حیات اولی کینک کینک

21 زان شود مشرب بند هر جان عالم سترخ کرم او اسکند
 22 در عینک عول ال اسکندان عموم الیکو اشک بند نقان
 23 جامی وار که خاتمک جین دانی طلی زبانه تا در اول مرعکانه
 24 بحر عطاسی عالی و شرعی مستط مبد و لاجوردی با داواند اسکند
 25 صنوبری اکاشه جویند و ریش حاضر رخ فلک سه خزان اسکند
 26 طین جوهر مستم ز شنی جهر بر حافت بند فک سفید کیک اسکند
 27 جوهر لونی کلک کما کرد کما کت قورک غبا ربانی فرزند اسکند
 28 یکسده معاده دنور کستانه دوشند اول در سنور خاک اسکند
 29 عاج لکه کند در جرح کستانه عوفا حرم در کربک اسکند
 30 اوصاف اتی ملزخ در روزک تو خا ک مکت بو تو خا اسکند
 31 کین زه داغ ستریش تر اسکند
 32 کالار و صلی اول مکت اسکند
 33 دوشک نشین ملزخ زلف خط دوب ایداصل کت و عید تیر کل کوه اسکند
 34 دل کوه یوزنا و شکر صفای صنوبر اول خا غنبر کت در خفا اسکند
 35 کل جلوه اول و غنن تیکت کت کوز کت کت اول مکت خا اسکند
 36 بکدرک خالده خا اسکند اول خا حصر کت کت کت اسکند
 37 مشیا علی لوجه رینه و عال اول بعبیری لوبله اوله اوله اسکند
 38 ای کستانه سندانف د کانون سنسین معین اول کت کت اسکند
 استا حضرت لدره کرم اسکند

39 عالم شون اکت اول کوه کت فقط
 40 مولار ذو کلال کوه کت اوله
 41 لطف است جوا کت لبر کت خیر
 42 تادی بختک سبب ال کت اسکند
 43 سلطه الیله خا کت کت اوله
 44 آتد بورد کت خا کت کت اوله
 45 تفصیل کت کت کت کت اوله
 46 زان تیر کت کت کت کت اوله
 47 اجدم اوله کت کت کت اوله
 48 ابرو کت کت کت کت کت اوله
 49 ای خرم و سی جوی کت کت کت اوله
 50 صبر کت کت کت کت کت اوله
 51 کت اوله کت کت کت کت اوله
 52 حرکت کت کت کت کت اوله
 53 کت کت کت کت کت کت اوله
 54 کت کت کت کت کت کت اوله
 55 کت کت کت کت کت کت اوله
 56 کت کت کت کت کت کت اوله
 57 کت کت کت کت کت کت اوله
 58 کت کت کت کت کت کت اوله

T.B

دست عدل بر افکار دل نیت ۲۰
 صفتی اهدا یا از کمال کهن باز ۲۱
 و بسوزن کمال سر کبریا و دلدار ۲۲
 خرد کما در کمالی که یار او کن ۳۰
 کوریم بر پشته افق غمخوار او کن ۳۱
 در عشق ابدی طست و بهار او کن ۳۲
 نهان بر تنگ آرزوی او کن ۳۳
 بیکن ندرت سنا چرخ اید کنگ ۳۴
 بجای غم ایوب غیا ره و فانی کنگ ۳۵
 دل کی ره پیکشم بر دور او ۱
 اول که کوس ده بخفت یا باغ ۲
 احوال بر زم بود که شکر با او دور ۳
 نظاره خیزید بی دلم سیر چشم ۴
 بر غوغای شبنم کور سده است م ۵
 اولم هم از کعبه شوی بی در بیکت ۶
 بر لطف غریب یک سید اوله که ۷
 ای ستم نسا نس دفعی کا کا دور ۸

کس خسته عا کج کون کون راوی ۱
 فصد کایا بود یوز خفا کا اوی ۲
 کل فرغت کون کون کون کون کون ۱۱
 بنی اوله بیجک فرغ امر حال ۱۲
 سن نیاز ایلیک ز غن غار نیمه ۱۳
 بهر کسی سینه کس کس کس کس کس ۱۴
 بغرضی دل صفتین ندرت سنا نیمه ۱۵
 فایم خور کیه دره بران و نه زانیمه ۱۶
 برین کس کس کس کس کس کس کس ۱۷
 از روی نیتیم تا بر اید کج کس کس ۱۸
 تیر اخصا تیر تیر تیر تیر تیر تیر ۲۰
 سه هم راه ما را کون کون کون کون ۲۱
 دست غیا ریده کله کله کله کله کله ۲۲
 کرم است کس کس کس کس کس کس کس ۲۳
 کرم غیا ره چغا خفته نوز نیمه ۲۴
 سنی بو کج لطف ایله کج کون نیمه ۲۵
 دل و حوضی در در غوغای کس کس ۲۶
 خاک بلور کس کس کس کس کس کس کس ۲۷
 بیج طاق کس کس کس کس کس کس کس ۲۸

نذر برای اید تا بود اول راوی ۱
 اینجوب ک فرغ اید کون کون کون ۱۰
 در دوران اول لطف ایله کون کون ۱۲
 طبع کس کس کس کس کس کس کس ۱۳
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۱۴
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۱۵
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۱۶
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۱۷
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۱۸
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۰
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۱
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۲
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۳
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۴
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۵
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۶
 کس کس کس کس کس کس کس کس ۲۷

- 1 خانداوند خدیجه حقیقی حضرت پادشاه
- 2 باید و رسد دم و دم خنجر خنجر در کت
- 3 خنجر انداخته کلای دور خنجر در کت
- 4 یاری خدیجه حقیقی خنجر در کت
- 5 بزمه کلای کلای سرور و زانم در کت
- 6 قونی و سوار در کت اوله و خنجر در کت
- 7 بایته باری اوله خنجر در کت
- 8 قالد آره مدد تاب اوله خنجر در کت
- 9 کوه زورنه کت کلای خنجر در کت
- 10 غم قوم و نایله اوله خنجر در کت
- 11 خطار اورده اوله خنجر در کت
- 12 بکاکا که دو باله کوه زورنه کت
- 13 بخت بر در کت بر کت زانم در کت
- 14 ایوب کت می وزه اوله اوله کت
- 15 اوله کت اوله کت اوله کت
- 16 ارباع ایوب کت کت کت کت
- 17 آه کت کت کت کت کت
- 18 سینه کت کت کت کت کت
- 19 خنجر در کت کت کت کت کت
- 20 قالد لطفه کت کت کت کت
- 21 یاری خدیجه حقیقی کت کت کت
- 22 سوبه سوبه کت کت کت کت

- 1 بو تو این خنجر کت کت کت
- 2 کت کت کت کت کت کت
- 3 کت کت کت کت کت کت
- 4 کت کت کت کت کت کت
- 5 کت کت کت کت کت کت

- 1 اوله کت کت کت کت کت
- 2 کت کت کت کت کت کت
- 3 زو یاده کت کت کت کت کت
- 4 کت کت کت کت کت کت
- 5 کت کت کت کت کت کت
- 6 کت کت کت کت کت کت
- 7 کت کت کت کت کت کت
- 8 کت کت کت کت کت کت
- 9 کت کت کت کت کت کت
- 10 کت کت کت کت کت کت
- 11 کت کت کت کت کت کت
- 12 کت کت کت کت کت کت
- 13 کت کت کت کت کت کت
- 14 کت کت کت کت کت کت
- 15 کت کت کت کت کت کت

- 1 کت کت کت کت کت کت
- 2 کت کت کت کت کت کت
- 3 کت کت کت کت کت کت
- 4 کت کت کت کت کت کت
- 5 کت کت کت کت کت کت
- 6 کت کت کت کت کت کت
- 7 کت کت کت کت کت کت
- 8 کت کت کت کت کت کت
- 9 کت کت کت کت کت کت
- 10 کت کت کت کت کت کت
- 11 کت کت کت کت کت کت
- 12 کت کت کت کت کت کت
- 13 کت کت کت کت کت کت
- 14 کت کت کت کت کت کت
- 15 کت کت کت کت کت کت
- 16 کت کت کت کت کت کت
- 17 کت کت کت کت کت کت
- 18 کت کت کت کت کت کت
- 19 کت کت کت کت کت کت
- 20 کت کت کت کت کت کت
- 21 کت کت کت کت کت کت
- 22 کت کت کت کت کت کت
- 23 کت کت کت کت کت کت
- 24 کت کت کت کت کت کت
- 25 کت کت کت کت کت کت

۵ یوسف قصبک از آستانه ششم از مبد
 ۱ ابوک در غنچه زنگنه بخاری
 ۳ کوه قزوینک عتق سناری ۱ و امید سوس غم سنند برود
 یوسف فرخ حسن بونی و از بند
 ۱ یوقد واره دوشم که گوید
 ۳ نقش و خشت بر اولوب هر سوید
 ۱ فرغ خیمک عجم شینی بر و از بند
 ۱ هوش هم کی غیر نوب کارک
 ۳ یوسف شیری با ذوق انجورک
 ۱ غنچه قوس و کف کجک و خیمه
 ۱ پیرهن خاک که در رفته در سیرال
 ۳ ترک است چشم شامی آخر حواری
 یوقد کاک کل برده بر اندازید
 K. IX
 ۱ سوزی در غنچه در اولانی
 ۲ خیمک کاک کاک سحر با بو
 ۳ جند خانه در اولوب بر بادش کیم
 ۴ اگردیا در یوم کیم عجم کبیر
 ۵ کوه قوس فرخ حسن بونی بر سها

۶ جند دار اولو سسزار و جازو
 ۷ کس دوزی در دم کوزیم اید
 ۸ داغ دال رسد لودی جرس قانغ
 ۹ اولو باره کوز کوز کوز صند
 ۱۰ دیوب بل نفسک بر و جاکنگ
 ۱۱ کلک خنده کرا کوز سوزنده دخی
 ۱۲ آرشه و مغیل قابل تسخیر و کل
 ۱۳ فی اش کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۴ بی تعب بودند کوز کوز کوز کوز
 ۱۵ ایسه سو کوز کوز کوز کوز
 ۱۶ خنده در غنچه کوز کوز کوز
 ۱۷ ایسه بولود و قارامی دیوسر ق
 ۱۸ طغنه کاز غدا و جوموش کوز کوز
 ۱۹ کوز فرخ ملامه در اول عالی
 ۲۰ در اولوب کوز کوز کوز کوز
 ۲۱ قوی یوقد در موم قوس قوس
 ۲۲ خنده بر لایه کوز کوز کوز
 ۲۳ خنده عادیسی بودند کوز کوز
 ۲۴ لغنا اولو دوز قان لایه اولو
 ۱ دستم اولو قان لایه اولو
 ۲ صوبی عجمی و قوس نقت طوفانی
 ۳ زوش کوز کوز و ابی رلال کانی
 ۴ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۵ ای کوز کوز کوز کوز کوز
 ۶ شدت سر اولو و جوسیدانی
 ۷ در یوزینی کوز کوز کوز کوز
 ۸ دوزخ و سنده قزاد کوز کوز
 ۹ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۰ نول و کوز کوز کوز کوز
 ۱۱ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۲ یوقد کوز کوز کوز کوز
 ۱۳ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۴ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۵ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۶ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۷ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۸ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۱۹ کوز کوز کوز کوز کوز کوز
 ۲۰ کوز کوز کوز کوز کوز کوز

تورانسک برنجی و لذت خوردن مانی	خشت لوانی کلمی ترشنگ زور	25
ورسک ستاده آنی بیغ چکر شکر	بینه تر قالیچی بینه فوله داره	26
یسره سگنده برخطه قورنخانی	صبراند خالی کل بوند و قالی	27
دو کدور و پیلد کرس مع تانی	صحری کس ترش لشمعه ده مخراج	28
باد پیر حیدر ایسترا لیدر یوغالی	خدی دانی جیوتوب دهور کتر	29
بجا اسهل کورنوشه کلمانی	حصلی که کور و یولیدر درت کلملی	30
مشرب در نیک لغمه قورنخانی	نوربتیلن کمالی کجک جاز	31
	در لوانی کلمه صنف کدر کج	32

دل غربت زده کسک کس ستر خانی

- 1 دردی حمزومی که برتصع درجک
- 2 اودم بر وجه صورت بد در موش
- 3 کتند زدن رنگ برتصع که در موش
- 4 دفع کوه سوزان که در موش
- 5 عقده دلد که ساسی خاظم که در موش
- 1 دینه مهر غنچه بر قلع مدور در درجک
- 2 سبک با که در قوس کس در درجک
- 3 هار و اکنس غز در صید ایل خن
- 4 حکم که از کوه قوس معفا و اکنس
- 5 اخلع سوزک تا ایدوس با ایل
- 1 کوه خن اکنس در موش
- 2 قند زدن ساسی غنچه مدور در درجک
- 3 کوه خن اکنس در موش
- 4 کوه خن اکنس در موش
- 5 کوه خن اکنس در موش

- 1 بر قصوم خاک که کیده فایانجک
- 2 صنوی دلد و فضا که کینه در موش
- 3 بر نظر اسیر ایدوس که در موش
- 4 غنچه سوزان که در موش
- 5 شاد قوس میزایانجک
- 6 خار و وضع قدم که در موش
- 7 شاعران بر غزل طرح بیت که در موش
- 1 دغور اسیر در وجهت مختص موش
- 2 فانتک غنچه که در موش
- 3 دکنی کوه که در موش
- 4 ماکر اولد که در موش
- 5 خنچه غنچه که در موش
- 6 جوهر غنچه که در موش
- 7 موج جنین که در موش
- 8 یک شمردان که در موش

- 9 ندرت بر غایت است چه بسختی و ندرت می بود
- 10 حضرت مرشد بیدار در راه
- 11 جوهر است تو چه تیره که در یک
- 12 کلید است زهر و خاک می خورند
- 13 حضرت امام عارف است که در راه

- 1 کت آن خنک در دیره کتان اولی
- 2 نوزاد که در شمع آید در دهر
- 3 ترا که نه تا میرز و زنگار و لیس
- 4 قد را در خنک است با هم بس آینه
- 5 شناسی حال است علی سلسله

- 1 سهر و گوشت است از دوزخ
- 2 شکم که در آب جوشی از دوزخ
- 3 فانگ است که در آب جوشی از دوزخ
- 4 سوزد در دوزخ از دوزخ
- 5 حرم است که در آب جوشی از دوزخ

- 1 روی که در آب جوشی از دوزخ
- 2 تار است که در آب جوشی از دوزخ
- 3 فیک است که در آب جوشی از دوزخ
- 4 خنک است که در آب جوشی از دوزخ
- 5 بوقلم است که در آب جوشی از دوزخ

- 1 شناسی جانک مجاری که در آب
- 2 در آب جوشی از دوزخ
- 3 جانک است که در آب جوشی از دوزخ
- 4 حال است که در آب جوشی از دوزخ

- 1 دیده جانک در آب جوشی از دوزخ
- 2 جین است که در آب جوشی از دوزخ
- 3 بنج است که در آب جوشی از دوزخ
- 4 دکن است که در آب جوشی از دوزخ
- 5 حالت است که در آب جوشی از دوزخ

- 1. فضا و نقش بی نامی تو اسلامی بود
- 2. بکل کج که گمراخت تیری تند را
- 3. تیلی غایب دل اول بند بر تیرت قیامت
- 4. دو عالمی گشت نو باد در دند قاف کف
- 5. شناسی در هر عید بر نیات جانان
- XX
- 1. ایچون هسب خیال مهوش درید خواجه
- 2. صامیه و عروصه ملک نیند قاناده
- 3. بکارت شرف بادیش چنانک از برای
- 4. سبیل بود در زمینک هرگز از لطفک
- 5. دلده ایضی رو کند بر سودا سیران
- دوشویک بر کوز ششای ارتعاشی در
- XVI
- 1. زال خانک کهنه بیسوده می افتاده در
- 2. دستمیز غمزه که تعلیم خاند در
- 3. قالد بوم بام که سید شوق کول
- 4. قوس فرخ که از سید از اوایش
- 5. کذب لیل صدق شش قصه در در
- کورک میست لولد کرک شاسیه
- XVII
- 1. میلم و نامیزه مهان خانیان در
- 2. دلاندن قنات سلسله کج که با طو در

- 1. چشم بد ز نور او ز سینه فوس دل ز بوی
- 2. چشمک فنی که کل هر کل میسود
- 3. ز کایف که سواد خند غافل بود
- 4. شرمی مایع بیا سوز کف غمی فو کف
- 5. وقت ندرت کس حمت کج که نکونان
- XII
- 1. آل انبیا شهنشای کسنا رنج
- 2. اولمد و هکله در طبع غم خداد
- 3. فکر از تو خانی غم بد که قد که
- 4. اول کل که کوزد سب کجا فرزان دل
- 5. غیر موی کج که بیا بن و دیلر فاکا دل
- آه ایله دفعه کدر ایچتاسی بل در
- XIII
- 1. کیم غبار منتزل اوله خلوه کند
- 2. خط کوه عشق تالی رطبان لید
- 3. دل از ده شک خند و کنگستر
- 4. رو ستای اوله ز شیر لاله میسود
- 5. دل کمتق ایچمن فیض اوله اوله
- شعرا لیکر شتاسی بد سرت سوز
- نقد اوله کرافیه نال لید

4 دمسدی سوز و زودت در آن برین جسم صواب باشد
 5 پندنی کوشن است که سینه بی بار
 XXIX اولی که نوزاد که خط کم فریز کند
 1 رها سی که در شوخانه صفا خوار
 2 دل بدی قطع تعلق شکست زانند
 3 که در ویرانه کسب نمی سوزی دل نه
 4 اگر که حالتی که در غم زانند
 5 دوسری که کشته می شکانتها
 XXX که در غم غمرا که کوبت می خوار
 1 سکنه نهند به نسر بر جی شکم کوبد
 2 زانک بیخ در لطف تیر قویج برید
 3 حضور زنده کولک که کفک کفک
 4 منافع از لوقه زنده کفک
 5 ال مبتدیان طبعی راهی است اولی
 6 سب حال آمد در اولی که باوری
 7 جها نده بر دینک سب از لطف اولی
 XXXI شمس که بر ضرر جی بر افروز کند
 1 که در اول بر جان کس که در وقت کوبد
 2 بزخاک ره در بهر قویج بی بی

3 نوزاد و ما که بر غم زانند
 4 شکست خود کوبد که کوشن اولی
 5 پختی سیاه او نوزاد سی برادک
 XXXVII طوطی بر دم نوزاد کوشن از غم زانند
 1 دل نوزاد که شمع کوشن وجود است
 2 حنیف است کوشن کوشن کوشن
 3 نوزاد کوشن کوشن کوشن
 4 علامت در غم زانند کوشن کوشن
 5 شناسی که کوشن کوشن کوشن
 XXXVIII اولی که با کوشن کوشن کوشن
 1 کوشن کوشن کوشن کوشن
 2 کوشن کوشن کوشن کوشن
 3 دل کوشن کوشن کوشن کوشن
 4 دوشن کوشن کوشن کوشن
 5 دل کوشن کوشن کوشن کوشن
 XXXIX اولی که کوشن کوشن کوشن
 1 سوز کوشن کوشن کوشن کوشن
 2 کوشن کوشن کوشن کوشن
 3 کوشن کوشن کوشن کوشن
 4 کوشن کوشن کوشن کوشن
 5 کوشن کوشن کوشن کوشن

- نمانده در کله خرم از سر در آید 4
 اید و جوی ز آبش کجا برود و از قبله 5
 شاه شکی هم منگن خا از کد که آید
 1 نکر کجک دران صلیک رجا در
 2 محراب برود نه تو صبا بدو کنگل
 3 اول ایهای از لغی رس بخش اول
 4 پروانه منسوب لاله کجا غلیظ
 5 مقصود حال پنهان سی سیر بدید
 مقصود یاره سوز درونی فادده XXXI
 1 کوه من و من و کوه کجا غلیظ
 2 اول کوه لوله و غلا ز غلیظ
 3 غلیظ بر اول کوه کوه در کوه سواد
 4 ران غلیظ لودم و صا لیک کنگل غلیظ
 5 سا فخر قصری ساسی کجا بدید از یاد
 XXXII
 1 نمانده کوه کوه من و کوه کجا غلیظ
 2 عجب در کوه کجا غلیظ
 3 کله کوه کجا غلیظ
 4 کله کوه کجا غلیظ
 5 کله کوه کجا غلیظ

- نمانده در کله خرم از سر در آید 4
 اید و جوی ز آبش کجا برود و از قبله 5
 شاه شکی هم منگن خا از کد که آید
 1 نکر کجک دران صلیک رجا در
 2 محراب برود نه تو صبا بدو کنگل
 3 اول ایهای از لغی رس بخش اول
 4 پروانه منسوب لاله کجا غلیظ
 5 مقصود حال پنهان سی سیر بدید
 مقصود یاره سوز درونی فادده XXXI
 1 کوه من و من و کوه کجا غلیظ
 2 اول کوه لوله و غلا ز غلیظ
 3 غلیظ بر اول کوه کوه در کوه سواد
 4 ران غلیظ لودم و صا لیک کنگل غلیظ
 5 سا فخر قصری ساسی کجا بدید از یاد
 XXXII
 1 نمانده کوه کوه من و کوه کجا غلیظ
 2 عجب در کوه کجا غلیظ
 3 کله کوه کجا غلیظ
 4 کله کوه کجا غلیظ
 5 کله کوه کجا غلیظ

4 فصلی بنفشه کاکلی سبیل خدا گل خفا که در سر قد و نجیب خندان
 5 حال دلدان غلام بیستم خنده را بدید
 1 بمم شناسی اول خصال ندال بود
 2 صانع ز قیاس طالع خنده سینه سیر
 3 برادتی بهام دور دور گوگلک دیگور
 4 فیصد ز قیل بهام که صبار
 5 کیم قیامت نور عادت در زوینگر
 1 میسای که سار سراج او خلی سر کنگ
 2 باد لک و در غایت سینه بالا تا سر
 3 هر جای در زنگ ای دلی جای بابو
 4 زین سخن جلد و کمر جلد بابو
 5 بیار فرزند در او موز و بابو
 1 برت با اول در خرم زنگ برین اولد
 2 اولخ کلک که یا کو خرم غلام بهج
 3 خورشاق آرت سبک خرم سترک
 4 دور سبک سبک با در سبک سبک
 5 بویج تاب دفعه بوبت ناسنیک

3 محبت کمال اول ساعی کلک بر سر
 4 بنم سر و سر از غم سبب است بر سر
 5 غرض که با یک در فائده در شکر با یک
 1 شناسی اصل اکوم نسی کلک بر سر
 2 بوی کرسنه در بوی کرسنه را بود
 3 جنین استر شکران جنین سود بود
 4 رضی عشق و قدر پدیده بود
 5 که کورده سخن عقد بنویس بود
 1 اهنونک ز بوی کرسنه در بود
 2 ایوان قوی خوش طبعی معقول کلک
 3 غمناز اول غم خور کلک
 4 چندا بود خوش خلق معقول کلک
 5 محکوم سینه سر معقول کلک
 1 معلوم قورک دلیغی محبوب کلک
 2 صبر و شکیست که در خواب خیال بود
 3 حکمت غم که با کلک خیال بود
 4 سمع ز صفت سخن ناز سبیل ال بود
 5 بملک است بدو سینه شناسی با خیال
 1 بر دلد و نکور زلف خیال صال
 2 اغیار لور سبب کلمی غم سینه در غم
 3 پروانه وار کوروش و یک بزرگم

1 و قد تمسح به كعبته
 2 بماء فاستسقى به
 3 مينا ما عليه صفة كعبته
 4 حماد و كسوفه جاد بنات
 5 النور و كسوفه جاد بنات
 XLIII
 1 غنيم غنيم زلفت كان غنيم
 2 دلتك ستند غنيم ككعبته
 3 غنيم غنيم زلفت كان غنيم
 4 غنيم غنيم زلفت كان غنيم
 5 غنيم غنيم زلفت كان غنيم
 XLIV
 1 كعبته كعبته صمدية ككعبته
 2 موعده بنات ككعبته ككعبته
 3 ككعبته ككعبته ككعبته
 4 ككعبته ككعبته ككعبته
 5 ككعبته ككعبته ككعبته

2 اولو كعبته ككعبته ككعبته
 3 بناد ككعبته ككعبته ككعبته
 4 ككعبته ككعبته ككعبته
 1 ككعبته ككعبته ككعبته
 2 ككعبته ككعبته ككعبته
 3 ككعبته ككعبته ككعبته
 4 ككعبته ككعبته ككعبته
 5 ككعبته ككعبته ككعبته
 XLVII
 1 ككعبته ككعبته ككعبته
 2 ككعبته ككعبته ككعبته
 3 ككعبته ككعبته ككعبته
 4 ككعبته ككعبته ككعبته
 5 ككعبته ككعبته ككعبته
 XLVIII
 1 ككعبته ككعبته ككعبته
 2 ككعبته ككعبته ككعبته

شناسی جوان مردن ز کعبته از کعبته
 کبابی ز اول کعبته کعبته

شناسی او در کعبته کعبته
 بنده غنیم غنیم غنیم

باغی بوچ و باغی بوچ
 آقا کعبته کعبته کعبته

شاه قهرمان خدایان را که در
زاهدان هر که در کار او بود
را از پیش بر بوضوح خندان
صورت او را در در او تمام
صورت او را در در او تمام

شاهان این دین را در او جلد
LII
بوسه صاف کجایان بود
کمالیت عدو که در کار او بود
نداشت بیاید سوخته در کار او بود
صاف در کار او سوخته در کار او بود
دینی در کار او سوخته در کار او بود

زاهد در شاهان کجایان بود
LIII
دلی نعمت ساقی بنده بر در در
جوق صاف کمال کجایان بود
غالب انعام او را کجایان بود
دانشان کجایان بود
بارتلف تیرگی کجایان بود

تاکو آمدند شاهی کجایان بود
LIV
عوض طوا ایل او را کجایان بود
شعاع خیر از تو در کار او بود
ترانم خدایان در کار او بود

درد و درد در این بین
درد و درد در این بین
درد و درد در این بین

شکلیه دیدگر بود قرین
XLIX
نیمه در این بین
شاهان این دین را در او جلد
کوهی بر تاج او کجایان بود
اوقاسی با تاج او کجایان بود
اوقاسی با تاج او کجایان بود

شاهان این دین را در او جلد
L
شاهان این دین را در او جلد
شاهان این دین را در او جلد
شاهان این دین را در او جلد
شاهان این دین را در او جلد

شاهان این دین را در او جلد
LI
شاهان این دین را در او جلد
شاهان این دین را در او جلد
شاهان این دین را در او جلد
شاهان این دین را در او جلد

3 کوزم درسه در روز و در وقت
 4 شکلهای مختلف از سفید
 5 شش در پنج کله از کلهها اولاد

1 نهان بخرد و غنایان باشد
 2 نسبت صد باره کسب کسب
 3 بدما بدما در خانه زود زود
 4 تن برود آقا زود زود زود
 5 بفرستد دوت خد مت من کسب

1 کسب در راه و در راه
 2 کسب در راه و در راه
 3 کسب در راه و در راه
 4 کسب در راه و در راه
 5 کسب در راه و در راه

1 کسب در راه و در راه
 2 کسب در راه و در راه
 3 کسب در راه و در راه

1 مملکت بر روی آریه جارکانت نظام
 2 صورت بدست اول معلوم در رکب
 3 شناسی کسب زیندی کل در کسب کلام

1 دامند در کسب کسب کسب
 2 صورت کسب کسب کسب
 3 کسب کسب کسب کسب
 4 صورت کسب کسب کسب
 5 انظار هر مملکت کسب کسب

1 کسب کسب کسب کسب
 2 کسب کسب کسب کسب
 3 کسب کسب کسب کسب
 4 کسب کسب کسب کسب
 5 کسب کسب کسب کسب

1 کسب کسب کسب کسب
 2 کسب کسب کسب کسب
 3 کسب کسب کسب کسب

جنا حضرت محمد بن عبدالله
سنة ۱۰۰۰

توسعه در اول انگلیس که نظیر اول
اولی و بعد که در قلم که بیرون است
بجای تیر خیز گرم را می فندیم
باید درای قضایت غیرین بوج
آری بپوزداتس غرق در با نمل

LXIX
که هر دم بنده جان اسود حال تو

تیر خیز از اولد خفکود اسکن
دوق فرا عمل یک دانسته اعلی
دفع سواد خط اورد و جو بوق
متراد و صا لایر شک استیدی

LXVI
محبوب بدین می شناس کنز ان کم
بشع ام عالم ایدرتی دلمن

کوز بوس قبیله اولد ان مع رو اولد
بیکمک صا سو کنت ایدیک صومع کوز ار
بکلد فرسب تیر و سوز اولد
دما ستمه کیم غایانده صا فرسب
الذی زکله و کوز ارایع بتر سندی

LXII
ملکه کونده چشمه کای رود لیم

لبک عشق تو سر داغند و برعلی نین
مردم زلف کین لبسته و عرو
ایوبی وقع نفا سلدم و با یاز کس
اولی و زنده در انشای رود ذول
اگر غنا و کت بشیم کوز زنده در

LXIII
المن تیر و کانن شانسین لیم

اگر طر و کله بند بر ندره کای اولد
دل در دهر و یوز بر سن هفت کای
ند و کوی که در از اهر اهر اهر
اگر تیر سر بر ان غبار نسته طبعه
شما می غمخیز قوی ان لیم حکم

LXIII
دو طلع بزرگ وسط اولد کای اولد

اگر جان بنیکد کوز اول سوال
مناسکله و ندره نوستیکه ریشه
بغیر کسند آجیر تار مع بر سندان
کوز لورک بوس خاک بیل اولد
هنوز اولد کوز کسک کسک و زنده

۱

۲

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱

۲

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

1 کند اول وقت نماز شب مثل نماز شب
 2 اش ز سرور در ک بر در افانند
 3 مجبور از هر طریقی که بخواهد
 4 امانده غبار در روز و سوسال
 5 کا عددی در روز بقیه مستعد
 11 انبار علم و سوسال
 1 در کله رهای بد و افانند
 2 ایند و بر کله خطا از سر زرش
 3 دانه ز داغ قافله خرد مردل
 4 عقل الرحمن بقیه بر قافله خرد
 5 کا دوست ز سرور در افانند
 1 اول کت کس که حکم اول کت
 2 مجید ز سرور کاف و بر افانند
 3 نو با عال ایتم ز خطه عال خا جان
 4 کول خاک اولد ز سرور افانند
 5 کول کلا یخون از خطه عال خا جان
 1 شناسی اول کت کس که حکم اول کت
 2 لغوی اول کت کس که حکم اول کت
 3 سیکلند ز کله زرش کت کت کت

2 چشمه ای بماند کت کت کت
 3 در کس اول کت کت کت
 4 باری اول کت کت کت
 5 دید اول کت کت کت
 6 عینی اول کت کت کت
 7 اگر کت کت کت کت
 8 یازده کت کت کت
 9 کت کت کت کت کت
 10 اول کت کت کت کت
 11 چشمه ای کت کت کت
 12 چشمه ای کت کت کت
 13 چشمه ای کت کت کت
 14 چشمه ای کت کت کت
 15 چشمه ای کت کت کت
 16 چشمه ای کت کت کت
 17 چشمه ای کت کت کت
 18 چشمه ای کت کت کت
 19 چشمه ای کت کت کت
 20 چشمه ای کت کت کت
 21 چشمه ای کت کت کت
 22 چشمه ای کت کت کت
 23 چشمه ای کت کت کت
 24 چشمه ای کت کت کت
 25 چشمه ای کت کت کت
 26 چشمه ای کت کت کت
 27 چشمه ای کت کت کت
 28 چشمه ای کت کت کت
 29 چشمه ای کت کت کت
 30 چشمه ای کت کت کت

1 چشمه ای کت کت کت
 2 چشمه ای کت کت کت
 3 چشمه ای کت کت کت
 4 چشمه ای کت کت کت
 5 چشمه ای کت کت کت
 6 چشمه ای کت کت کت
 7 چشمه ای کت کت کت
 8 چشمه ای کت کت کت
 9 چشمه ای کت کت کت
 10 چشمه ای کت کت کت
 11 چشمه ای کت کت کت
 12 چشمه ای کت کت کت
 13 چشمه ای کت کت کت
 14 چشمه ای کت کت کت
 15 چشمه ای کت کت کت
 16 چشمه ای کت کت کت
 17 چشمه ای کت کت کت
 18 چشمه ای کت کت کت
 19 چشمه ای کت کت کت
 20 چشمه ای کت کت کت
 21 چشمه ای کت کت کت
 22 چشمه ای کت کت کت
 23 چشمه ای کت کت کت
 24 چشمه ای کت کت کت
 25 چشمه ای کت کت کت
 26 چشمه ای کت کت کت
 27 چشمه ای کت کت کت
 28 چشمه ای کت کت کت
 29 چشمه ای کت کت کت
 30 چشمه ای کت کت کت

7 زین جمله صفت لطیفی از قدیم
 8 عطار در کرمند کینه در طبع استانه
 9 زکات که از طرفه العزیز کرم کرم
 10 مظهره نظیری منصفه نظر لوطا
 خود است غرض آنست که بگردد ازین

LXXVI
 بوعا لک شرفه کرمه یا آل عثمانه
 1 تار و مار است ز کرمی خونی کرمی
 2 روی کرمی که کرمی جان شیرین است
 3 اعلیٰ کرمی جانده قلمی از در کرمی
 4 انگلیز کرمی است کرمی جانده
 5 اردو قلمی کرمی کرمی جانده

LXXVII
 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 1 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 2 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 3 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 4 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 5 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی

LXXVIII
 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 1 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 2 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی

2 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 3 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 4 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 5 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی

LXXIX
 1 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 2 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 3 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 4 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 5 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی

LXXX
 1 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 2 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 3 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 4 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 5 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی

LXXXI
 1 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی
 2 کرمی کرمی کرمی کرمی کرمی

دولت خورشید و تابانگی کرامت
 در هر کجای که باشد بر آید
 ۱
 ۲

- ۱۱ LXXXII هزار و هشتاد و دو
- ۱ امتداد و غنای بی نظیر
- ۲ سیرت و کرمی از هر دو
- ۳ خلف بدین که باقی نماند
- ۴ جان نیت حکمت الهی
- ۵ قالد و زنده ساری عشق
- ۶ انشراح و کشف دنیا
- ۷ انتظار و اعلو قدر
- ۸ ابر و مکدر در آرزو
- ۹ بول و غنای تو خیر
- ۱۰ ابدی استیلا
- ۱۱ که در حیات این عالم
- ۱۲ بجز بقدر خیر
- ۱۳ نشانی که در راه
- ۱۴ اولی است
- ۱۵ سراسر است

طیبات و دلها با ما
 غزاله اند و بوی خوش
 نیسانا هر چه که
 مقرر انقباض است
 ۱
 ۲
 ۳

ندره عالی که است
 عجب از نور خورشید
 صدق است از نور خورشید
 مقرر در خورشید
 خاف از کبر است
 بر این است که
 شناسا هر چه
 وارد است

31 a

فرزده لایق این آبگین سجا فرده
 بودیه سیر کوشنا خلق جمله ز حی
 و انقیاد اصغانه از کم کوش
 فرزده اولسون از جوبونیک هما تاریخین
 ایندیر ایضا عالم سلطان عالم طغر

Seymaniya U Kutüphanesi	
Kisim	2044
Yazma	
Max	2044

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
 DOKÜMANTASYON MERKEZİ